DICHTWERKEN.

DE DICHTWERKEN

VAN

P. A. DE GÉNESTET.

VERZAMELD EN UITGEGEVEN ONDER TOEZICHT

VAN

C. P. TIELE.

VIERDE DRUK.

AMSTERDAM,
GEBROEDERS KRAAY,
1877.

ELLERMAN HARMS & C°., AMSTERDAM.

LEVENSSCHETS

VAN

P. A. DE GÉNESTET.

Men zegt dikwijls van dichters dat hun werken zelf de geschiedenis van hun leven bevatten. Van niemand kan dat meer gelden dan van den vroeggestorven dichter, wiens poëtische werken thans andermaal, in één verzameling bijeengebracht, worden uitgegeven. De Génestet wordt zonder twijfel het best uit zijn verzen gekend. Deze te bewonderen, en hem lief te hebben is één. Doch dat maakt, hoe vreemd het klinke, de behoefte aan eenig levensbericht des te grooter. Hoe meer de persoon zelf zich uitspreekt in zijn werken, te meer zal men verlangen iets omtrent hem te weten. Hoe meer invloed zijn omstandigheden en lotgevallen op de vruchten van zijn dichterlijken geest hebben uitgeoefend, van te meer belang zal het zijn voor hen, die den dichter wenschen te verstaan, om die lotgevallen en omstandigheden te kennen. Met dramatische en epische dichters is dat anders. Het zou ons niet onverschillig zijn zoo wij iets van Homerus en iets meer van Shakespere konden weten. Maar al verdwijnt de dichter der Ilias in een mytische duisternis, zoodat men zelfs twijfelt aan zijn bestaan, al zijn de herinneringen, die de Engelschen, nu zoo trotsch op hun hoofddichter, omtrent den schepper van Hamlet bewaarden, onzeker en schaarsch, in weerwil daarvan kunnen wij hun werken begrijpen en waardeeren. „Onder onsjes" daarentegen, zooals De Génestet zelf gewoon was zijn verzen te noemen, verraden te veel van het innerlijk leven, dan dat de lezers niet aanstonds verlangen, ja behoefte gevoelen zouden, om zich den dichter zelven, zij het dan ook slechts met breede trekken, te zien voorgesteld.

Het was dus noodzakelijk om deze kompleete uitgave door een beeld van den dichter te doen voorafgaan. Een uitvoerige levensbeschrijving zal men niet verwachten of begeeren. Meer dan een schets zal het niet kunnen zijn, een schets van De Génestet's dichterlijke ontwikkeling en van hetgeen daarop invloed heeft uitgeoefend. Ik zal tevreden zijn, zoo 't mij gelukken mag het beeld van den beminnelijken dichter te doen herleven voor den geest van hen die hem kenden, en het zoo weer te geven, dat hij, ook voor hen die hem niet gekend hebben, niet geheel een vreemdeling blijft.

I.

Gelijk alle waarachtige kunstenaars onderscheidde De Génestet zich door een bijzonder vroege ontwikkeling. Toen ik hem leerde kennen, gevoelde ik hoever hij mij vooruit was in levenservaring, in literarische zelfkennis en menschenkennis tevens, in oordeel, in zekerheid omtrent den weg dien hij bewandelen moest, om niet te spreken van die kunstvaardigheid, dat meesterschap over maat en rijm, dat hem als geboren dichter eigen was. Toch was hij mij in leeftijd niet veel meer dan een jaar vooruit. Den 21sten November 1829 te Amsterdam geboren, was hij als achttienjarig jongeling reeds zoo goed als gevormd, en dichtte hij reeds twee jaren vroeger verzen, niet onwaardig om onder de oogen van 't publiek te komen. Wel is het waar, wat een zijner vrienden, de heer Zimmerman, in een opstel aan zijn nagedachtenis gewijd, heeft opgemerkt, dat hij geen wonderkind was, geen merkwaardig natuurverschijnsel, uitstekend door die vroege rijpheid, die meestal door spoedig verval wordt gevolgd; maar een buitengewoon kind was hij zeker. Zijn vroegere ontwikkeling schaadde echter niet aan zijn karakter, omdat zij niet kunstmatig maar natuurlijk was. Zij was niet gekweekt in een trekkas, zij kwam van-zelf, zij was gezond. Daarom bleef hij een jongen, vlug en vroolijk, vol levenslust en ondeugd, „prettig slecht", gelijk hij-zelf het noemt.

Ons hoofd, ons hart was vol en dol,
Wij speelden nog geen menschenrol,
Wij waren vrome knapen!

zoo zegt hij-zelf in dat jolige vers: *'t Latijnsche school*, gedicht in een tijd, toen de „Latijnsche poort" zich reeds sedert twee jaren achter hem had gesloten, en hij dus sinds lang uit „die wereld vol illuzie", dat „gezellig en gezegend oord" was verdreven. Dat vers bewijst hoe levendig de herinnering aan dien heerlijken tijd bij hem was gebleven, en tevens, dat hij daar geen neuswijs pedantje, maar een echte kwak is geweest, en, al schreef hij verzen, gevoeld heeft

Dat men altoos een bengel blijft,
En dat de Rektor groot is!

In 1843 begon die „zoete bluf, van 't eerst Latijn", en in dat jaar werd hij ook huisgenoot in 't gezin van den heer Jan Adam Kruseman, den man die niet slechts in de nederlandsche schilderschool een eervolle plaats inneemt, maar ook door zijn helder verstand en edel hart de liefde die zijn pleegzoon hem toedroeg ten volle verdiende. Daar vond hij, wat hij vroeger nooit bezeten had, een ouderhuis. Zijn vader heeft hij nooit gekend. Zijn moeder, een schoone vrouw, wier levensgroote beeltenis steeds op zijn studeervertrek hing, en op wie hij moet geleken hebben, ontviel hem ook reeds vroeg. Hij sprak van haar altijd met groote, innige liefde. Maar schoon hij haar gemis bleef gevoelen, liefhebbende verwanten deden wat zij konden, om het hem te vergoeden. Eerst woonde hij eenigen tijd te Breukelen bij zijn grootmoeder, en later werd hij in het gezin van zijn oom en voogd, dien ik zoo even noemde, niet in naam slechts maar werkelijk, een zoon en een broeder. Hij bleef er ook nog een paar jaren van zijn studententijd inwonen, en eerst toen de heer Kruseman met de zijnen naar het schoonste gedeelte van het Sticht vertrok, vestigde hij zich met zijn neef en medestudent H. L. Kruseman, later zijn opvolger te Delft, in de drukke Kalverstraat op kamers.

Hoeveel angst en inspanning het onzen dichter gekost had om student te worden, heeft hij in een zijner bekendste verzen duidelijk genoeg uitgesproken. Wij, die hem gekend hebben, kunnen ons voorstellen met welk een schrik hij de instelling moet hebben vernomen van dat „weleer beruchte staatsexamen", dat zich voor hem als een spooksel tusschen de Latijnsche poort en die der Akademie verhief, de afkondiging, van dat *decretum horribile*, dat nu ook over hem was uitgesproken. Hij, met zijn afkeer

van alle schoolsche geleerdheid! Hij, die niets begrijpen kon, dan datgene waarvan hij de schoonheid gevoelde, en wien de schoonheid der Mathezis niet was geopenbaard! Hij, die niets belachelijker vond, dan zich in ernst bezig te houden met Klodion den langharigen, en al zulke personen die hem niet de minste belangstelling inboezemden! Hij, met zijn „lichaamslijtend zenuwstel!" Hij heeft de proef doorstaan, en is niet bezweken. Maar hij-zelf schreef zijn redding uit dit schrikkelijk gevaar toe aan de vriendelijkheid en humaniteit van een der Examinatoren, den zwolschen Rektor Thiebout, den rustigen, krachtigen man, wiens kalme blik hem-zelf zijn kalmte hergaf, en wien hij later in een jubellied zijn vurigen dank wijdde. Zoo begon hij zijn studiën aan het amsterdamsche Athenaeum en aan het Seminarium der Remonstrantsche Broederschap, waartoe hij behoorde.

De studiejaren van De Génestet vielen in den bloeitijd van dat Seminarium. Het getal der studenten was grooter dan het sinds lang was geweest, en daaronder waren er met wie hij gaarne verkeerde. Aan het hoofd der kleine inrichting, doch waaraan een roemrijk verleden een zekere achtbaarheid gaf, stond, nog in volle kracht van lichaam en geest, de man die als redenaar de plaats van Van der Palm had ingenomen, en die het beginsel van verdraagzaamheid en verbroedering, de leus der Remonstranten, zoo volhardend en met zulk een indrukwekkende welsprekendheid verdedigde, Abraham des Amorie van der Hoeven. Met warme bewondering voor zijn talent, met levendige sympathie voor zijn karakter sloot onze jonge dichter zich bij hem aan, en gaf zich vol liefde aan zijn leiding over. Wederkeerig stond hij bij dezen in hooge gunst, waarop hij zich echter volstrekt niet voorstaan liet, en die hem dan ook niemand benijdde. Zij waren elkander waard en verstonden elkander. Een dor en afgetrokken geleerde, en een man die louter voor de wetenschap leefde, zou voor den dichterlijken student niet dat geweest zijn wat deze geniale redenaar, deze oprechte, hartelijke, vaderlijke vriend voor hem geweest is. Natuur en waarheid! dat was, wat men ook zegge moge, de grondwet voor beide. De lessen van Van der Hoeven waren de eenige die hem blijvend boeiden, en hij schreef er zorgvuldig, hij, wiens excerpten en diktaten anders voor het grootste deel uit gapingen bestonden. Zonder eenige gemaaktheid en als een recht dat hem door niemand betwist werd, nam hij in het dinsdagsche theeuur steeds de plaats

aan Van der Hoeven's rechterzijde in, en was er de ziel van 't gesprek, was er — ik moet er dit bijvoegen — even ondeugend en vrij als altijd. Geen wonder dan ook dat het Van der Hoeven was, die hem later te Delft als leeraar bevestigde, en dat de dood van den geliefden leermeester, niet veel jaren daarna, hem dat schoone gedicht: *In Memoriam* ingaf, waarin hij

Zijn leiding en zijn lessen en gesprekken,
Zijn woord, in jonglingsstrijd, vaak weldaad voor zijn hart,

nog dankbaar herdacht: welsprekend getuigenis van zijn smart en zijn liefde.

Theoloog in vollen zin is onze dichter nooit geweest, al studeerde hij in de Theologie. Voor de wetenschap was hij, in die dagen althans en nog een geruimen tijd later, niet zeer billijk. Hij kende haar slechts in één vorm, dien eener onbezielde en verwaande geleerdheid, en veroordeelde haar onmeedoogend als:

Onbegrijplijk dom en droog,

of stelde haar in een — trouwens niet zeer gelukkig — vers: *In de bibliotheek van een liefhebber*, zonder barmhartigheid ten toon. Zoolang hij zich nog met letterkundige studie mocht bezighouden, ging het wel. Horatius en Ovidius althans trokken hem aan, en het onderwijs van den smaakvollen Bosscha was beter in staat om hem nog eenige liefde voor de Ouden in te boezemen, dan dat van een streng filoloog zou geweest zijn. Meer sympathie had hij voor de nieuweren, die hij misschien beter verstond, en dus ook hooger waardeerde. Ik herinner mij nog zeer goed, met welk een warmte op zekeren avond een dronk, door een opgewonden studentje, aan schrijver dezes niet geheel onbekend, op de nieuwere letterkunde uitgebracht, door De Génestet werd beantwoord; een ketterij, die onze gastheer — het was een feest door Van der Hoeven ter eere van De Génestet's verloving gegeven — ditmaal met zijn gewonen vriendelijken glimlach aanhoorde en.... niet bestrafte. Een groot gegraveerd portret van Byron hing steeds in zijn studeerkamer; hij had een diepe vereering voor zijn genie, evenals voor dat van Heine, hoewel hij zich altijd van de uitspattingen van 't Byronianisme

heeft vrijgehouden, en noch de dartelheid van den geestigsten der duitsche dichters bij hem navolging, noch diens sombere levensbeschouwing bij hem weerklank vond. Van de Franschen las hij liefst Alfred de Musset, Hugo, ook Lamartine en Barbier, en Sainte-Beuve mag wel een zijner letterkundige leermeesters genoemd worden. Met Dingelstedt liep hij hoog, ook en vooral met Rückert, van wien hij nog al iets heeft vertaald. Niet het minst boeide hem Göthe; en dat kon niet anders bij een dichter, wiens ideaal was: de schoonste gedachte uit te drukken in den eenvoudigsten, edelsten, reinsten vorm; hij vond dat ideaal bij niemand zóó als bij den hoofddichter van Duitschland terug. Ook de hollandsche dichters verwaarloosde hij niet. Van de ouden vond hij meer behagen in Huyghens, den puntigen leekedichter der 17de eeuw, dan in den eenigszins gemaniereerden Hooft; ofschoon de poëzie van den Muiderkring ook hem getroffen had, zooals blijkt uit zijn droomen *op een vervelende soirée*; in Cats meer dan in Vondel. Wie herinnert zich niet die laatste koepletten van *Fantasio*, waarin de schalke dichter voor een wijl het fluweelen kalotje van „den lieven grijsaard" opzet, van dien

> Christen zoo vol ziel en Dichter zoo vol schats,
> (den) lust van Prins en Boer, (den) beaten vader Cats!

ôm in den geest van dezen „Zanger van het leven" een paar zedelessen aan knaap en maagd uit te deelen. Doch ook hier waren het de nieuwaren die hem meest bezig hielden.

Hoe hij over Van Lennep dacht kan dat warme vers getuigen in den nacht van 24 Maart 1846 geschreven: *Morgen is mijn dichter jarig*, een vers, dat, ik zou haast zeggen, een ware studie van de werken des jarigen dichters verraadt, en door deze werd beantwoord, onder anderen met een vriendelijke waarschuwing tegen dat: „in den nacht", daar ook poëeten beter doen 's nachts te slapen. Wel werd de bewondering van den zestienjarigen knaap in latere meer kritische jaren, als er een nieuw werk van den grooten romanschrijver verscheen, nu en dan een weinig getemperd, maar telkens kwam hij weder tot zijn oude liefde terug, en toen hij in den laatsten tijd van zijn leven weer nader met Van Lennep in aanraking kwam, zou hij met dezelfde geestdrift als vroeger en met gecefender hand een jubellied op diens

verjaardag hebben kunnen schrijven. Maar niemand wellicht had zulk een indruk gemaakt op zijn dichterlijken geest als Da Costa en Beets. Die zoowel deze beide als De Génestet gehoord hebben, zullen het niet loochenen. De Génestet, anders zoo oorspronkelijk, had zich in zijn prozastijl bijna geheel naar Da Costa, in zijn voordracht naar Da Costa en Beets gevormd. Las hij, of liever zong hij zijn verzen voor, gij dacht onwillekeurig aan den zanger van *Vijf en twintig jaren;* preekte hij, gij vondt in stijl en aktie diens gloeiende improvizatiën weder, niet zelden afgewisseld met dien plechtigen en in goeden zin zalvenden toon, waarvan Beets het geheim bezit. Ik behoef wel nauwlijks te herinneren, dat hier geen sprake is van kinderachtige nabootsing, en dat de overeenkomst slechts een gevolg was van den diepen indruk, door de beide dichterlijke sprekers op De Génestet gemaakt, die in weerwil daarvan zijn oorspronkelijkheid wist te bewaren. Het huis van Da Costa stond, evenals dat van Van Lennep, voor hem open; kon het anders dan dat het vuur van dien genialen dichtergeest hem, den dichter, met geestdrift bezielde, en dat, bij alle verschil van godsdienstige richting, het karakter van dien grooten en goeden man hem geheel voor zich innemen moest? Met Beets is hij, meen ik, eerst later in aanraking gekomen. Doch de vorm van De Génestet's verzen levert bewijs genoeg, hoe goed hij dien van Beets' gedichten bestudeerd had en hoe hoog hij die schatte. Voor den schrijver van de onsterfelijke *Studententypen* koesterde hij groote vriendschap. Reeds in 1849 bracht hij in zijn gezelschap eenigen tijd te Scheveningen door en meermalen was hij zijn gast op den Hemelschen Berg. 't Was ook zeer natuurlijk dat er sympathie bestond tusschen twee letterkundigen, waarvan de een in zijn proza, de ander in zijn poëzie, al wat stijf en deftig was schuwde, en natuur en waarheid huldigde bovenal. Ik herinner mij, dat hij ook de verzen van Ter Haar zeer waardeerde, vooral diens *Abd-el-kader* en *Joannes en Theagenes*. Het laatste had hem zelfs in een zekeren wedijver ontstoken, en hij hoopte dat het hem nog eens gelukken mocht een dergelijk onderwerp in de kerkgeschiedenis te vinden. Zoo vervulden letterkunde en poëzie hem geheel, en voor de wetenschap was daarbij in zijn hart geen plaats. De theologische studiën waren hem een noodzakelijk middel, om het doel dat hem aanlachte te bereiken en eens het Evangelie te mogen verkondigen; doch

meer zijn zij hem, althans in zijn studenten-tijd, nooit geweest. De herinnering aan de Latijnsche school, boven reeds aangehaald en waarin hij het heerlijke leven betreurt dat hij daar eens voerde, dagteekent juist uit het jaar, waarin hij van de propaedeutische tot de theologische studiën overging. Ach! in deze wereld van „moraal, kritiek en polemiek" voelde hij zich gansch niet t'huis. Zij was voor hem niet gemaakt, en hij niet voor haar. Hij is er zich in blijven bewegen, schoon eigenlijk als een vreemdeling; in het stille Delft heeft hij zich zelfs met grooten ernst aan het bestudeeren van de voornaamste godgeleerde vraagstukken des tijds gezet; — misschien wel omdat die vraagstukken toen het schoolsche kleed hadden afgelegd, en in anderen vorm midden onder de gemeente gebracht waren; — maar het vermoeide hem; en als hij zich gedurende eenigen tijd, bijvoorbeeld in de kwestie van den vrijen wil of zoo iets, had verdiept, was hij niet alleen zelf verbaasd over zijn volharding, maar moest hij aanstonds in letterkundige werkzaamheden verpoozing zoeken.

De *Mailbrief* uit de *Laatste der Eerste* is zulk een verademing van theologisch-wijsgeerige inspanning. „Is 't ook," zoo roept hij in het tweede koeplet uit:

> Is 't ook een tijd waarin wij leven! ach wij hooren
> Geen geestig liedje schier uit Hollands dichterkoren!
> En 't lieve vaderland, het schijnt me al meer en meer
> Één godgeleerd disputt, waar ik mij wende of keer...
> O Muzen mijner jeugd, o schalken, zorgeloozen!
> Laat me aan uw hart een wijl van al dien strijd verpoozen!

Nooit heeft hij — en ik zal de laatste zijn om het hem ten kwade te duiden — veel eerbied gehad voor de Theologie gelijk zij was; en hij voelde zich niet geroepen om haar een andere richting te geven. „Hebt gij," zoo schreef hij mij later, „hebt gij Sepp's bekroonde verhandeling al gelezen? 't Is een dik boek daar veel belangrijks in staat — doch ik moet zeggen, dat de historie onzer vaderlandsche Theologie mij voor gemelde Theologie, weinig respekt inboezemt." — In onze eigenlijke studiën nam hij dan ook weinig deel, ofschoon hij zich niet opzettelijk afzonderde. Ook toen hij predikant was bleef hij in den kring van theologische geestverwanten, en woonde hij onder anderen eenige samenkomsten bij, in 1858 en '59 door een aantal hunner

uit verschillende plaatsen gehouden. Doch karakteristiek is het volgende antwoord op een noodiging tot een dier bijeenkomsten, die ik hem had gezonden: „Lieve vriend, ofschoon de Theses van dien aard zijn, dat ze iemand weg zouden jagen — ben ik wel gedetermineerd" (de hoofdkwestie was het Determinisme) „Dingsdag ten uwent te komen. Ik hoop dat het colloquium wat minder stijf en deftig en langdradig zal wezen dan de vorige keer...."

Dan, al vond hij onze wetenschappelijke diskussies langdradig en vervelend, al kon hij geen theologisch vraagstuk verteren, zoo het niet met een weinig attisch zout was gekruid, al stak hij niet zelden den draak met onze deftigheid en geleerdheid en diepzinnigheid, hij was en bleef bij ons allen gezocht en geliefd. In het eigenlijke studentenleven mengde hij zich weinig. Niet dat hij geen open oog had voor hetgeen er frisch en aantrekkelijk in was; zijn *Liedje aan een jong student* zou alleen genoeg zijn om het tegendeel te bewijzen. Maar hij studeerde te Amsterdam, en bleef dus in den kring zijner betrekkingen en oude vrienden, zoodat hij geen behoefte gevoelde veel nieuwe kennissen in de studentenwereld te maken. Daarbij kwam, dat zijn teeder gestel hem verbood om het *Epikurisch feestgezang* van zijn eerste studiejaar zelf veel in toepassing te brengen. En eindelijk — waarom zou ik het verzwijgen? — zijn buitengewoon talent bracht hem meer in aanraking met letterkundigen dan met studenten, en plaatste hem in een eigenaardige stelling, die hem verbood zich zoo geheel aan 't verkeer met zijn gelijken in jaren en studie te geven, als hij anders had kunnen doen. Evenwel, met verscheidene onzer ging hij veel om, en voor degenen die zijn sympathie hadden, was hij een dienstvaardig en hartelijk vriend.

Nog staat zijn beeld levendig voor mijn geest, zooals ik hem in die dagen eerst leerde kennen. Nog zie ik, dunkt mij, dat edel, fijn-besneden gelaat, met een rijkdom van krullende lokken omringd, dien geestigen mond, dat hooge voorhoofd, dat vriendelijk en toch zoo ondeugend oog, waarmee hij u zoo open aanzag. Nog zie ik dat oog van geestdrift vonkelen, als hij ons een zijner nieuwste verzen of een gedicht van een lievelingspoëet voordroeg op zijn zangerigen toon. Nog zie ik zijn schalken, spottenden blik, als we bijwijlen zeer deftig of geleerd wilden wezen. Nog zie ik hem de lippen stijf op elkander klemmen, als iemand het waagde hem een prullig versje voor te lezen, een

schaperig minneliedje of zoo iets, ziek van sentimentaliteit, totdat hij zich niet langer bedwingen kon en, met koddige verontwaardiging uitriep: „Maar dat is een lor!" Zijn oordeel, waar het de kunst gold, was onmeedoogend, zijn ondeugende plagerij spaarde zijn beste vrienden niet. Maar van hem konden wij alles verdragen. Innemend en beminnelijk was zijn omgang in de hoogste mate. Wij meenden wel eens grieven, ernstige grieven tegen hem te hebben, en namen voor, hem dat bij gelegenheid eens goed onder de oogen te brengen. Maar zoodra wij hem ontmoetten en hij twee minuten met ons sprak, waren alle grieven vergeten, en had hij ons weer geheel met zich verzoend.

Zoo, onder velerlei afwisselende, doch nooit overspannende studiën en werkzaamheden, door liefhebbende betrekkingen en vrienden omgeven, aan de zijde der verloofde, die hem later, — helaas voor weinige jaren! — tot den gelukkigsten echtgenoot zou maken, om zijn rijke gaven door velen bewonderd en geëerd, bereidde hij zich voor tot die betrekking, die hij uit liefde gekozen had. Meest in Amsterdam, dat den jongen dichter zulke rijke hulpmiddelen tot zijn ontwikkeling aanbood, doch 's zomers in de vakantiën liefst buiten, te Bloemendaal, zoo menigmaal door hem bezongen, en aan welks liefelijke natuur zijn poëzie inderdaad verwant was, te Scheveningen, waar de zee zijn teedere zenuwen sterkte, „zwevende," gelijk hij destijds schreef, „van de zee naar het bosch, van de duinen naar de ontluikende heiden van dien Heereboer," waaraan een zijner schoonste verzen (*kerngesund* zooals onze Overrhijnsche naburen 't zouden noemen) gewijd is, „zich amuzeerend nu eens als een kluizenaar in de bosschen, dan weêr als *homme du monde* bij de lieve menschen, die er een buiten op na houden voor eens anderen mans pleizier"; — verzen schrijvend in zijn gezellig studeervertrek, of, „ze zeggend in de lucht, ze gevend aan den wind, die ze verstrooit, 't geen beter en frisscher voor hen is, dan dat ze in een of ander mooi boekje gedrukt worden", of ook wel ze, onder luide toejuiching, voorlezend in allerlei zalen en zaaltjes van ons Vaderland; van tijd tot tijd, vijf- of zesmaal, naar het toenmalig gebruik bij het Remonstrantsche Seminarium, predikend met al den smaak en het vuur van een dichterlijken geest en met al den ernst eener innige overtuiging; vroolijk maar sober, ongedwongen maar zichzelf bedwingend, een „mensch van vleesch en bloed", maar die wel zorgde dat vleesch en bloed niet de overhand

kregen, jong maar rein, doorleefde hij vijf gelukkige jaren. Wien kan het bevreemen, dat de bundel *Eerste Gedichten*, dien hij aan het einde van zijn studietijd uitgaf, den stempel van een blijden en dankbaren geest droeg? Bij een karakter als het zijne kon het niet anders. Hij *was* gelukkig, waarom zou hij zich verbeelden ongelukkig te zijn? Waarom een wanhoop, een menschenhaat, een *Weltschmerz* veinzen, die de zijne niet waren, die hij niet gevoelde? Van niets had hij zulk een afgrijzen, dan van het spelen eener rol. Ook als dichter, als schrijver, hij voelde het instinktmatig van den aanvang af, en het werd hem immer meer bewust, moest men zich voordoen zooals men is. Menschen, tot wie hij een strafrede kon richten als deze:

Al uw zeemlen, al uw zuchten,
Al uw doen is laria;
Ieder zuchtjen is een Judas,
Ieder glimlach is een list...

kon hij zien noch luchten. En al was nu die bestraffing zoo erg niet bedoeld, al bleef die „vent die *humorist* werd" — en die later getoond heeft het in gezonden zin te kunnen zijn, „die diepstgezonken Simia" steeds zijn vriend er lag waarheid in die grappige overdrijving, en in den grond van de zaak was 't gemeend. Nooit is hij dan ook van dat beginsel afgeweken. Zijn verzen zijn een deel van hemzelf. Hij sprak er in uit wat hij werkelijk gevoelde, niets meer, niets minder.

De *Eerste Gedichten* verschenen in December 1851, doch waren reeds in November van dat jaar verzameld en gedrukt. De bundel bevat verzen van de jaren 1846—1851, dus van het zestiende tot het twee-en-twintigste van onzen dichter; de voorrede is juist op zijn twee-en-twintigsten verjaardag geschreven.

Men moet dit in het oog houden, om aan deze eerste gedichten recht te doen en ze volkomen te waardeeren. Want zij getuigden inderdaad van een merkwaardige ontwikkeling. Er zijn zwakke verzen in, wie zou 't loochenen? Ik althans zal 't niet opnemen, hetzij voor: *Vliegenvreugd en dichtersmart*, hetzij voor: *In de Bibliotheek van een liefhebber*, om slechts deze te noemen. Ik zal niet beweren dat het *Epikurisch feestgezang* iets anders bewijst dan groote kunstvaardigheid. Ik zal niet zeggen dat schetsen als het *Zomertochtje*, wenschen als *Egoïsmus*, schertsende uitvallen zooals *Boutade* of *Vogeltjes die zoo vroeg zingen krygt de*

poes, iets toebrengen tot oplossing van de groote raadselen des levens; ofschoon ik de meeste niet gaarne zou willen missen. Maar het is toch al iets, dat een knaap zulk een meesterschap over den vorm heeft verworven, als De Génestet reeds in de jaren, waaruit deze verzen afkomstig zijn, toonde te bezitten, dat hij reeds dadelijk aanving, gelijk Van Vloten zoo juist heeft aangemerkt, met dien gezonden, treffenden eenvoud, dien anderen, zelfs Beets, eerst na veel tasten en zoeken gevonden hebben. Neem bijvoorbeeld — niet een van die verzen, waarvan ik er straks eenige genoemd heb, en die haast alleen om den wil van den vorm schijnen te bestaan — neem zelfs niet dat *Aan iedereen*, dat, uit het oogpunt van *savoir-faire* een kunststuk, nochtans ook goed en gezond is gedacht; maar neem er, waar het onderwerp bepaald hoofdzaak is, zooals *de Avondzon*:

Ja, in God is mijn kracht, —
Sprak hij innig en zacht,
Maar ik voel dat mijn leven zal renten:

met dat schoone slot:

En ik hoorde hem aan
Met een lach en een traan:
'k Had de zon nooit zoo plechtig zien dalen:
En dat bleeke gezicht
Werd zoo sprekend verlicht
Door de laatste, haar stervende stralen. —

of zooals de bekoorlijke schildering van den Muiderkring, wier heugenis hem voor den geest kwam *op eene vervelende soirée*, een schildering die eindigt met muziekale verzen als deze:

Vos hoort den weerklank van Ausoonje's veldschalmeien;
Barlaeus meent zich op d'Olympus, bij de goôn,
En vader Vondel, in verrukking van dien toon,
Denkt aan zijn paradijs en dicht zijn englenreien;

waarin bovendien de personen met een enkelen toets zoo juist worden gekenschetst. Of liever, lees den ganschen Bundel van 't begin tot het einde, en gij zult zien, dat de taal dezen jongen dichter gehoorzaamde, omdat hij haar geen geweld deed, al het gezochte en onverstaanbare zorgvuldig vermeed, en zich-zelf gewillig aan haar wetten onderwierp. En die schoone, gemak-

kelijke vorm was de vrucht van aanhoudende en onvermoeide oefening. De Génestet paarde een fijn dichtersgehoor — te opmerkelijker omdat hij volstrekt geen gevoel voor muziek had — aan een kieschen smaak. Als geboren dichter viel het hem gemakkelijker verzen te schrijven dan proza: dit laatste was misschien zijn zwakke zijde. Toch vergenoegde hij zich niet met improvizatiën op het papier. Hij zeide wel eens, in navolging van Alfred de Musset: *Je fais difficilement des vers faciles*, en toonde soms aan een zijner vrienden een onvoltooid gedicht, waarvan hier een koeplet, daar een paar heele of halve regels met een aantal gapingen tusschenbeide waren opgeteekend, en dat nog tijd noodig had om te rijpen. Want hij achtte den vorm niet onverschillig. Deze was hem, en terecht, een der twee hoofdzaken voor den kunstenaar, den dichter. Een kunstwerk moest schoon zijn, uiterlijk en innerlijk. Had men niets wezenlijks te zeggen, men deed beter te zwijgen, ook al bezat men de gaaf, een stroom van vloeiende regels zonder inhoud te doen vlieten. Maar was men niet in staat zijn goede, ware, verhevene, diepzinnige gedachten anders dan in een stootenden, smakeloozen, gedwongen, metéénwoord, leelijken vorm uit te spreken, dan mocht men onder de denkers een plaats verdienen, op den rang van dichter moest men geen aanspraak maken:

Want proza, man, en poëzy
Zijn twee!

Zulke overleggingen waren het, die hem aan den vorm zijner verzen van den aanvang af zulk een groote zorg deden wijden. Hij rijmde niet wanneer hij niets op het hart had; maar als een gedachte, een aandoening hem inspireerde, dan achtte hij het wel de moeite waard, haar in een behaaglijk kleed aan anderen te doen kennen. Zonder te vijlen en te schaven als Feitema, was hij altijd keurig. En terwijl hij alles wat den goeden smaak zou beleedigen zonder mededoogen verwijderde, wist hij toch ook alle stijfheid te vermijden en zijn gedichten die losheid, dat levendige en natuurlijke, dat pikante te doen behouden, dat er geen geringe verdienste van uitmaakt.

Of was dat misschien de eenige verdienste van dien eersten Bundel? Toen hij verscheen, waren er die zoo oordeelden. Ik herinner mij dat onze vriend in die dagen, niet zonder zekere

teleurstelling, een brief van een onzer gevierdste dichters ontving, waarin deze hem voor de toezending der *Eerste Gedichten* bedankte, maar er geen anderen lof bijvoegde, dan dat de vorm zoo schoon was. En daar waren er velen, ook letterkundige orakels, die met dat oordeel instemden. Ik erken, dat het mij onbillijk voorkomt. Het zijn, men vergete dit niet, de gedichten van een knaap en een jong student, en men wijze mij dan uit de eerste werken van onze beste dichters iets aan wat daarmee, ook naar de innerlijke waarde gerekend, vergeleken kan worden. Hier waren geen oude, afgezaagde denkbeelden, vruchten van vroegere lektuur, in nieuwen vorm gegoten. Hier was een overtuiging, inderdaad, een overtuiging, waarvan men verschillen, doch wier bestaan en wier oprechtheid men niet loochenen mag. Hier was een frissche, oorspronkelijke levensbeschouwing, werkelijk het eigendom van den dichter, en waarvoor hij, welk onderwerp hij ook behandelde, een gelukkige uitdrukking wist te vinden. Hier klonk de blijde toon eener levenslustige jeugd, doch hier werd ook geen diepte gemist, geen ernst vergeefs gezocht; hier werd bijwijlen met heiligen ernst gesproken, bijwijlen de toon van weemoed aangeslagen, bijwijlen een stem uit het diepst des harten vernomen. Men zal immers geen diepte ontzeggen aan die schoone belijdenissen: *Uit mijn Dagboek*, *Stem des harten*, *In gelukkige dagen*, *Dagelijksch brood:* men zal den ernst niet willen miskennen van *De volksdichter*, *Kritiek* en zoovele andere verzen. En wie wordt niet getroffen door den stillen weemoed, die er ligt uitgespreid over dat reeds genoemde: *De Avondzon*, en over zijn afscheidslied *Aan Mr. E. H. 's Jacob*, dat werkelijk een afscheid voor goed geweest is? — En dat hij niet alleen voor de zwakheden en kleine gebreken zijner medemenschen een scherpen blik had, dat niet alleen het dichterlijke van zulke jolige figuren als zijn *Jong Student* hem trof, dat hij ook het verhevene eener waarlijk tragische figuur wist te waardeeren en weer te geven, dat kan zijn *Hertogin van Orleans* bewijzen, met dien heerlijken aanhef:

Gij alleen waart koningin,
Bij het spatten van hun kronen,
Bij 't uiteenslaan van 't gezin,
Bij het kraken van hun tronen:

met die treffende herinnering aan haar vroeggestorven gemaal:

Was 't uw blik die haar bestraalde
  Toen, in haar, uw vorstenzon
Koninklijker nederdaalde
  Dan zij immer rijzen kon?

en dat verheven slot:

  Weduw, wandel over 't puin
Van 't paleis in asch verzonken,
  En het ingestort arduin;
Want een stemme heeft geklonken
  Om uw opgeheven kruin:
Deze koningsweeduw is heilig,
  Zuiver van de vorstenblaam;
Deze koningsweezen veilig
  In de schaduw van haar naam!

Maar wat dezen Bundel zulk een groote en blijvende populariteit verzekerde, dat was de frischheid, die niet alleen den vorm, maar ook de gedachten kenmerkte, de jeugdige kracht, die alles doortintelde. Men voelde zich als het ware een lenteadem uit deze verzen tegenwaaien. Deze dichter was een man van zijn tijd, met een open hart voor natuur en menschheid, geen vreemdeling in de wereld die hem omringde. Totnogtoe — waarom zouden wij het verbloemen? — behoorden verreweg de meesten, en zeker de uitstekendsten onzer dichters met hun sympathie en denkwijs tot een vervlogen tijdperk. Tegen den geest der eeuw streden zij, in plaats van zich aan de spits der beweging te stellen. Profeten van het verleden, ijverden zij voor denkbeelden, die de meesten hunner tijdgenooten al hadden prijs gegeven, of verheerlijkten zij een tijd, waarin men, zonder eenige dweperij, zich moeilijk verplaatsen, en die nimmer terugkeeren kon. Wij — ik bedoel het jongere geslacht — wij bewonderden Bilderdijk en Da Costa, om nu geen levenden te noemen, maar gelijk wij Vondel en Cats waardeerden, als mannen van een vorige eeuw, als welsprekende tolken van gevoelens, die de onze niet meer waren. Bovendien waren onze dichters, klassieken en romantieken, elk in hun soort, veel te geleerd, zelfs voor de beschaafden onder het volk. Maar wat deze jonge dichter ons gaf, was noch geleerd, noch verouderd. Het leefde en was uit het volle leven gegrepen. Het was geen huldigen van den waan van den dag, maar ook geen mis-

kennen van het streven onzes tijds. Gelijk hij dacht, zoo dachten wij ook. Vroom van hart en waarlijk liberaal, waardeerde hij vroomheid in iederen vorm, zelfs al was zij eenigszins mystisch gekleurd, maar de zijne was niet geprangd in 't keurslijf van een versleten stelsel. Met welk een jeugdigen moed werd hier het *Schotje* van onverdraagzaamheid en sektegeest bestormd! Met welk een ondeugenden humor werd hier Jan Salie aan zijn oor getrokken en om zijn *alarmeeren* uitgelachen! Hoe werd hier in de *Spreekwoordjes* en in de *St. Nicolaasavond* (dat wij toen echter slechts gehoord hadden) met de menschelijke ijdelheid der ridderlintjes de draak gestoken! Hoe vereenigde zich hier levenslust met wakkeren stervensmoed! Geen wonder, waarlijk! dat wij dit nieuwe lied, voorbode van een nieuwen tijd, met innige blijdschap begroetten. Geen wonder dat De Génestet, van dat oogenblik af, de lievelingsdichter werd voor al wat jong was, jong van jaren en jong van hart, en dat we allen vrijwillig instemden met de stelling, die hier metterdaad en in zulke goede verzen werd verdedigd: Slechts wat waar en gezond en rein en natuurlijk is, slechts dat is schoon!

II.

In 1852 trad De Génestet het openbare leven in. In Juni werd hij proponent bij de Remonstrantsche Broederschap, spoedig daarop te Moordrecht, in Augustus te Delft beroepen, en in 't najaar op laastgenoemde plaats door Van der Hoeven bevestigd. Met lust en liefde aanvaardde hij deze taak. Men heeft gevraagd, of De Génestet wel voor haar berekend was, en of hij niet beter gedaan had, zich in een ambteloos leven geheel aan de letteren te wijden. Van de eene zijde heeft men beweerd, dat hij door den last van zulk een beroep op zich te nemen, zijn eigenlijke roeping miskende; dat zijn dichterlijk talent in 't gareel dezer praktische werkzaamheden verstikken of althans groote schade lijden moest, en dat de dag, waarop hij besloot zijn ambt neder te leggen, in waarheid de dag zijner bevrijding mocht worden genoemd. Van de andere zijde heeft men aangevoerd, dat een dichter zoo als hij voor de betrekking van gods-

dienstleeraar niet geschikt was; dat hij haar niet kon waarnemen zooals 't behoorde; die zóó preekte *moest* spoedig uitgepreekt zijn; en toen hij zijn ontslag nam, toen had men al lang voorspeld, dat dit het einde moest wezen. Er was wel een greintje waarheid in beiderlei beweren, maar ook niets meer, en de gevolgtrekkingen, die men er uit maakte, waren zeker onjuist. Het prediken, geregeld, iedere week, voor een uitgelezen gehoor, viel hem zwaar; doch niet omdat hij niets had te zeggen. Hij had veel te zeggen, meer dan die hoofdschuddende wijzen, die er wel eens over klaagden, dat zijn preken zoo vol waren. Hij had een rijkdom van gedachten, waarop menig ambtgenoot zijn gansche leven zou kunnen teren. Maar hij had een te grooten afkeer van gemeenplaatsen; hij droeg te groote zorg voor den vorm waarin hij zijn gedachten uitdrukte; hij was te veel kunstenaar metéénwoord, om niet eenigszins gebukt te gaan onder de verplichting van iederen Zondagmorgen op te treden met een stuk, dat naar zijn schatting waardig was om gehoord te worden. Misschien heeft zijn teer gestel daaronder wel wat geleden. Misschien, waarschijnlijk zelfs, zou hij, indien hij uitsluitend letterkundige geweest ware, zijn krachten als dichter beproefd hebben aan stouter onderwerpen dan die, welke hij nu met zooveel gratie en meesterschap heeft behandeld. Hijzelf gevoelde, toen hij zijn laatstverschenen Bundel uitgaf, dat hij „nog wel iets beters" zou kunnen geven dan hij tot nog toe gaf, „dat er nog wel andere snaren op zijn speeltuig konden weerklinken dan die tot op dien tijd met hun teederen toon een vriendelijk oor hadden gestreeld"; en wij mogen ons verzekerd houden, dat hij dit metterdaad zo hebben getoond, zoo hem een langer leven ware geschonken; wij mogen onderstellen, dat dit reeds nu gebleken zou zijn, indien de plichten van zijn ambt, en, vergeten wij het niet, de groote rampen die hem troffen, hem daarin niet hadden belemmerd. Maar als wij bedenken, dat het niet de minste zijner gedichten uit de *Laatste der Eerste* zijn, die hun oorsprong danken aan zijn pastorale ervaring, vooral dat wij die kostelijke *Leekedichtjes* niet bezitten zouden, zoo hij door zijn betrekking niet van-zelf gedwongen ware geworden, om zich in te laten met de theologische vraagstukken van den dag, dan hebben wij, ook uit een letterkundig oogpunt, geen reden ons te beklagen, dat hij een tijdlang als voorganger eener gemeente is werkzaam geweest.

Dit is zeker, dat hij zijn beroep uit vrije liefde heeft gekozen, en, zooveel zijn zwakke gezondheid toeliet, met ijver heeft vervuld. Voor hetgeen deftig en officiëel was, gevoelde hij zich ongeschikt, en hij had er een verklaarden afkeer van. In een drukken werkkring, die al zijn tijd ingenomen en de inspanning van al zijn krachten vereischt zou hebben, zou hij misplaatst zijn geweest. Doch daarom juist was de kleine Remonstrantsche gemeente te Delft voor hem als geschapen. Hij was er geheel t'huis, en zij had wederkeerig aan hem alles te danken. De voorwaarden waarop hij zich aan haar verbond — haar middelen waren destijds nog niet toereikend om in het onderhoud van een eigen leeraar te voorzien — maakten 't haar mogelijk, reeds toen een zelfstandige gemeente te worden. Door hem kwam zij tot grooten bloei. Het kerkje, schoon voor de gemeenteleden veel te ruim, was weldra te klein om de schaar van toehoorders te bevatten, die zich door het rijke gehalte en den schoonen vorm, bovenal door den diepen godsdienstzin en den ernst zijner prediking aangetrokken voelden. Ook het hart zijner weinige leerlingen had hij al spoedig gewonnen; want, wie zijn verzen kent weet het, hij had de kinderen lief en vond er een groot behagen in om, op zijn eigenaardige, onderhoudende wijs, wat goed en rein en edel is bij hen aan te kweeken. Trouw bezocht bij zijn kranken en deelde met hart en ziel in alles wat de leden zijner gemeente betrof. „Ik verlang", zoo lees ik in een zijner brieven, „ik verlang eens naar Rotterdam te komen — maar ik heb hier een lieve zieke, die ik dagelijks bezoek, en wier einde ik al sinds eenige dagen heb tegemoet gezien. Hierdoor ben ik gebonden. Anders kwam ik eens praten." En toen hij dat schoone vers schreef: *De lendenen omgord:*

Op, uit uw armstoel! naar dat stroodak in de verte!
Der armen Heiland roept in guren winternacht.
Op, uit uw blij gezin, naar 't eenzaam huis der smarte:
Ween met die weenen, trouw en zacht;

of toen hij in dat andere *Toen ik een knaap was* gewaagde van een ure die voor hem gekomen was:

Ure van roeping, van ernst, van genâ,
Dat in mijn boezem die stem werd vernomen:
Hebt gij mij lief? en mijn ziele sprak: ja;

en betuigde toen eerst gevonden te hebben, „trots banden en zielstrijd en smart", „wat hij eens vruchteloos zocht in zijn streven":

Vrijheid en vrede voor 't rusteloos hart!

toen was het niet alleen de dichter die sprak. — Kortom, dichter moge De Génestet in de eerste en voornaamste plaats zijn geweest, ook in zijn predikambt vond en vervulde hij een roeping. En toen hij het eindelijk, na acht jaren arbeids, nederlegde, was het niet uit tegenzin voor die betrekking, die hij vrijwillig gekozen had, maar alleen omdat zijn krachten een zoo inspannend werk niet langer gedoogden, en hij zich geheel aan een anderen plicht, de opvoeding zijner kinderen, verlangde te wijden.

Tevreden met zijn werkkring, was De Génestet niet minder gelukkig in zijn gezin, althans in de eerste jaren. Dat waren de jaren van weelde, waarvan hij spreekt; die van weemoed kwamen later. In hetzelfde jaar, dat hij het openbare leven intrad, begon voor hem ook het huiselijke. In September 1852 trad hij in den echt met Mejuffrouw Henriette Bienfait. Te Bloemendaal, waar de familie zijner bruid den zomer doorbracht, werd het huwelijk gesloten. Daar waar hij zijn liefste plek had gevonden, door hem zoo welsprekend bezongen, werd hij vereenigd met haar, die hem volkomen verstond en waardig was. Slechts een zevental jaren ongeveer mocht hij zich in haar bezit verheugen. Wat zij voor hem in dien korten tijd geweest is, hoe innig hij haar liefhad, dat waag ik niet te beschrijven; dat verraden slechts eenige zijner verzen, waarvan ik alleen dat onovertrefbare: *Liefde* behoef te noemen. Welk een tegenstelling, en welk een overeenstemming tegelijk, tusschen den levendigen, beweeglijken, opgewonden dichter en de zachte, kalme, doch zoo verstandige en hoogstontwikkelde vrouw, die hem terzijde stonk. Hoe gelukkig waren zij, eerst in *'t oude huis*,

dat daar aan de vest
Zoo witjes lacht in 't groen!

met bloemen en boomen omgeven, vriendelijk, vroolijk, en dat hij, met al zijn gebreken en ongemakken, nimmer vergeten kon; later,

in dat statige, deftige huis, dicht bij de Haagpoort, waar hij meer comfort en ruimte vond, doch waar de dichter zich maar half tehuis gevoelde, en dat hij *Welgelegen* doopte, omdat het zoo dicht bij 't Kerkhof lag, weinig vermoedend, helaas! dat het voor hem nog in anderen zin niet ver van den doodenakker zou zijn. Het was een genot, hem daar te bezoeken. Ook het nieuwe huis was in den aanvang nog

vol huwelijkszegen,
Kinderliefde en moedermin.

En daar, in 't midden van zijn jong, bloeiend gezin, leerde men hem eerst in al zijn beminnelijkheid kennen. Tot die dichters, die, sterker van verbeelding dan van gevoel, aandoenlijke verzen maken op het huiselijk geluk en intusschen tehuis zeer ongezellig en lastig en tiranniek zijn, behoorde hij geenszins. Zooals hij zich in zijn gedichten schetst, „'t liefste speelgoed zijner kinderen", met hen stoeiend en spelend, een kind als zij, zoo was hij werkelijk. Ik zie hem nog, bij een groot verdriet van een der kleinen, dat bittere tranen scheen te kosten, vóór haar nederknielen, en met koddigen ernst smeeken, om toch het hart van haar armen vader niet te breken, zoodat de tranen spoedig door lachjes vervangen werden. Alle stroefheid, alle hardheid, alle stijfheid waren uit zijn huis gebannen. Anni's taal mocht vrij en ongedwongen in de huiskamer weêrklinken, en er was behalve de moeder nog een, die er met welbehagen naar luisterde. Toch nam hij de taak van de vorming zijner kinderen ernstig ter harte. Die er zich van overtuigen wil, leze dat voortreffelijke *Opvoeding:*

Ik heb een leelijk trekje
Ontdekt in 't kleine hart
Van ons aanvallig bekje —
Dat baart mij groote smart.

Ik heb tot God gebeden
Dat Hij mij raden wou,
Hoe 'k best dat hartje kneden,
Dat plantje sturen zou?

Hun geluk was hem alles. Geen vuriger bede steeg ooit op uit zijn hart, dan voor het behoud der moeder met haar blondje

en bruintje nevens haar. Niet dieper troffen hem de smart en de ellende in de wereld, de smart en ellende waarvan hij nu menigmaal getuige moest zijn, dan wanneer hij dacht aan zijn huis, „zijn zoet geluk",

De moeder met haar kroost gezegend en bemind,

en zoolang hij de zijnen nog om zich had, mocht hij zijn Dagboek nog dat van een gelukkige noemen. In den zomer van 1856 deed hij met een vriend een reis naar Zwitserland; hij waardeerde de ontzaglijke grootheid van de natuur die hij daar aanschouwde, ofschoon zij hem, gelijk hij betuigde, nog meer overstelpte dan aantrok; maar „mijn hart is t'huis!" riep hij uit. „De kopjes zijner lieven zweefden voor hem uit", en al hoorde hij en verstond hij den lofpsalm, dien de heilige Natuur tot eer van God aanstemde, toch, zeide hij,

Toch dieper nog weerklinkt, door 't binnenst van mijn harte,
In 't vreemde schoone land, altijd een zachte stem,
Die ruischt van uit de dierbre verte,
En die nog luider spreekt van Hem!

Van Hem..... wiens liefde en licht, uit drie paar vriendlijke oogen,
Zoo heerlijk op mijn paden blinkt:
Wiens lof uit kindermond steeds door mijn woning klinkt,
Mijn kluis vol vrede, die 'k al strijdend ben ontvlogen!
Van Hem.... wiens trouwe, wiens bescherming en genaê,
Ik al mijn schat beveel, met duizend teederheden,
Terwijl ik 't vochtig oog naar gindsche bergen sla,
Vol heimwee en gebeden!

Hoe spoedig zou dat geluk, voor hem het hoogste op aarde gesloopt worden! Nog geen drie jaren nadat hij deze regels te Interlaken schreef, klom zijn geluk ten top. Hem werd, bij zijn drietal dochters, een zoon geboren. „Er is," zoo jubelde de blijde vader,

Er is een kind geboren,
Een jongetje in de Mei,
De feestmaand, de uitverkoren
Van Liefde en Poëzy.

Wel had zijn lieve vrouw reeds sinds December van het vorige jaar aan koorts en zenuwzwakte geleden, maar nu liet alles

zich geheel anders aanzien. „Weet gij", zoo schreef hij den 28sten Mei 1859, „weet gij dat ik een zoon heb, een krullebol? Wij zijn in-gelukkig en dankbaar. De lieve kraamvrouw en mijn edel knaapje maken het voortreffelijk nu — doch wij hadden barre dagen en uren, voor die kleine P. A. er was." Maar juist twee maanden later was het een geheel andere toon dien hij aansloeg. „'t Is lang niet fleurig in mijn huis", heette het toen. Sedert negen weken was alles veranderd. De jonge moeder, kort na de geboorte van haar zoon wel en gelukkig, leed weer aan koorts en hoesten, „was zwak en bleef zwak." Men zou de buitenlucht gaan beproeven, doch de bezorgde echtgenoot stelde zich ook daarvan niet veel voor. Zoo was het ook. In Augustus was het niet beter. „Wij hebben", zoo schreef hij toen „wij hebben lijdzaamheid van noode, is en blijft onze Dagtekst." In September ging de zieke hard achteruit. De geneesheeren gaven geen hoop meer. Op de mededeeling van dit vreeselijk vonnis, in een brief van 21 Sept. 1859, laat hij volgen: „Voor mij, ach! ik kan vaak niet oproeien tegen al de droefheid en weemoed, die mij overstelpt, nu, hier in dit oord van zooveel zegen en gezegende herinneringen. Mijn liefste Plek werd mijn Olijvenhof. Waarschijnlijk zal ik haar dezer dagen per jacht — rijden kan niet meer — vervoeren naar Amsterdam, bij onze moeder. Daar heeft zij de meeste rust en is omgeven van allen die zij 't meeste liefheeft. Ik heb beloofd haar niet te zullen verlaten, natuurlijk. Slechts als 't redelijk is wenschte ik een enkelen Zondag 's avonds zelf te gaan preêken."

„Onzen treurigen overtocht", zoo heette het in een brief van 28 Sept., „hebben wij Zaterdag ll. nog al betrekkelijk goed volbracht. Maar het had ook niet langer moeten duren! Wie had mij gezegd dat ik ooit op die wijze door Amstels grachten varen zou! Ach! het was zoo diep-melankoliek!"

Toch, in die sombere dagen, bleef hij werkzaam, en dezelfde brieven, waaruit deze treurige berichten ontleend zijn, getuigen van levendige belangstelling in alles wat er omging op letterkundig en godsdienstig gebied. Hij had oogenblikken dat het kruis hem bijkans te zwaar viel. Maar meestal was hij moedig en berustend. Gelijk hij zegt in zijn *Door zegen geheiligd*, de herinnering van Gods zegenende liefde bleef hem een troost en kracht in dagen van „raadselvolle smart." In deze dagen was het dat hij de weinige, maar door vorm en gedachte uitstekende

regels schreef, die ik mij niet ontzeggen kan in hun geheel aan te halen:

Boven mijn hoofd aan zijden draad
Slingert het zwaard al heen en weder,
't Moét vallen — vallen, vroeg of laat!
Het trilt, het velt mij neder!

Doch om mijn hoofd ook ruischt een stem,
Te midden van al mijn vreezen,
Die mij gebiedt met zachte klem,
Toch niet bezorgd te wezen.

En in die dagen — 15 Oktober 1859 — was het ook dat hij schreef: „De gure dagen, die wij gehad hebben — waren voor mijn zieke niet gunstig. Schoon zij steeds het bed houdt, de scherpe N. en O. wind dringt overal door. Nu onmerkbaar, dan weer merkbaar, wordt dat lief en liefelijk wezen gesloopt van dag tot dag... voor de oogen onzer liefde. Ik ben ziek, bedroefd en lijd erge pijn ook menigmalen, doch ik doe mijn best mij over te geven. Mijn Christendom lost zich op — ten minste als ik christelijk ben gestemd — in een *Fiat voluntas!* uitgesproken met een eeuwige hope in het hart... Doch in het leerstuk der H. Triniteit vind ik geenerlei troost noch kracht."

Ik haal deze weinige regels uit verscheiden brieven aan, om eenigszins de stemming te doen kennen, waarin hij verkeerde, toen de grootste slag die hem treffen kon, naderde: om eenigszins te doen gevoelen wat hij geleden moet hebben, toen die hem eindelijk trof en weldra door den dood van zijn zoontje gevolgd werd. Deze smart was te groot, dan dat hij haar in zijn verzen had kunnen uitstorten. Zijn overvloeiend geluk kon hij daarin lucht geven, maar niet wat hij leed, toen het zoo geheel werd verwoest. Hij kon slechts zeggen, hoe lief hij haar had, die hem nu was ontnomen, hoeveel liever toen hij „weenend aan haar sponde zat", dan toen hij haar als jonge bruid in de armen drukte, hoe hij van haar leven en hopend sterven leerde; en hij zeide het, zooals hij alleen het zeggen kon in dat heerlijke: „Die ik het meest heb liefgehad," dat ik niet behoef uit te schrijven, omdat ieder het zich herinnert. Als een man heeft hij zijn kruis gedragen. Zijn krachtige geest, zijn ware, gezonde, ongeveinsde vroomheid hielden

hem staande. Maar hij was verbrijzeld; en ik vermoed dat het lichaamslijden van zijn laatste levensjaar voor een groot deel moet worden toegeschreven aan den schok dien het verlies zijner echtgenoote hem gegeven had.

Weinige maanden daarna nam De Génestet zijn ontslag als predikant der Broederschap. De redenen die hem daartoe bewogen heb ik reeds genoemd. Ook, naar Delft terug te keeren zonder kinderen, en in die stad, waar hij zulke gelukkige jaren gekend had, een eenzaam, droevig leven te leiden, daartegen zou hij niet bestand, en hij zou er niet toe in staat zijn geweest. Daarom vestigde hij zich te Amsterdam, in de onmiddellijke nabijheid van zijn schoonmoeder, Mevrouw de Wed. Bienfait, in wier huis zijn kinderen een liefderijke verzorging vonden, en bracht den zomer meest te Bloemendaal door. Doch ook daar leefde hij „als in stad, stil, op zijn kamer." In de gelukkige ontwikkeling zijner lieve kinderen vond hij zijn troost, en een zekere afleiding in drukke werkzaamheid. Zijn twee laatste Bundels bezorgde hij in dit eene jaar. De betrekking van lid der Plaatselijke Schoolkommissie te Amsterdam en die van sekretaris der Kommissie voor de oprichting van een standbeeld ter eere van Vondel nam hij waar met een ijver en nauwgezetheid, die bij zijn aanleg, zijn afkeer van alle *routine* en zijn wankele gezondheid te verdienstelijker waren. Het sekretariaat der laatstgenoemde kommissie bracht hem in aanraking met oudere en jongere letterkundigen, hem reeds bekend of nog onbekend, vooral met Van Lennep, dien hij ook als uitgever van Vondel's werken bijzonder leerde schatten. Bij Potgieter vond hij groote sympathie en hij betuigde dikwijls voor zijn literarische ontwikkeling aan dezen *Gids-veteraan* niet weinig verplicht te zijn. Ook Zimmerman, eens zijn wellicht al te strenge beoordeelaar, doch wiens denkbeelden over De Génestet's poëzie later zeer gewijzigd waren, zag hij veel, gelijk hij te Bloemendaal C^d^. Busken Huet dikwijls, bij wijlen ook A. Pierson ontmoette, vrienden met wie hij in menig opzicht eenstemmig dacht. Niet het minst verkwikte hem het verkeer met dien ouden vriend, aan wien zijn: *Vrienden op 't kerkhof* gewijd is, met wien hij „de paden zijner jeugd, de wegen van zijn lot menigwerf te zamen was gegaan", en aan wien hij zich nimmer zoo innig gehecht voelde

Als op den zwaren weg naar gindsche kerkhofdreven.

Liefhebbende betrekkingen omgaven hem met allerlei zorgen. En toen eindelijk het uitzicht zich voor hem opende, dat zijn verbroken huwelijksgeluk weer zou worden hersteld, toen de zuster zijner gade haar lot met het zijne wilde verbinden en een moeder voor zijn drie nog overgebleven kinderen zijn wilde, toen scheen het of de diepe wonde niet slechts verzacht maar geheeld zou worden, en er nog betere dagen voor hem waren weggelegd.

Doch het heeft niet alzoo mogen wezen. Reeds in den zomer van 1860 vertoonden zich de voorboden van de ziekte, waaraan zijn teer gestel op den duur geen weerstand zou kunnen bieden. Den 26sten Augustus van dat jaar schreef hij: „Mijn konstitutie en het gebruik van staal dwingt mij tot veel fyzieke beweging, en wandelende kan ik wel dichten, maar niet stellen en schrijven. Als ik in de lucht ben weet ik van geen vermoeienis of iets; als ik op mijn kamer zit ben ik meestal moe. Ik heb de rustelooze natuur van een vogel: was ik 't maar!" Zoo bleef het tot in 't begin van 1861, toen een ernstige keelongesteldheid hem aantastte. Maar hij kwam ook die te boven. „Ik ben herstellende", zoo schreef hij in 't vroege voorjaar, „maar houd nog steeds mijn kamer. Misschien mag ik van de week even *met rijtuig* naar mijn moeder. Die historie heeft mij geducht aangepakt en ik ben zwak geworden — van al die pijn en al die koorts." Spoedig sterkte hij weder aan. Zelfs was hij weldra in staat om nog eens naar Rotterdam over te vliegen, en een paar vrienden te bezoeken. Ik zal dien avond nooit vergeten. Hij was geheel de oude, vol leven en vernuft, hartelijk en beminnelijk. Cremer las dien avond in de Hollandsche Maatschappij en ons plan was geweest daar samen heen te gaan. Maar wij bleven praten en praten, en vergaten lezing en alles. Weinig dacht ik, toen ik van hem afscheid nam, dat ik hem voor het laatst de hand had gedrukt. Want het duurde niet lang of wij ontvingen weer ontrustende berichten. De keelziekte, die geweken scheen, greep hem weder aan met nieuwe kracht, en ging over in een algemeene ontsteking der slijmvliezen. Het was het einde. Te vergeefs wachtte men beterschap van 't verblijf te Rozendaal met zijn schoone natuur en gezonde lucht; hij kon er niet meer van genieten. Hij was er slechts heengevoerd om te sterven. „Nog den laatsten dag zijns levens,"— het zij mij vergund hier de woorden van Zimmerman te ge-

bruiken, die hem, kort na zijn ontslapen, in *de Gids* zoo welsprekend herdacht — „nog den laatsten dag zijns levens had hij doorgebracht in den kring dergenen, die hem liefhadden, in den dierbaren huiselijken kring, waarin hij zich 't liefst en meest bewoog; vermoeid en zwak, maar zonder smarte of pijn, had hij zich ter ruste begeven. Trouwe liefdeoogen bewaakten den slaap van den kwijnenden zieke; geen onrust of strijd vertoonde zich op het bleeke gelaat; matheid en uitputting, maar liefelijke vrede tevens blonken van zijn open, hooggewelfd voorhoofd; Peter De Génestet was in den vroegen morgen den tweeden Julij ter eeuwige ruste ingegaan."

Dezelfde auteur heeft met eenvoudige trekken zijn uitvaart geschetst. Slechts betrekkingen en vrienden begeleidden hem naar zijn laatste rustplaats, en een drietal hunner voerde er het woord. Op het kleine kerkhof te Rozendaal, naast die statige laan die naar Beekhuizen voert, in 't midden van die liefelijke natuur waarvoor zijn hart altoos geopend was, rust zijn overschot. Door de zorg van eenige vrienden is een smaakvol gedenkteeken in zoogenaamd gothischen stijl op zijn graf geplaatst. Het *Fiat voluntas*, dat in zijn laatste jaren wel zijn levensspreuk mocht heeten, staat op den lijksteen gegrift.

Men verwondert zich, als men ziet, hoeveel De Génestet in dat negen- of tiental jaren, in weerwil van vele andere bezigheden en van zooveel overstelpende smart, nog op letterkundig gebied heeft gearbeid, en hoeveel voortreffelijks hij heeft geleverd. Als Nederlandsch dichter bracht hij aan de jaarboekjes zijn betamelijke schatting. Het meeste wat hij daartoe soms zuchtend bijdroeg, werd in zijn *Laatste der Eerste* herdrukt. Al het andere is in deze uitgave opgenomen. Ook in *de Gids* en *Nederland* verscheen nu en dan een zijner gedichten. Zijn *In Memoriam*, een schoone hulde aan de nagedachtenis van zijn geliefden leermeester en vriend Abraham des Amorie van der Hoeven, werd afzonderlijk uitgegeven, ofschoon hij 't aanvankelijk een andere bestemming had toegedacht. Voor een dier verzamelingen van gedichten bij uitheemsche platen, die destijds aan de orde waren, en waaraan, wij moeten het erkennen, onze letter-

kunde sommige harer schoonste sieraden te danken heeft gehad, de *Historische vrouwen*, dichtte hij zijn *Mademoiselle de la Vallière*, waarin hij het kiesche onderwerp met bewonderenswaardigen takt behandelde, en toonde het dichterlijk-schoone dezer figuur juist te hebben gevat. In het *Zondagsblad* schreef hij letterkundige brieven, doch slechts enkele; die over den Improvizator Beerman toont dat hij ook over zijn kunst ernstig had gedacht, en zich rekenschap van haar hooge eischen wist te geven. In *De Teekenen des Tijds* was hij mij een trouw en bereidwillig medewerker; de beoordeelingen van dichterlijke werken van godsdienstigen inhoud, die daarin voorkomen, zijn van zijn hand. In 1855 namen wij te zamen de redaktie van den *Christelijken Volks-Almanak* op ons, en tot aan zijn dood toe had ik het voorrecht de uitgave daarvan met hem te bezorgen. Het was een klein en nederig boekje, maar hij had het lief, en stelde zich ook voor die taak geen geringe eischen. Metterdaad het bewijs te leveren, dat stichtend en smakeloos niet behoefden samen te gaan, dat was daarin zijn streven. Hij hoopte, dat door dien weg gezonde, heldere godsdienstige denkbeelden ingang zouden vinden ook in de harten des volks; en geheel onvruchtbaar is dit streven misschien toch niet geweest. Voor mij was dit samenwerken in menig opzicht genoeglijk. Mochten wij soms over ondergeschikte punten verschillen, wij werkten in één geest. En onze vrienden hielpen ons trouw.

In twee Bundels heeft De Génestet zelf de meeste zijner gedichten uit dit tweede tijdperk zijner dichterlijke loopbaan bijeengebracht, in de *Leekedichtjes* en de *Laatste der Eerste*. Van geene spreek ik straks. Eerst eenige woorden over den laatstverschenen Bundel — de voorrede is gedagteekend eind-Maart 1861, dus ruim drie maanden vóór zijn dood — omdat die met de *Eerste Gedichten* nauwer samenhangt, en daarvan eigenlijk het tweede gedeelte uitmaakt. De Génestet zelf heeft dit ingezien, en door de keus van zijn titel een bewijs van literarische zelfkennis gegeven. [1])

Inderdaad, men behoeft, na de *Eerste Gedichten* met aandacht te hebben gelezen, dezen tweeden Bundel slechts ter hand te

---

[1]) De *Laatste der Eerste* zijn daarom ook in deze uitgave tusschen de *Eerste Gedichten* en de *Leekedichtjes* geplaatst, wat bij de uitgave in twee deelen niet mogelijk was.

nemen, om al spoedig te bemerken dat hij met volle recht *Laatste der Eerste* mag heeten. De dichter is ouder geworden, het zou, ook zonder dat men het jaartal zijner verzen opmerkte, niemand ontgaan. Slechts een enkele maal keert die jeugdige, ondeugende scherts, waarvan de eerste verzameling overvloeide, hier weder: bijvoorbeeld, in het *Liedje in den maneschijn*, of in het *Kijkje in 't leven*, van den zwarten koetsier die het zoo warm had in zijn maskeradepak, een versje, dat niet weinig ergernis gegeven en bedenkelijke schuddingen des hoofds heeft teweeggebracht, maar dat als satire op een treurige vertooning wel verdiend, en uit het oogpunt van kunst een der beste is, die De Génestet ooit heeft geschreven. In *De Mailbrief* herkent gij aanstonds den dichter van *Fantasio*, maar het gedicht bleef onvoltooid; de stormen des levens, die weldra over hem losbraken, doofden het vuur der vroolijke inspiratie uit; en toen hij later tot kalmte was teruggekeerd, kon hij geen schertsend tafereel meer ophangen van het leven in dat Delft, waar voor hem de groote tragedie begonnen was. Bovendien, vergelijkt men 't vers met *De St. Nikolaasavond*, die kostelijke vertelling, zoo rijk, zoo stout, zoo vrij, zoo tintelend van geest, zoo oorspronkelijk, dan bespeurt men in *De Mailbrief*, met zijn wat al te sterke reminiscensen aan Beets' *Maskerade*, een zekere vermoeienis, en gevoelt men dat voor onzen dichter een andere tijd was aangebroken.

Maar, al is hij ouder geworden, hij is dezelfde gebleven. In *De liefste plek*, in het *Voorjaarsliedje*, in dat ondeugende, haast al te cynische *Neen nimmermeer, zelfs niet*, bezingt hij de natuur, de hollandsche, de liefelijke, met dezelfde geestdrift als in zoo menig koeplet van den eersten Bundel. De hartelijke, trouwe, deelnemende vriendschap, waarvan daar meer dan een vers getuigde, spreekt zich ook hier krachtig uit in *Vrienden op 't kerkhof*, en in dat roerende *Ver van huis*, toegewijd aan de herinnering van dien jonggestorven dichter met zijn

Dwepend hoofd en vroom gemoed,

die, evenals zijn vader, in 't vreemde land was bezweken. Hier nog geheel dezelfde wereld- en levensbeschouwing als vroeger. Hij heeft geleden, hij is in een harde school geweest, en goed en wakker en moedig heeft hij zijn kruis gedragen. Maar dat

beweegt hem nu niet tot dweepzieke geringschatting van 't geluk. Hij zingt van zijn geluk, zijn groot en vol geluk, in tal van liederen, die ik niet behoef te noemen. Hij dankt er voor, vurig, innig. Hij verbergt niet, dat hij siddert voor den dag van rouw. Hij bidt dat zijn dierbaren hem gespaard mogen blijven. Hij is er geheel van vervuld, en wat hij schrijft vloeit er van over. Ja zelfs als hij „des drijvers geweldige roede" gevoeld heeft, als hij ondervonden heeft, hoe de smart oefent en louteri, wil hij niet toegeven dat de zegen zonder vrucht zou zijn. In zijn: *Door zegen geheiligd* bepleit hij de zaak van hen

> Wie niet de Nood — maar Zegen bidden leerde,
> Wie iedre bloem ontstak in liefde en lof;

en hij bekent in *Menschelijk*, dat hij „ras naar 't eind van dorre lijdensdreven" hijgde, en dat hij, na het: Uw wil geschiede! ook wel gebeden heeft:

> Mijn God, geef mij een bloem en zend me een zonnestraal!

„Levenslust en stervensmoed" was vroeger zijn geliefkoosd thema geweest. En dat bleef het. Hoe spreekt de eerste uit zijn *Jonge roeping*, hoe geestig predikt hij den tweeden in *'t Liedje van verlangen*, en hoe vereenigt hij ook hier deze beide in zijn *Welgelegen*, waarin hij aan de „stille vrienden", die men zijn woning voorbijvoert om ze naar het vlak daarbij gelegen kerkhof te brengen, de boodschap medegeeft:

> Dat (hij) graag bij (zijn) beminden
> Nog wat blijven wou in vreê;

schoon hij het ook gansch niet akelig vindt om zoo dicht bij de graven wonen:

> Waar ge lang om heen kunt treden,
> Maar toch eindlijk rusten moet.

Hij heeft ook getwijfeld, want hij heeft meer gezocht en nagedacht dan voorheen. Het geloof zijner kindsheid werd menigmaal geschokt. Ik kan al de verzen niet optellen waarin dit doorstraalt, waarin hij 't met zooveel woorden belijdt. Maar dezelfde gezonde vroomheid, dezelfde godsdienstzin van zijn jongelingsjaren zijn hem bijgebleven. De *Terugblik*, waarmee

de bundel geopend wordt, draagt daarvan den stempel. Wat hij ook wensche en wille, waarheen hij streven moge, hij voelt dat een hooger geest hem leidt en gebiedt, en te midden van de groote raadselen des levens ziet en weet hij op al zijn paden:

Almacht, Liefde, Trouw, Genade,

en dat geeft hem kracht. Had hij eens gezongen:

Daar spreekt een andre lach in 't oog der aangebeden',
Waar gij haar drukt in d'arm als 't zoetst geschenk van God;
De vriendschap heeft, met Hem, verhoogde teederheden,
De luite een reiner klank, en 't leven meer genot;

ook thans betuigt hij in zijn *Levensvoorwaarde*, dat alles, het beste en dierste wat hij bezit, geen waarde voor hem heeft, dan in 't bewustzijn van een eeuwig leven; dat hij liever sterven zou dan het geloof te derven in de trouw van zijn Schepper, een geloof, in zijn wezen gegrond. Zeker heeft hij niet vermoed, dat een oud vriend hem na zijn dood nog hard vallen zou om zijn „zoo ik u niet voor eeuwig had, ik had u liever niet", een gedachte die ik trouwens niet in bescherming zal nemen, en dat die hypercriticus hem daarom allen blijvenden invloed op het jongere geslacht zou ontzeggen! Ook de frischheid, de waarachtigheid, de ongeveinsdheid zijner Godsvrucht heeft hij niet verloren door de theologie, waarin hij nu geen vreemdeling meer is, of door het ambt dat hij bekleedt, en dat maar al te vaak het natuurlijke en ongedwongene aan een overigens oprechte vroomheid ontneemt. Dat blijkt onder anderen uit: *Niet voor de menschen*, een parafraze van Matheus 6, 16, en uit zijn *Bekentenis*, dat hij maar een mensch van vleesch en bloed is, als iedereen, en zich dies op geen hoogen voet zet, om „deftigheên" te zeggen. Dat blijkt vooral uit *De schoenlapper van Alexandrië*, geestige verdediging van het *Ora et labora* in tegenstelling met de pijnlijke zelfkwelling van den vader der kluizenaars. Doorlees al deze bladzijden, en gij moet erkennen, het is altijd dezelfde De Génestet van zijn studentenjaren, vroom zonder dweepzucht, opgeruimd zonder lichtzinnigheid, schertsend met uw dwaasheden zonder pijn te doen, leerend zonder verwaandheid, dezelfde vijand van alle komedie en onnatuurlijkheid. De veranderde omstandigheden, waarin hij zich geplaatst ziet, hebben hem niet veranderd, maar gevormd en ontwikkeld. Hij is geen deftige dominé geworden en geen gewichtig huisvader,

Hij is niet „in de geleerdheid vervallen", al weet hij meer en beter dan een jaar of wat geleden. Hij preekt niet noch zalft. Hij is onze onde beminnelijke dichter gebleven, en vrij zingt hij zijn lied.

Doch, bij alle overeenkomst is er ook onderscheid. Er is groote vooruitgang ten minste, vooral in diepte van gedachte, in levensernst, in echt-poëtische opvatting. De vorm is niet slordiger geworden. Integendeel, hoewel het scheen, dat hij daarin niet veel meer te leeren had, hij is hem nu nog meer meester dan immer te voren. Hoezeer blinkt in dit opzicht het *Mooi-weêrslied* uit:

Een zonnestraal,
Een wonderstraal
Is in mijn borst gedrongen:
Mijn matte ziel herleefde weer,
Ik twijfel en ik haat niet meer
En heb mijn lied gezongen.

Een blij geruisch
Om 't zonnig huis
Verkondde mij den vrede.
Van liefde en lof klinkt heel mijn hof,
't Juicht alles en geeft juichenstof:
En noodt: O dank toch mede.

Niet door zijn losheid en gemakkelijkheid van maat, zooals dit, maar door zijn stijl, door de afwisselende, gansch niet gemakkelijke schildering van het stoute zwitsersche en bekoorlijke hollandsche natuurschoon, is *Op reis* merkwaardig, tevens door de diepte van gevoel die er uit spreekt. Ook in *Liefde*, dat onder De Génestet's schoonste verzen moet worden gerangschikt vindt gij beide, rein gevoel en uitnemenden vorm, met elkander vereenigd. Maar niets komt, wat meesterschap over den vorm betreft, in vergelijking met de *Arme visschers*. Het is een vertaling, zooals men weet, uit de *Légende des Siècles* van Victor Hugo. In vertalen lag De Génestet's kracht niet, en ik zal de laatste zijn om er over te klagen; want het was bij hem het gebrek eener deugd, hij behoefde bij anderen niet te borgen wat hijzelf bezat. Toch ondernam hij dit moeilijke werk, en zette hij zich kort daarna aan 't overbrengen van een duitsch blijspel van Halm (*Der Sohn der Wildniss*), een overzetting die onvoltooid is gebleven en niet werd uitgegeven. Want, hoe ook zijn vorm werd geroemd, hij liet zich daardoor niet tot gemak-

zucht verleiden. Hij voelde dat hem nog iets ontbrak, en schoon hij reeds een meester mocht heeten, hij versmaadde zulk een oefening niet. Ook gelukte de proef volkomen. De *Arme visschers* is een hollandsch gedicht geworden, waaraan niemand bij 't lezen den vreemden oorsprong bemerkt. Meer nog dan in zijn vrij talrijke vertalingen uit Rückert, dien hij met bijzondere liefde vertolkte, meer zelfs dan in *De Heidenapostel*, naar Béranger, zijn hier alle, en veel grootere moeilijkheden overwonnen. Het is een triomf.

Maar, anders dan bij 't lezen van de *Eerste Gedichten*, onder het lezen van de verzen uit deze tweede verzameling, moet men met opzet aan den vorm denken, om zijn schoonheden te bewonderen. Men vergeet hem door de schoonheid van inhoud en gedachte. Ik zou bijkans den geheelen Bundel moeten aanhalen, om te bewijzen hoe zeer hij in rijkdom en diepte van gedachte heeft gewonnen, vooral in diepte van gevoel. Men leze bijvoorbeeld: *Uit het dagboek van een gelukkige*. Een gelukkige, hij is het nog. Maar hij heeft nu aanschouwd wat hij voorheen niet vermoedde. Helaas! roept hij uit,

> Helaas! ik zag meer rouwe en raadslen in dit leven,
> Dan waar mijn zorgloos hart, mijn ijdle jeugd aan dacht.

Dood, armoê, krankte, zonde, hij had ze nu in al haar ellende gezien. Al worstelde hij, hij bleef gelooven. Maar hij had nu gezien, dat, al bloeide zijn levenshof nog als een lentegaarde,

> In 't midden, voor wie denkt en liefheeft, rijst — een kruis.

Zoo getuigen *Biblia* en *Onvergankelijk* van een veel dieper opvatting en juister waardeering der bijbelsche Schriften dan die hij vroeger bezat; en hoe hij ook daarin echte poëzie wist te vinden, al was zijn beschouwing van de geschiedkundige waarde der evangelische verhalen veranderd, dat bewijzen: *De engel bij het graf*, en dat heerlijke: *'t Was toch de Hovenier*, naar Johannes 20, 15; dat bewijzen: *De lendenen omgord*, waar van de bekende uitspraak van Jezus, en *Onvermoeid*, waar van het welsprekende slot van Jesaja 40 zulk een gelukkig gebruik wordt gemaakt. Tevens getuigen deze laatste gedichten met hoeveel meer ernst hij nu het leven beschouwde. En dat getuigen mee zooveel andere verzen, zijn lied *Aan de Zon*, waaruit men

zien kan, hoe hij over zijn leven en bestemming had nagedacht, en hoe de slotsom was geweest: Niet overdoen, maar voorwaarts gaan; zijn *Komen en gaan:*

Daar is een tijd van komen,
Daar is een tijd van gaan;
Dat hebt gij meer vernomen,
Maar hebt gij 't ook verstaan?

zijn *Werken, denken, leeren*, waarin hij nu begreep dat eigenlijk het leven bestaat; zijn *De beste vriend*, dat eigenlijk een loflied is op den plicht, „zijn last en zijn lust"; niet het minst dat mannelijke gedicht: *Neen*, dat, als afkomstig van een zoo liefderijk en liefelijk karakter als het zijne, nog te grooter waarde bezit. En die weten wil, hoe het lijden niet neerdrukt maar verheft, verheft boven de nietigheden en ijdelheden der wereld en boven den kleingeestigen twist der partijen, hoe het hem daarboven had verheven, die leze en herleze zijn *Op de bergen*, dat ook als dichterlijke gelijkenis voortreffelijk is.

Ook als waarachtig dichter heeft De Génestet zich in dezen Bundel meer nog dan in den vorigen doen kennen. Dat hij niet slechts zijn eigen lijden en de ervaringen van zijn eigen hart wist weer te geven in welsprekende taal, dat hij ook van anderer leed een diep gevoel had, en zich daarin wist te verplaatsen, dat blijkt uit verzen als *Kinderloos* en *Het haantje van den toren*. Het laatste is een uitvoerige schildering — al te uitvoerig, hebben sommigen gezegd — het eerste niet meer dan een uitgewerkte schets. Een schets, meer niet, is ook dat kleine juweel: *Naar de natuur*. Maar zoowel in de vlugge eekening als in de voltooide schildering herkent gij den meester. 't Zijn wel belangwekkende, maar toch zeer alledaagsche onderwerpen. Een rijk moedertje die haar kind heeft verloren, en zich nu arm voelt tegenover de bedelares die het hare in de armen heeft; een troep jongens en meisjes spelend op 't kerkhof, bij het geopende graf; een teringlijderes, die zoo gaarne herstellen zou, en steeds tuurt op 't haantje van den kerktoren, hopend, immer flauwer, maar hopend niettemin, dat het eindelijk een zoelen zuidewind zal verkondigen — ziedaar de figuren. Maar hoe heeft De Génestet nu daarover de poëzie met volle handen uitgestrooid! Hoe leven deze beelden! Er wordt in *Het haantje van den toren* niet gejammerd of gedeklameerd, er is niets zieke-

lijks in, maar toch — of liever juist daardoor grijpt het aan. Gij hebt die lieve „Levenslust" niet gekend, zooals hij, maar zijn kunst weet u met haar te doen lijden. Zij is zoo echtmenschelijk, en toch zoo wezenlijk vroom. Voordat zij zeggen kan: „Uw wil geschiê," heeft zij lang geworsteld, is zij gedurig geslingerd; de onderwerping kost haar veel. En als zij het gezegd heeft, werpt ze 's anderen daags toch nog even een blik naar buiten,

Half zegevierend, kalm, beslist,
half strijdens-, hopens-moe,
En toen — niet meer.

Ik weet niet wat schooner is, deze geniale trek, of het treffende slot:

Naar 't Haantje van den toren keek,
met droeven glimlach, één:
't Blonk in de blauwe lucht en wees —
naar 't zoele Zuiden heen.

Het gedicht is een der populairste van onzen dichter geworden, en dat verdient het ten volle.

Naar de natuur is niet minder voortreffelijk, al is het kleiner. Hier is echte humor. Er wordt geen woord gezegd over het treffend kontrast tusschen dien grafkuil, waar straks het lijk in zal worden nedergelaten, en die woelige spelende kinderen, stoeiend, vechtend, vrijend

Al op den grafkuilrand,

- en dat alles in verwachting van hetgeen er komen zal:

Er wordt er een begraven,
Dat is een aardig geval.

Er wordt geen bespiegeling geleverd over de onbezorgdheid der kinderen, die nog aan sterven niet denken, en toch eerbied toonen voor den dood, zoodra straks de sombere staatsie nadert. Het wordt slechts afgebeeld, met een paar toetsen, maar gij *ziet* het. Gij voelt het kontrast. Iets van een huivering gaat u over de

leden, bij het laatste koeplet, zoo gelukkig veranderd, sedert de eerste uitgave [1])

Zij spelen — daar nadert langzaam
De staatsie het wachtend graf...
Zij steken de hoofden te zamen,
En nemen de petjes af.

Dàt is kunst, en de ware.

Er zou over menig vers van dezen Bundel nog vrij wat te zeggen zijn. Over één nog slechts een enkel woord, over het laatste. *Een kruis met rozen*, wie kent het niet? Het munt door alles uit, door vorm, door dichterlijke opvatting, door schoonheid van gedachte. Beteekenisvol staat het aan het slot van de laatste verzameling door De Génestet in 't licht gezonden. Dat was ook inderdaad de slotsom waartoe het leven hem had gebracht. Het had met zijn ernst en zijn pijnlijke slagen zijn levenslust niet uitgedoofd. Het zware kruis had hem de rozen niet doen vergeten, waarmee het omstrengeld was. En hij had geleerd de kleinste knop nog dankbaar te kweeken.

De bloeme lacht u,
O lach háár toe!
En vloek het kruice
Nooit, levensmoe.

Moog elke bloeme
Der aard vergaan,
De vrucht des Levens,
Die rijpt er aan.

Leveren de *Laatste der Eerste* een spiegel van 's dichters innerlijk en huiselijk leven, de *Leekedichtjes* zijn de vrucht van zijn godsdienstig denken en van zijn deelneming aan de wetenschappelijke beweging van zijn tijd. Zij zijn, hoewel vroeger uitgegeven, inderdaad jonger dan de eerstgenoemde verzameling. De oudste dagteekenen van 1857,

[1]) In den Christelijken Volks-Almanak voor 1859 luidde het:

Zij speelt bij den gapenden grafkuil,
Die onbezorgde jeugd...
Ach! wereld, wat doet gij anders?
Maar anders is uw vreugd.

de meeste van 1859 en '60. In dit laatste jaar dichtte hij bijna niet anders. Hijzelf zegt dan ook in de Voorrede van de *Laatste der Eerste:* „dat dit boekske eigenlijk *antérieur* is aan de *Leekedichtjes*, en voor een goed deel nog behoort tot een vroegere periode van zijn leven." En hij roemt den naam *Tweede Gedichten* door „een schrander vriénd" (denzelfden criticus van zoo straks!) aan zijn vroeger verschenen Bundeltje gegeven, als zeer juist gekozen. Hier was dan ook iets nieuws en oorspronkelijks. De dichter, die tot hiertoe slechts uit het maatschappelijk, het huiselijk, het innerlijk leven, een enkele maal uit de historie het onderwerp zijner zangen had genomen, begeeft zich hier op een ander gebied. Men kan, het is zoo, *Het Schotje*, met C[d]. Busken Huet, een Leekedichtje noemen. Men kan in de andere twee Bundels nog wel eenige kleine verzen meer vinden, die dezen naam verdienen. Ook is onze dichter aan het godsdienstig leven nooit vreemd gebleven, maar heeft menigmaal zijn religieus gevoel in zijn verzen uitgestort. Maar zich, zooals hij nu deed, te mengen in den strijd der wijsgeeren en der godgeleerden, met geen andere wapenen dan de pijlen van zijn vernuft, en enkel toegerust met zijn schoon talent; of liever, dien fellen kamp in puntige „rijmen en dichten" af te schetsen en — te beoordeelen, dat was een nieuwe, stoute gedachte, die bij de uitkomst bleek een gelukkige te zijn geweest.

Ik heb reeds gesproken over De Génestet's weinige ingenomenheid met de theologie, zooals hij haar kende, en den weerklank daarvan vernemen wij nog in het eerste der Leekedichtjes:

> Niet in de scholen, neen, heb ik gevonden,
> En van geleerden, och, weinig geleerd.

Maar zijn oordeel over haar was geheel anders dan vroeger geworden. Hij kon, zoolang zij zich aan hem vertoonde in haar schoolsch gewaad, hetzij met die deftigheid waardoor de hollandsche, hetzij met die smakeloosheid waardoor de duitsche godgeleerden zich gewoonlijk kenmerkten — hij kon maar niet begrijpen waartoe zij eigenlijk diende. De eenige theoloog, dien hij waardeerde, dien hij liefhad moet ik zeggen, was Hase geweest; Hase, den dichterlijken schrijver van de *Gnosis*, waarvan men gansche bladzijden onthoudt zonder het te weten, wiens kerkgeschiedenis in miniaturen zelfs den grootsten vijand van

alle geleerdheid niet vermoeien kan, en een van wiens geestige brochures door onzen dichter tot het thema van zijn eerste of tweede preek was genomen [1]). Op het standpunt van dezen geleerde, wiens rationalisme door zijn groote gemoedelijkheid verzacht en met een zeker poëtisch waas werd overtogen, wiens zachte humor en oorspronkelijkheid hem aantrokken, plaatste De Génestet zich gaarne. En hij is er, zoo ik mij niet bedrieg, ook na zijn studententijd, nog een geruimen tijd op gebleven. Daar kwam het jaar 1857. Busken Huet's *Brieven over den Bijbel* brachten de moderne godsdienstige beweging uit de school over in de kerk. Een pleidooi zoo welsprekend, zoo goed geschreven, zoo bondig, was wel geschikt om ook onzen dichter te winnen. Aanvankelijk, bij 't verschijnen der eerste afleveringen, nog tegenstrevend, was hij weldra overtuigd. Nu verruimde zich zijn gezichtskring. Nu zag hij dat de leelijke, oude boom der theologie dien hij den rug had toegekeerd om onder de groene heesters der poëzie schaduw te zoeken en geurige bloemen te plukken, nu zag hij dat die vruchten gaf, rijk en rijp. Nu verstond hij het belang dier vraagstukken, waarmee hij het niet de moeite waard geacht had zich het hoofd te breken; hij begreep dat zij ook voor het godsdienstig leven van het hoogste gewicht zijn, omdat er niet duurzaam een klove kan zijn tusschen ons denken en ons gemoed. En hij wierp er zich midden in. Werken, van wier strenge wetenschappelijkheid hij vroeger zou hebben gegruwd, las hij nu met aandacht en studie, sommige meer dan eens. Niet om zelf een geleerde te worden: het denkbeeld alleen zou hem vroolijk hebben gemaakt. Niet om zich als medestrijder te mengen in den kamp. Maar omdat hij geen vreemdeling zijn wilde in zijn tijd; omdat hij als godsdienstig mensch gevoelde dat deze strijd niet buiten hem omging, maar dat hier zijn zaak werd behandeld. Hij is geen theoloog geworden, want hij was meer. Dichter was hij, en hij is het gebleven. Leek was hij

1) Het was over de zalving te Bethanië, een echt anti-puriteinsche preek. Zij was hem ingegeven door dat met geestdrift gestelde stuk van den jenaschen theoloog, waarin deze de beschuldiging van het Evangelie afwerpt, als zou het de vreugd des levens verdoemen. Tijdgenooten zullen zich de warmte waarmee dit voorstel werd uitgesproken nog wel herinneren. Mij dunkt, ik hoor nog dat: „Wijn heeft hij gemaakt," enz. door de Génestet van Hase overgenomen en meesterlijk geparafraseerd, en uitgesproken met die hem eigene intonatie, waarin hij zijne geheele ziel wist te leggen.

tot-nog-toe geweest tegenover de felle kampioenen van wetenschap en kerk, en op dat standpunt wilde hij zich blijven plaatsen. Vandaar uit sprak hij over alle partijen zijn oordeel, schertsend, geestig, ernstig ook bijwijlen. Maar vooral maakte hij van die voordeelige stelling gebruik om de tolk te worden van de behoeften van 't godsdienstig gemoed en de dierbaarste belangen dier leeken, onder wie hij zich vrijwillig schaarde. Zoo werd hij, dien al wat jong was in Nederland reeds als zijn dichter begroette, de zanger van dien onbloedigen godsdienstoorlog, die met zulk een felheid ontbrandde, en, hoewel thans niet zoo hevig meer als toen, nog niet is beslist.

't Is waar, die volkomene, gansch kleurlooze — ik zou haast zeggen bovenmenschelijke onpartijdigheid, waarvan sommigen droomen, moet men ook in de *Leekedichtjes* niet zoeken. De Génestet had zich zeer beslist bij de zoogenaamde Modernen aangesloten. Zijn geheele aanleg en karakter dreef hem naar die zijde. Hoe vroom zijn hart ook zijn mocht, zijn hoofd was te helder om het oude supranaturalisme aan te nemen, dat hij trouwens metterdaad reeds sinds lang had prijsgegeven; en van geven en nemen was hij ook geen vriend. Bovenal hinderde hem het onnatuurlijke en gekunstelde, dat een zeker soort van vromen maar niet scheen te kunnen afleeren, en dat hij haatte met een onverholen haat. Hoort slechts hoe hij de deftigheid geeselt, die „bastaard van den ernst" (CV), en gij zult zijn vreugde begrijpen, toen hij haar

> Aan een witten das verhangen,
> Ergens plechtig bung'len zag.

Hoort hoe hij smeekt om van den preektoon verlost te worden (LX), en betuigt het met die vroomheid niet te kunnen vinden, die zoo deftig en zuur kijkt, en waarachter zich dus zeker leelijke gezichten moeten verschuilen (XI). Hoe ergerde hem het kinderschooltje van die drijvers der leer, die de kleinen met hun dogmen vergeven, en in plaats van als de kinderen te worden, hun kinderen aan zich gelijk willen maken (XIV); en hoe ergerde hij zich niet, maar hoe schreide hij over dien vriend, die voorheen zijn hart „op 't gelaat droeg,"

> Een harte zoo gul en zoo warm en zoo waar,

doch van wien men nu moest vragen: „Waar zat toch zijn hart?" — die niet meer sprak, maar altijd preekte, ja zelfs met zekere plechtigheid at en dronk, „schoon smakelijk zeer," (III). Hoe roemt hij daartegenover Ds. Humanus, die een mensch is, eenvoudig, mild, gewoon, en wiens geest daarom onmerkbaar heerschappij voert (CVI). Maar al koos hij partij, geen partijzucht verblindde hem een oogenblik. Zelden slechts was zijn satire niet zeer billijk. Bijvoorbeeld als Dr. C. P. Hofstede de Groot de min of meer overbodige verzekering geeft, dat zijn proponent Leonard „in 't geheel niet aardig" is, bedoelt hij iets anders dan onze dichter in zijn achtste Leekedichtje hem laat zeggen; en toen het *Mihi constat* van Prof. Doedes, voor elk die Latijn verstaat duidelijk genoeg en zeer goed te verdedigen, door Dr. A. Pierson op de bekende wijze was gebruikt, liet De Génestet zich verleiden om er nog eens mee te lachen. Doch dat zijn uitzonderingen. Meestal troffen zijn pijlen zeer juist. Ook spaarde hij zijn eigen vrienden geenszins. Als hij zich vroolijk maakt over het theologizeeren van Machteld en Leonard, dan ontvangt de schepper van Reinout en Machteld van deze kritiek ongevoelig ook zijn deel (XIX). De „groote geest", die „van menig boei ons trouw bevrijdde,"

Man van hart en hoofd vol glans! (XXVIII)

voor wien onze leekedichter een diepe vereering gevoelde, kan toch voor dezen zijn zwakke zijde niet verbergen, en wordt er onmeedoogend mee geplaagd (XXV *Nimium nocet*, XXVI *Systematisch*, en XXVII *Theorie en praktijk*). Verklaarde hij dien Monist, dat hij nog liever Dualist zou wezen, dan zich zoo als een vlieg in 't web van dat systeem te laten vangen, vriend Dualist blijft ook niet ongemoeid (XXIII *Dualisme*), en als deze zijn tegenstander tot de bekentenis wil brengen, dat een van hen beiden gek moet wezen, wordt hem door den leekedichter glimlachend herinnerd, dat er nog een derde mogelijk is: een van beiden of beiden (XXXIX *Twee Koryphaeën*). Den middenman roept hij toe:

....Wilt ge een man zijn, — kies partij!

maar de liberalen van heden worden gewaarschuwd, om niet als die van gisteren kettermeesters te worden; en het niet-

gelooven op gezag stelt hij al niet veel hooger dan het gelooven op gezag (LI en LII). Vooral dat gemeene, platte, ongodsdienstige liberalisme, dat hij in *Jan Rap* zoo onverbeterlijk heeft geschetst, was hem een gruwel, en ik weet niet hoe men zijn minachting voor zulke wansmakelijke wezens beter kan uitdrukken dan in LXXI *Zeker Materialisme:*

Jan Rap verklaart: Ik ben een chemisch praeparaat!
Vriend Spiritualist, deswegens, maakt zich kwaad;
Niet ik, mij gaf dit licht; ik dacht al vaak voordezen:
Wat zou zoo'n smeerpoes toch wel wezen?

Metéénwoord, hij was een echt liberaal, en elke richting was hem wel, mits zij naar boven streefde.

Niemand zal de *Leekedichtjes* van eentonigheid beschuldigen. Er is rijkdom en afwisseling in. Nu eens schildert hij eenvoudig, maar met groote kunst, een type die men aanstonds herkent, een type uit het leven gegrepen. Ik noem nog eens *Jan Rap*, die nu voor goed onsterfelijk is geworden als Midas, en zoo ik hoop, menigen maat heeft verloren. Ik herinner aan *Twee in één huis*, het huwelijk van leer en leven, aan *De wereld der traditie*, van dat Lutheraantje dat zeker een doopsgezinde geest zou geworden zijn,

Zoo meneer zijn oudste broeder
Maar een Meisje was geweest!

aan *Leer en leven* vooral, een genrestukje zooals hij er meer heeft geleverd, tegenhanger van het *Kijkje in 't leven* uit de *Laatste der Eerste*. Gij ziet die jongens door elkander woelen en warren, vechten, stoeien, hun zusje plagen, totdat het uur der katechizatie slaat, en zij hun van buiten geleerd geloof voor dominé gaan opzeggen, en gij stemt in met den wensch des dichters:

Hoe 'k wou, dat Hij haar tegenkwam,
Die kindren in zijn armen nam,
En vast wel *anders* leerde!

Dan weer schertst hij en brengt het *ridendo dicere verum* in praktijk. Een enkele maal nadert zijn scherts aan de satire, bijvoorbeeld als hij, in XCI *Liefde*, de onliefelijkheid der liefdepredikers hekelt, of den *Vromen raad* geeft (CIII)

Neem álles aan, dat's 't beste deel —
Ook financiëel.

Maar het is slechts een enkele maal, en het is altijd een satire zonder bitterheid. Hij raakt, en altijd zeer juist; zijn scherpe blik heeft overal de zwakke zijde opgemerkt; maar hij kwetst niet; en degeen dien hij treft, althans zoo deze een verstandig man is, vergeeft het hem gaarne, om de *bonhommie* die zich in al zijn humor verraadt, en om de fijne geestigheid waarmee hij zich uitdrukt. Van geest vloeit dit bundeltje over, van den echten, ongezochten, die alleen aan zulke versjes het pikante geven kan, waardoor zijn *Leekedichtjes* zich van de rijmen zijner navolgers onderscheiden.

Toch schertst hij niet altijd. Meer dan eens slaat hij een geheel anderen toon aan. Men leze bijvoorbeeld LVIII *Aan een hollandschen knaap*, en noeme mij dan iets, waaruit een dieper overtuiging spreekt van de noodzakelijkheid dier innerlijke roeping, die den Evangelieprediker alleen kan sterken tot zijn moeilijke taak. Of men hoore dien kreet van het hart: LXV *Een kind der eeuw onder een preekstoel:*

Gij Prediker, daar in de lucht,
Hebt gij dan geen woordje voor mij?

waarin de dringende behoefte van het vroom gemoed, een behoefte door geen leerstukken te voldoen, zoo roerend wordt uitgesproken. Deze „Rijmen en Dichten" waren hem geen spel. Zij welden op uit de diepten van zijn hart. Zij handelen over datgene, wat hij met grooten ernst gezocht had, en nog altijd bleef zoeken. Het leven gaf hem een raadsel op, en het kostte hem strijd, dat hij de oplossing nog niet had gevonden. Als Zijn Hooggeleerde op de studeerkamer het schoone, wèl-geslotene systeem ontvouwde, dan voelde hij zich bevredigd, maar beneden onder de „droeve kermisklucht" scheen het hem:

Of 't raadselvolle leven
Droevig lacht met elk systeem.
(XCIV *Van boven naar beneden.*)

Met het licht van Piet, die tevreden was als hij wist dat een komeet een ster is met een staart (VI *Wetenschap en opper-*

vlakkigheid), vergenoegde hij zich niet, maar de vraag: „Wat is waarheid?" op anderen toon dan door Pilatus gesproken, drong hem, kwelde hem, liet hem geen rust (XLVIII *Geen Pilatus*). Zoeken wil hij, liever, dan zichzelven paaien „met onmanlijk droomen." Mijn vrome, zegt hij:

Slaat het oog,
Voor het Al geopend,
Vorschend rond en staêg omhoog,
Lijdend soms, doch hopend!
Kan de zelfmoord van 't verstand
U slechts *ruste* geven,
Hij wil liever aan Gods hand,
Rustloos zoekend — leven!
(LXXII *Moderne wereldbeschouwing.*)

en hij dankte er God voor, dat hij „op zijn aardschen tocht,"

Onder weemoed, scherts of lijden,
Met een hart voor al wie strijden,
Steeds naar 't hoogste zoeken mocht.
(XLVI *Een geloovige.*)

Doch onder dat zoeken gelooft hij onveranderlijk, dat eenmaal zeker de dag uit de nevelen zal rijzen, ook al mag hij hem niet begroeten. Naast weemoed en smart, verzekert hij (XCVII *Weemoed en hope*), rijst „in 't geslingerd menschenhart" de hope, en waakzaam, werkzaam kunnen wij wachten,

Dat het raadsel zich ontknoope:
Wat ons korte leven zij!

Is hij „peinzensmoede", in de praktijk, in het volle leven, in het vervullen van een heiligen plicht vindt hij rust en verademing (XCIX—CI). En welk een groot, welk een onwankelbaar geloof, behouden in den strijd, een geloof, dat slechts dogmatische bekrompenheid kan miskennen en als ongeloof brandmerken, spreekt hij uit in dat schoone *Peinzensmoede* (CXIII), dat wij als de slotsom van heel zijn innerlijken kamp mogen beschouwen:

Daar is geen Priester
Die u verklaart,
Maar u zoekt niemand
Vergeefs op aard.

De werking der *Leekedichtjes* is groot geweest en duurt nog altijd voort. Ons volk heeft door de wijze waarop het deze verzen ontving, een blijk van goeden smaak en wezenlijken godsdienstzin gegeven. Ook zullen zij blijven. Wat ooit van onzen dichter vergeten worde, zij niet. Zij zijn klassiek. Zij bevatten meer wijsheid en vroomheid dan menig geschrift dat er op is aangelegd om te onderwijzen of te stichten; van die gezonde wijsheid, die gezonde vroomheid, die voor alle tijden zijn.

Het zou nutteloos zijn, ons in bespiegelingen te verdiepen over hetgeen onze dichter nog geworden zou zijn en zou hebben geleverd, zoo hij langer voor zijn volk en onze, thans helaas! met dichters schraal bedeelde letterkunde, gespaard ware gebleven. Groote plannen woelden in zijn geest. Gelijk hij het godsdienstig leven in zijn *Leekedichtjes* had weergegeven, zoo wilde hij eveneens het maatschappelijk leven afschetsen in gelijken vorm. Ook scheen hij het voornemen te hebben om zich op dramatisch gebied te gaan bewegen, en daartoe de vertaling van Halm's *Sohn der Wildniss* begonnen te zijn, die onafgewerkt is achtergebleven. Men mocht nog veel van hem verwachten, van hem, die in zijn jeugd en eersten mannelijken leeftijd reeds zooveel uitstekends had geleverd, en volstrekt niet genegen was om op de verworven lauweren te gaan rusten, maar, in de overtuiging dat de kunst lang en het leven kort is, zich onafgebroken oefende en arbeidde en zocht. Doch in plaats van naar deze mogelijkheden te vragen, hebben wij reden om dankbaar te zijn voor hetgeen hij geweest is en volbracht heeft, voor de kostbare nalatenschap die wij van hem bezitten.

Ik heb getracht een schets te geven van De Génestet's beminnenswaardig karakter en dichterlijke ontwikkeling. De eigenaardigheden van zijn talent zijn daarbij vanzelf ter sprake gekomen. Een kritiek van zijn verzen te leveren, laat ik aan anderen over. Indien het daartoe hier de plaats ware, ik zou er mij niet onpartijdig genoeg toe gevoelen. Maar zal ik ten slotte nog zeggen wat, naar mijn inzien, zijn dichterlijk karakter uitmaakt, wat hem van anderen poëten onderscheidt? Ik zou het willen zoeken in die zeldzame vereeniging van fijnen smaak, tintelenden geest, diep,

innig, haast vrouwelijk gevoel, en helder gezond verstand, waarvan alles wat hij schreef getuigde. Hij heeft bewezen dat geestigheid de poëzie niet schaadt, zooals men wel eens beweerde, en dat alles afhangt van de wijze waarop men haar gebruikt; bewezen niet minder, dat een koel hoofd kan samengaan met een warm gemoed, en dat een dichter zeer keurig zijn kan op den vorm zijner verzen, zonder daaraan gloed en leven te ontnemen. Men zou hem een humorist kunnen noemen, niet in de beteekenis die men tegenwoordig daaraan geeft, nu al wat grappig is humoristisch genoemd wordt, maar in den zin dien hijzelf daaraan gaf. „Een rijke taal," zoo beschreef hij den Humor in zijn honderd-elfde Leekedichtje:

Een rijke taal vol geest en — ingehouden tranen,
Vol zin, — ook zeer geschikt tot leeren en vermanen;
Mits maar de vrienden haar verstaan,
Want velen klinkt ze als Grieksch; voor andren weer profaan.

Niets beantwoordt beter aan deze beschrijving dan zijn eigen gedichten. Men zou het er als Motto boven kunnen plaatsen.

Toch zouden hem deze uitstekende gaven misschien niet die populariteit verworven hebben, waarin hij zich mocht verheugen. Wat hem tot den lievelingsdichter van velen maakte, dat was de waarheid, de oprechtheid, die alles kenmerkte wat hij openbaar maakte. Hij bezat in groote mate de eigenschap, die Carlyle als het kenmerk der geniën beschouwt: *seriousness*. De kunst was hem ernst, verzen *maken* kon hij niet. Zijn verzen *werden*. Hij was dichter van nature, en heeft zich getrouwelijk van al wat rhetorisch, gemaakt, gekunsteld is, vrijgehouden. Uit het volle, rijke menschenleven greep hij, en uit zijn eigen binnenste, en gaf zijn indrukken en aandoeningen en gedachten terug in een vorm, dien hij niet behoefde te zoeken. Zij leven, die gedichten, want zij zijn waar. Hij heeft — en daar was hij dichter voor — hij heeft de werkelijkheid geïdealizeerd, maar het was dan toch ook de werkelijkheid, geen spook van zijn verbeelding, dat hij idealizeerde. Dat voelden allen die hem lazen. Een gewaande dichtersmart zouden zij niet verstaan hebben, en kunstige deklamaties zouden bij hen geen weerklank hebben gevonden. Maar deze smarten hadden zij ook op hunne wijze geleden, dezen strijd ook gevoerd, met deze twijfelingen ook geworsteld, en wat hij hun van zijn levenservaringen beschreef, dat hadden zij ook gezien, al

hadden zij er nooit, zooals hij, de schoonheid, het poëtische van opgemerkt. De beelden, die hij uit de menschenwereld, waarin hij bestendig verkeerde, overbracht op zijn doek, waren zoo gelijkend, dat ieder ze herkende. Dat bracht zijn werken in aller handen en doet ze nog altijd waardeeren. De eerste toejuiching, waarmee ze begroet werden, is verstomd, maar ze worden niet minder genoten, ze zijn nog altijd frisch en nieuw. Ik geloof dat ze deze frischheid behouden zullen, deze eeuwige jeugd. Zij hebben hem een eereplaats verzekerd onder de nederlandsche dichters, en een plaats in menig hart tegelijk. De eerste kan hij niet meer verliezen. Ik heb grond om te vertrouwen dat hij ook de laatste behouden zal.

C. P. Tiele.

EERSTE GEDICHTEN.

1846—1851.

Arme dichter hij,
Die geen beter zangen,
Hooger Poëzij,
Voelt in 't hart gevangen,
Dan het needrig lied,
Dat zijn borst ontvliedt.

AAN DE „HOLLANDSCHE JONGENS"

VAN HILDEBRAND.

Spes Patriae.

U heb ik lief, mijn blauwgekielde
Mijn Hollands frisch ontloken jeugd,
Die Hildebrands penseel bezielde,
Uw fikschen aard, uw ronde deugd!
Ik min den blos dier rozenwangen,
Ten halve door de zon geschroeid,
Geschramd en bont en blauw gestoeid;
De dartle vrijheid uwer gangen,
Die schoolsche tucht en dwang verfoeit!
Ik heb ze lief, de blonde lokken,
Die roezig fladdren om uw hoofd;
Den hemdsboord schier met inkt doortrokken,
Den glans van 't linnen lang verdoofd:

Uw volle knieën doorgesleten,
Die broekspijp van uw rijkdom zwaar;
Uw ronden lach, uw luide kreten,
Uw drok gejoel en wild gebaar;
Uw spotzucht en uw guitenstukken,
Den schrandren opslag van uw oog:
Uw jongenstrots, uw woeste nukken,
Voor al wat vreemd is norsch en droog;

Ik heb u lief, mijn fiksche knapen,
Met rond gemoed en ronde vuist,
En met een blauwen kiel tot wapen
Van d' adel, die in 't harte huist!

Het is mijn lust, uw wilde spelen,
Uw dartle sprongen gaê te slaan:
Nog kan mijn ziel uw vreugd verstaan,
Uw blij gejoel mijne ooren streelen,
Als vol geruisch van rijpend graan!
Nog mag uw vreugd mijn geestdrift wekken,
Uw lach weerklinkt in mijn gemoed,
En in mijn oog weerkaatst uw gloed:
Tot u voel ik mijn harte trekken,
Want beide zijn we uit Hollandsch bloed!
Ziedaar den naam waarin wij roemen!
Ook uwer is hij lang niet vreemd,
Die deel soms in uw spelen neemt
En trotsch is zich uw vriend te noemen,
Want dierbaar is mij 't rijk tooneel,
Wanneer 'k uw blauwe en bonte scharen,
Op 't ruime plein van 't dorpskasteel,
Weergalmend vaak van dwaas krakeel,
In 't lommer van uw lindeblaêren,
En dartlend om mij heen mag zien,
Of — vaak een les voor rijper jaren, —
Uw aard en neigingen bespiên.
Dan volgt mijn blik uw vrije gangen
Met tintlend oog en warm verlangen,
Dat op een schooner toekomst doelt,
Terwijl mijn hart, vol frissche zangen,
Zich jong en sterk als gij gevoelt!

En daagt niet van uw heldre wangen,
In 't vroolijk blosjen om uw koon,
Een morgenstond, wiens middagschoon
Ons neevlig duister gaat vervangen?
Gij fiksche jeugd, vol moed en kracht
Echt-Hollandsch nog van aard en zeden,
Gezond van hoofd en forsch van leden,

En eens — het beter nageslacht!
Ons lief, als de appel onzer oogen,
Een dierbaar en een heilig pand,
Een blijde hoop van 't vaderland,
Gezegend erfdeel uit den Hoogen,
En hoogst geschenk van hooger hand!
Want o, geen bloem van edelknapen,
Voor ons geen ridderlijke jeugd,
Fier op 't onschendbaar ridderwapen,
Ontgloeid door ouderlijke deugd;
En met een naam van oude jaren,
Dien vlekkeloozen naam getrouw,
En met oud-Hollandsch bloed in de aêren,
Dat wel voor Holland stroomen wou....:
Bij hen geen heul of heil te zoeken,
Uws adels diep gezonken kroost,
Wier wufte lippen Holland vloeken,
Wier fletse wang voor Holland bloost!
In 't volk alleen is Neêrlands hope,
Hun kindren zijn nog niet ontaard,
Bidt dat de Heere hen bewaart,
En waakt, dat niets hun krachten slope!

Voor mij — het is een schoon verschiet,
Dat mijn verbeelding op mag blauwen,
En mijner is een vast vertrouwen,
En Hollands knapen dreunt mijn lied!
Het zijn een reeks herinneringen
Van heldengrootheid, burgerdeugd,
En wat van vroeger tijden heugt
En lang verdoofde zonnekringen,
Wier luister Holland eens bescheen,
Die in mijn boezem zich verdringen,
Steeds dwepend met ons schoon voorheen —
Maar voor de toekomst niet verlegen,
Waar ik u aanzie blijde jeugd!
Want uit uw oogen straalt de zegen
En méer dan schalksche jongensvreugd;
Waar ik u aanzie, wakkre zonen
Eens volks, dat Ruyters heeft gebaard,

En licht nog menig kiem bewaart,
Wier wasdom Neêrlands God zal kronen
Met zegen, voor het oog der aard!

En daarom dat mijn zangen stroomen,
En bruisen als mijn Hollandsch bloed,
Voor u mijn eerste dichterdroomen,
Die, waar 'k uw vroolijk spel begroet
En in uw kleine kindertrekken
Mijn groote mannen wil ontdekken,
Verrijzen in mijn vol gemoed!
Vaak meen ik u, mijn dierbre knapen,
Mijn oude roem in 't jong geslacht,
U allen tot iets groots geschapen!
Ik vorm uw geest, ik neig uw kracht,
Ik baan uw weg en richt uw gangen....
Gij zult een veldheerstaf ontvangen!
De passer zij úw scherp geweer! —
Voor ú de zorg der staatsbelangen!
En gij — zult strijden voor den Heer!
Voor ú — 't penseel! voor ú — een veder
En — zangrig knaapjen, aan úw voet
Leg ik 't ontroerde speeltuig neder,
Wien ik als Neêrlands dichter groet!
Ja, rijs, o lievling mijnes harten,
Wien heel mijn volk zijn lievling noem,
Een zachte balsem onzer smarten,
Een geur uit Hollands knapenbloem!
Volksdichter, uit het volk geboren,
Naar wien ons zangrig Holland smacht,
Wiens lied ons heerlijk ruische in de ooren,
En onzer wonden pijn verzacht;
Wiens toon oud-Hollands naam bezielde,
Die klink voor vrijheid, volk en deugd, —
En ook voor u — mijn blauwgekielde,
Mijn Hollands frisch ontloken jeugd.

Juli 1846.

HET PENNINGSKE DER WEDUWE.

Markus XII: 41 — 44.

Al wanklend kwam zij aangetreden,
De zwakke vrouw, wier minnend hart
Nog bloedde van de versche smart;
Want, ach, het was zoo kort geleden
Sinds haar een trouwe gade ontviel,
De vreugd eens der gebogen ziel,
Met wien ze, ootmoedig en tevreden,
Het zuur verdiend maar daaglijksch brood,
Gekruid door lofzang en gebeden,
In vroomheid, liefde en vreê genoot.

En nu? die staf en steun in 't leven,
Haar alles was haar zijde ontroofd,
Haar was alleen de zorg gebleven —
En biddend boog de vrome 't hoofd.
Want zwijgend in Zijn welbehagen,
Die kracht geeft om Zijn last te dragen,
Bleef haar, te midden van dien rouw,
Een burg, een tent van schaûwrijk lover,
Een schat, een heilig erfdeel over....
't Was Israels God, Jehovah's trouw.

O wèl haar, wie Uw liefde sterkte,
Gij Man der weduw, vriendlijk God!
Die wondren in haar ziele werkte
Bij al den weedom van haar lot.
Tot U rees in Uw tempelhoven,
Haar nooddruft brengende U ter eer,
Het loflied van haar ziel naar boven:
„Hoe lieflijk is Uw woning, Heer!"

Want zij was één dier warmbezielden,
  Dier heilgen uit den ouden stam,
Die voor hun God Jehovah knielden
  In 't heilgeloof van Abraham!

Ook nu had ze in den heilgen tempel
  Weer troost gezocht, bij 't koestrend licht
  Van 's Heeren lieflijk aangezicht;
Slechts bij 't verlaten van Zijn drempel
  Bleef nog een dierbre liefdeplicht: —
En zie, met neergeslagen oogen,
Beschaamd, verlegen, 't hoofd gebogen
  Voor Hem, die al haar nooden wist,
Wierp ze alles, wat haar restte in 't leven,
— Verzuchtende of zij meer kon geven!
  Haar penningske in Zijn offerkist.

Geen Farizeeuw of Schriftgeleerde,
Die luid Jehovah's naam vereerde,
  Wien onder 't breedgezoomde kleed
  Een hart sloeg, deelende in haar leed.
Te nietig was ze in 't oog dier grooten,
Die de armen uit Gods hemel sloten;
  Geen, die een vriendlijk woord haar schonk,
  Geen blik, die tot haar nederzonk....
Maar 't penningske was niet verloren!
  Wat kleen en arm was en veracht
  In de oogen van een dwaas geslacht,
Dat kleene heeft zich God verkoren....
  En Die 't getuigde, vrouw, is dáár!
  Hij rijst in 't midden van de schaar,
Uw offer heeft genaê verkregen!
Zijn stem, o zaalge, klinkt u tegen,
  En 't woord is eeuwig, trouw en waar:

„Voorwaar, Ik zeg u, de enkle penning
  Van deze weduwvrouw geldt meer,
  In 't heilig oog van d' Opperheer,
Bij wien geen maat is of miskenning,

Dan 't geen heel de offerkist bevat,
O rijken, van uw trotschen schat!
Den overvloed is veel gebleven,
Maar deze heeft, in God verblijd,
Haar laatste nooddruft Hem gewijd. . . ."

En de englen hebben 't opgeschreven
In 't heilig Boek van 't eeuwig leven, —
Ga, vrouw, u wacht een heerlijk loon:
„Dien penning hebt gij Mij gegeven,"
Verklaart Gods eenig groote Zoon.

2 Juni 1846.

AAN EEN LID DER KOMMISSIE

TOT AFNEMING VAN HET

WELEER BERUCHTE STAATS-EXAMEN.

Deed weleer aan Kreta's stranden
Hellas' kroost u watertanden,
Bastaard van Pasiphaë:
Wreeder monster spert zijn kaken
Om een dichter klein te maken
Aan de kust der Zuiderzee!

Deed Peloponnesisch woeden
Hellas' ingewanden bloeden,
Van haar roem en rang ontzet:
Wat zijn driemaal tien tirannen,
Bij de Zwolsche Zevenmannen,
Wat Lysander bij Cobet? —

Dacht weleer in Spaansche dagen
De Inquisitie duizend plagen
Voor den armen zondaar uit.....
Helscher foltring, wreeder schroeven
Gaan die Heeren straks beproeven
Op mijn sidderende huid!
Vóór mijn Staats-examen.

Een zangrig knaapje, thans verlost
Van al zijn zorg en pijn,
Al heeft het zeeën zweets gekost
En ankers eendenwijn,
Een vroolijk kind van zestien jaar,
Vol liefde en levensgloed,
Ontworsteld aan zijn doodsgevaar,
Zendt u zijn jubelgroet.

Lang zweeg mijn lier in 't vunze stof,
In zak en asch en rouw,
Maar nu ontwaakt zij tot uw lof,
Gegeven woord getrouw!
Maar nu ontwaakt ze wel te moe,
Mijn jonge, versche luit,
En brengt u fluks haar feestgalm toe,
En stort haar danklied uit!

Mijn kloppend hartjen in de knel,
Mijn boezem gansch vervaard,
Mijn lichaamslijtend zenuwstel,
't Is alles nu bedaard.
Maar onbedaarlijk bleef mijn drift,
Mijn opgewonden gloed.
Eén zenuw is mijn citherstift,
Eén bruisend lied, mijn bloed!

Hoe weeldrig ruischt nu Flaccus' luit
Mijn stille wanden door,
En kweelt van Lydia, de bruid,
Mij zoete liedjes voor.
Ik voel mij dichter, vrij en blij,
Bij 't klinken van dien toon,
En ding, verliefd van poëzij,
Naar 's dichters lauwerkroon!

Neen! neen! uw vriendschap is mijn kroon....
En andre verg ik niet;
Geen frissche lauwer bloeit zoo schoon;
Uw naam vervul mijn lied!

'k Heb, u ter eer, meer kelken wijn
Dan 'k bekers water dronk,
Gevuld — geleegd, op 't blij festijn,
Waar luid uw naam weerklonk!

O wist gij, welk een heldre taal
Daar uit uw blikken sprak,
Toen in die groote, holle zaal
Mijn hart van weedom brak;
Toen 'k riep: Odéons zaalgewelf,
Zink op den stómling neer! —
Toen 'k twijfelde aan mijn *ikheid* zelf,
Als aan de fabelleer.

Uw blik was noordstar voor mijn ziel;
Kompas op d' oceaan;
Een vuurbaak der verdoolde kiel
Bij 't bruisend golvenslaan.
'k Was haast in eigen drift gestikt,
Uw hand hield mij omhoog!
Uw vriendschap heeft mij meer verkwikt,
Dan watertoog bij toog.

En holde ik, als een schichtig ros,
Itaalje en Hellas door,
Nooit liet uw hand den teugel los,
Maar hield mij steeds in 't spoor.
Gij hebt d' ontembren knaap getemd,
Hoe bandloos, woest en wild,
Den bergstroom, in zijn vlucht, gestremd, —
Neen meer! mijn angst gestild!

En dies, ik zweer bij d' ouden Styx,
Bij d' onderaardschen troon,
Of erger nog bij π en x,
Kwadraat en Polygoon;
Bij 't ondergaan der Westerzon,
Voor 't Gothisch roovrenzwaard;
Bij 't lange haar van Klodion,
En Meroveüs baard!

Ja, 'k zweer u bij den duursten eed:
(Een eed in de elfde macht!)
Dat ik mijn algebra vergeet,
Mathesis diep veracht!
Dat 'k eenmaal druipe als 't grootste lek,
In mijn promotiekleed,
Ja, — breek de zenuw van mijn nek
Zoo 'k immer u vergeet!

Vergeten? — hoe, wie uit dien klank,
Dien rauwen dissonant?
Vergeef, o lievling van mijn zang,
Nog eens mijn onverstand!
Gij waart mijn goede geest, mijn vriend,
Mij onvergeetlijk waard!
Uw trouwe zorg heeft meer verdiend,
Maar 'k heb niet meer — Aanvaard!

Nu zweef, o lied, o wensch, o beê
Eens boezems, meer dan vol,
Vlieg over IJ en Zuierzee,
Naar 't overdierbaar Zwol!
Daar Muze, vindt ge een huis, een hart,
Ga onbeschroomd, mijn lied!
Heeft mijn Latijn dien blik getart....
Mijn verzen vreezen niet,

O zie met de eigen vriendschap neer,
En luister naar mijn toon,
En vraagt en eischt gij altoos meer,
Dát zij mijn heerlijkst loon.
Ja dan wellicht, bij 't knappend vuur
In 't hoekje van uw haard,
Wordt menig vers in 't avonduur
Kritiek en scherts bewaard!

Maar zoo mijn hart, u trouw verknocht,
Mijn onvermoeide luit
Haar teêrste wenschen slaken mocht,
Dan riep ik schaatrend uit:

Uw vriendschap blijf mijn loon, mijn kroon!
En — noem dien wensch niet laf! —
Neem gij nog eens mijn oudsten zoon
Zijn Staats-examen af!

1847

—∞—

LOUISE DE COLIGNY.

—∞—

Hier leeft de dochter, weeuw en moeder van de Helden,
Die goedt en bloedt voor Godt, voor staet en vrijheit stelden.

GEERAARDT BRANDT.

O, breek den sluimer niet van 't moegedarteld wichtje!
De moeder beurt het hoofd van 't blozend aangezichtje
Haars lievlings op naar God den Heere; 't brekend hart
Begeert, aan 't vragend oog zelfs van haar kind ontheven,
Begeert zich-zelf alleen voor de Almacht lucht te geven,
Alleen te zijn — met al zijn smart.

Helaas, de droefheid schept somtijds een wreed behagen,
Te wroeten in de wond, der teêre ziel geslagen,
Haar rampen voor zich-zelf te ontleden, iedren drop
Der bittre kelk op nieuw te smaken; maar ook 't lijden
Wordt in die worstling vaak een zegevierend strijden,
Een zielsbeê — iedre harteklop.

Het lijden geeft iets groots, zelfs aan bedorven zielen;
Maar zalig, die in 't leed geloovig nederknielen!
De vrouw, die bidt en schreit, is voor den Hemel schoon.
Een reine bruidskrans moog der englen oogen boeien,
Maar rozen des geloofs, maar 's hemels rozen bloeien
Liefst in der weduw doornenkroon!

Nu laat mij staren in die droeve wezenstrekken;
Laat me op dat bleek gelaat die eedle ziel ontdekken,

Die groote, heilge smart, geheel zich-zelf bewust,
Die al de diepten peilt der opgereten wonden,
Maar, door dat lijden zelf te vaster Hem verbonden,
Te kalmer in Gods wil berust.

O, al wat in haar ziel aandoenlijks lag verborgen,
De erinring harer jeugd, haar liefde, hope en zorgen,
't Welt opwaarts in den traan, voor 't alziend Oog gevloeid,
Zoo trekt één droppel dauw èn stofjes saam èn geuren:
Straks mag de moede roos zich weer naar 't zonlicht beuren,
Door 't koel en lavend vocht besproeid.

Hoe biddend spreekt dat oog, ten hemel opgeslagen!
Die blik, die niets, helaas, van de aard meer heeft te vragen,
Maar voor wiens toovermacht het floers der wolken scheurt;
Die blik der ziel, den boei van 't knellend stof ontvlogen,
Die door des Heeren hand haar tranen af voelt drogen
En aan Zijn vaderboezem treurt.

Zie, tweemaal viel haar kroon — de kroon der huwlijksweelde!
Eerst in dien schrikbren storm, die met uw eiken speelde,
Uw bodem trillen deed, op d' aêm der Medicis,
O Frankrijk! in dien nacht der Bruiloft, toen ge uw telgen
Met wellust zaagt in 't bloed van kroost en oudren zwelgen —
Vloekwaardiger gedachtenis!

Hij viel, de jonge held, die schitterde aan uw zijde!
Hij viel, de hooge stam, wiens lommer u verblijdde!
Uw echtkroon zonk in 't slijk, met 's vaders bloed bespat: —
En daalde ook in dien nacht een troostende engel neder,
En vondt ge aan Willems borst, uw gade, uw echtheil weder,
Een ziel die met u dankte en bad: —

O, 't was geen blijvend heil, dat God u hier bestemde!
Hoe trouw de klimoprank den achtbren eik omklemde,
Weer stak de rukwind op, weer viel de kroon uws hoofds!
Een knal — een donderknal — Kastieljes kogel snorde....
Maar weduw, 't rouwgewaad, dat toen uw borst omgordde
Werd u een pantser des geloofs!

Zij beurt het hoofd omhoog, begroet door de englenscharen!
Want haar geloof wies op, door 't bloed dier martelaren
Bevruchtigd, als een palm met hemeldauw gevoed!
Zij voelt zich dochter, gade en weeûw dier Christenhelden,
Die goed en bloed voor God, voor staat en vrijheid stelden,
En sterkt zich in dien heldenmoed!

Ginds ziet haar smachtend oog de kroon, die hier op aarde
Tot tweemaal haar ontviel, in goddelijker waarde
Van uit het slijk verhoogd, getooid met hemelpracht;
Haar ziele hijgt, en bidt en reikhalst van verlangen;
De zucht, die haar ontsnapt, ontmoet reeds de englenzangen:
„Kom, trouwe God, uw dienstmaagd wacht...."

Neen, Moeder! eerst uw zoon gevormd, in 't moeilijk leven,
Ten held, wien 't heilverbond blijve in de ziel geschreven,
Dat Neêrlands groote vorst met zijnen Bondsgod sloot;
Leer hem, niet door zich-zelf, maar door Gods arm verwinnen,
En zijner vaadren God, zijn edel volk beminnen
Méer dan uw moederlijken schoot!

Ja, leer hem aan uw borst, en zeg hem, vrome moeder,
Dat Een, der weeûwen Gaê, der weezen trouwe Hoeder,
Der vorsten Koning, én hun Recht is én hun Kracht!
Hij leve, een schoone bloem, op vaders marmer groeiend,
Een lauwer nog te meer om moeders slapen bloeiend,
De glorie van zijn nageslacht.....

Zij bidt! Een vreugdeblos doorgloeit die bleeke wangen:
Ik zie haar 't vriendlijk wicht aan 't kloppend harte prangen;
Des Christens zielsgeloof staat als zijn hope pal!
En van den adem vol, den geest der profetiën,
Roept ze uit: „Gezegend hij, die sluimert op mijn knieën,
Die eens voor Neêrland strijden zal!"

Februari 1847.

MORGEN IS MIJN DICHTER JARIG.

EEN LIED AAN MR. J. VAN LENNEP,
IN DEN NACHT VAN 24 MAART 1846.

—∞—

Zoet en zalig is de stilte
van het eenzaam nachtlijk uur.
Zij 't ook niet in 't groen priëeltje,
in het midden der natuur,
Bij een beekje, met een zefir
romanesken maneschijn:
Ook bij lamplicht en sigaren
mag zoo'n uurtje zalig zijn.
't Is een kostlijk, dierbaar tijdstip
voor de zoete mijmerij:
Laat, o laat mij dan genieten
eenzaam, ongestoord en blij!
U slechts wil 'k toegevend hooren,
mijn wellnidend klokgetik,
U slechts, o mijn smeulend houtje,
vuurtje in uw stervenssnik!
Laat, o laat mij nu genieten,
mijmren eenzaam en alleen!
Alles zwijg nu, niemand stoor mij....
maar wie durft hier binnentreên?
Zeg, hoe drommel! kan 't geschieden?
'k sloot de deur zorgvuldig dicht —
Wie, wie staat mij daar voor de oogen?
Is 't een hemelsch droomgezicht?...

Wie, wie zijt ge, die mij nadert,
in uw slepend, vorstlijk kleed?
Naam en faam van twee paar eeuwen,
die mijn stil vertrek betreedt!
„Morgen is mijn dichter jarig,
morgen viert hij vroolijk feest"....

Zoo, zoo juicht Gravin Jacoba —
('k doe 't niet minder!) — of haar geest,
„O, voor hem, die in mijn lijden
mij zoo treffend heeft bespied,
„Die zoo teeder mij deed zingen —
zing voor hem uw schoonste lied!
„Zie, o zie mijn bleeke wangen,
door de droefheid eens verscheurd,
„Op het hooren van die blijmaar
met een vreugdeblos gekleurd.
„Morgen is mijn Dichter jarig,
o strooi bloemen voor zijn schreên,
„Zooveel, als ik distlen oogstte,
tranen stortte hier beneên.
„Bied hem wenschen en gezangen,
bied hem de eêlste dichterkroon;
„Als mijn diadeem noodlottig,
zij die lauwer grootsch en schoon."

„Morgen is mijn Dichter jarig,
morgen viert hij vroolijk feest,
„Wil hem dus een liedje zingen
vol van schranderheid en geest;
„Morgen is mijn Dichter jarig" —
juicht een zoete meisjesstem —
„Ferdinand.... die maakt geen verzen,
'k vroeg het anders vast aan hem....
„En mijn Helding is *ad patres*,"
(dat 's een woord van d' ouden Huyck),
„Morgen is mijn Dichter jarig,
maak toch van dat feest gebruik!
„Breng hem Henriëtte's wenschen
in uw blijden zegengroet!
„Wie zoo schoon de ziel kon schetsen,
voegt de dank van 't rein gemoed;
„Bied hem losse, dartle zangen,
Want voorzeker Tante Let
„Zal hem christelijk gedenken
in een zalvend, mooi gebed!
„Morgen, morgen is hij jarig — — —"

„Morgen rijst mijn vreugd in top!"
Zoo, zoo vangt een andre stem weer
Die verheugde tonen op,
„Deel ook van de blonde Madzy
hem de trouwe zegenbeê,
„Bij het ruischen der akkoorden,
in uw zoetste zangen mee!
„Dat hij steeds die vreugd geniete.
die weleer zijn Reinout zag,
„Toen hij eindlijk, zwervensmoede,
tot ons kwam, na jaar en dag,
„En een hemel vond op aarde,
door mijns Dichters hand gemaald,
„Deodaat, niet waar, den hemel
tot ons beiden neergedaald?" —
„Ja den hemel, o mijn Madzy,
Edens vreugde rein en klaar,
„Zooveel heil voor onzen Dichter,
meer nog, zoo het mooglijk waar!" —

„Morgen is mijn Dichter jarig,"
broint het nu weer, uit dien hoek,
Mij ontsteld op nieuw in de ooren,
met een Oud-Bataafschen vloek;
„Zing hem duchtig schoone verzen,
breng hem, als mijn tolk en boô,
„Dank, oprechten dank en hulde
van zijn ouden Brinio!
„Zeg, ja zeg hem dat mijn boezem
steeds aan hem blijft toegewijd,
„Die mijn naam eens riep in 't leven
en deed leven voor altijd.
„'k Zal den „blauwen Beul" vertrappen,
met zijn heele santekraam,
„Durft hij nog één haatlijk vlekje
werpen op zijn dichternaam;
„'k Zal hem met één slag verplettren,
want mijn vuist is aanstonds klaar,
„Als weleer eens voor de slaven
van dien laffen dobbelaar!

„Morgen is mijn Dichter jarig,
nu is 't zingen meer dan plicht,
„Trilt, o forschgespannen snaren,
dreun, vermetel lofgedicht,
„Zing hem krachtig schoone verzen!....— —"

„Neen, de zoetste harmonie,
„Neen de weelderigste akkoorden
en de rijkste poëzie!
„Zing hem, op de wiek der ode,
zing hem een verheven lied,
„Dat ge, uit naam der Lesbiaansche,
mijn verkoren Dichter biedt.
„Morgen is mijn Dichter jarig!—
Van het Elyzeesche veld
„Kom ik, bij die schoone blijmaar,
herwaarts juichende aangesneld;
„O, ik ben de smart vergeten
van mijn onverhoorde min;
„Dankbre vreugd nam heel de ruimte
van mijn wreeden hartstocht in,
„Want hij heeft ook mij gezongen!...."

„En mij ook! gelooft gij 't niet?
„Groetenis aan Oom van Lennep,
nogmaals dank voor 't geestig lied!
„Morgen is mijn Dichter jarig,
neurie ik op eigen wijs,
„Wijn en Min zijn lang vergeten,
waar ik zulk een Oome prijs!"
Zoo juicht hofnar Floor mij tegen,
met een dwaas vertrokken mond,
Lustig, met zijn zotskap bellend,
huppelt hij mijn cel in 't rond.
„Morgen is mijn Dichter jarig,
zing hem toch een blijden zang:
„'k Zing Van Lennep! 'k zing Van Lennep,
Lennep al mijn leven lang!
„Steek je duimen in je vestzak,
trek een mond zoo scheef als ooit,

„Breng hem dan een geestig liedje,
dat bij elk een lachje plooit.
„'k Zing Van Lennep, 'k zing Van Lennep,
en 'k vergeet èn Wijn èn Min:
„Morgen, morgen is hij jarig,
kweel hem deuntjes, los van zin!" —
„Maak dan ook voor mij een versje?"
smeekt op kinderlijken toon,
Aan de hand van Catherijne,
blonde Willem, Gulicks zoon.
„Morgen is mijn Dichter jarig,
wat ik hem wel geven zou?
„Och, mijn heele muts kapellen,
als hij die maar hebben wou!" —
„Morgen is mijn Dichter jarig...."
Hoor, zoo galmt nu 't woest geluid,
In een zaal, die voor mijn oogen,
zich (maar 'k weet niet hoe?) ontsluit;
Volgepropt, als de Arke Noachs,
rijk aan menig dwaas kontrast,
Door elkander heen krioelend,
opgeladen, opgetast,
Saffo staat er vlak naast Floorneef,
Brinio naast tante Let,
Gelder bij zijn jeugdig bruidje
half te gapen van de pret.
Henriët, Jacoba, Madzy
staan er enkel juist bijéén,
Als de trits der schoone zusters,
heilige Bevalligheên!
'k Ving daar even onder 't woelen
menig toontje uit haar mond,
Waar ik „Bouwkunst" en „Idyllen"
en „Legenden" uit verstond....
Nu schijnt alles rond te zwieren
en te draaien voor mijn oog:
„Morgen is mijn Dichter jarig!"
galmt het schaatrend naar omhoog;
Ieder, dien hij heeft gezongen,
zingt met opgewonden geest:

„Morgen, morgen is hij jarig,
morgen viert hij vroolijk feest!
„Bied hem wenschen en gezangen,
breng hem uit ons-aller naam
„Odes, Hymnen" — Nog iets meer ook? —

O gij dwazen al te zaam!
Ik, ik zou uw Dichter zingen,
die alleen voor 't denkbeeld schrik....
Hoe! uw uitverkoren Zanger,
Saffo en Jacoba! ik?
Neen, voor Saffo's eigen luite,
waar 't een rijke zingenstof;
In Jakoba's eigen tranen
vond haar Dichter slechts zijn lof!
In het hemelzacht ontgloeien
van een reine, schoone ziel,
In den lof van Henriëtte,
die hem straks te beurte viel.
Ik, vermeetle, zou het wagen
hem te zingen, in den naam
Van Vorstin en tiende Muze....
Neen, ik buig voor zulk een faam!
Ik, die zelf het luidste jubel
Morgen viert mijn Dichter feest,
Maar geen waardig lied kan vinden
in mijn armen dichtergeest.
Ik, die.... luister, welk een wanklank,
o te ras vervliegend uur!
Weggesmolten al mijn olie,
uitgeblonken al mijn vuur!

Slaap en Tijd! ik tart uw woede,
die met zooveel geestdrift spot,
'k Droom nog voor mijn Dichter droomen,
van het zaligst heilgenot. —
Altijd droomen — dwaze droomen —
of hij iets aan droomen had!....
Juist! maar 'k bied hem al de wenschen
in mijn droomen saamgevat.

EGOÏSMUS.

Geef een meisje bruine lokken,
Lippen, nimmer moe of bang
Om te kussen en te jokken
Heel het lieve leven lang;
Rozenblosjes, sneeuwen handen,
Hemelsche oogen, elpen tanden,
Ranke leest en vluggen voet;
Armpjes om er in te vliegen,
Of een kindje op te wiegen,
En een blij gestemd gemoed.

Lieve Hemel, hoor mijn beden,
Geef haar zachtheid, stille trouw,
En die duizend kleinigheden,
Die zoo lief staan in een vrouw.
Kleine zonden, teedre nukken,
Die een gloeiend hart verrukken,
Liefdes dartle poëzij;
Geef haar wat zich de engel denken
En uw rijkste gunst kan schenken,
En dan — Hemel, geef haar mij!

1847.

GELOOF.

Geloof, gij vroolijk kind, in stralen, zangen, rozen,
In vriendenoogen, maagdenblikken, dichterlied;
Geloof in lachen, schreien, blozen....
Geloof, geloof — en twijfel niet!

Wel zult ge, al vroeg misschien, uw liefste bloem zien sterven,
Wel drijft gij-zelf eens met uw eenvoud bitter spot....
Maar och, de droomen, die wij morgen moeten derven,
Zij biên ons heden 't reinst genot.

1847.

KRITIEK.

I.

Mijn boezem juicht u toe, waar, machtig en welsprekend,
Van voorhoofd rein, van hoofd gezond,
Uw rechten op de Faam en op 't vooroordeel wrekend,
Gij fiks uw oogen slaat in 't rond!
Waar gij den dwerg verplet, die zich een reus verbeeldde,
Den kikvorsch, die zich zwellen doet;
Waar gij den jongling gispt, die zijn talent verspeelde,
De dwaasheid of den overmoed;
Waar ge uit den laffen roes der onverdiende glorie
De helden van één avond wekt;
Waar gij het stof blaast van de rollen der historie,
Of ginds een nieuwe star ontdekt!
Waar gij de nevelen van damp en schijn doet zwichten,
Als gij uw helder voorhoofd toont;
Waar gij komt heerschen, of beschermen en verlichten,
Maar rang, noch jaren zelfs, verschoont;
Waar gij de rijen der onsterflijke genieën
Doet scheuren voor een nieuwen naam,
En 't versch gelauwerd volk dringt op de trotsche knieën
Voor 't stiefkind eenmaal van de Faam!
Waar gij, met kalmen tred, voor allen eerbiedwaardig,
In 't stuivend kamp der lettren treedt —
Met opgehaald vizier, ook in uw wraak grootaardig,
Een engel Gods in 't witte kleed!
Waar gij, der waarheid trouw, uw zinlooze eeuw komt richten,
En, donkre muze der kritiek,
Van hooger schoonheid blinkt bij 't snorren van de schichten
En 't knallen van de strijd-muziek.
Ja 'k min u nog, waar ge als een adellijke schoone,
Met vonklend oog en heldren blos
In 't statig golvend kleed der strijdbare amazone
De toomen viert aan 't steigrend ros;
Als een hooghartig kind van koninklijken bloede,
Dat, licht verbolgen en ontsticht,

De zilvren rijzweep zwiept door 't luchtruim, en in woede
Den hoovling striemt door 't aangezicht.

II.

Maar wee u, waar ge, uw plicht, uw eer, uw rang vergeten,
(Een Furie van ons marktplein!) scheldt
En raast; en met een heir van woede- en lasterkreten,
Maar zonder oordeel, vonnis velt.
Wee, waar ge — uw handen vol met zinlooze pamfletten,
Waarin Partijzucht blaast en schimpt,
En die ge ons opdischt voor orakelen en wetten, —
De vrije Pers als troon beklimt!
Of waar gij optreedt, met de jaloezie in de oogen,
Maar met een mom voor 't aangezicht,
En huichelaarster! als gij laster spuwt en logen,
Zweert dat ge in naam der waarheid richt:
O strenge Muze, wee, waar ge als een halfontzinde,
Een heks, in wie geen kind gelooft,
Met schele blikken loert en rondtast in den blinde
En schaamtloos naam en eere rooft!
Of waar gij, kind der eeuw, die 't al tot handelswaren
Verneêrt, en 't goud als Koning groet,
Partij trekt van 't geloof der lichtverleidbre scharen
En de eerzucht van het laag gemoed —
Waar, geen maîtresse zelfs van weinige uitverkoornen
En lievelingen der Fortuin,
Gij hun uw rozen schenkt, en schimpend al uw doornen
Stort op eens armen minnaars kruin....
Neen, waar ge uw lof, uw gunst aan ieder gaat verkoopen,
En 't beeld draagt van een slechte vrouw,
Wier ademtocht de ziel des jongen kunstnaars sloopen
En 't rijk der kunst verpesten zou....
Had niet een kunstnaar nog wel zooveel bloed in de aêren
En zooveel eerbied voor zich-zelf,
Dat hij (en zonder drift!) u sleurde bij de haren
Van uit uw donker spookgewelf!

1846.

LEVENSFILOZOFIE.

Bij het ruischen van uw boomen
Leeft gij matig en tevreên;
Roept geen menschen om u heen,
Ziet uw gasten gaan of komen
Zonder leed en zonder lust —
Snoevende op uw wijze rust.

Gij beschimpt die kalverzeden....
„Eenzaamheid is 't bangst verdriet:
Boomen — zegt gij — spreken niet.
Smaak uw groene eentonigheden!
Onder menschen, in de stad,
Is het leven, is mijn schat."

„'t Buitenleven — lanterfanten!
IJdelheid — uw stadsgerucht!
'k Geef om mensch, noch boom, noch lucht:
Ik leef bij mijn folianten:
Dat zijn vrienden waar en wijs;
In mijn cel is 't Paradijs!"

„„Paai! die Mädchen! boomen, menschen,
Boeken? — och, een aardig kind
Is mij boek en bloem en vrind,
Summum van mijn aardsche wenschen!
Waar het oog der liefde straalt
Is mijn hemel neergedaald!""

Boomenkweekers, wereldlingen,
Celbewoners, jongeliên,
In uw plaats, zou mij het *spleen*
Uit mijn jeugdig vel doen springen!
Toch roem elk zijn keuze vrij
Als de slimste; maar voor mij,

Om door 't leven heen te komen,
Wijsheid zoekend met een lach,
Heb ik noodig dag aan dag,
Menschen, meisjes, boeken, boomen,
Vreugden, smarten, dwaasheên, droomen,
Zielestrijd en luit-akkoord,
Vriend en vijand, en zoo voort,
Met nog twintig kleinigheden
Om mij telkens te vertreden.

1847.

ONRUST.

Ik ben geen plant: ik wil geen rust,
'k Ben jong en — van mijn tijd,
Brenge ieder uur mij leed en lust
En telkens nieuwen strijd!
Als 't plan wordt een daad,
Zonder raad of beraad,
Als ik liefheb en haat,
Als ik schrei, als ik lach
Wel honderd malen iedren dag,
Dan ben ik 't leven mij bewust,
Dan leef ik eerst naar hartelust,
Al wat ik leven mag!

1847.

DOLCE FAR NIENTE.

Ik leg in Hollands dierbaar duin,
Zoo zacht in 't lauwe zand,
En naast mij zit een blozend kind,
Een dochter van het strand.

Een zilvren wolkje speelt en drijft
Aan 's hemels blauwen boog;
Een zoele vrede straalt en daalt
Op aarde van omhoog.

Het zilvren wolkje lacht en lokt,
Als riep het: „o ga mee,
Reis met mij naar een beter land,
Ver over zee bij zee!

Zeg, knaap, indien ge eens vleuglen hadt,
Zeg, vloodt gij de aarde niet?
't Is heerlijk in dees vrije lucht,
In 't grensloos wolkgebied."

Maar ik — ik leg in Hollands duin,
Zoo goed in 't lauwe zand,
En naast mij zit een blozend kind.
Een aardig kind van 't strand....

Neen, schoon ik, wolkje, met u mee
Mocht vlieën naar 't schoonste land....
'k Ben nu te lui, 'k heb nu te lief,
'k Bleef liggen hier in 't zand.

1847

DE HANDDRUK.

O, tintel' uw hart in den druk van uw hand:
Ik dank voor een vinger twee, drie!
Ik walg van een kneepje, koket en pedant,
Een pink van een man van genie....
En, vrindlief, uw bevende, klevende hand
Is waarlijk mijn antipathie!

Verstijve de hand, die den hoveling speelt;
Beleefde, vernedrende hand!
Verdorre de hand, die verraderlijk streelt;
'k Voel liever een klauw of een tand!
Den handdruk, die louter een „gunstje" verbeeldt,
Dien wijs ik bepaald van de hand!

Ik weiger uw handje zoo keurig en teêr,
Mij angstig en huivrend geboôn!
Ik vraag u geen handschoen; ik weiger die eer,
Al waart gij Jouvin in persoon!
Uw harige rechte, mijn Bello! zegt meer,
Dan 't pootje, zoo keurig, zoo schoon!

Een hand zonder zenuw of leven of kracht,
't Is onzin, 't is laster, verraad!
Een ledige vorm, dien de liefde veracht,
De vriendschap, de geestdrift versmaadt!
De hand, die mij treft, die mijn lijden verzacht,
Die hand zij een druk, zij een daad!

Neen, 'k vraag u geen woorden, geen ijdel verhaal,
Uw hand zij mij tolk van uw hart!
Uw handdruk, mijn vriend, zij welsprekende taal,
Bij weerzien en blijdschap en smart!
Ja teeder en trouw, of veerkrachtig als staal —
Uw hand zij de tolk van uw hart!

Een hand zij een pand van een hartlijk gemoed,
Waarachtige troost in den rouw!
Gastvrijheid, uw welkom, uw zegen, uw groet,
Het zegel der liefde, der trouw.
En — 't kusje te-met zij verleidende zoet —
Uw handdruk zij heilig, o vrouw!

DE HERTOGIN VAN ORLEANS.

1848.

Gij alleen waart Koningin,
Bij het spatten van hun kronen,
Bij 't uiteenslaan van 't gezin,
Bij het kraken van hun tronen;
Gij, vol moed en moedermin,
Midden tusschen al de dolken
Van de fijnstgeslepen taal,
Bij den oproerkreet der volken,
Bij het dreigen van hun staal!

Midden tusschen al 't geschreeuw,
Kalm en zwijgend — maar welsprekend!
Vorstenmoeder, Koningsweeûw,
Door den vinger Gods geteekend
In het midden van uw eeuw,
Om de smaadheid, om de vlekken
Der verworpen majesteit
Met den mantel te overdekken
Van uw koningsheerlijkheid!

Smeekend, zeegnend stond gij daar,
Als een vredeboô verrezen,
Bij 't dringen van 't gevaar:
Laat mij Frankrijks engel wezen,
En dit kind.... uw martelaar!
Schooner nog dan in die dagen,
Toen, omstraald van Juliglans,
't Land der riddren roem mocht dragen
Op de Bruid van Orleans!

Schooner nog dan toen weleer,
Om de wieg van d' eerstgeboren,
't Zegelied van vrede en eer

Zich uit Frankrijks hart deed hooren
  Voor zijn lievling en zijn Heer!
Thans!.... die volksstem brult verwoeder,
  Ongewisser dreigt de kans....
Luider spreekt de stem der moeder
  En der weeûw van Orleans!

  Maar dat moederlijke bloed
Moest wel tot den einde vloeien
  Met een onversaagden moed,
En die vrouweboezem gloeien
  Van een koninklijken gloed....
Anders, telg der Julidagen,
  Kost gij wenschen, dat uw zoon
Op zijn hoofdje 't wicht zou dragen
  Van een Februarikroon?

  Moeder! zoo gij 't eischen dorst,
O, gij wist, dat ge in uw armen
  Niet het sieraad van uw borst,
Maar het heilge moet beschermen,
  Maar het weesje van uw Vorst!
En, bij 't stormen der gevaren,
  Kroost en volk en vorsten saam
Eén herinring grootsch bewaren
  Aan een grooten, dierbren naam!

  Koningszoon, van God verhoogd,
Eer een kroon u 't hoofd zou drukken
  Wier gewicht gij nimmer woogt,
Hebt gij-zelf in zielsverrukken
  Uwer weduw traan gedroogd?
Was 't uw blik die haar bestraalde
  Toen, in haar, uw vorstenzon
Koninklijker nederdaalde
  Dan zij immer rijzen kon!

  Ja, zijn geest, o bleeke vrouw,
Streed met u dien strijd der smarte:
  „Wees, mijn gade, wees getrouw!"

Klonk het in uw biddend harte,
Klonk het in dien nacht van rouw!
Hij was 't, die u sterkte en steunde,
Tusschen vloek en lofgeschal,
Toen een halve wereld dreunde
Van dien daverenden val!

Lelie, waar de ceder viel,
Beur uw stengel naar de wolken!
Dat het kroost der vorsten kniel'
Voor de Goden hunner volken —
Vlekloos blijve uw vorstenziel;
En uw naam zal heerlijk suizen
Door de jongste orakelblaên,
Over 't puin der koningshuizen
Als een koning zal hij gaan!

Waar de balling zwerven moet,
Met een kroon van schimp beladen,
Slechts door ballingen gegroet;
Waar hij, op zijn vreemde paden,
Geen getrouwen meer ontmoet;
Waar zijn broederen hem honen,
Waar zijn voet zich scheuren zal
Aan de splinters van hun tronen,
Neergesmeten door zijn val;

Waar geen eigen graf hem wacht,
Waar de Pyreneën schateren:
Sluwe staatsman, waar uw macht?
En alleen 't geruisch der wateren
Klagende antwoordt op zijn klacht;
Waar op Frankrijks kluchttooneelen,
't Zedelooze volk ten spot,
't Grijze hoofd een rol zal spelen
Wreeder dan op 't moordschavot....

Gij, vorstin in 't rouwgewaad,
Laat de vrije volken handelen
Naar des hoogsten Konings raad,

Door de volken zult gij wandelen
  Zonder wrok en zonder smaad!
Heil den bodem, heil den koning,
  Waar die koningsdochter huist!
Vrede dier onschendbre woning,
  Vrede, waar dat rouwkleed ruischt!

  Paarlen der welsprekendheid
Op dien rouw, o Lamartine,
  In bewondering gespreid!
Dat uw naam geen vloek verdiene
  Dier verheven majesteit!
Haar uw lauwren, volksgenieën,
  Heldenmuze, haar uw klacht,
Koningszonen, buigt de knieën,
  Vrije volken, houdt de wacht:

  Voor haar wijkplaats houdt de wacht,
Als op nieuw de driften wrokken,
  Als in éénen wreevlen nacht —
Weer die grijze tronen schokken
  Door een onweerstaanbre kracht!
Als voor woede- en lasterkreten
  Voor het spottend handgeklap,
Gij geen heul of heil mocht weten,
  Koningsbloed en koningschap....

  Weduw, wandel over 't puin
Van 't paleis, in asch verzonken,
  En het ingestort arduin;
Want een stemme heeft geklonken
  Om uw opgeheven kruin:
Deze koningsweeûw is heilig,
  Zuiver van de vorstenblaam:
Deze koningsweezen veilig
  In de schaduw van haar naam!

ALARMISTEN.

1848.

Och bevende alarmisten,
Och pruiken, podagristen,
Och ouwe-wijven-kliek,
Och nare leuterkousen,
Och bankroetiers en smousen,
Je malen maakt me ziek.

Je duffe konversatie
Is ééne lamentatie,
En nergens zie je licht;
Je snatert en je snottert,
Je steunt en stikt en stottert....
't Is wat een vies gezicht!

Gedaalde metallieken,
Failliete republieken,
D' effektenhoek vol vrees;
De kooplui in perikel,
Heel de aard op een karikel,
De wereld op de sjees!

Het menschdom op zijn endje,
Veel kinderen en — geen centje
Verdiensten op 't kantoor;
Den heelen boel in 't honderd,
En half Euroop geplonderd —
Dat 's alles wat ik hoor!

Wie naar je praat wil luisteren,
Die ziet de zon verduisteren,
Die weet niet, wat hij ziet,
En zou zijn mooiste zaken
Terstond aan kant gaan maken,
Of stuurt ze recht — in 't riet!

Die zou zich dood gaan kniezen,
En al zijn geld verliezen
  Uit zuinigheid alleen;
Die laat zijn kroost verhongeren,
En foetert op de jongeren,
  Die spotten om hem heen!

Die ziet, owaai! de Franschen
Al in zijn keuken dansen,
  De meid tot déjeuné;
Die's nergens op zijn aise,
Die hoort een Marseillaise
  In 't lied van Isabé!

Die ziet in al zijn zonen
Al tijger-aardjes wonen
  En kleine Louis Blanc's:
Die 's bang voor Balinezen,
Die durft geen krant meer lezen,
  Maar kijkt er rillend langs!

Met al die bange wezels,
Die kwezels en die ezels,
  Wie drommel, weet er raad?
Al trekken zich die Joppen
De haren uit hun koppen,
  Ik weet niet of het baat!

Maar handen uit de mouwen,
Couragie en vertrouwen,
  En wat gezond verstand!
De mensch leeft om te hopen....
En 't zal zoo'n vaart niet loopen:
  't Leit immers op zijn kant?

Ook ik beken het garen:
Wat onze tijden baren
  Is ver van amuzant,
't Is vreeslijk en 't is ijselijk,
't Is schriklijk en afgrijselijk....
  En ik heb ook het land!

Maar 't ergst van alle plagen,
Zijn toch in onze dagen
  Die kennissen van Job!
Het zijn je die meneeren,
Die steeds jeremiëeren,
Die altijd lamenteeren,
Die 't weinig goeds negeeren
En eeuwig redeneeren
  Als kippen zonder kop!

VRIENDEN-RAAD EN DICHTERS-ANTWOORD.

„Knaap, werp uw luite in 't vuur, ontspan uw teere snaar,
Leer aan het proza dezer wereld u gewennen!
Wie hoog vliegt, al te vroeg, verlamt zijn stoute pennen;
  Gij brengt u-zelven, uw gezondheid in gevaar.
Verbreek met mannenkracht de zoete tooverketen,
  Die aan de borst der Muze uw ziel gekluisterd houdt:
Of wilt ge vóór uw tijd verlept zijn en versleten,
    Gij, jong en warm thans, oud en koud?

Of wilt ge voor één dag, van dichterweelde dronken....
  De dagen geven van uw leven, mannenbloei
  En grijsheid, om wier kruin een versche lauwer groei',
Door welbestede en kalme en wijze jeugd geschonken?
  Bedenk u, 't is nog tijd, en spot niet met uw kracht;
Vergeet uw droomen en uw roeklooze idealen;
  Beheersch, de taal niet, maar uw geest; ga langzaam, zacht,
    Leer wachten en leer ademhalen!"

Uw raad is welgemeend en hartlijk, braaf en trouw,
Eén klein gebrek alleen bederft hem in mijn oogen:
't Is onzin, onzin! Ach, onzinnig waar' mijn pogen,
  Schoon ik, met hart en ziel, hem leidzaam volgen wou.
O boei mijn veder, boei mijn tong, ontsteel de zangen
  Der dichtren aan mijn oog, en wees, uit liefde, hard —

Vergeefs! daar gloeit een lied in 't tintlen van mijn wangen!
Het klinkt in 't kloppen van mijn hart!

't Is mooglijk dat de kunst des levens krachten slope,
't Is mooglijk dat de geest, het lichaam ondermijn,' —
Laat de engel van mijn lied mijn stervens-engel zijn!
Ik kreeg, ik heb haar lief, als de engel mijner hope!
Haar ademtocht bezielt mijn leven, als mijn luit;
Zij spreekt van troost en liefde in meer dan aardsche tonen,
Als de Evangelieleer komt ze in de harten wonen;
Ik min haar als de knaap zijn bruid!

Och gij, verbiê den knaap, dat hij zijn liefste kusse;
Verbiê de lava dat zij gloei'; de bergrivier
Dat zij door 't groene dal, fel kronklend, bruis en zwier;
Of zeg aan gindsche ster, dat zij haar fakkel blussche!
Neen, ga naar 't strand der zee, bij 't barnen op de kust,
En spreek den hoogen vloed dat hij in eb verander;
Of breng, wanneer gij kunt, den storm, de golf tot rust —
En keer dan met uw raad..... begrijpen wij elkander?

De maandroos weet wel, dat zij spoedig leeft, en kort;
Maar kan zij dies bedaard, met overleg, gaan bloeien?
Of wel, haar jonge blos van zachter kleur doen gloeien,
Omdat haar vonnis luidt: wees schoon en — ras verdord!
Gelukkig prijkt ze een uur op frisschen maagdeboezem,
Pas juicht zij in die gunst, of reeds bezwijmt haar gloed —
Mijn jeugd, mijn fantazie is ook een lentebloezem,
Die op de trouwe borst der Muze sterven moet.

Het zij! Ze heeft zich mij, ik heb mij haar gegeven;
Zij bleef, waar menig droom en dierbre mij ontvlood,
Wie scheurt ons van elkaêr? Geen vrienden-raad, geen dood
Onsterflijk als de ziel zal ze eeuwig met haar leven.
En, schoon zij de Eva waar', wier lelieblanke hand
Mijn ziele laven dorst met streng verboden vruchten,
Een ballingschap met haar is mij een vaderland,
En zonder haar zou ik een Paradijs ontvluchten!

1849

OP EEN VERVELENDE SOIRÉE.

Als ik — een jonge slaaf van de oude Maatschappij
En ons charmant verkeer — gehoorzaam aan de wetten
En wat men plicht noemt en fatsoen en etiketten,
Mij-zelven treiter, en een avondje, een partij
Met twintig andren mee moet rekken en bederven,
Waar mij mijn liefste vriend, in feestgewaad, verveelt;
Als ik wou heengaan of wou slapen of wou sterven,
En eindlijk — om het niet voor eeuwig te verkerven —
Mijn blijde trekken plooi of 't in mijn kiezen scheelt:
Dan denk ik dikwijls, om mijn geestje te vertreden,
Aan de oude feestjes op het dierbaar Muiderslot;
Aan d' onderwetschen zang, de minnelijke zeden,
Gezegend en bemind bij onzer vaadren God!
Aan 't geestig lied van Hooft en de Italjaansche wijnen,
Die vloeiden langs den disch; aan Tesselade's knie,
Die bij 't verliefde vuur van 's Drossaarts poëzie
Barlaeus zachtkens stiet, wiens blijde minnepijnen
Ontwaakten, joliger dan ooit, daar 't achtbaar hoofd
Van Vondel lustig schudde en hij het geurig ooft, —
Die pruimpjes, waarvan Hooft aan Tessel heeft geschreven,
Dat zij verlangden naar heur frisschen rozenmond
En riepen in den hof: ei pluk ons, kom terstond! —
Daar hij de zoete fruit haar lachend aan mocht geven.
Ik zie haar muiltjes onder tafel, naar de maat
Van „'t lustig watertjen" al tripplen op en neder,
Daar Huyghens vast bepeinst of Tessels oog zoo teeder
Als geestig schittert in 't verstandige gelaat.
Hoor! Roemer roemt den wijn zoo kostlijk als de zangen,
En fijn gelijk de scherts, die al de spijzen kruidt;
En ieder heeft de kleur der blijdschap op de wangen,
Elk bracht zijn liedje mee, zijn liefjen en zijn luit!
Daar schuift de schalke Drost het hooge venster open,
En klaagt, dat hem de herfst, geen nachtegalen zond
In 't heerlijk woud, bij zulk een zachten avondstond,
En ziet zijn Tesseltje aan, vol scherts en liefde en hopen;

't Is of zijn oog haar smeekt, of zij den nachtegaal
Niet wil vervangen in zijn feestelijke zaal,
Zij, die met de engelen verdient partij te zingen!
En zij begrijpt hem. Eerst als 't koeltje van den nacht
Vloeit noot op noot haar van de lippen, balsemzacht;
Straks maakt zij u beschaamd, o zanger der seringen,
Zoo hoog-welluidend stijgt haar vriendlijk lied, zoo zoet
En teeder, als uw jongste, uw schoonste lentegroet;
Vos hoort den weerklank van Ausoonje's veldschalmeien;
Barlaeus meent zich op d' Olympus, bij de goôn,
En vader Vondel, in verrukking van dien toon,
Denkt aan zijn Paradijs en dicht zijn englenreien! —
En ik.... ontwaak uit zulk een droom! Weer zwerft mijn oog
De stijve rijen langs der vakerige vrinden;
Ik kan geen lief gelaat of levend oog meer vinden,
En sla, in wanhoop schier, mijn blikken naar omhoog....
Wie, Jonkers! zal ons met een lied van Hooft verrassen?
Wie, Dames, wie van u zou Tessels muiltje passen?

Augustus 1849.

NASCHRIFT.

'k Weet nu een kleinen, vluggen voet,
Wien toch *dat* muiltje passen moet.
Maar uit bescheidenheid alleen,
Roept de eignares: foei neen, o neen!
En wip! zij vlood, toen ik verzocht,
Of ik 't haar dan eens passen mocht!

IDEALEN.

AAN

W. S., THEOL. STUD.

Wat gij in uw liefste droomen
Ooit uw God hebt afgebeên,
't Kerkje tusschen lindeboomen,
't Vroolijk landschap om u heen;
Velden, die van welvaart ruischen,
't Rookwolkje uit de bonte kluizen,
Al de liefde van dat oord:
Op uw avondwandelingen
Kleinen, die zich om u dringen,
Grijsaards, luistrend naar uw woord.

Laat die toekomst-idealen,
Van Gods zegen overstort,
Steeds uw weg, uw hart bestralen,
Waar het somtijds donker wordt;
Zoo geen vriendlijke aangezichten
Meer 't gezellig pad verlichten,
Eens met bloemen overspreid, —
Zoudt gij schromen, zoudt gij vreezen? —
Mag de weg niet eenzaam wezen,
Die u naar uw dorpje leidt?

1847.

UIT MIJN DAGBOEK.

Daar zijn in 't leven van die vriendelijke dagen,
Die ons de koude borst verwarmen door hun gloed,
Den hemel brengen in het zoekende gemoed,
Die allen twijfel, alle donkerheid verjagen,

Die ons verjongen, ons vervoeren van genot,
Den sluimerenden droom des harten doen ontwaken,
Ons nader voeren tot geloof en hope en God,
En bijna weer tot kindren maken;

Wanneer geen wanklank in ons hart dringt of ons huis,
Ons oog alleenig rust op troostende aangezichten,
Als heldre blikken ons in de eenzaamheid verlichten,
Als 't kind de woning vult met feestelijk gedruis;
Als we in de buitenlucht eens zuiver adembalen,
En wandelen in geur en kleur, in lucht en lied;
Als we in de zoete scheemring dwalen,
En de armen strekken naar een beeld, dat niemand ziet!

O buiten, buiten gaat mijn hart zoo heerlijk open
En geurt en bloeit en zingt met bloemenhof en woud:
Ik ben gelukkig als een kind en dwaas en stout,
Ik durf weer veilig van het leven alles hopen!
Het morgenkoeltje waait mijn opgeruimden geest
Zoo vroolijk wakker met de bloemen in de dalen!
Mij kwelt een kwaal, die slechts van rozengeur geneest,
Een heimwee naar de lucht en zuivre zonnestralen!

O buiten ken ik van die dagen, die zoo zacht
Voorbij mijn dankend oog en koeler voorhoofd zweven,
Als stemmen uit dien oord, waar onze dooden leven,
Die om ons fluisteren in het heilig uur der nacht,
Dat ik geen wrevel in mijn hart meer kan bewaren,
Dat ik mijn vijand — vriend en broeder noemen zou;
Dat ieder blaadje ruischt, als de Evangelieblaêren
Van Gods belofte en liefde-trouw!

Daar gaat mijn eenzaam pad langs zegenruischend koren,
Muziek stijgt uit het dal, muziek van golvend graan:
De koeltjes keuvlen en de vogelkoren slaan....
't Gegons der wereld is verbannen uit mijn ooren.
Daar rust ik op het mos, het bruidsbed der natuur,
Aan mijner heuvlen voet zoo zalig en tevreden,
Als in het vleiend avonduur
Een jonge bruigom aan den voet der aangebeden'!

Ik zwerf door 't woud, gelijk een sombre kluizenaar,
En — als 't mij soms verveelt al zwijgend rond te dwalen —
Dan, of een zoete hoop mijn klanken mocht herhalen,
Noem ik een dierbren naam, op mijn verliefde snaar;
Of wel, ik troost mij met mijn liefelijk verleden,
Die bleeke schoone, die ons altijd volgt en mint,
Die mij herinnert al mijn moeders teederheden,
En menig dierbre smart en jonggestorven kind!

Ik voel mij veilig in den lommer mijner linden,
Als in een tempel Gods; 't is of mijn rustloos hoofd
Eerbiediger zich buigt, mijn ziele meer gelooft....
'k Zou graag op 't eenzaam mos een rustig sterfbed vinden!
Ik schep daar levenslust, en kalme stervensmoed
Daalt neder in mijn borst; met zonde en smart beladen,
Vlucht ik naar buiten en — voor mijn verdoolden voet
Strooit God zijn woord, zijn troost, in bloemen op mijn paden!

Dan rust mijn blik zoo kalm op 't leven, dat ik min,
Als op de kleuren, op het landschap voor mijn oogen,
En — moedig, als 't geloof staart in de hemelbogen,
Staar ik de toekomst van mijn jeugdig leven in.
En aan den avond van die dagen rijst mijn bede
Tot Hem, die iets van 't zoet der heem'len mij vertrouwt:
„Hetzij ik leef! hetzij ik sterf, — ik ga in vrede,
Ik heb Uw zaligheid aanschouwd!"

Juli 1849.

LEVENSLUST.

Levenslust is 't ware leven,
Is het liefelijkste goed,
Dat de lachende aard kan geven
Van haar weelde en overvloed.
't Is geen trek der dwaze zinnen
't Jonge leven te beminnen:
Levenslust is levenskracht;

Levenslust is vroolijk strijden,
Hopend en geduldig lijden —
Is een kinderlijk verblijden,
  Dat den Hemel tegenlacht.

Maar om 't leven wel te smaken,
  Dient daar nog een hooger gloed
In de vrome borst te blaken:
  Vaste, kalme stervensmoed!
Wie geen moed heeft om te sterven,
Zal den moed tot leven derven:
  Steeds gaapt de afgrond aan zijn voet.
Om langs rozen mij te leiden,
Om mijn leger zacht te spreiden,
Als dit minnend hart moet scheiden,
Geef, o God! geef mij die beiden:
  Levenslust en stervensmoed.

Juli 1849.

AAN EEN HEEREBOER.

Beminnenswaard, benijdenswaard
  Uw keuze, uw weg, uw deel:
Het vrije land, de bloeiende aard,
  De velden, golvend geel,
De blauwe lucht, de blonde zee,
  Het schaduwrijk priëel,
Het beste werk, de zoetste vreê
  En — 't wambuis van fluweel!

Vergeet, vergeet onze arme stad
  En haar pantoffeldos;
Daar buiten blijve uw hart, uw schat,
  Bij bloemen, heide en bosch!
Vergeten — en vergeten zijn
  Is 't hechtst geluk op aard:
't Geluk bij ons is last of schijn,
  Geen zucht, geen afscheid waard.

Wij teren hier in damp en gas,
Verveling en fatsoen:
Gij rolt in koren, mos en gras,
En hupt in lucht en groen.
Ik stoot mij hier aan iedre kei
En hijg als levensmoe;
De frissche koelte van uw hei
Waait u het leven toe!

Wij sukklen en wij kuchen hier,
De poel is ongezond:
Dat ginds uw jonkheid bloeie en tier',
Wordt stevig, bruin en rond!
Daar knijpt geen hoest de dorre keel
Op Gelders heuvelkling;
De kwalen vliên voor 't woudgekweel
En 't geuren der sering.

Hier duurt des levens lente kort,
De mensch wordt spoedig oud!
De bloem van liefde en hoop verdort,
Het hart wordt stug en koud.
Beklaagbaar de arme, die gelooft
In bloemen, straal of lied!
De wijzen schudden koeltjes 't hoofd,
Want zij gelooven niet.

Natuur, vertrouwde van haar God,
Die wijzer is dan wij,
Aêmt leven, liefde, lust, genot,
Haar stem is harmonij;
Zij zuivert, zij verjongt het bloed,
Zij troost in elke smart,
Zij strooit ons rozen in 't gemoed
En poëzie in 't hart.

Tot u spreekt iedre morgenstond:
Werk met vernieuwden lust!
En de avond fluistert zoet in 't rond:
Smaak, met de schepping, rust.

Met voorjaarsbloesem, winterssneeuw,
Of najaarsgeel bestrooid,
Gij, blijde telg der gouden eeuw,
Verveelt u ginder nooit!

Groei, jonker, saam met land en stand,
Sla nooit den tongval mis;
De hutspot van uw Gelderland
Zij 't sieraad van uw disch!
Geen spijs zoo hartig en gezond,
Die meer 't gehemelt streelt,
Dan vrucht gebouwd op eigen grond,
Met eigen hand geteeld!

Schaam 't grove brood, het grove kleed
En 't grove werk u niet;
De beste dauw is 't eerlijk zweet,
Dat van uw voorhoofd vliet.
Wees de eerste knecht in eigen rijk,
Wees boer met hart en vuist,
Woet in uw goudmijn, — heide en slijk —
Met onversaagde kuist!

Uw sluimerende heidegrond
Ontwake nieuw en blijd;
Sluit' Moeder Aarde een schoon verbond
Met moed, vernuft en vlijt!
Gij — trek partij van 't woeste land!
Natuur is mild genoeg,
Als maar de mensch zijn trage hand
Wil strekken naar den ploeg.

„Werk!" is een goede, groote wet —
Geen bittre zondestraf;
De kracht tot d' arbeid is 't gebed,
De rust van 't werk — het graf.
Waar arbeid en gebed zich paart,
Daar, o Verhoorder! rijz',
Uit stuivend zand en ledig aard,
Een lachend Paradijs!

Wel hem, die 't goud gedijen laat
In de omgeworpen kluit:
Natuur is de allerbeste Staat,
Die nooit haar schatkist sluit.
Haar schatkist is een moederschoot,
Die vloeit in 't oogstgetij;
Natuur is mild en goed en groot,
En eerlijker dan wij.

Och, knip nu geen koeponnen meer
Met de ouderwetsche schaar:
Uw sikkel maai' ze heinde en veer
Van velden, vol en zwaar!
Uw akker schiete welig op,
Schoon Rus en rente daal'! —
Gij dankt voor iedren regendrop,
Voor elken zonnestraal.

Gij maakt uw schoonen naam bemind,
Dien de arme biddend noemt;
En 'k weet dat menig Geldersch kind
Het snugger heerschap roemt.
Uw hoeve is menig Buiten waard,
Uw hof verrukt mijn oog;
De zegen lacht u toe uit de aard,
Bestraalt u van omhoog.

Toch, zie aandachtig in het rond:
Is 't paradijs volmaakt?
Denk aan den winteravondstond,
Die telkens weer genaakt;
Denk, niet altoos blijft vader Cats
De bijbel van uw stand,
Schoon, als uw grond, vol gouden schats,
Uw wintertroost op 't land:

En dies, dat zoete liefdetrouw
Zich, onder 't needrig dak,
Een vroolijk, veilig nestje bouw,
Als 't duifje op d' eikentak.

Een nestje van het bloemfestoen,
Den rozenkrans der Mei!
Van de eerste bloesems, 't eerste groen,
Op uw herschapen hei!

Ik weet een jong, een blozend kind,
Als 't koren rank en blond,
Vol zoet gesnap als de avondwind,
Blij als de morgenstond;
Een frissche bloem, een eedle spruit,
Geen vreemde wonderplant:
Ik weet een blijde, blonde bruid,
Die lieft en leeft op 't land!

Waar zij treedt, treedt de winter niet,
Daar laat ze een rozenspoor;
Haar stem klinkt als een lentelied
Het somber najaar door;
Zij hoort in Edens lustwarand
Bij lieve zustren thuis,
Of — bij de bloemen van uw land
En in uw veilge kluis!

Bloei', met uw heide, bloeie uw huis
Van zegen, onverpoosd!
Het veld weergalm' van 't oogstgeruisch,
Het huis van lachend kroost!
Hoor, hoor, hoe ginds de tortel kirt,
Hoe slaat de nachtegaal!
De lente strooit oranje en mirt:
Dát is orakeltaal!

Dat veld en woud en bloemenkoor
Mijn kunsteloozen zang
Welluidender in 's landmans oor
En zoeter dan vervang.
Het fluistert in den rozengaard,
Het ritselt in 't priëel:
Beminnenswaard, benijdenswaard
Uw weg, uw werk, uw deel!

IN DE BIBLIOTHEEK VAN EEN LIEFHEBBER.

Geleerdheid grijnst van alle kanten
Hier door een stemmig donker heen:
Ach! met de eerwaarde folianten
In perkament, als achtbre tanten,
Ben ik, zoo jong, niet graag alleen.

Hu! ijzegrimmige kwartijnen,
Gij staart mij zoo verschriklijk aan,
Als waar' hij erger dan profaan,
Die aan uw saaien schuifgordijnen
Zijn wuften handschoen durfde slaan.

't Is boek van onderen tot boven!
Hier groeien boeken uit den grond:
Ai help! ik voel mij zoo bestoven,
Als relden al die filozofen
Gelijk uit hun papieren mond!

Hij, die dees achtbre rijen schikte,
Bouwde eens aan Babels toren mee;
Hier hebt gij de oudheid, stof op snee!
En — hoe ik van de titlen schrikte —
Verwarring is hier 't groot idee.

Ik zou vergeefs mijn vrienden zoeken,
Ik heb geen moed en geen pleizier;
Het is of gij uit alle hoeken
Mij toebromt, o pedante boeken:
„Gij zijt geen boek, wat doet gij hier?"

Hoor! De oude grenen kasten kraken,
De meester komt.... het vunze stof
Dampt naar de zoldring duf en dof!
Ik mag mij uit de voeten maken,
Ik voel een bitsen schouderklop,
Ik zie twee opgesperde kaken....
De boekeneter eet mij op!

1849.

STEM DES HARTEN.

I.

Ach, zou dat zonde zijn, als ik mijn blijde handen
Des avonds reik naar God en dankend uitroep: „Heer,
Ik ben gehecht aan de aard, met meer dan aardsche banden
Van wereldlust, of goud of eer.
Ja, 'k heb deze aarde lief; ik ben gehecht aan 't leven,
Met tooversnoeren, als door engelen geweven;
Mijn boezem jaagt van levenslust,
Nu, luider dan weleer bij 't ruischen, vieren, blaken
Van onbezonnen scherts en wufte zinvermaken
En vreugde zonder rouw of rust."

Mijn wilde jonkheid heeft gespeeld met haar talenten
Als 't onnadenkend kind met nutloos speelgoed speelt;
De gave, die 'k ontving, wierp vruchten af noch renten,
Al heeft mijn lied te-met een vriendlijk oor gestreeld.
Ik heb mijn jeugd verdroomd, verbeuzeld en verzongen;
Het vuur der fantazie, mijn adren ingedrongen,
Heeft de onschuld mijner ziel verpest;
Een droom van zinlijkheid ontrustte mijn gedachten,
Voor hersenschim op schim verspilde ik de eêlste krachten —
En daar is wroeging, die mij rest.

't Was zwerven zonder doel, en zoeken zonder vinden,
Genieten zonder smaak, en sluimren zonder rust;
Daar was geen heilge band, die mij aan de aard mocht binden,
't Was leven zonder last en leven zonder lust!
Een wreede nachtwaak soms vol wreevle fantaziën,
Doorworsteld in den arm van twijflaars en genieën,
Stak op mijn wang een koortsgloed aan;
En 's morgens afgemat, vol onbestemde smarte,
Zocht ik een troost, een God, een leven voor mijn harte —
En alles riep: „Vergaan, vergaan!"

O Heer, ik heb als knaap gestreden en geleden,
Gelijk een grijzaard, die naar 't donker graf zich bukt,
En vruchteloos een ster, een staf zoekt voor zijn schreden,
Die kroost noch kruis in de armen drukt.
Maar vluchtig was mijn ernst en duurzaam was mijn zonde,
Vergifte scherts vloeide als een balsem in de wonde
Van 't brekend en ontwaakt gemoed!....
Waartoe mij langer met Gods raadslen te vermoeien?
Laat mij de purpren druif in 't tintlend schenkglas gloeien....
Gelukkig hij, wien de aard voldoet!....

Helaas, ik meende 't nooit! 't was nutloos zelfmisleiden;
Neen, 't was somtijds een zucht, een diepe wanhoopsklacht,
O wereld, waar uw stem, uw vreugde, uw eer mij vleiden,
'k Heb nooit van u mijn heil verwacht;
'k Heb nooit mijn slingrend hart geheel aan u verloren,
'k Heb menig uur gevloekt, dat ik u toe moest hooren:
Gij, dwaze, waart mijn afgod nooit!
Maar ook, mij bleef geen God, geen Hemel mij, daarboven:
Mijn hoop was met mijn ernst als ijdele asch verstoven,
Die op den storm wordt uitgestrooid!

'k Begreep het raadsel niet van 'smenschen lotbestemming:
Het leven was me een droom, en de aarde een droomgezicht,
Ik wandelde in een wolk van angst en zielsbeklemming,
't Was duister in mijn ziel, bij 's levens morgenlicht.
Ik vlood mij-zelf; ik vlood de wroeging der gedachten....
Maar toch, in de onrust soms der halfdoorwaakte nachten,
Is 't voor mijn brandend oog geweest,
Als stond een engel daar, wier teedre stem ik kende,
Die sprak, als zij haar oog, vol tranen, tot mij wendde:
„Welzalig de armen naar den geest...."

II.

En thans? mijn uchtendlied stijgt als mijn avondbede:
„Heer, laat mij arm van geest, en rijker zijn van hart!"
En thans? een koelte Gods, een adem van zijn vrede
Ruischt om mijn twijflend hoofd en heelt mijn zondesmart,

Ik voel mij iedren dag een wankle schrede nader
Tot u, o bloedig kruis, tot U, o reddend Vader,
Al ben 'k bij die van verre staan;
Ook die van verre zijn, zij mogen zonder schromen
Tot U, die nimmer ver, die steeds nabij zijt, komen:
De vreemden neemt Ge als zonen aan.

Nu is mij de aarde lief, en dierbaar werd mij 't leven,
En hopend staart mijn blik op 't bloeiend levenspad:
Mijn arme ziel kreeg rust, een rust van God gegeven,
Ofschoon mijn jonkheid Hem vergat.
o Overvloedige! hoe voedzaam is uw zegen!
Het leven is woestijn — daar daalt uw mannaregen,
Het water stroomt uit elke rots!
Hoe heerlijk is nu de aard! hoe warm gij, zonnestralen,
Waar Hij die aard bezielt,— waar gij in 't hart komt dalen,
Als 't koestrend vuur der liefde Gods!

Daar spreekt een andre lach in 't oog der aangebeden',
Waar gij haar drukt in d' arm als 't zoetst geschenk van God;
De vriendschap heeft, met Hem, verhoogde teederheden,
De luite een reiner klank, en 't leven meer genot;
Daar is geloof en hoop bij iedre star te vinden,
Daar spreekt een geestenstem in 't lied der najaarswinden,
In lentezang en wiekgeklep....
Maar ook, o menschengeest, die op uw aadlaarsreizen
Den gouden sleutel vondt der wonderen-paleizen,
Ik weet geen rust dan bij een kreb!

En uit die krebbe klinkt één lied, één last u tegen:
Welzalig de armen Gods en de armen naar den geest;
Wie zich het diepst verneêrt, ontvangt het hoogst den zegen,
Wie 't minst bezit, ontvangt het meest.
o Laat me, bij dat woord, het hoofd ter ruste vlijen,
Zacht, als een zalige in den schoot der englenreien,
Wier vleugel hem een tente spreidt!
Laat me op de zee der eeuw mijn zeilsteen niet verliezen,
Laat mij geloof met rust, voor trots en kennis kiezen: —
Uw kennis, God! is zaligheid!

Zoek eerst, o zondaar, zoek het Koninkrijk des Heeren,
En al het andre wordt geworpen in uw schoot:
Wie aan zijn poorte klopt, hij zal niet ledig keeren:
God geeft geen aalmoes, geeft geen brood!
Hij schenkt de volheid van zijn beste zegeningen;
En somtijds geeft Hij aan zijn arme stervelingen
Ook levenslust bij hemelrust,
En hecht hun hart aan de aard met meer dan aardsche banden,
Die Hij eens zelf ontknoopt met de eigen vaderhanden,
Die ginds de heilige engel kust.

1848.

LENTE.

Laat het strooien hoedje zwieren
Op 't kastanjebruin!
Pluk een knopjen in uw tuin:
Dierbre, wij gaan lente vieren
Op het hooge duin.

Wij gaan juichen, wij gaan danken
Onzen rijken God,
Die uit bloemen weeft ons lot,
Die ons harte vult met klanken
Van het blijdst genot;

Die zijn bloemen in uw gaarde,
In uw ziele strooit,
Hart en hemelen ontplooit;
Die zijn schoone, bloeiende aarde,
En uw voorhoofd tooit!

Die de leliën en rozen
Kleedt met majesteit,
Zonneglans en heerlijkheid;
Die ons, kindren, zorgeloozen,
Onzen wensch bereidt.

Boven eike- en lindekruinen
Aêmt de borst zoo vrij,
Laat ons danken vroom en blij;
Op de hooge, blonde duinen,
Eenzaam knielen wij!

Lachen wij den hemel tegen,
Die ons tegenlacht
Met zijn vrede, met zijn pracht,
Met nog ruimer, rijker zegen
Dan ons hart zich dacht!

Ja! ik wil mijn vroolijke oogen
Naar mijn Schepper slaan!
'k Weet, Hij, die zoo menig traan
In zijn goedheid af wou drogen,
Zal mijn lach verstaan!

Op, ter hooge tempelzalen!
Door geen mensch bespied,
Wil ik juichen: ik geniet!
En aan Hem den dank betalen,
Die mijn hart doorziet!

Laat het strooien hoedje zwieren
Op 't kastanjebruin!
Pluk een knopjen in uw tuin:
Lieve, wij gaan lente vieren
Op het hooge duin!

1849.

ALS IK DES ZOMERS.

Als ik des zomers, duffe stadswal, u ontweken,
Mijn jonge jeugd geniet in zachte hemelstreken,
En baad in morgenkoelte en dweep in maneschijn
Aan 't blauwe Sparen of den dichterlijken Rijn,

Waar lieve menschen langs de groene heuvlen wonen,
Waar 't hooge woud weerklinkt van blijde hemeltonen,
  Waar ik de bloempjes ken! waar ik den tijd vergeet,
  En van geen zorg — ei neen! van dag nog datum weet;
Waar ik geen last heb van mij-zelf noch van mijn vrinden,
En mij in 't dichte bosch geen taaie brief kan vinden,
  Daar 'k ook geen nieuws verneem, dan 't eeuwig jonge lied,
  Dat uit den hemel klinkt en in mijn ziele vliet:
Dan is 't mij soms als liep ik pas in 't lieve leven,
Als hadde ik niets gezien dan deze kalme dreven,
  Als hadde ik niets gesmaakt dan deze zuivre lucht,
  Als hadde ik niets gehoord dan 't fluistrend windgezucht,
Als hadde ik niets beschreid, gevoeld, gedacht, geleden —
Anch'io de eerste mensch in 't nieuwgeschapen Eden!

1848.

ZOMERTOCHTJE.

Mooi weer! was de kreet, en de blozende morgen
  Beloofde ons een pralenden, stralenden dag;
  Het tochtje ving aan met een dankbaren lach;
De vogelen zongen: verbant uwe zorgen!
  De bloemen verkondden: geniet uwe jeugd!
  Gods vriendlijke hemel: ik gun u de vreugd!
En 't opene hart hield geen smartje verborgen:
  Een jonkheid van weelde, van liefde, van licht,
  Stroomde allen van 't prettig en vroolijk gezicht.
De sierlijke paarden, gelukkige slaven,
Zij schenen alleen voor genoegen te draven;
  De weg was zoo schoon of de milde natuur
  Een bruidje verwachtte in dit feestelijk uur;
De kindren, met gretige, gulzige blikken,
  Vertelden elkaêr van den heerlijken room —
  Luilekkerlands geurigen, zuiveren stroom —
Die straks op de hoeve hun hart zou verkwikken;
  Van 't lekkere hooiland, dat noodde tot rust
  Na spelen en stoeien en dertelen lust;

De meisjes — zij kleurden; de knapen — zij lachten
En kweekten verwonderlijk zoete gedachten.....
  Daar hief, na een poos, voor het vonkelend oog,
  De toren van 't dorp uit het groen zich omhoog,
Daar lachte de hoeve den juichenden tegen,
Daar stroomde het welkom, de room en de zegen,
  Daar geurde de feestdisch — een gaard in den gaard!
  Daar namen en harten en magen hun vaart!
Wij vierden den zomer — wij stoeiden en gloeiden,
Tot we eindelijk, vermoeiden, als beekjes vervloeiden. —
  Maar één had geen lust en geen rust en geen duur,
  Geen smaak in den room en geen oog voor natuur,
Geen lach voor den lach van het glunder boerinnetje,
Geen arm voor den arm van een geestig vriendinnetje....
  Och help, hij was dwars door zijn hartje gegriefd,
  Betooverd, besluitloos, jaloersch en verliefd;
De guit dacht zich gek op een liefdesverklaring....
Zijn liefje intusschen.... had ik in bewaring.

1849.

VLIEGEVREUGD EN DICHTERSMART.

Och, mijn plannen, och, mijn droomen!
't Rijk der muggen is gekomen,
  En de vliegen, zonder tal,
Geven in mijn zonnig huisje,
In mijn warm en stoffig kluisje,
  Wesp en bij haar zomerbal.

'k Ben van nacht schier opgevreten,
Uitgezogen, stukgebeten,
  Door een kannibaalsche mug;
En, sinds de eerste morgenglansen,
Hoorde ik niets dan vliegen dansen,
  Die ontwaakten versch en vlug!

Voor dat razen en dat snorren,
Voor dat blazen en dat knorren

Is mijn meisjen al gevlucht:
Voor haar steken half bezweken
Zijn de zangstertjes geweken
En verdwenen in de lucht!

Monstervliegen, helsche koren
Springen om en in mijn ooren; —
In mijn haren, in mijn hals
Danst een hominel, woest van minne,
Met de vliegenkoninginne,
Een afgrijselijke wals.

Hoor ze tieren.... kijk ze zwieren
In mijn boeken en papieren,
In mijn melk en op mijn brood,
In mijn inkt en in mijn suiker,
In mijn vruchten... op den ruiker,
Dien een trouwe hand mij bood....

'k Ben de monsters nagevlogen,
Dorst naar 't witte bloed in de oogen,
'k Heb ze op stoelen nagewipt;
Één doorboorde ik, twee versloeg ik,
Drie vermoordde ik, vijf verjoeg ik,
Een zelfs heb ik.... doorgeknipt!

Ondertusschen nieuwe drommen
Rukten aan met turksche trommen,
En een Simson ben ik niet: —
Op het werken is geen kijk meer;
'k Ben geen kwart ideetje rijk meer
En prozaïsch van verdriet.

O, genade voor den zanger!
'k Zing en zie en denk niet langer,
Afgemarteld, afgesloofd....
Legioenen vliegen gonzen,
Item Almanakken bonzen
Op mijn leeg en brekend hoofd!

1854.

REIZEN.

O droomen van mijn jeugd en van mijn lange nacht!
O zielsverlangen, dat mij langzaam doet verteren!
Ik reikhals naar den top der bergen, en ik smacht,
Ik hunker naar de blauwe meren!
Ik heb al lang genoeg mijn effen pad betreên,
'k Wil rijzen, dalen, 'k wil genieten, leeren, zwerven;
Ik wil voor lange jaren heen;
Voor ik Gods wondren heb gezien, kan ik niet sterven!

Ben ik niet moe en krank en leeg? — o laat mij gaan!
Alleen vermoeinis en genot doet mij herleven.
Ik ben gevangen: ik smacht mijn vleuglen uit te slaan
In wolken en oranjedreven.
Ach laat mij gaan! 'k Heb uit een ander Paradijs
De vleistem van een geest — mijn goeden geest — vernomen....
Voel hoe mijn voorhoofd gloeit, laat bij der bergen ijs
Mijn dorstig, brandend hart bekomen!

'k Wil leven scheppen uit uw dichterlijken schoot,
Beroemde meren, langs wier oever schimmen waren
Van Vrijheid, Schoonheid, en Genie, als 't avondrood
Der zon van Zwitserland vast wegkwijnt in uw baren....
O God! een vloed van poëzie zal in mijn hart,
Mijn jong, mijn open hart, als balsem nederstroomen,
Van groote liefde en groote smart
En goddelijke dichterdroomen!

Naar Spanje, Spanje! 'k wil in 't lauwe schemeruur,
Bij 't stargeflonker van twee Andaluzische oogen,
D' oranjelusthof zien der toovrende natuur,
Den boog van 't Moorsch paleis, de azuren hemelbogen!
Ik wil Aranjuez, Sevielje, Burgos — neen,
Op afgelegen kerkhofhoeken,
Waar nooit de zon der glorie scheen,
Wil ik, o, Spanje! 't graf van uw Cervantes zoeken!

En ik zal drijven in den gondel, als de nacht
Op Napels' waatren daalt, als de avondwinden hijgen
Van weelde, en 't golfje spreekt van Tasso's liefdeklacht,
En Harolds zangen uit den schoot der baren stijgen!
Wees gij alleen mijn gids, o wilde Fantazij,
Mijn reisplan is een lied vol grillen en verlangen:
Maar al die oorden roepen mij,
Waar rots of waterval dweept van verliefde zangen.

'k Zal reizen over zee en dolen over de aard;
'k Wil vreemde menschen zien en zeden, verre kusten —
Dat is een kostlijk deel des korten levens waard —
En ik moet zwerven eer mijn zwervend hart kan rusten;
Ik moet mij sterken met natuur en bergenlucht,
Bij kunst en puin, in avonturen en gevaren!
Op dan, dit goede land ontvlucht,
Om schatten des gevoels, des geestes op te gaêren!

Mijn trouwe makker is gereed. Wij gaan, wij gaan,
Als vrije vooglen aan het duffe nest ontvlogen;
Laat de eerste lentestraal maar dalen uit den hoogen,
En 't lentekoor voor ons het uur van scheiden slaan!
De toekomst lacht ons aan van blauwe hemelbogen,
Het voorjaar komt! wij gaan, vaarwel, wij gaan aanstonds —
Tenzij een dierbaar kind, tenzij twee sprekende oogen
Mij schreiend smeeken: Blijf bij ons!

1850.

SPEELGOED VAN MIJN KINDERJAREN.

Speelgoed van mijn kinderjaren,
'k Vraag u niet wanhopig weer:
'k Hield nog enkle wilde haren
Van mijn zorgeloos weleer,
En, bij 't rijpen van mijn leven,
Heeft des Hemels trouwe gunst
Hooger rijkdom mij gegeven:
Droomen, zangen, liefde en kunst!

Ik heb meisjes om te stoeien,
Voor de vlinders van 't terras!
Andre kijkers die mij boeien,
Dan 't geslepen tooverglas!
'k Heb voor vliegers — luchtkasteelen,
Drijvende in den zomerglans;
Voor mijn drukke kinderspelen,
Tonenspel en notendans!

Ik weet zoeter, dwazer zangen,
Dan der sprookjes poëzij;
Vroeger kon ik musschen vangen,
En nu — duifjes, blank en blij;
'k Heb een handvol mirteblaêren,
Voor amandel en rozijn,
En op mijn vervlogen jaren
Drink ik met den ouden wijn!

'k Wandel met een lied door 't leven,
Blij als 't kind aan moeders hand —
Kennis, door uw rijke dreven,
Kunst, door uw gelukkig land!
'k Heb een wereld voor mijn spelen,
En vermoeid van spel en lust,
Of van menschen die krakeelen,
Ook een Hemel voor mijn rust.

1849.

SPREEKWOORDJES.

Dorst maakt van de frissche stroomen,
Die den wandlaar doen bekomen
Van de hitte van zijn pad,
Meer dan kostlijk druivenat;
Honger stooft de rauwste blaêren,
Harde boonen maakt hij zoet;
Slaap schudt veeren van de varen,
En maakt nacht van middaggloed;
Zuinigheid maakt eerlijke armen

Arbeid alle menschen rijk:
Mededoogen en erbarmen
Maakt het schepsel God gelijk.
Kleine handen, reine tanden
Maken alle meisjes mooi;
Liefde tooit de barste stranden,
Maakt een hemel van een kooi;
Witte dassen, witte haren
Pruikjes maken domineés
Van wie vroeger losser waren
Dan studenten op een sjees;
Geld maakt aap en uil en ezel
Burgemeester, man van staat;
Wijn maakt d' allerfijnsten kwezel
Tot een wakkren kameraad;
Zoute scherts maakt flauwe spijzen
Hartig, water-wijntjes fijn;
Eetlust, kippen tot patrijzen,
En „een broodje" tot festijn;
Gouden knoopen, modekleeren
Maken mof en intrigant
Vette hanzen, groote heeren;
Twintig leugentjes — een krant.
Van gebrek aan krakelingen
Maakt u de angst een hongersnood;
Praatjes maken menschen dood,
Die nog vrij door 't leven springen;
Onbeschaamdheid maakt een nul
Nommer-één in 't wereldspul;
Lucht maakt kranken tot gezonden:
Edukatie maakt de honden,
De aapjes in de kermistent,
Bijna menschen van talent;
Onze tijd maakt diplomaten,
Filozofen, demokraten,
Van mijn kruien en mijn „Jan": —
Maar geen kist vol ridderstarren
Maakt van vijf-en-twintig narren
Ooit één knap, verstandig man.

1849.

'T LATIJNSCHE SCHOOL.

Latijnsche school, Latijnsche poort!
Gezegend en gezellig oord,
  O wereld vol illuzie!
Vol lust en Grieksch en lief en leed,
O wereld, die ik nooit vergeet,
  Vol vriendschap en vol ruzie!

O zoete bluf van 't eerst Latijn,
O heerlijkheid de tolk te zijn
  Cornelii Nepotis!
Te voelen, als men verzen schrijft,
Dat men altoos een bengel blijft,
  En dat de Rektor groot is!

O lieve standjes voor de poort!
Mooi-meisjes in haar vreê gestoord,
  Die langs den Singel kuierden;
Waar onvermoeid, om klokke twee,
Nos patriae deliciae
  Nog een kwartiertje luierden!

We waren toen zoo prettig slecht;
(Zij 't met een diepen zucht gezegd!)
  Wij gaven om geen pensa!
Wij plaagden, wat zich plagen liet,
En waren banjaarts op 't gebied
  Van τύπτω en van mensa!

Ons hoofd, ons hart was vol en dol,
Wij speelden nog geen menschenrol,
  Wij waren vrome knapen!
Vol levenslust en levensmoed,
Met Paris' grillen, Ajax' bloed,
  En — niet voor 't Grieksch geschapen.

We zochten van Corinna's Guit
De ondeugendste elegietjes uit;
  Zijn lied was onze harem!
Wij schreven dikwijls u ter eer,
Een duizend verzen min of meer,
  Amice puellarum!

Trots al de classicissimos
En Bake en Reitz en hos en quos,
  Epitome's et talia!
Wat was ik jolig, wijs en jong,
Eer ik naar hooger wijsheid dong
  En promoveerde — ad alia!

Nu kruipt of wandelt elk zijn gang,
En kent zijn wereld — zijn belang;
  Nu leven we „in disputis."
De goede dagen zijn geweest,
En uitgespeeld het korte feest
  Amoenae juventutis!

Sinds werd het leven politiek,
Moraal, kritiek en polemiek!
  Maar, — spijt de fraaie vormen —
't Is alles leugen, kunst of kool — —
Ik wou weer naar 't Latijnsche school
  Katheders gaan bestormen!

1849.

UIT HET STUDENTENLEVEN.

I.

EPIKURISCH FEESTGEZANG.

Ruischende wanden, en schittrende zalen,
Bruisende bekers en ramlende schalen,

Blinkende toortsen in flonkrend kristal,
Klinkende kelken en jubelgeschal!
Schaatrende buien van lachen en zingen,
Klaatrende stroomen en kurken aan 't springen;
Spreien van dons voor het uitgerekt lijf,
Reien van vrinden in 't zalig verblijf!

Blazende wangen en smakkende lippen,
Azende blikken op aadlijke snippen,
Gouden fazanten en druipenden kluif,
Oude, gemerkte, gezegende druif!
Heilige schotels van bruine pasteien,
Veilige feestdisch en gladde geleien,
Geuren en fleuren van 't blinkend festijn,
Keuren van spijzen en kleuren van wijn!

Dappren, valt aan op uw puik-koteletten!
Wappren, als vaandels, de blanke servetten,
Spoedig met bloed van de druiven bemorst,
Moedig vergoten uit weeldrige dorst!
Helden, valt aan op uw walmenden feestdisch!
Melden de resten hoe goed hier de geest is!
Harten en magen, organen en geest,
Tarten tot morgen de drukte van 't feest!

Vloeie nu 't feestlied uit kokende longen!
Gloeie de Pudding in vurige tongen!
Krake de Noga en zinke tot puin,
Smake dat gruizel van eetbaar arduin!....
Ruikers en kransen van versche festoenen,
Suikers, vaniljes, oranjen, citroenen,
Adem van frischheid, verkwik ons gemoed,
Wadem een koeltjen in 't ziedende bloed!

Rompen van taarten en marmeren klippen;
Klompen van ijzen versmelt op de lippen!
Gloeiende dronken aan vriendschap en min,
Vloeiende verzen vol boeienden zin!
Vonklende kelken en ruischende snaren,
Kronklende wolken van fijne sigaren!

Volop van weelde, van lust en genot....
Dolkop, bedenk u een zaliger lot!

Dampende kruien van 't weelderig Oosten,
Stampende voeten bij hartlijke toasten!
Buien van geestdrift doorgieren de zaal,
Uien doorkruisen het prachtige maal!
Eere dan, wie bij de feestbokaal rusten,
Eere wie 't langste den bekerrand kusten,
Eere, wie 't keurigst en fijnst heeft gesmuld;
Eere, wie 't kundigst zijn maag heeft gevuld.

1847.

II.

EEN LIEDJE AAN EEN JONG STUDENT.

Gegroet, o lievling van mijn zang,
O jong en jolig wezen!
Al duurt uw zoete droom niet lang,
Gegroet en luid geprezen!
O lust en eere van uw stand,
Lang blijve uw jeugd floreeren:
Gij zijt zoo gloeiend amuzant,
Lang moogt ge u amuzeeren!

Mij is geen naam, geen rang bekend
Zoo edel, zoo verheven,
Zoo schoon als de uwe, o jong student,
Die fladdert in het leven!
'k Heb eerbied voor den blijden soes,
Wat anderen ook preeken,
'k Heb eerbied voor den vrijen roes
Van deze — uw beste weken!

De jeugd zij als een korenveld,
Verruklijk schoon voor de oogen,
Dat joelt en woelt en bruist en zwelt
Door d' uchtendwind bewogen!

Staan eens die wilde velden kalm,
Bij schoven saamgebonden,
Dan wordt aan iedren gouden halm
Een rijke vrucht gevonden!

Die nimmer dwaas was in zijn jeugd,
Wordt nimmer recht verstandig,
Een fiksche jeugd — baart mannendeugd,
Maakt handelbaar en handig.
'k Vertrouw die wijze jongens niet
Van achttien, twintig jaren —
Uw wijsheid is een gloeiend lied,
Een pet op zeven haren!

Laat vrij de blonde, zijden snor
Om rozenlippen bloeien;
Schreeuw nog uw keel aan Iö's schor
En laat champagne vloeien!
Tier — zoo 't uw borst verruimen kan; —
Maar schuldloos en — met gratie!
Scheld aan 't biljart den stommen Jan,
Maar scheld met variatie!

Speel homber als een oude rot,
Stop delicieuze ballen,
Moog tusschenbeide een mooie pot
Uw kunst ten deele vallen!
Maar zoek het liefst uw zoetste feest
Bij zoute konversatie,
Toon daar uw opgewonden geest
En tintelende facie!

Leer ons hoe gij uw blauwe pet
(Een pet van achttien jaren!)
Zoo onnavolgbaar, zoo koket,
Gooit om uw bruine haren!
Als vond ook zij de vreugde zoet,
Als kreeg zij geest en leven;
Ik zal een nieuwen zijden hoed
Voor dat geheim u geven!

Nog niet, vooreerst, dien schalken kop
In boekenstof verborgen;
Blijf frisscher dan de rozeknop
En jonger dan de Morgen!
Laat steeds de Graties in haar gunst
Uw pad met goud bestrooien,
En met een onnavolgbre kunst
Uw almaviva plooien!

Blijf jong en wild en woest en rond;
O, dat die lustige oogen
Altijd zoo helder, zoo gezond,
Zoo edel gloeien mogen!
Vlieg, jonge vlinder, naar uw zin,
Laat niets uw vlucht beperken,
En — vlieg toch eens het leven in,
Nog stofgoud op de vlerken!

Die wensch zij ijdel, als de droom
Van 't jong studentenleven,
Op! toch genoten, zonder schroom,
In deze tooverdreven!
Een wensch tot slot, een warme beê:
Al schreeuwt ge niet, — blijf zingen,
Klink altijd mee — word nooit blazé
En doe geen domme dingen.

Nov. 1849.

III.

DE HUMORIST.

Horrible, horrible, most horrible.

Eenmaal had ik zeven vrinden,
Bloemen in mijn levensgaard,
Die ik tot een krans mocht binden
Om mijn hoofd en om mijn haard.
Luister, en, van één tot zeven,
Zeg ik in een bondig lied,

Waar zij allen zijn gebleven,
Want ik had — maar heb ze niet.

De eerste, een knaap met blonde lokken
En een vriendelijk gemoed,
Is naar 't verre land vertrokken,
Hij is heen en heen voor goed.
Op zijn beeltnis blijf ik staren
En ik weef een lang gedicht:
Door mijn droomen komt hij waren,
Met een vreemd en bruin gezicht.

Nommer Twee liet zijn getrouwen
Loopen voor een kleine meid,
Die hem strengen op leert houên,
Smelten doet van zaligheid.
't Was een fiere, forsche jongen,
Die altijd mijn poken brak;
Onbedwingbaar, nu bedwongen,
Door een zachte vrouweplak!

Nommer Drie, wien ik het leven
Zoo vol gratie en talent
Door zag fladdren, zingen, zweven,
Half een vlinder, half student,
Zijn Eerwaarde zakte op klompen
In een kleigrond, zes voet diep,
En tracht d' Urmensch in te pompen,
Wie dan toch de wereld schiep!....

Nommer Vier werd ongenietbaar;
't Is een pure filoloog!
't Is een Graecus, 't is een Piet — maar
Ongelooflijk dom en droog.
'k Moest den Vijfde laten glijden,
Daar 'k met hem mijn rust verloor,
Want op ongelegen tijden
Las hij me altijd verzen voor.

En de Zesde, jong bedorven —
Zwakke ziel en groote geest —

Is, mijn ziele schreit — gestorven!
Maar een ander zegt, gesjeesd.
Mocht hij voor een vriend herleven,
'k Zou hem in een dankbaar hart
't Liefste plekje wedergeven,
Heilig door een lange smart.

Maar u kan ik zien noch luchten,
Diepst gezonken Simia!
Al u zeemlen, al uw zuchten,
Al uw doen is laria,
Ieder zuchtje is een Judas,
Ieder glimlach is een list....
O mijn help! ik merk het nu pas,
Ach, de vent *werd humorist!*

1850.

IV.

HET SCHOTJE.

Et nos! we hebben hier zoo iets,
Een burg, een Athenaeum,
Als 't binnen kort in duigen stort,
Zing ik een klein Te Deum!

Het is een wit gepleisterd graf,
Behangen met portretten,
Die soms bij 't Amsterdamsch latijn
Verschriklijke oogen zetten!

't Is opgelapt en opgeknapt,
Eén wrak, één reparatie!
't Is opgefikt en opgeschikt,
En staat nog — bij de gratie.

Het is een afgeleefde best,
Vol pleisters en op krukken,
En toch — een mannentreitrend nest,
Vol onuitstaanbre nukken!

Ik heb een hekel aan die kast,
Dat huichelend gebouwtje,
Het is me een levende ergernis,
Een „gansch venijnig ouwtje!"

En toch, mijn ziel miskent u niet,
Eerwaarden en Geleerden!
Wier zorgen met meer smaak dan geld
Ons kastje restaureerden.

Voor wie het opneemt (met zijn neus)
Is 't zaaltje vrij behaaglijk;
Voor mij — ik heb het al gezegd —
Voor mij is 't onverdraaglijk!

Ad rem! een lang weerhouden lied
Moog trillen door dit krotje,
Het is een ronde dichtervloek,
Geslingerd tegen 't Schotje!

Dat Schotjen in de breede bank,
De bank der Hooggeleerden,
Die eenmaal allen (een voor een)
In diesem Halle oreerden!

Die nu met toga's of met roem
De breede bank bezetten,
Wanneer hun evenmensch oreert
Naar oude saaie wetten!

Dat Schotjen in de breede bank,
De bank der Hooggeleerden,
Die in dit hol zich — juist als ik, —
Soms gruwlijk embêteerden!

Dat Schotje, dat de bank verdeelt
Potsierlijk in twee hokken....
Zou 't eene voor de schapen zijn,
En 't ander voor de bokken?

Dat weet ik niet, maar wat ik weet,
Bij elk oratie-jooltje
Dan heb ik rust in voet noch vuist,
Ik zit — als op een kooltje!

Maar wat ik weet, dat zeg ik luid,
Dat zeg ik zonder schromen:
Kastanjes moeten eenmaal uit
Het smeulend vuur genomen!

't Is Feest: kijk op, daar naakt de rei
Der breede Professoren,
Zij nemen plaats in 't groote hok
En spitsen klassische ooren!

De orator klautert in de Broek [1])
En soest er zeer genottelijk.
't Jus Pilei [2]) verblijdt zijn hart —
Al kleedt zoo'n steek bespottelijk!

Waar toeft ge, o Seminarie-trits?
Ei, zet u bij de vrinden!....
Hoe nu? de bank is opgepropt,
Er is geen plaats te vinden? — —

Men sluit hun 't deurtje voor den neus,
Men laat hen opmarcheeren.
Adieu, kollega's! hier is 't uit
Met ons fraternizeeren!

Men sluit u 't deurtje voor den neus,
Gij hoort niet bij de heeren!
Wat meent gij? die Illustre School
Zou zich — — enkanailleeren?

O wee! o non-sens, o ellend!
O tijden, menschen, zeden!

---

1) Broek, houten broek = katheder. — Borger.

2) Letterlijk: het hoede-recht het doctorale recht om met gedekten hoofde te mogen spreken.

O Schotje, dat de broedren scheidt!
O gruwlen van 't voorleden!

O Schotjen, aaklig overschot
Van langgestorven veeten,
Van broedertwist, van broederhaat,
Vervolging van 't geweten!

Gerechte Hemel! ziet gij 't aan?
Daar sluit men ze op een plokje
Als halve ketters bij elkaêr,
Apart in 't kleine hokje!

Een Lutheraan, een Remonstrant,
Twee eerlijke Menniſten,
Die worden achter 't schot gezet,
Als waren 't antichristen!

Den Lutheraan, den Remonstrant,
Bij zulk een feestgenotje,
Die schuift en dringt men op elkaêr,
Als uitschot — achter 't Schotje!

Den Lutheraan et caeteri,
Dat zijn toch brave kerels:
En, Athenaeum! aan uw kroon
Zeer schitterende perels! —

De Remonstrant et caeteri,
Die moeten u geneeren!
En hier alleen, hier durft, hier mag
Zoo'n Schotje hen negeeren!

Toch heeft onze eeuw zoo menig muur
Als Jericho zien vallen,
Zoo menig breeden dam geslecht
En ontoegangbre wallen!

Zoo menig hooge toren viel
Als Babylon in gruizelen,

Ik zag de wijzen overbluft,
  En starre hoofden duizelen!

Maar, trots de schokken onzes tijds,
  Dat triomfante Schotje
Maakt met partijgeest en behoud
  Een gruwelijk komplotje!

Al is 't een gruwel in ons oog,
  Wat namen wij nog dragen,
Al kan dat onverwrikbaar ding
  Geen Christenziel behagen:

Al werd het zesmaal ridikuul,
  Sinds ééntjen — o die stoutert! — [1])
Met vluggen, vrijen, fieren moed,
  Er over is geklauterd: —

Het staat, het scheidt en scheurt, ten schand
  Van waarheid en verlichting!
Dat Schotjen is — een formulier,
  Dat Schotjen is — een richting!

Het heeft een kop, het heeft een ziel,
  Staat, vrinden, niet verwonderd!
Ja, in dat Schotje huist een ziel,
  De geest van zestienhonderd!

Een schalke Dortsche grootpiepa
  Zit in dat schot verstoken,
Die bij zijn leven tien uur ver
  De ketters heeft geroken!

Hij klemt de rotte planken vast
  Van 't waggelende muurtje,
Dat haast bij 's man papieren dam
  Moog knettren op mijn vuurtje!

---

1) Historisch; een der professoren „van 't kleine hokje" is over het schotje gesprongen op den 9den van October, anno 1849.

„Tot hiertoe en niet verder!" grijnst
Het zieltjen in die planken.
Gij Heeren hebt één geest misschien,
Maar ik heb hier — twee banken!

Bezoek te grauwen middernacht
Dat spokende gebouwtje,
Dan hoort ge een bitsen hamerslag:
Dat is mijn timmrend ouwtje!

Hij timmert losse spijkers vast
Met wee- en preektoon-galmen;
Hij bromt en blaast: verdragen!! wat!
En knarsetandt in psalmen!

O timmer, onverzoenbre geest,
Ras brengt een vroolijk standje
U 's nachts een heuchelijk bezoek,
En helpt — temet — een handje!

Wij komen, ja! wij komen, hoor!
Met fakkels en flambouwen,
Met feestwijn en triumfmuziek
En handen uit de mouwen!

Wij stroomen allen samen tot
Een monsterkonvokatie,
En trappen 't Schotje — krak! — ineen
Met vreeselijke staatsie!

Iö vivat, Iö vivat,
Zal door 't gewelfje schallen,
En krakend bij den laatsten toon
Zal 't laatste Schotje vallen!

Dan wordt die „ketter onzer eeuw"
In vuur en vlam begraven,
En 't „Athenaeum floreat!"
Stroomt uit de borst der braven!

Zoo nu wie 't aangaat, grijnzend lacht
  En laakt die kromme sprongen....
Wel, dat men 't Schotjen overgeev'
  Aan d' eersten krullenjongen!

Ja, 'k raad u, laat, met stille trom,
  Dat haatlijk Schotje sloopen,
En zet die laatste, lafste sluis
  Voor liefde en eenheid open!

Maar is 't ook weer een uitgaaf, die
  Met moeite wordt bedropen....
Ik zal de „schoft" betalen, ja,
  En ik wil 't Schotje koopen.

Ik wil het als een rariteit
  Mijn leven lang bewaren:
Een staaltje van humanen geest,
  Na zooveel honderd jaren!

En 't zieltjen? Och dat zieltje zal
  Bij mij geen kwaad meer brouwen,
Met primo Mei verhuist hij weer....
  Bij mij is 't niet te houên.

1850.

V.

AAN MIJN VRIEND MR. E. H. S'JACOB.

Naar Batavia vertrekkende.

TER HERINNERING.

'k Zal niet schreien en niet klagen,
  Stille smart is — diepe smart;
'k Wil den last des afscheids dragen,
  Moedig als uw manlijk hart.
Maar een korte, vrome bede,
  Maar een handdruk zij mijn groet:
Lieve zwerver, ga in vrede,
  Met uw God en met uw moed!

Lievling van uw trouwe vrinden,
Wees de lievling der Fortuin;
Vriendschap — liefde moogt gij vinden
Maar gedenk aan Hollands duin.
Blijf de kracht der jonge jaren,
Blijf dien onbedorven geest,
En dat edel hart bewaren,
Dat ons dierbaar is geweest!

Wij, wij zullen menigmalen
Spreken van den verren vrind,
Van zijn droomen en verhalen,
Van zijn lach, die harten wint;
En in droevige oogenblikken
Zal een trouwe groet misschien
Uw geliefden wel verkwikken
Met een droom van wederzien.

Want — wij blijven u verbeiden,
Ach, het is nog veel te vroeg,
Dierbaarste, om voor goed te scheiden,
En — wij zijn nog jong genoeg....
Maar zoovelen zijn gebleven,
Velen hebben niet gewacht: —
Goede reis dan voor dit leven
En voor 't andre: Goede nacht!

1850.

HET LAND.

(Bladvulling.)

Zijn fijnst sigaartje smaakt hem niet,
Zijn knappend vuurtje blaakt hem niet,
Zijn zoetlief meisje raakt hem niet,
Zijn vrienden, ô genaakt hem niet!
Zijn baardje zelfs vermaakt hem niet,
De stumpert heeft zoo'n groot verdriet....
En wat? — Nu juist, dat weet hij niet!

DE VOLKSDICHTER.

Wie is de wakkre held, dien 't luistrend volk zal eeren,
Wie heeft de gaaf, den geest, den moed?
Wie zal hun Hollands taal, hun recht, hun roeping leeren,
Wien klopt de vrije borst van 't edel dichtrenbloed,
Wie zal hun leven, hun Historie, hun verleden,
Wie zal hun lief en leed, in de echte vormen kleeden,
Hen kluistren aan zijn dichtertoon?
Wie zal het volk, in ernst, zijn groote liefde schenken,
En met hen lijden, met hen voelen, met hen denken,
Hun vriend en broeder zijn en zoon?

Dat is een leven waard van studie, strijd en smarte,
Van zelfverloochning en geduld:
Een menschenleven waard! en 't edelst menschenharte
Ooit van een heilig doel vervuld!....
Dat is een jonkheid waard in mijmering gesleten,
Die 't brood der tranen met Gods armen heeft gegeten,
Die 't donker leven kent, waar straks haar licht op straalt
Die troosten kan — omdat ze als de armste heeft geleden,
Die zeegnen kan — daar zij gewerkt heeft en gebeden,
Die spreekt en lacht in zieletaal!

Gezegend, als gij komt, gij lang verbeide Dichter,
Uw woord zij 't volk een troost, een staf, een lust, een wet;
Uw vrije zang maak hun den zwaren arbeid lichter,
Uw blijde toon verheug, versterk als 't vroom gebed!
Geef hun een lied, als brood, verkwikkend voor hun harten,
Een teuge frisschen wijns, een heulsap voor hun smarten,
Een lied, hun afkomst waard, dat op de toekomst wijst!
En laat het maatgekweel van vaderlandsche zangen
Voor vrijheid, liefde en vreugd, den schorren toon vervangen,
Die langs de straten krast en krijscht.

o Jongling, wien de God der vaadren heeft verkoren,
Die 't onbekende lied voelt worden in uw borst,

Rijs op, en laat mijn volk uw blijde boodschap hooren,
En wees hun Man, hun Held, hun Vorst!
Reeds is de melodie de zielen ingevloten....
Geef stemmen aan de stof, en woorden aan de noten,
Wees de echo van 't weleer en aller deugden tolk!
Geef — wat geen brood alleen, geen goud vermag te geven,
Geef krachten aan de hand, en kracht aan 't zieleleven;
Een schoone toekomst aan uw volk!

1850.

AAN IEDEREEN.

Als u het hart tot spreken dringt,
Zoo spreek!
Maar wat gij spreekt of preekt of zingt,
Hou' steek!
Nooit rake uw bol, wat zeng of zied,
Van streek!
Kort, krachtig zij uw toast, uw lied,
Uw preek!

Geef nimmer, zonder zin of slot,
Geluid!
En snoer, beleefd maar vrij, den zot
Den snuit!
Zeg, wat gij meent, waar plicht gebiedt,
Recht uit!
De dwaas alleen verschiet om niet
Zijn kruit.

En zoo uw proza rolt en staat,
Hoezee!
Maar zoo gij straks in 't Rijm vergaat,
O wee!
Wees met uw stijl, zoo flink, zoo vrij,
Tevreê!
Want Proza, man, en Poëzij
Zijn twéé!

Gij, zanger, wien de boezem brandt,
Hef aan!
Uw lied zij ons een vriendenhand
Of traan!
Maar weg met ijdle dichtersmart
En waan!
Gezond zij hoofd en harp en hart —
Verstaan?

Geef, Meester in de kunst, kritiek,
Maar wik!
En scherm niet voor uw eigen kliek
Of ik!
Ei, gun den dommen dwaas geen rust,
Pik, prik!
Maar scheeuwt ge uit nijd of luim of lust,
Zoo — stik!

Weet, wat gij zegt; denk, eer gij schrijft
Of dicht;
Maar zoo gij eeuwig wischt en wrijft,
Zoo zwicht!
Een warkop, wat hij broedt of doet,
Ontsticht;
Een helder hoofd, een rein gemoed
Brengt licht!

1850.

DAGELIJKSCH BROOD.

Mijn brood is 't brood der bloeiende aarde,
Mijn brood is weelde en overvloed,
De bloesems van mijn lentegaarde,
De frissche lucht, die sterkt en voedt;
Een uitgelezen schat van zegen,
Die, als van-zelf, vloeit in mijn schoot....
Mijn hart, verwonderd en verlegen,
Och, stamel van uw daaglijksch brood!

Mijn brood.... het regent in de dalen!
't Is morgendauw en ochtendgoud,
Het zijn Gods heldre zonnestralen,
Het is de lommer van het woud,
't Is de avondwind der blonde duinen,
De geur van 't landschap aan mijn voet,
Het koorgezang uit de eikekruinen,
Het golfgeruisch bij d' avondgloed!

't Is, 's morgens, van het woord des Heeren
Een dierbaar en een heilig blad,
't Zijn liedren, die mij spelend leeren,
Die mij verzellen op mijn pad,
En zachte tonen en verhalen,
Die uit de takken, uit de lucht,
In de open ziele nederdalen,
Des avonds op der winden zucht.

't Zijn, die mij wekken, blijde brieven,
De vriendelijke morgengroet,
De wenschen mijner verre lieven,
Die vragen: smaakt u 't leven zoet?
't Is vriendschap, zeegnend uit de verte,
't Is liefde, zeegnend en nabij,
Het is een droom van 't dichterharte
Of reeds het leven hemel zij?

't Is dolen langs de heuvelklingen,
En droomen op het krakend mos,
En dwepen met de erinneringen,
Die fluistren in het donker bosch;
Het zijn de geuren dezer dreven,
De stemmen van den dierbren oord,
Waar al de trouwe zuchten zweven
Van 't lieve hart, dat mij behoort.

Het is de glans van heldre blikken,
Die als de hemel, blauw en zacht,
Mijn mijmrend hoofd, mijn hart verkwikken,
Een zoete mond, die geeft en lacht;

't Zijn frissche rozen, frissche wangen,
't Is dwaas gesnap, en druk gedruis
Van kinderspelen en gezangen,
De weelde van het vroolijk huis!

't Zijn vruchten van beladen boomen,
Die, als wij schudden, rijp en rond,
Ons, dwaze kindren, overstroomen
En smelten in den open mond;
Het is de room der moederaarde,
Die door de dalen ruischt en vloeit,
't Is de uitgelezen vrucht der gaarde,
Die op des levens feestdisch bloeit....

O, 'k weet wel dat het brood der smarte
Ook mij, als ieder stervling, wacht;
Maar nu — vergeef mij, zoo mijn harte
Niet aan het oude vonnis dacht: —
Ik mag van 't brood der weelde zingen,
Van zegen, dien mij God bereidt,
In 't zweet.... van verre wandelingen,
Met tranen, ja... van dankbaarheid!

1850.

IN GELUKKIGE DAGEN.

Zachte, frissche lentestralen,
Liefdegeur en liefdegloed
Stroomen door dees rijke dalen,
Stroomen in mijn blij gemoed.
Zegen heb ik mild ontvangen....
Nochtans — in mijn eenzaamheid —
Heb ik bij mijn blijdste zangen
Menig stillen traan geschreid.

Neen, in 't groote rijk der smarte
Ben ik lang geen vreemdling meer;

In mijn pas ontloken harte
Klinkt een stem reeds van weleer:
Waar ik van Gods gunst verhaalde,
Dacht ik: Hoe 't mij wezen zou,
Als uw blik mijn lot bestraalde,
Moederliefde, moedertrouw!

Maar niet luide zal ik klagen,
Voor de menschen — zeker niet.
Vriendlijk, als dees blijde dagen,
Klink voor elk mijn dankbaar lied.
Gij slechts — geesten van 't verleden
Voert mijn diepe, stille klacht
Voor den Hoorder der gebeden,
In dees stillen lentenacht!

1850.

GEDULD.

Een stille, groote deugd, die de englen u benijden,
De vrucht van 't rijk geloof, een sieraad van den geest;
Een reine lelie in de doornenkroon van 't lijden;
't Geheimnisvolle kruid, dat iedre wond geneest!

Een stille psalm der ziel, beproefd.... en trouw bevonden;
't Welluidendste gebed in 't zalig Vaderhuis;
Als Magdalena's liefde, een losprijs veler zonden;
Een glans om 't Kristlijk hoofd, als blonk om Jezus kruis.

1850.

DE SINT-NIKOLAASAVOND.

EEN AMSTERDAMSCHE VERTELLING.

I.

Wie heeft daar ooren voor een dwaas, ondeugend lied?
Wien belgt een losse scherts en ronde waarheid niet?
Wie laat mij vrijheid om te zeggen en te zingen
Al wat ik hoorde en zag, al zijn het vreemde dingen! —
Dat zal wel mettertijd verandren, menschen! maar
Ik wil niet veinzen voor mijn drie-en-twintigst jaar. —
Wie kijkt de wereld in met onbenevelde oogen
En wordt niet graag door schijn, hoe deftig ook, bedrogen!

II.

Gij zijt mijn man en ik omhels u in den geest,
Voor u te zingen is mijn blijde jeugd een feest!
Voor u mijn frissche lach, mijn opgeruimde zangen:
Den ronden lach terug wil ik tot loon ontvangen,
Uw tranen wil ik niet. Die kostelijke schat
Komt beter u te pas op eigen levenspad,
En, zoo ik u verveel — de hachlijkste aller kansen —
Dan moogt gij bij mijn vers gaan slapen, fluiten, dansen.

III.

Ik zong mijn huidig lied alleen uit levenslust,
Soms in een dwaze bui, soms in den arm der rust.
Natuurlijk, dat ik dus mijn zinnen niet vermoeide
Met hopelooze Min of moord en gruwlen broeide.
'k Ben zorgloos en tevreên, mijn lied moet vroolijk zijn:
Brengt peper aan en zout, o Muzen! geen venijn.
Dees glimlach doet geen zeer, tenzij ge u boos zoudt maken,
Als ik met zeekren dwaas een nootje heb te kraken.

IV.

Beziel me, o plaaggeest der beminde Poëzij,
Beziel me, o schalke nimf der fijne plagerij!

Ik weet een klein verhaal vol vaderlandsche grappen,
Dat ik met hart en ziel mijn vrienden wil verklappen.
  En zoo het waar mag zijn dat een verstandig man
  Uit wat hij hoort of ziet een lesje trekken kan,
Dan durf ik veilig en vrijmoedig hier beweren,
Dat ge uit mijn kleen verhaal — al lacht gij — ook kunt leeren!

V.

  Ik put mijn stof uit geen bestoven foliant,
  Maar 'k nam gedurig toch een aardig werk ter hand,
Een boek vol poëzie en proza, diepte en klaarheid,
Vol onzin en vol geest, vol laster en vol waarheid:
  Voor wie maar lezen wil is 't altijd bij de hand
  En in gezelschap soms bijzonder amuzant,
Een werk voor iedereen door iedereen geschreven,
Vol studie, vol natuur: 't is, hoorders, 't is? Uw leven.

VI.

  Mijn kunstloos drama, want dien naam verdient het wel'
  Al breng ik niemand aan de poorten van de Hel,
Mijn vroolijk drama speelt in achttien honderd zeven
En veertig; dag en uur is lang niet om het even,
  Raadt zelv': 't speelt op een dag, die, wat hij brenge of baar,
  Toch altijd is en blijft de zoetste van het jaar,'
De bitterste misschien, gelukkigen en rijken,
Voor d' armen snoeper, die bij alles toe mag kijken!

VII.

  Een vriendelijke dag, een trouwe kindervrind,
  Een dag, dien elk van ons heeft liefgehad als kind,
En die nog pas uw beurs, uw kroost, uw maag, uw woning,
Bepaald in opstand bracht; een bisschop en een koning,
  Vol zoetheid voor den mond, vol zielezaligheid,
  Wiens naam gij langer niet kunt zwijgen, lieve meid,
Wie hij, jaar in jaar uit, een stroom brengt van kadeautjes,
Altijd incognito van twintig beaux en beautjes!

VIII.

  Sint-Nikolaas, niet waar? O wèl hem, wie dat feest
  Nog altijd meeviert met een kinderlijken geest!

Wiens hoofd niet al te zeer vervuld is van die schatten
Der wijsheid, die helaas, mijn brein niet kan bevatten,
'k Meen beursnieuws, politiek en soortgelijke meer,
Om, met zijn kinderen meê, te leven in 't weleer,
Om dagen lang vooruit de winkels rond te dwalen,
Of aan een „vrijster" nog zijn hart eens op te halen!

IX.

Ik min dien winterdag vol bloemen, lied en geur,
Ik min dat zoete feest van suiker en likeur,
Het zielverkwikkend ijs, de schuim der limonade,
'k Zie, liever dan in druk, mijn naam in chocolade!
En, Epikurus, zeg, is niet de lekkre tand
De trouwste paranimf der kies van 't waar verstand?
Vindt me' in de Republiek der stille lekkerbekken
Niet meestal wijze liên of — schadelooze gekken?

X.

't Was, hoorders, Sint-Niklaas. De trouwe Bisschop had
Zijn aankomst reeds gemeld aan IJ- en Amstelstad,
En keur van industrie en kunst vooruitgezonden.
Reeds zweeft en leeft zijn naam op duizend, duizend monden,
Reeds had hij overal om gulheid en „belet"
Geschreven en gevraagd met brieven van banket;
En — hoe me' ook elders nu een Bisschop zou ontvangen,
Sint-Niklaas wacht men op met zoete kinderzangen.

XI.

O Bisschop! schoon 'k niet licht een Heilige vertrouw,
Gij zijt een Heilige, dien 'k haast aanbidden zou;
Eén daad van minzaamheid, van weldoen was uw leven,
Uw liefde heeft uw naam de onsterflijkheid gegeven:
Och, dwazen, die een naam, een grooten naam begeert,
Kent gij er een, zoo rein, zoo schoon, zoo stil vereerd,
Die dus, eeuw in eeuw uit, met hartlijkheid bejegend,
In 't hart der kindren leeft, door kindren wordt gezegend?

XII.

Ja, Kinderheilige, nog neemt mijn hart u aan!
En had de wereld slechts wat beter u verstaan,

Uw geest van weldoen en van liefde meer begrepen,
'k Zou met uw naamdag nog geruster kunnen dwepen.
Want, lieve hoorders, is 't niet kannibaalsch en wreed,
Dat men op zulk een feest het hongrig volk vergeet,
Dat met een zieklijk oog komt op uw lekkers azen,
En met zijn bleeken neus kleeft aan de winkelglazen?

XIII.

Het was dan Sint-Niklaas. 't Is feest in stad en huis.
De straten zijn vervuld van 't woelig koopgedruis,
En menig woning vol verwachting en gezangen:
De kindren vol respekt, de meisjes vol verlangen.
Geen jonge bruigom, die zoozeer naar de' avond smacht,
Als menig schalke knaap dees grooten avond wacht,
„Plein de mystères," zoo niet de eerste twijfelingen,
Reeds schuldig en waanwijs, zich in zijn hartje dringen.

XIV.

En nu, mijn vrienden, nu gij dag en datum weet,
— Zoo duidlijk dat gij 't wis van avond niet vergeet, —
Geeft mij na al die soep, nog weinige oogenblikken,
Om mijn tooneel en personages wel te schikken.
De klucht speelt binnenshuis; ik zou, wanneer ik wou,
Een wijk, een gracht en zelfs een nommer zeer getrouw
U kunnen noemen, maar om 't niet te ver te drijven,
Zal ik dat maar blauw-blauw of blanco laten blijven!

XV.

Ik leid u binnen in een lieve, ruime zaal,
Vol vroolijkheid en licht, vol kinderpret en praal;
En 'k liet u graag de rest er zelf maar bij verzinnen,
Om daadlijk met de kern van 't sprookje te beginnen,
Maar dat verbiedt de kunst! Eer toch, o hoorders, groeit
De kokosnoot bevrijd van d' ijzren schil, eer vloeit
Haar melk den wandlaar toe, eer, om de minste zaken,
Een schrijver niet een schil beschrijvingen zal maken!

XVI.

Het zij dan zoo: mijn zaal is als een andre zaal,
Iets grooter dan bij u: 't kleed wordt een beetje kaal,

Juist als bij u, niet waar? ik weet uw dochters droomen
Van danspartijtjes als dát kleed wordt opgenomen.
't Plafond is hoog en rijk als 't uwe; zie, is dit
Niet uw behangsel, blauw met donkergrijs en wit?
Schoon ik erkennen moet, Mevrouw, dat uw gordijnen,
Die stiller zijn van kleur, mij veel gepaster schijnen.

XVII.

De marmren schoorsteen is met luxe en licht bevracht,
Ginds prijkt een kastje vol van Japanneesche pracht;
Als mijn financies mij die grappen permitteeren,
Laat ik mijn zaal eenmaal precies zóó meubileeren:
Twee sofa's, één voor mij, één voor de lieve duif,
Die neerstrijkt in mijn hof! zacht als haar zachte kuif,
Haar nekje van fluweel! tenzij ik mocht bedenken,
Dat één voor twee wellicht nog meer genot kon schenken.

XVIII.

Et caetera; de rest precies in de' eigen trant,
Zeer comfortable, zeer chicard, zeer egelant.
Ik geef u vrijheid, als gij duidlijk kunt bemerken,
Mijn schets naar eigen smaak behoorlijk uit te werken.
Slechts dit nog dient vermeld: dáár, boven het buffet,
Praalt in een gulden lijst een blinkend mansportret,
Waarop ik niettemin voor geld noch goud wou lijken,
En dat ik toch met u wat nader wil bekijken!

XIX.

Maar daar 't origineel vast even dichtebij
En even leelijk is, als gindsche prachtkopij,
En daar ik bovendien mijn hals niet heb te rekken,
Om 's mans fyzionomie en minnelijke trekken
Voor u te schetsen naar de levende natuur —
Zoo, hoorders, heb ik de eer den schalk, die ginds aan 't vuur
Zijn zielsgeheimen zeer intiem schijnt te vertellen,
U als den Heer van 't huis en.... leelijk voor te stellen.

XX.

Ja lang niet mooi.... en toch vol fraaie deftigheid;
Hij vult zijn leuningstoel met breede majesteit;

Zijn boezem, wit als sneeuw — ik breng zijn stijfster hulde —
Zet hij zoo hoog alsof zijn naam zijn eeuw vervulde!
Hij knijpt zijn oogen soms, zoo zalig, zoo vermoeid,
Als op een warme stoof het poesje dat zich broeit;
Toch ziet de man er uit of hij van drift zou stikken,
Als gij hem met een speld dorst in zijn beenen prikken.

XXI.

O vaak is mij de lust bekropen dees of geen
Te prikken met een speld in 't molligst van zijn been!
Den reednaar in zijn vuur, den opgeblazen dichter,
Den stijfgeplooiden fat, den grooten volksverlichter,
Den schoolvos, die den grond doet kraken van zijn poids,
Den hooggeleerden heer, wiens voetstap zegt: C'est moi!
En al die godjes, die zich zelven adoreeren,
Zou 'k, met één speldeprik, hun menschheid willen leeren!

XXII.

Voorts is mijn vijftiger zoo min of meer gebuikt,
Zoo min of meer gedast en min of meer gepruikt;
Een man, die even stijf geschroefd zit in zijn boorden,
Als in zijn préjugés; die aan zijn minste woorden
Een klank geeft en een klem, een nadruk, een gewicht,
Als bracht hij, waar hij sprak, een misdaad aan het licht;
Nog bromt hij door een neus, beroofd van alle gratie,
Die paarsch wordt aan zijn punt, in 't vuur der konverzatie.

XXIII.

Toch had Meneer een club, die aan zijn lippen hing —
't Bewijst niet machtig veel voor dezen vriendenkring —
't Was heusch! een knappe vent — zoo zei men — en in zaken
Van Politiek was 't best niet met hem slaags te raken!
Nu was de Staatskrant ook zijn „cours de politique",
En dat 's een deeglijk werk en duchtig satiriek,
Welks vroolijk mengelwerk en geestige kolommen
Alle oppositiegeest, zijns inziens, deên verstommen!

XXIV.

Hij viel niet machtig slim; zelfs had hij in zijn jeugd,
Gerechte Hemel! voor de studie niet gedeugd;

Maar hij 's nu ouderling en jonkheer; kommissaris
Van zijn beminden club, waar alles even „naar" is;
Een groot vereerder van het edel paardenras,
En — soms niet wel bij 't hoofd, schoon altijd wel bij kas.
Ook kocht hij alle-jaar den Almanach de Gotha
En wist de titels van de vorstjes op een iota.

XXV.

De man is op den duur zoo taamlijk in zijn schik
Met zijn positie in de wereld en zijn Ik;
Een luie rentenier, geschapen voor *een* kussen,
Met truffels opgevuld, met zotheên en — met Russen.
Hij oordeelt allen —over alles — overal,
Heeft veel congesties, veel onaangnaams en veel gal;
Is vóór het hangen, vóór het geeslen, vóór het branden,
En vind zijn weerga niet in 't rijk der Nederlanden.

XXVI.

Bekrompen als een best, die eeuwig kousen stopt,
En — bij een onweer — om haar oude zonden tobt;
Hij knort, als hij verliest, een flauw partijtje spelend,
Is bar konservatief en radikaal vervelend;
Kortom een dwaas figuur in deze triestige eeuw,
En ook nog.... Ridder van den Nederlandschen Leeuw!
En dát 's nu juist zijn *fort!* want mijn gelukkig vrindje
Sprak van zijn geeltjes graag, maar liever van zijn lintje.

XXVII.

Hij achtte 't lief kleinood, gelijk zich-zelven, hoog:
Een onversierde rok in 's mans diepvorschend oog
Was geen gekleede rok; een mooie dekoratie
Kon altijd reeknen op zijn eerbied en zijn gratie,
Hij keek zijn menschen nooit naar hart of hoofd, maar 't was
Zijn lust te kijken naar het knoopsgat van hun jas;
Zelfs zijn koetsier had, uit zijn diensttijd, een medalje,
En dus een streepje voor bij 't overig „kanalje."

XXVIII.

Hij vroeg nooit: Is die mensch knap, eerlijk, braaf, geleerd?
Maar, heeft hij iets? of wel: Is hij gedekoreerd?

Hij-zelf, hij droeg een star, zelfs als hij ziek en thuis was,
Ook op zijn chambre-cloak, zijn over- en zijn huisjas.
De man was op dat punt waarachtig monomaan,
Alleen met ridders kon hij goed uit wandlen gaan.
't Is vreemd — maar als gij 't heer wilt in zijn glorie kennen,
Moet gij van lieverlee aan duizend dwaasheên wennen.

XXIX.

En al die dwaasheên zal ik zeggen in mijn lied,
Hoe laf, hoe min, hoe dom. De waarheid schaamt zich niet.
Mij zweeft een eerlijk doel voor onbenevelde oogen,
Maar die niet liegen kan, wordt ook niet graag bedrogen.
Ik moet vertellen wat ik hoorde, wat ik zag;
Ik dien de waarheid trouw, nú met een ronden lach,
Straks met een ernstig woord. — Dies, wat ik mag verlangen,
Is dit: och oordeel niet voor 't amen van mijn zangen!

XXX.

't Was, hoorders, Sint-Niklaas. Ziet verder in het rond,
De kindren hangen op de stoelen, langs den grond:
't Zijn één, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven kinderkopjes,
Nu, bij het minst gedruis, schier onder pijpendopjes
Te vangen — dan weer, fluks bemoedigd door de taal
Der lieve moeder, aan het woelen door de zaal: —
Zoodat een heer aan 't vuur al eens zijn „br" liet hooren,
Maar nog te goed schijnt om de kindervreugd te storen.

XXXI.

Vier lieve diertjes zijn van 't ridderlijke nest:
Eén manlijk oir, drie blonde dochtertjes; de rest
Familie, neef en nicht, gewoon sinds vele jaren
Dees dag hun vreugd aan die der riddertjes te paren.
Straks wordt er braaf gestrooid, gegrabbeld en verrast:
Wij grabblen meê! niet waar? Elk uwer is hier gast,
En schoon gij mooglijk voor die kinderpret zult passen,
Ik hoop u toch met een surprise te verrassen.

XXXII.

Een vriendlijk oogenpaar, vol reine moedervreugd,
Bespiedt de spanning van de feestelijke jeugd;

't Is de eedle vrouw van 't huis, in alles onderscheiden
Van onzen Ridder, want — zij heeft verstand voor beiden.
Zij ziet de dwaasheên van haar echtvriend met geduld,
Zij is in 't vrouwlijk hart van needrigheid vervuld,
In huis een trouwe zorg, knap, ordlijk, lief en handig,
En voor de wereld schoon en geestig en verstandig.

XXXIII.

De Ridder voert in huis een despotieken toon:
Háár schepter is 't verstand, en zachtheid — háár geboôn.
Zóó geniaal weet zij met Manlief om te springen,
Dat zij nooit kibblen, nooit! en toch — de meeste dingen
Ten slotte naar heur wil geschieden. Bij veel liefs
Heeft zij iets deftigs en van avond iets pensiefs;
Zoo tusschenbeide laat zij stil haar handwerk varen
En blijft glimlachend op haar oudste dochter staren.

XXXIV.

Wat peinst de brave vrouw? Dat zult gij later zien:
't Wordt tijd dat we onzen groet der lieve dochter biên,
Die voor het theeservies juist, enz! 'k hoor schellen
En ben genoodzaakt mijn verrukking uit te stellen
Tot nader! — 'k geef vooreerst het mooie meisjen op
En vlieg, niet langzaam, naar den blinkend koopren knop
Der deur.... denk niet dat iets bijzonders zal verschijnen,
Want, lieve vriend, die hoop zou ras in rook verdwijnen.

XXXV.

Twee ooms, twee tantes treden in, gedekoreerd,
De tantes niet, maar de ooms. Men rijst, men informeert
Naar weer en welvaart; een van de ooms had pas het pootje,
Den andren nemen fluks twee neven in het ootje,
Die, te oud voor Sint-Niklaas, zich op een kanapé
Vrij bar verveelden, spes patris et patriae!
Kwajongens, die de taal der godlijke oudheid leeren,
Sigaren rooken en den „piepa" *niet* vereeren!

XXXVI.

Een ieglijk neemt zijn plaats, de dames aan den disch,
De heeren aan den haard; de konverzatie is

Het weer en 't pootje steeds. Straks zullen onze heeren
Zich mooglijk om den staat der fondsen alarmeeren....
Wij luistren liever niet, tenzij des Ridders neus
Tot paarschheid overslaat, dan wordt de zaak kurieus.
Voorts weten we allen dat Jan Helmers' groote Natie
Niet machtig groot is in de kleine konverzatie!

XXXVII.

Voor mij althans (hoe egoïst) ik luister wel
Zoo graag en grager nog naar 't klinglen van de bel,
Die nu gedurig roept en 't lied der kindren zwijgen
En op hun schuw gelaat een aardige' angst doet stijgen.
De schel op Sint-Niklaas is als een tooverfluit
En zoet in 't oor der maagd als 't lied van 's minnaars luit;
Pas klinkt haar stem en streelt de hooggespannen zinnen,
Of dierbre geesten met kadeautjes stroomen binnen.

XXXVIII.

't Was circa zeven uur toen voor de tiende maal
Een opgeprikte knecht trad in de mooie zaal
En de oudste dochter een klein pakjen overhandde,
Waaraan het lieve kind haar fijne vingers brandde;
Want nauwlijks haalt zij uit het mysterieus pakket
Het elegant kadeau, een gouden bracelet,
Te voorschijn, met een blos en hemelvreugd in de oogen,
Of — de oude heer kijkt scheel en fronst de wenkbrauwbogen.

XXXIX.

Hij loert, hij gromt, hij draait en treedt op 't meisje toe,
Bekijkt met grammen blik — Wat is dat? „God and you?"
— Het was de inscriptie van de bracelet van binnen —
Wat, „God and you?" — wat, zou die schelm you nog beminnen?
Hij-you-die-mij-wien-ik! ('s mans neus wordt purperrood),
Wien ik (hij blaast) mijn huis, (hij vloekt) mijn ooren sloot!
Die adder, die mijn eer, de mijne heeft geschonden!
Beken maar, 't is van hem! en — 't moet teruggezonden.

XL.

Het ranke meisje bloost en siddert al een riet,
Haar moeder knikt haar toe en fluistert: wanhoop niet!

Geen woord meer van dat prul! zegt de oude heer nog bevend.
Maar daar ik meen dat, trots die toespraak zoo wellevend
En minzaam, vrienden, gij, de scène die gij hoort,
Toch niet verstaan kunt, zal ik daadlijk met een woord
U brengen op 't terrein van die familiezaken:
Dan moogt ge tevens met de dochter kennis maken.

XLI.

Het is een meisje zoo charmant en zoo pikant,
Zoo allerliefst lief en zoo gloeiend amusant,
Dat ik ('t is nu misschien een jaar twee, drie geleden,
En sinds dien tijd aanbad ik andre lieflijkheden!)
Dat ik soms dagen lang en menig langen nacht,
Dat vraagstuk der natuur, dat raadsel overdacht
En peinsde, als Bogaers in zijn onvergeetlijk „Truitje":
Hoe drommel! kwam zoo'n aap aan zulk een geestig spruitje?

XLII.

Gij kent, mijn hoorders, niet? gij kent Luilekkerland?
Gij weet hoe de arme dwaas, die aan dat zalig strand
Des levens zorg en smart wil vlieden en vergeten,
Eerst door een Rijstberg heen moet worstelen en eten?
Die Berg is de oude heer, het meisjen is die kust;
Wie haar aanbidden dorst, moest voor zijn zoeten lust
Heen bijten door Papa! dat werk was niet vermaaklijk,
Een berg van rijstebrij was haast nog wel zoo smaaklijk!

XLIII.

Ja, schoon hier alles veinst, het had niet weinig in,
Zich te verdraaien tot een schoonzoon naar zijn zin;
Dien berg van domme idées en nonsens gansch te slikken
En niet bij ieder brok van walging haast te stikken;
Te kijken naar zijn lint, dat breed door 't knoopsgat stak,
Gelijk te geven of — te zwijgen waar hij sprak,
Al sloeg hij door op iets hoe dom ook en hoe grievend,
Al prees hij niet „de Tijd", maar erger.... „'t Letterlievend."

XLIV.

Maar, 'k zweer u, 't lieve kind was wel die moeite waard,
Ook hadt gij haar niet lang en strafloos aangestaard:

Was de oude gek — een Draak, zij wekte in 't minnend harte
Een ridderlijke drift, die alle draken tartte!
Maar zoo de Hugo's en Tancredo's van weleer
Een draak, een burg, een land bevochten voor hun eer
En voor een blauwe sjerp... gij mocht een kaartje spelen
En met een monster van verveling u vervelen!

XLV.

De jonge schenker van de gouden bracelet
Had zich om de eedle maagd gewaagd aan al die pret.
Reeds op haar eerste bals was hij haar liefste aanbidder,
En schoon de Ridder had bepaald dat slechts een Ridder
Van de' echten stempel, eens zijn schoonzoon worden zou
Toch had een knaap die liefst geen ridder wezen wou,
Na duizend moeilijkheên, in 't eind acces gekregen,
Vooral omdat Mevrouw hem hartlijk was genegen.

XLVI.

Hij had met nooblen zwier te Leiden gestudeerd,
En was op theses en vernuft gepromoveerd.
Het corpus juris had zijn geest hem niet ontnomen;
Hij leefde van zijn geld en van zijn zoete droomen,
Hield veel van verzen, ale en oesters en muziek,
Was niet vervelend en toch ver in politiek,
En twee-en-twintig jaar, 't geen schoonpapa deed zeggen,
„Dat hij den ouden mensch nu spoedig af moest leggen."

XLVII.

Een week lang hield mijn vriend zijn leven reedlijk uit,
Kwam zevenmaal en had het zevenmaal verbruid.
Mevrouw maakte alles goed, het lieve kind souffreerde,
En hij, schoon de oude Draak hem „gloeiend" embêteerde,
Hield zich weer veertien daag vol zelfverloochning goed
En plooide zijn verstand, zijn trekken, zijn gemoed;
Toch ging de Ridder voort hem steeds te chicaneeren,
En bromde: 'k Zal dat heertje in 't eind wel mores leeren!

XLVIII.

Een schriklijke avond kwam. De Ridder knort en kniest,
Omdat hij gruwlijk heeft verloren bij zijn whist,

En zoekt een' ander om zijn noodlot op te wreken;
Hij vindt dien in mijn held: „O jongen, 'k moet je spreken,
Ik hoor je gaat je soms te buiten.... wel verstaan?
Te buiten aan het Rijm? Dat 's dom, dat kan niet gaan,
Zoo krijg je nooit een... maar dit uurtje is toch verloren,
Kom, snijd eens op! ik wil die prullen ook reis hooren."

XLIX.

Toen voer de duivel in des jonglings ziel: „Meneer" —
Zoo spreekt hij, bijtend in zijn lippen, — „Te veel eer!"
De slang sist in zijn hart: Hier kan geen engel zwijgen,
Ik zal dien dommen dwaas het bloed naar 't hoofd doen stijgen!
Hij denkt volstrekt niet aan de *suites* van zijn daad,
Hij heeft zijn wraak in 't hoofd — hij aarzelt niet — hij gaat
Brutaal juist vis-à-vis den Ridder zich posteeren....
En, lieve hoorders, hij vangt aan te deklameeren:

UIT HET LAND VAN KOKANJE.

1.

Daar leefde — het sprookje schijnt waar op mijn eer —
Een moedige, goedige koning weleer;
In zijn zalige jeugd
Had de roem hem verheugd,
Nu woonde hij stil in het land van Kokanje,
Hield veel van zijn volk en nog meer van — champanje.

2.

Aan tafel, bij 't schuimen van d' edelen wijn,
Met makke ministers aan 't geurig festijn,
Sloeg hij dikwijls een ui,
In een lustige bui,
En schreeuwde, verrukt door de flesch die hem lief was,
Dat de eerste minister een oolijke dief was!

3.

Hij scheen met die heeren bepaald familjaar,
Vaak zaten ze laat in den nacht bij elkaêr,

Met een eerlijken roes,
In een heerlijken soes,
En brachten het verder in snuggere zetten,
Dan 't slimste, dan 't leepste der staats-kabinetten.

4.

Het hof van mijn prins was aardig als geen,
Zijn Rijkskanselier was zijn Hofnar meteen:
't Was een schrandere borst,
Hij kwam goed bij zijn vorst,
Want wie zoo bemind als de Heer van Kokanje
Of geestig als hij, bij een beker champanje?

5.

Eens, 't was op een duchtig en kluchtig soupé:
Riep de vorst aan 't dessert: „Eh, v'lă une idée!
O mijn zotskap, mijn Floor,
Leen mij aanstonds het oor;
Ik zeg u, o puik aller grootkanselieren!
Ik wil al mijn vriendjes met lintjes versieren.

6.

„Ik wacht u op morgen bij tijds aan 't paleis,
Dan trekken wij fluks met ons tweetjes op reis,
Naar den Graaf Cantenac
En den prins van Pauillac,
Et caetera, 'k zal eerst maar de heeren beschenken
En dan wel mijn stomme Kokanjers bedenken.

7.

„Dat niemand het doel van ons toertje verklap'
Want dan heb ik eer nog pleizier van de grap!
Floor, we rukken er heen
Met ons beidjes alleen:
En moge, als de vrienden niet wonder verrast zijn,
Mijn hoogheid geen prins en jou zotheid geen kwast zijn!"

8.

En d' anderen morgen voor dag en voor dauw,
— De stad was nog stil en de katjes nog grauw —
Daar kwam jolig en vlug,
Met een zak op zijn rug,

Ons rijkskanseliertje, de bloem aller gekken,
Met aardige deuntjes zijn Majesteit wekken!

9.

Een vloek en een zucht, en de Prins stond gekleed,
Gepoetst en gespoord tot den aftocht gereed:
Hij gaf Floor een sigaar
— Allergruwelijkst zwaar —
En 't geestigste paar uit het land van Kokanje
Trok heen — na een stevig ontbijt met champanje.

10.

Maar nauwlijks zit Floorneef nog stevig en vast,
Of Sire roept uit: „Wat is dat voor een last?
Wat behelst, groote mug,
Toch die zak op je rug?"
„Ik ben kanselier," — zegt de Nar — „dat zijn lintjes
En kreontjes en kruisjes voor jou en je vrindjes!"

11.

De koning werd nurksch, maar hij vond toch per slot
't Idée niet zoo gek en zijn Hofnar vrij zot,
En het tochtje ging voort,
Amuzant, ongestoord,
Het zonnetje scheen, en zij zongen en kusten
De lieve Kokanjesche meisjes met lusten!

12.

Zij naadren de grens al in wilden galop,
Daar krijscht het op eens: „Stop, je Majesteit, stop!"
En ontdaan en vervaard
Tuimelt Floor van zijn paard,
En rolt op zijn zak: „Ik heb alles verloren!
Genade, genade voor mij en mijn ooren!"

13.

De koning verschrikte, werd rood en werd bleek:
— „Wat, leelijke zotskap, wat? Spreek of ik steek
Dezen dolk, domme dwerg,
Door je been en je merg!...."
— „Och," snikt hij, „Sint Jozef! hoe kon het gebeuren,
Heeft Sire te-met niet mijn zak hooren scheuren?"

14.

„Om duidlijk te spreken, genadige vorst,
Die zak, vol met ridders! zoo dapper getorscht,
Hij is leeg — als mijn hand!
Als de schatkist van 't land!
We hebben zoo holderdebolder gereden....
Kijk, alles is hier door dit gaatje gegleden." —

15.

De goedige koning keek donker en zuur,
Maar hield zich niet goed op den duur bij 't figuur
Van den rollenden Nar,
En hoe bitter en bar
In 't eerst ook zijn vorstlijke stem had geklonken,
Hij had in zijn hart al vergeving geschonken.

16.

— „Mijn Rijkskanselier, zijn uw tranen oprecht?"....
„Ze zijn," snikt de Hofnar, „als paarlen zoo echt."
— „Nu rijs op dan, en vlug
Naar de stad maar terug!
Den zak weer gevuld in het land van Kokanje....
Betaal onderweg voor je straf mijn champanje!"

17.

De reis ondertusschen van 't hoofd van den staat
Was lang in Kokanje bekend en bepraat;
Och, geheimen meestal
Zijn publiek overal;
Maar meer nog! op markten en straten en wegen,
Alom kwam men linten en ordetjes tegen.

18.

Dié had het bekoorlijk, verlokkend sieraad
Gekocht van een Jood of een beedlaar op straat,
En dié vond het op weg
In een goot of een heg;
Dié liep er met drie, dié met zes, dié met negen;
Een vierde weêr had het door vrouwlief gekregen.

19.

Dié kreeg het uit achting kadeau van een vrind,
En dié zocht zich blind om een leeuw en een lint;

't Werd besteld en gezocht
En geruild en verkocht....
De knappen, die 't vonden, zij lachten en dachten:
Het best is den afloop van 't grapje te wachten.

20.

„De koning keert weêr!" roept de faam door het land,
De Riddertjes raken geducht in den brand.
Maar een oud-advokaat
Gaf hun eindlijk den raad,
Naar 's rijks kanselier met de vondst zich te wenden,
Of — franko — 't kleinood naar de hofstad te zenden.

21.

De koning keert weêr, nu bekend en begroet:
Men joelt op zijn weg en men wuift met den hoed:
Daar op eens door 't gemeen
Dringt een manneke heen,
En legt aan den voet van den vorst van Kokanje
Twee starretjes neêr en — een rolletje franje.

22.

En Sire, geroerd door zoo'n eerlijken borst:
„Voor u!" — roept hij uit — „een geschenk van uw vorst!
Houû het vrij, goede vrind,
En blijf steeds wélgezind...."
Maar pas is die uitslag, zoo gunstig, vernomen,
Daar krielt het van eerlijke luidjes bij stroomen.

23.

De goedige koning bleef goed en royaal,
Trakteerde de zaak op een vorstlijke schaal,
En de rijkskanselier
Had een gloeiend pleizier,
Men dronk hem ter eer alle dagen champanje
En 't feest nam geen end in het land van Kokanje.

24.

De wijzen alleen bleven stilletjes thuis
En bielden zich af van het vroolijk gedruis,

En zij kermden: „Helaas,
Zijn de menschen toch dwaas!
Kan de eer, door het toeval ook zotten geschonken,
Het hart van den eerlijken wijsgeer ontvonken!"

25.

Daar leefde — het sprookje schijnt waar op mijn eer —
Een moedige, goedige koning weleer,
En op aarde geen rijk
Eens het zijne gelijk!
Nu ligt alles stil in het land van Kokanje,
Al prijkten er velen met lintjes en franje!

L.

'k Weet niet hoe mijn poëet dit lied ten einde zong,
Ik weet nog minder hoe de Ridder zich bedwong,
(Tenzij de schrik 's mans tong en voet en vuist bleef kluisteren!)
En naar 't ondeugend rijm ten einde toe kon luisteren.
(Ook, onder ons gezegd, des jonkers schalke zang —
Ik heb aan 't versje part noch deel — is veel te lang;
Heet dát een lied*je*! doch zijn geest was pas aan 't bloeien
En vreemd nog in de kunst van schikken, sparen, snoeien!)

LI.

Maar 'k weet, dat zoo op slag het ridderlijke vat
Nu, als een zwermpot, uit elkander was gespat;
Als hij subiet het een en 't ander had gekregen
En stikkend in zijn toorn voor eeuwig had gezwegen,
Of — als duc d' Alva — in zijn woede 't ridderkruis —
Bedenk wat razernij! — vertrappeld had tot gruis,
Als hij den zanger van Kokanje half verscheurd had,
Waarom der Muzen koor zich zeker dood getreurd had:

LII.

Het had mij niemendal verwonderd, — maar 'k geloof
De man was niet recht op de hoogte en ietwat doof.
't Liep zonder manslag af ten minste, en minder kluchtig;
Hij keek bij elk koeplet steeds meer en meer wraakzuchtig,

En werd eenvoudig dol op 't einde. Raadloos stond
Hij eerst een heele poos genageld aan den grond;
Verbeet zich, nam een air, een pose, en dekreteerde:
(Terwijl zijn knoopsgat hem gedurig inspireerde)

LIII.

„Gij zijt te nietig voor mijn gramschap, kleine kwast,
Gij waart mij al sinds lang een gruwel en een last!
Nu is de mate vol, gij zult mij zeer verplichten
Met nooit uw wandling meer hier naar mijn huis te richten."
Ziedaar een zeer beknopt, fatsoenlijk résumé
Van 's mans welsprekendheid. De knaap kreeg zijn congé,
De Ridder kreeg — de koorts, en ijlend zag hij Narren
Die sprongen om zijn hoofd met zulke ridderstarren!

LIV.

Bezint eer gij begint: de grieve volgt de grap.
Mijn held kreeg ras berouw van zijn vermeetlen stap.
Ach! had hij nog een poos gestreden en geleden,
Die strijd was thans bekroond met duizend zaligheden!
Hij schreef den dag daarna een mooien brief; — Mevrouw
Beloofde voorspraak en zijn meisje bleef hem trouw....
Maar de oude heer kreeg bij zijn naam alleen kongestie,
En wou — als Oostenrijk — niet hooren van amnestie!

LV.

De zachte politiek van de allerliefste vrouw,
De zuchten van de min, de tranen van 't berouw
Vermochten niets: hij moest zijn ridderlintje wreken
En wou mijn armen vriend niet hooren, zien of spreken.
't Was nu een jaar geleên; dees kwijnde van verdriet
En zag in al dien tijd zijn sweetheart bijna niet.
Alleen 't vertrouwen op haar moeder deed hem leven,
Die als zij d' arme zag nog altijd hoop bleef geven.

LVI.

Begrijpt gij nu waarom die gouden bracelet
Den vader zoo in vuur en vlammen had gezet?
't Kadeau was op zich zelf ook taamlijk onverstandig,
Maar minnaars, vrienden, zijn ook meestal vrij onhandig

En zoo lichtvaardig, dwaas, vermetel, onbedacht,
Als ik of mijn verhaal, dat iedren vorm veracht,
En dat mij mettertijd ook wel eens op kon breken,
Als 't, op den keper, door de heeren wordt bekeken....

LVII.

Maar dat 's van later zorg! Nu.... is het Sint-Niklaas,
En — 'k hoor reeds in den gang, dunkt mij, een vreemd geraas,
Iets, als 't rinkinken van een keten. „Hij zal 't wezen,"
Staat in het schichtig oog van 't jonge volk te lezen.
Toch houdt zich ieder taai en zucht: „Ik ben niet bang."
„Courage!" roept een oom, en 't Sint-Niklaas-gezang
Wordt aangeheven met veel trillers in de toontjes,
Veel blikken naar de deur, veel lelies op de koontjes.

LVIII.

De drift intusschen van den Ridder is bedaard,
Schoon hij nog woedend soms naar zeker doosje staart,
Daar ginds apart gezet. De drukke kindren krijgen
Allengs weer de overhand, na pijnlijk spannend zwijgen,
Gevolgd op vaders speech. Ons meisje houdt zich goed
En schept in moeders blik haar hoop, haar kracht, haar moed.
En 'k zie de laatste wolk van 't dierbaar feest verdwijnen,
Nu 't uur genaakt waarop de Bisschop zal verschijnen.

LIX.

De keten rammelt nog en vreeslijk luidt de bel,
Een stem bromt in den gang: „Is alles hier nog wel?"
Of zoo iets. Dan op eens hoort m' aan de zaaldeur kloppen,
En eensklaps is de grond met krieken, manglen, moppen,
Bonbons en ulivels bezaaid. De kleine schaar
Vliegt henen van de deur en dringt zich bij elkaêr;
En staat verlegen op de vingertjes te knabbelen,
En durft in d' eersten schrik niet opzien en niet grabbelen.

LX.

De deur slaat open en Sint-Nikolaas treedt in,
Al grommlend in den baard, die afstroomt van zijn kin:
Een masker voor 't gelaat — afschuwelijk van kleuren,
En wel geschikt den moed der kleinen.... op te beuren;

Een mijter op het hoofd, spits als een suikerbrood,
Een mantel om, de voering buiten, purperrood,
En ruim voor zes, een groenen reiszak in de handen,
't Land van belofte en zoeten koek en.... slechte tanden.

LXI.

„Schuift, jongens," — zegt Mevrouw — „bij 't vuur den zorgstoel
Want de oude man heeft veel vermoeinis uitgestaan." (aan,
Dan, hoorders, volgen al die sprookjes, praatjes, vragen,
Die ge u herinren zult nog uit uw kinderdagen:
Of daar gezorgd is voor het oude, grauwe paard,
Waarmee de brave Sint zijn toer maakt over de aard',
En: u komt zóó uit Spanje? u zal de kou wel hinderen?
En: heeft u ook een gard? en: houdt u veel van kinderen?

LXII.

Hebt gij op Sint-Niklaas, gij, hooggestropte vriend
En hoorder, ooit een gard gekregen of verdiend?
'k Vraag dit alleen om u een kompliment te maken:
Men zag de knapste liên toch meest als dwaze snaken
In 't lieve leven debuteeren; ja 't verstand
Is vaak de rijpe vrucht van de allerwildste plant.
En „o zoo'n achtbaar man, zoo'n knap, lief mensch, zoo'n engel,"
Is meestal opgebloeid uit.... „o zoo'n barren bengel!"

LXIII.

Gij glimlacht niet, hoe nu? Gij schudt den kreeglen kop!
Gij mompelt: „dat is flauw! wie haalt die dingen op?
't Komt niet te pas!" — aha, Meneer is 't al vergeten?
Meneer wil liever van zijn lieve jeugd niet weten;
Meneer verdiende nooit een gard en steeds een prijs,
Ja, was als kind en knaap reeds deftig, groot en wijs;
Meneer is nimmer jong en dwaas geweest te voren,
Maar met een rok, een bril en parapluie — geboren!

LXIV.

Zoo zijn er, ja! — Enfin, vergeef mijn losse toon,
Of geef mij, zoo gij wilt, mijn welverdiende loon:
Zeg eens bijvoorbeeld — om u schrikkelijk te wreken, —
Dat uit mijn keuvlen u zeer duidlijk is gebleken,

Dat ik de eerwaarde School der Ouden snood verliet
En ver en verder dwaal van 't klassisch rijksgebied....
Zeg dat er geen geluk *is* voor dien dwaas te vinden,
Die voor 't ontbijt zich niet met de Oudheid op kan winden!

LXV.

Bah! zie eens aan, hoe *ik* van woede nu verbleek:
Niet dat ik bang ben voor wat laster of een steek:
Maar, voelt ge? een wanbegrip kan mij tot wanhoop jagen,
En 't *is* een wanbegrip uit overgrootvaêrs dagen,
Dat niets klassiek noemt, dan wat oud is, overoud,
En oudheid en klassiek voor „Siams tweeling" houdt.
O, lieve eenzijdigheid! — ik zweer u, dat klassiek is
Al wat gezond en waar, bevallig, geestig, chiek is.

LXVI.

Die kindren zijn klassiek: zie op! zij scheppen moed,
En brengen een voor een aan Sint-Niklaas hun groet:
Die zegt een versje op, een ander kent de namen
Der maanden uit zijn hoofd, een derde doet examen,
Een vierde spreekt wat Fransch, een vijfde reciteert,
Met gestes van papa, een fabel versch geleerd:
En elk, als zijn talent en deugden zijn gebleken,
Mag bei zijn handjes in den groenen reiszak steken.

LXVII.

En dat is ook klassiek, hoe diep zoo'n kleine man
Zijn grijpers in een zak met lekkers domplen kan,
Nadat hij juist zoo pas het ouderhart mocht zalven
Met vrome verskens van Hieronymus van Alphen.
Hieronymus is hier 't volmaakste epitheton,
Zoo juist en schoon als geen Homerus ooit verzon;
Voorts wil ik verder van Van Alphen liever zwijgen....
Om 't vrouwlijk Nederland niet aan den hals te krijgen.

LXVIII.

En nog klassieker is die knaap, die, hooggekleurd,
Ginds — bij den schoorsteen — staat te wachten op zijn beurt,
En met een lachje, meer dan Cicero welsprekend,
Zijn mouwtjes stilletjes wat opstroopt, en berekent

Of niet zijn kleine hand, die hij zoo schalk bekijkt,
Meer dan zijn broêr, die nu zich uit den zak verrijkt,
Zou kunnen halen.... schoon hij 't tevens aan wil leggen
Dat niet te veel valt op zijn gulzigheid te zeggen.

LXIX.

'k Voorspel dat uit dien knaap een braaf, fatsoenlijk man
Zal groeien, een die juist zijn voordeel vatten kan,
Maar nooit zijn goeden naam te grabbelen zal gooien....
Die, met verstand, gelaat en houding weet te plooien,
En eenmaal in den zak der groote maatschappij
Zal tasten, met beleid, heel netjes en.... heel vrij!
Die.... maar wat druk gejoel en opgewonden zangen,
Die daar op eens 't verhoor der lieve jeugd vervangen? —

LXX.

De Bisschop strooit in 't rond, en 't jonge volk vergeet
Zijn laatsten schroom, en schreeuwt en grabbelt zich in 't zweet.
Kijk, hoe ze rollen, hoe ze grijpen, gluipen, sluipen
En allen te gelijk naar 't beste hoekje kruipen,
Met welk een woede, welk een ijver, welk een vuur....
Ziedaar de maatschappij in mooi miniatuur,
Waar ze ook — gij weet het wel — niet minder grabblen kunnen,
En, juist als hier, elkaêr geen mop, geen kriek soms gunnen.

LXXI.

Die ziet een ulivel — een ander eet 'em op,
Die gooit zijn broêrtje met een half vertrapten mop
En grist wat beters voor zijn neus weg, daar weer tuimelen
Zij allen over één, één kraakling!.... en verkruimelen
't Begeerde stuk tot niets! Daar houdt er waarlijk een
Zijn jonger zusje vast bij 't vruchtloos worstlend been;
Al verder ziet ge een heer, die op een vruchtbaar plekje
Onopgemerkt en stil geniet met hand en bekje.

LXXII.

Dat zit elkander in den weg en in het haar,
Dat kribt, dat joelt en woelt, dat kwanselt met elkaêr,
Als menschen van het vak! 't Is hebzucht, woeker, handel,
Drift, ijver, jaloezie om kraakling en amandel,

Als in de maatschappij om aanzien, geld of eer....
De kleintjes krijgen iets — de sterken halen meer,
De slimmen pakken 't in, en — 't gaat hier zoo beneden! —
Die eindlijk 't meest bezit, is nog het minst tevreden.

LXXIII.

Zelfs de oude heer heeft pret. „Wie speelt er dan toch voor?" —
Zoo fluistert hij, half luid, zijn wederhelft in 't oor —
— „Kijk, kijk, ik heb pleizier, zoo is 't de moeite waardig,
Hij doet het naar mijn zin, 't is waarlijk zóó heel aardig."
Glimlachend zegt Mevrouw: „Ik weet het zelf niet, maar
Ik denk wel juist zooals, ge weet, verleden jaar...."
Zij blijven verder nog een oogenblikje fluisteren,
Maar 'k zal er enkel uit diskretie niet naar luisteren.

LXXIV.

De reden, waarom onze ridder Sint-Niklaas
Zoo vreeslijk aardig vond, is ook al vreeslijk dwaas:
't Was, primo, wijl de man, zijn gansche rol door, gromde,
Voorts, bij veel lievigheên, veel zedelessen bromde
In dezen trant: Zorg dat je groot wordt, kleine vrind!
Dat jij je vader eens tot eer verstrekt, lief kind;
Wees dankbaar dat je zulk een vader hebt gekregen;
Wees steeds gehoorzaam en — wanneer hij spreekt — gezwegen!

LXXV.

Die taal deed niet alleen het jonge volkje goed,
Maar ook het vaderlijk en ridderlijk gemoed.
Intusschen, hoorders, daar de liefelijkste zaken —
Helaas, mijn jonkheid ook! — eens aan haar einde raken,
Het grabbelen is gedaan en de onuitputbre bron,
De groene reiszak vol van zoetheên en bonbon,
Is eindlijk leeggestroomd. Toch zie 'k de kindren smachten
En kijken — of ze nog een kleinigheid verwachten.

LXXVI.

Ik zou haast zweren dat gij ook nog iets verwacht,
En wou wel weten wat ge er eigenlijk van dacht:
Zegt, waart gij zoo attent bij 't vlechten van de draden,
Dat gij de ontknooping van 't verhaaltjen al kunt raden?

Neen, schalke vrienden, neen, het klinke vrij pedant,
Maar de afloop, waarlijk, gaat ver boven uw verstand,
En boven 't mijne! ja, de Hofnar van Kokanje
Verzon zoo'n zotheid nooit, bij 't bruisen der champanje.

LXXVII.

De grijze Bisschop richt zijn oude stramme leên
Nu uit den leunstoel op: „Gij zijt vast heel tevreên,
Mijn kindertjes, niet waar? Ik zal 't nog beter maken,
'k Heb nog een kleinigheid die wel zoo goed zal smaken,
Ja! 'k bracht voor elk van u ook een kadeautje mee,
Dat 'k op mijn reizen kocht, ver over land en zee;
Maar dan is 't ook gedaan! want 'k moet aan al de hoeken
Van deze groote stad nog lievertjes bezoeken."

LXXVIII.

Terwijl hij, grommend steeds, die zoete woorden sprak,
Verscheen voor 't oog der jeugd een tweede groote zak
Van onder 't breed gewaad: de vuurge kleintjes stonden
Te happen naar 't kadeau met open rozenmonden.
Toen, van den jongste af aan, kreeg ieder, een voor een
Een keurig pakjen uit dien zak der heimlijkheên,
Waarop „van Sint-Niklaas," of zoo iets, stond geschreven,
En waarvoor elk een hand, een kus moest durven geven.

LXXIX.

Het waren altemaal surprises, wel bedacht
Door 't zusterlijk vernuft, licht in een bangen nacht,
Als, peinzende aan den vriend dien 't lot haar had ontnomen,
Zij heul en balsem zocht voor al te bittre droomen.
Rijk werd haar moeite door der kindren vreugd beloond,
Door vruchteloos gezoek en dwaze drift bekroond:
Zij zochten soms zoo lang terwijl zij „'t mooiste" niet vonden,
Als ik, toen 'k π en x moest zoeken voor mijn zonden!

LXXX.

De zak is nog niet leeg, de klucht niet afgespeeld.
De grooten worden na de kleintjes nu bedeeld;
Elk krijgt een pakje en wordt verrast, een Oom en Tante,
Een dito — dito; toen.... de Fransche gouvernante,

Van wie 'k tot nu toe zweeg, alleenig voor mijn rust,
Want, ik verzeker u, ik had haar graag gekust....
Ach kende zij 't Hebreeuwsch, ik zou dat schatje vragen
Mij les te geven in de taal van Abrams magen!

LXXXI.

De beide jongelui van straks, Minerva's kruis,
De lieve dochter en de brave vrouw van 't huis,
Elk had zijn deel in 't feest. Toen, hoorders, bleef ten leste, —
Let op, want ik bewaar voor 't laatst het allerbeste —
Toen bleef er in dien zak des heils, die op een stoel
Geheel was uitgepakt te midden van 't gejoel,
Nog over — één surprise, een klein, wit, aardig pakje!
Zeer netjes toegemaakt, mijn hoorders, met een lakje!

LXXXII.

„En dat 's nu voor Papa!" zegt Sint-Niklaas, „'k heb de eer
Op uwer kindren feest, gestreng en edel Heer,
Dit klein bewijs van dank voor 't lief onthaal, genoten
Van u en de uwen, van de kleinen en de grooten,
U aan te biên! bewaar 't in voorspoed en in vreê,
Versmaad dat kleintje niet, en geef me uw vriendschap mee."
De stem des Bisschops scheen te trillen onder 't spreken,
Als schroomde hij in ernst de kennis af te breken!

LXXXIII.

Des Ridders voorhoofd werd beneveld door een wolk,
Dat hij behandeld werd precies als 't jonge volk;
Hij vond het eigenlijk heel naar en kinderachtig,
En zulk een wijs van iets te geven vrij omslachtig;
Hij dacht, het ding was een surprise van zijn vrouw,
En hield zich eerst of hij het straks wel oopnen zou....
Maar kom, hij wil de vreugd van avond niet verstoren,
Het lakje vliegt er af, en — opent thans uw ooren!

LXXXIV.

Ja, opent de ooren! neen, mijn vrienden, stopt ze dicht!
Vlucht, hoorders, vlucht van hier, verbergen we ons gezicht!
Ik heb een ridikuul zóo gruwlijk te openbaren,
Dat ik nog hier mijn vers, mijn plan, mijn man liet varen,

Zoo keeren mooglijk was, zoo mijn geheim niet sprong,
Niet brandde en gloeide en beet op 't puntje van mijn tong!
Zoo 'k niet mijn groot Paskwil ten voeten uit wou teekenen
En met de waarheid en de domheid af moest rekenen!

LXXXV.

En zoo ik nu al zweeg en wierp dit prul in 't vuur,
Toch kwam 't geheimpjen uit en — ter onzaalger uur!
Het baat vorst Midas niet of hij met duizend zorgen
Zijn akelige kwaal geheim houdt en verborgen....
Wat fluistert daar in 't veld? Zoo zouden vroeg of laat,
Waar onze Held passeert, de keien van de straat,
De winden over 't plein dien schrikbren kreet doen hooren
Die man is ridikuul, die man heeft ezelsooren!

LXXXVI.

Dies, 't vonnis is geveld, daar niets den dwaas behoedt;
Hij worde ridikuul van top tot teen! Grijpt moed
En luistert! Als ik zei, de Ridder brak het lakje,
Verscheurde de' omslag toen en vond — een ander pakje,
Maar op dat pakje een brief, een brief aan zijn adres,
Met al zijn namen (drie) en al zijn titels (zes),
En op dien brief een lak met een hoogaadlijk wapen,
Dat hij een heele poos verbluft stond aan te gapen.

LXXXVII.

„Die brief, die hand, dat schrift, dat lak, dat wapen, 't Is....
Het schijnt me, neen, ja toch! ik heb het zeker mis..."
Hij kan — is 't hoop of angst of drift? — met moeite spreken.
Hij durft het aadlijk lak zoo maar niet openbreken
En vraagt een schaartje — en knipt met sidderende hand
Het heilig zegel los van de' een en de' andren kant!
Hij rolt zijn blik in 't rond en leest op ieders wezen,
Maar vindt geen antwoord en besluit den brief te lezen.

LXXXVIII.

Een groote stilte daalt en heerscht op ons tooneel;
Een ieglijk houdt zijn vraag, zijn uitroep in de keel;
De Ridder, door een kring van elastieke nekken
Omgeven, plooit vergeefs zijn gêagiteerde trekken.

Hij schuift ter zijde, alleen, ontvouwt zijn brief, verteert,
Verslindt dien met zijn oog en — wat den stumper deert:
Stokstijf, bewegingloos, krankzinnig blijft hij staren,
Pal — als de huisvrouw Loth's, het puik der zoutpilaren!

LXXXIX.

Zijn oog is opgesperd, zijn mond gaapt wijder dan
Een kostschooljongen voor een biefstuk gapen kan!
Zijn adem stokt, zijn pols houdt halt, zijn edel wezen
Is gansch verbouwereerd: die brief heeft hem belezen.
Zeg is die man verstomd, verpletd door vreugd of rouw?
Dat weten wij nog niet! of liever gij! maar 't zou
Te wreed zijn, zoo 'k nog lang thans met uw aandacht spelend,
Bleef draaien om hem heen.... 't Werd ook bepaald vervelend!

XC.

Daar komt beweging in den zoutklomp. Met zijn hand
Zich krabbend in zijn pruik: „'t Gaat boven mijn verstand:
Maar 't is zoo, 't moet zoo zijn!" — En van zijn vreugd bekomen, —
't Was vreugd die dus hem trof — terwijl de levensstroomen, —
Want o hij was verjongd, hij leefde meer dan ooit,
Meer dan een Bruigom voor zijn jonge Bruid getooid! —
Terwijl dan 't bloed weer bruist door de' aardschen tabernakel,
Geeft hij ons, andermaal, een ongezien spektakel.

XCI.

Een straal van vreugde en trots bezielt zijn rond gelaat,
Hij blinkt en schittert als de jonge Dageraad,
Hij glimt van vreugd. Hij gaat met lachjes van genoegen
Zich weder in den kring van zijn familie voegen.
Nu roept van alle zij' het ongeduld: Wat is 't?
Wat was 't? Wat zou 't? „Ja ja, wie dat eens wist! —
Maar kom, gij zult het zien." Hij glimlacht zeer hoovaardig
En vreemd: „Hm! hm! die brief, die was zijn port wel waardig."

XCII.

— „Komt allen om mij heen!" Terwijl de Ridder sprak,
Ontknipte hij met drift het derde en laatste lak
Aan zijn surprise en vindt — een smaakvol vierkant doosje.
„Wie durft dat open doen?" Zoo vraagt hij, met een bloosje

Van stomme lievigheid. „Ik smeek u om die eer,
Ik die u 't pakje bracht, ik, hooggestrenge Heer!"
En Sint-Niklaas, dien wij schier uit het oog verloren
Door 't Sint-Niklaasgeschenk, treedt eensklaps weer naar voren.

XCIII.

„Wel ja, dat's aardig!" — zegt de Ridder — „goed bedacht!
(Straks hoor ik wel hoe gij het toch hebt meegebracht!")
Hij keek gedurig naar Mevrouw, als wou hij zeggen:
„Ik weet van u dat gij mij alles uit zult leggen
— Op 't oogenblik." Nu had de man het veel te druk,
Hij kon niet denken in den roes van zijn geluk,
Ook heerscht er zulk een drift en spanning bij de scharen,
Dat verdre praatjes hier bepaald onmooglijk waren.

XCIV.

De Held staart in het rond met kalme majesteit,
En ieder is, als gij, op alles voorbereid.
Eén oogenblik, nog één en — 't doosjen is ontsloten...
„Hè!" roept uit éénen mond de kring der huisgenooten,
„Hè!" roept de Bisschop en blijft stomverwonderd staan;
„Hè!" valt de Ridder in en valt op 't doosjen aan...
En o, voor mij, die weet wat ieder „hè" beteekent,
Zijn, hoorders, al die „hè's" hartbrekend en welsprekend.

XCV.

In 't oog des Ridders welt een groote vreugdetraan;
Hij ziet zijn vrouw, zijn kroost, zijn knoopsgat teeder aan,
Dan strekt hij de armen uit in theatrale ontroering
En — als een slecht akteur in tragische vervoering —
„Dees dag — zoo barst hij los — blijft onvergeetlijk schoon!
Hoor, ik ben kommandeur! kijk van *den* Eikekroon!"
En hij drukt alles aan zijn rok, zijn vrouw, zijn zoontje,
Zijn dochter, broer, neef, nicht en 't meest zijn.... Eikekroontje

XCVI.

De groote kommandeur zijgt in een armstoel neer,
Hij was kapot van zooveel vreugde, zooveel eer,
En met zijn dier kleinood nog beter in zijn nopjes
Dan met hun suikergoed mijn blonde kinderkopjes! —

Ik kan met dezen Leeuw nu doen al-wat ik wil,
Zijn rijkdom maakt hem zacht, zoetsappig, lief en stil,
Hij laat zich eindloos, als een lam, feliciteeren....
Ik wil oprechter zijn — ik zal hem kondoleeren.

XCVII.

Toen eindlijk iedereen in 't breed of in het kort,
Een oom, bijzonder vol, het hart had uitgestort,
Toen de eerste roes der vreugde een weinig was geweken,
Toen 't snuisterijtje nog wel twintigmaal bekeken,
En daar bepaald was dat onmiddellijk de faam,
Bij monde van vier knechts, den versch gekroonden naam
Des nieuwen kommandeurs aan al zijn riddervrinden
Zou gaan verkonden naar de hoeken der vier winden;

XCVIII.

Toen een der kindren op zijn vingers was getikt,
Die — heilge onnoozelheid! — aan 't kruisje had gelikt:
Toen Sint-Niklaas op nieuw zijn recht had laten gelden,
Om 't kommandeurskruis vast bij 't ridderlint te spelden
Op 's mans doorluchte borst; toen hij een groot kwartier
Zich zelf bewonderd had met kinderlijk pleizier:
Toen sprak hij nog eens tot zijn vrouw: „'k Word ongeduldig
Mijn schat! Gij zijt mij nu een explikatie schuldig."

XCIX.

't Is treffend dat de man, als bij instinkt, zoo wist
Dat hij te doen had hier met vrouwelijke list,
En zoo gedwee zich onderwierp: mijn eedle Heeren,
Laat ons dit groot geheim bescheiden respekteeren!
Een vrouw die zulk een dwaas door fijn verstand regeert,
Is waardig dat haar wil en wijsheid triumfeert;
Zij liet den man volstrekt niet dansen naar haar pijpen,
Maar wist hem enkel in zijn zwakste zwak te grijpen.

C.

Let op: zij knikt en blikt haar egaê vriendlijk aan
En zegt: „Ik heb misschien uit hartlijkheid misdaan
En — uit — nieuwsgierigheid — maar zoudt gij 't niet vergeven,
Althans op zulk een dag, den blijdsten van ons leven?" —

„Welzeker, spreek, mijn schat!" Och, hoorders, na dien brief
En 't pakje annex werd toch de kommandeur zoo lief,
Dat schoon 'k mijn losse tong met honig had bewreven,
Ik al die poezigheid hier moeilijk weêr kon geven!

CI.

„Nu dan — herneemt Mevrouw — zeg ik u alles graag!
Van middag bracht men al dat pakjen.... uit den Haag....
Gij waart niet thuis. Het kwam natuurlijk in mijn handen,
De port was hoog; ik keek — ik dacht — ik voelde 't branden,
Hier in mijn vingers — och, ik weet niet wat ik dacht,
Een pakjen uit den Haag!? en dan zoo'n hooge vracht....
Ik wist dat gij al lang, niet waar? zoo iets verwachtte,
En had het lakjen al gebroken in gedachte.

CII.

„Enfin, gij vat, de rest hoeft waarlijk niet verklaard,
Nieuwsgierigheid, helaas, was steeds der vrouwen aard,
Ik heb, gij zijt niet boos, dus eventjes gekeken....
Den brief — dat spreekt van-zelf — mocht ik niet openbreken....
Maar o ik wist genoeg en maakte een heerlijk plan:
Nu weet ik, riep ik uit, hoe 'k hem verrassen kan
Van avond! welk een vreugd!...." „Ja vrouwlief, ja 't is aardig!
O ik vergeef het u, 't idée was uwer waardig!"

CIII.

„Ik was in 't eerst nog bang dat ge op de societeit
Gehoord hadt...." — „Neen, ik wist van niets, mijn lieve meid,
Uw plan is wel geslaagd!" „Nog niet geheel, mijn beste,"
(Let, meisjes, let wel op, het mooiste komt ten leste,
Het neusje van de zalm.) „Neen waarlijk niet geheel,
Maar geef dat op dit feest elk in uw vreugde deel,
Dan is mijn plan gelukt! ik heb niets meer te vragen,
En zal u 't eerekruis met meer pleizier zien dragen."

CIV.

Zoo sprekend richt zij 't oog op onzen Sint-Niklaas,
En neemt hem bij de hand: „Vergeef deez' armen dwaas,
Indien ge mij vergeeft!" — „Wat zal ik hem vergeven?
Hij heeft charmant gespeeld, 'k zag 't nooit zoo in mijn leven!" —

Nogtans de Bisschop, ziet eens aan! zinkt op zijn knie,
En, hoorders, met een stem, wier zilvren harmonie
Ons meisje van daar straks doet blozen en verbleeken,
Vangt hij bewogen aan te spreken en te smeeken:

CV.

„Herken den boetling dan, die neerzinkt aan uw voet,
En vraag, neen vraag hem niet, wat gij vergeven moet,
Vergeet een booze grap, die hij in ernst nooit meende,
Die hij met diep berouw in eenzaamheid beweende,
En schenk hem, op deez' dag van zegen, roem en eer,
Uw goede vriendschap en — uw lieve dochter weer...."
Hij slaat zijn mantel op, zijn hoed is afgevallen
En — 'k zeg niet wie hij is, want gij herkent hem allen!

CVI.

O zie dat rijk tooneel! het teerverliefde kind
Vliegt aan haar vaders voet in de armen van haar vrind;
De blonde kinderschaar staat lachende verlegen,
Om 't jonge paartje heen als Engeltjes van zegen;
De moeder juicht, nu zij een lang verboden waar
In huis gesmokkeld heeft en zonder 't minst gevaar;
De minnaar, in 't gewaad van Sint-Niklaas verscholen,
Had immers door 't kadeau des vaders hart gestolen?

CVII.

Wat deed de kommandeur? — Wat zou de stumper doen?
Kon hij zijn hoog pardon nog weigren met fatsoen?
Twee tantes stonden met haar zakdoek aan haar oogen,
En ieder smeekte en bad in stilte of luid bewogen.
Hij-zelf, hij was bijna getroffen, in de war,
't Scheen of hij raad vroeg zoo aan de eene of andre star,
En de eerste wrokte nog om 't liedje van Kokanje,
Maar 't kommandeurskruis riep: vergifnis en.... champanje!

CVIII.

Die tweestrijd duurde een poos. De spanning rees ten top,
Men hoorde hier een zucht en daar een harteklop,
Maar eindlijk, door 't geluk en — door de omstandigheden
Verwonnen, roept hij uit: „Nu ja, ik wil 't verleden

Vergeten, dezen dag van roem en vreugd ter eer,
Ziedaar mijn hand, ziedaar.... maak geen „Kokanjes" meer!" —
„Nu is mijn plan gelukt!" — juicht hem zijn gade tegen,
En dankte luid haar man en stil des Hemels zegen!

CIX.

Ik zing de weelde niet van 't weer verbonden paar,
Ik zeg niet alles wat zij fluistren met elkaêr:
Terwijl haar dankbaar oog bleef op heur moeder staren,
Moest hij het lieve kind nog eens de zaak verklaren:
. Wanneer Mevrouw hem toch haar plan had voorgesteld!
En wat hij had gedacht? En wat zij had verteld?
En wie hem had geleerd voor Sint-Niklaas te spelen?
Hij moest van a tot z haar alles mededeelen.

CX.

De gouden bracelet werd uit den donkren hoek,
Waar ze eerst verbannen was door barschen vadervloek,
In eer hersteld. Hij zelf haakt nu het huwlijksbandje
Vast om haar arm, en kust het hem geschonken handje,
En stamelt: „God and you!" aan 't harte van zijn bruid....
„En onze moeder!" — roept het lieve meisjen uit —
„Wier trouw en wier vernuft deze uitkomst ons bereidde,
En die een Engel was, een Engel voor ons beide!"

CXI.

O vrouwelijk vernuft, zoo onuitputlijk rijk,
Zoo geestig en gevat, geen wijsheid u gelijk!
Ook ik geloof, men had zoo'n zotheid niet bedreven,
Had men des Ridders kruis aan 's Ridders vrouw gegeven!
't „Virtus nobilitat" zou dan geen parodie,
Geen laster zijn geweest van wijsheid en genie....
En schoon al menigeen die stelling mij betwist heeft,
Ik houû nog altijd vol dat men zich hier vergist heeft!

CXII.

Wanneer toch, vraagt ge in 't end, had onze domme vriend
De kroon der burgerdeugd verworven of verdiend? —
Helaas, de schijn bedriegt de kleinen en de grooten,
En, schoon de waarheid hier den schijn heeft uitgesloten.

De man had aanzien, geld en *poids;* een domme faam
Of een gedienstig vriend verkondde ver zijn naam,
Men had misschien gehoord dat hij een heele baas was....
'k Wil toch niet denken dat het voor zijn Sint-Niklaas was!

CXIII.

De kommandeur, vermoeid, kapot van al de pret,
Sliep wel dien nacht niet veel, maar ging toch vroeg naar bed.
Ik laat den stumper zich hier vreedzaam retireeren
En wil hem liefst niet in zijn..... droomen *poursuiveeren.*
Schoon hij den aftocht blies, ging 't feest beneden voort,
Men kuste, lachte en sprak en schaterde ongestoord,
Mevrouw gaf aan 't soupé een fijne flesch.... champanje,
En — niemand dacht meer aan het liedje van Kokanje!

CXIV.

Heb ik nu lang genoeg met dezen dwaas gespot,
De zoute scherts bekroon, zoo 't mag, een gulden slot!
Want, schoon ik nimmermeer met 's werelds schijn zal dweepen,
Toch, vrienden, word ik liefst ook niet verkeerd begrepen:
Dus luistert, eer gij licht den armen dichter vloekt,
Die voor zijn ergernis bij u verluchting zoekt,
Die graag aan zotten geeft wat zotten is verschuldigd,
Maar naast de waarheid liefst de ware grootheid huldigt.

CXV.

En dies, o sprekend beeld van Neerlands glorie-eeuw,
Eerwaardig ridderkruis van onzer vaadren Leeuw,
Gegroet op 't ridderhart vol eedlen gloed, vol zaden
Van licht en vrijheid en van mannelijke daden!
Gegroet op de eedle borst waardoor Gods adem ruischt
Die van welsprekendheid of reine zangen bruist;
Gegroet op de uwe, o trouwe kunstnaar, die de renten
Uw tijd, uw volk betaalt met godlijke talenten!

CXVI.

'k Heb lief dat eermetaal op 't onverschrokken hart
Des jongen helds, die 't kocht met moed, met bloed, met smart!
En op de brave borst der burgers, die hun leven,
Hun rust of hun fortuin, hun land ten beste geven,

En op het wambuis van den zoon der Industrie....
Waar maar een harte klopt, een vonk gloeit van genie!
O, Vorsten! wat noch goud noch zilver kan betalen,
Doe uw verlichte gunst uw volk in de oogen stralen!

CXVII.

Maar als in de eeuw des lichts Cotin en Trissotin,
Vadius, Prullius, Quibus, George Dandin,
Harpagon, Pourceaugnac, le *marquis* Mascarille,
Le bourgeois Gentilhomme et les sots en famille,
Tartuffe en Don Juan en weet ik wie of wat,
Trots de eêlsten, meê verkondt: Virtus nobilitat!
Dan.... ô dan trilt in 't graf Molière's „kil gebeente"
En draait zich rammlend om in 't verre lijkgesteente!

CXVIII.

Dan zou men schreien, neen, maar lachen, lachen dat
Het als een donder klonk door deze dwaze stad,
Dan, dan vergeet een knaap zijn achttien jonge jaren,
Zijn onbezorgd geluk, zijn vriendelijke snaren,
Dan grijp ik, (want helaas, geen wijzer kwam mij voor)
Een groot karikatuur bij 't ellang ezelsoor,
En zeg hem in 't gezicht dat Neêrlands echte zonen
Niet buigen, nu noch ooit, voor zulke lauwerkronen!

CXIX.

Helaas, ik zeg misschien de waarheid — als een kind!
Maar 'k ben Goddank, zóo dom, zoo ijdel niet, zoo blind,
Dat 'k ooit een eenig mensch zal om zijn knoopsgat eeren;
Doch lust het u, als mij, de kwestie om te keeren,
En vraagt gij: of ik, om een groot en eerlijk man,
't Bewijs van adel, zij 't een lintjen, eeren kan?
Dan scheiden wij in vrede, en, hoorders, wat verander',
Ziedaar mijn rechte hand, want wij verstaan elkander.

1849.

ZACHTHEID.

Schoonste deugd van schoone zielen,
Liefste trek in 't lief gelaat!
Mannentrots en hartstocht knielen
Waar ge uw vriendlijke oogen slaat.
Zachtheid is de kracht der zwakken,
Is haar schepter en haar zwaard,
't Bloempje, dat een zucht zou knakken,
Beeft en buigt — en blijft gespaard!

Zachtheid zal den dwingland leiden:
In het heiligdom der trouw
Heerscht onmerkbaar en bescheiden
De almacht van de stille vrouw,
Haar gebod ruischt als een bede,
En haar wenken is gebod;
Voor haar voeten dauwt het vrede,
En haar zonen zegent God!

DE AVONDZON.

Ja, in God is mijn kracht,
Sprak hij innig en zacht, —
Maar ik voel dat mijn leven zal renten;
Meer dan zilver en goud
Hebt ge uw dienstknecht vertrouwd,
O genadige Heer der talenten!

'k Heb naar kennis gedorst,
Zij verscheurde mijn borst;
Trouwe liefde genas mijne wonden;
'k Heb den prijs en — de ellend
Onzer kennis gekend,
Maar den weg en de waarheid gevonden.

Zijn mijn kaken verbloeid,
Is mijn voorhoofd vermoeid —
Ik geloof, ik ben jong, ik mag werken;
Zoete lucht die mij wacht,
Schenk mijn lichaam weer kracht!
Ik genees, als ik zwakken mag sterken!

Schenk mij, Heere, geduld!
Want mijn geest is vervuld
Van mijn plannen, die bloeien en rijpen.
O het leven is schoon
Voor wie dingt naar de kroon,
Die de hand van den Christen mag grijpen.

En zijn vriendelijk oog
Staarde biddend omhoog,
En hij schudde het hoofd in gedachten:
'k Heb geen kleinen geleerd,
'k Heb geen zondaar bekeerd,
Nog geen lijder getroost: laat mij wachten.

Ik heb lust in mijn lot,
Ik heb rust in mijn God,
En mijn strijdlust is: vrede des Heeren!
Hoor! de westewind suist,
En het korenveld ruischt....
Dat is Hij, die de oogst zal vermeêren.

Leid mij zachtkens naar huis,
In de dienst van uw kruis,
Die mijn ziel zich zoo lieflijk gedacht heeft!
Dat ik werkend bezwijk'
Als een knecht van uw rijk,
Die zijn dagwerk geloovig volbracht heeft....

En ik hoorde hem aan,
Met een lach en een traan:
'k Had de zon nooit zoo plechtig zien dalen:
En dat bleeke gezicht
Werd zoo sprekend verlicht,
Door de laatste, haar stervende stralen.

1850.

ALBUM.

Weggedorde en weggeteerde blâren
Bloemekens van geur en kleur beroofd,
Blonde, bruine, zwarte, zijden haren,
Lokken van zoo menig dierbaar hoofd,
Verzen van verliefde dichtersnaren,
Zoete nonsens onzer kinderjaren!
Rozenstrikken, door den tijd verdoofd;
Woordjes.... ach zoo geurig eens — nog teeder,
Die mij aarde en hemel hebt beloofd....
Plechtige eeden van een kraaieveder!
Ach, hoe mocht ik eertijds uren lang,
Paradijs van bloemen en gezang,
Bij den schat van uw satijnen bladen,
't Peinzend hoofd in liefde en weelde baden!
U bescheen der Hope stralenglans,
't Dwepend hart mocht aan uw geur zich laven:
Ach! een aaklig kerkhof zijt gij thans;
Bij elk dorrend bloempje van uw krans
Ligt een liefde, een vreugd, een droom begraven.

1850.

DEMON.

Een duiveltje springt rond-end'-om in mijn hart,
Een duiveltje, ach, dat mij fopt en mij sart,
Een hatelijk knaapje,
Een kittelig aapje,
Dat spot met het liefste, dat grijnst en grimast....
De bron van mijn gruwlen, mijn demon, mijn last.

Als deernis of liefde tot schreien mij dwingt,
Als bijkans een traan bij uw lied mij ontspringt,
Dan zet hij daar binnen
Zijn leelijke zinnen

Op 't speuren van dwaasheên in 't roerende lied....
Mijn eigene verzen.... hij spaart ze mij niet!

Als somtijds een zaak van belang, van gewicht,
Een droevig bezoek of een neetlige plicht,
Van cijfren en rekenen,
Bedistlen en teekenen,
Mij voert tot een ernstig of deeglijk gesprek —
Dan plooit hij een lach.... van mijn deftigsten trek.

En als ik te-met, in een bui van berouw,
Geleerdheid — als krone des levens beschouw,
En 't licht mij gaat schijnen
Uit grauwe kwartijnen
Vol pluizende noten, dan schudt hij het hoofd,
En zegt dat hij niets van die grappen gelooft.

Hij spot met uw goedheid, gezegende vriend!
Hij vraagt of.... wien denkt ge?.... mijn achting verdient;
En als er een steekje
Mocht los zijn aan 't preekje
Des Zondags, dan neemt hij mijn stichting, mijn vreê,
Die leelijke Duivel, vaak lachende meê.

En soms — als ik spreek van een duivelsche smart —
Dan knijpt hij, dan bijt hij mij diep in het hart,
Dan knort hij, dan blaast hij,
Dan grinnikt en raast hij,
En maakt dat ik nurksch en, wreeder en wreed,
Al plaag wat ik liefheb en lach met hun leed!

1850.

BLADVULLING.

Een bladvulling wilt gij gaan schrijven,
Hier voor dit slecht gevulde blad?....
Och, — 'k zou het maar wit laten blijven!
Daar wordt genoeg papier beklad.

BIJ HET BEEKJE.

Terwijl ik staar in 't spiegelglad
Van 't zilvren nat,
Schud ik mijn hoofd: wie ben ik?
Ja, hooge Hemel: Hoe, wie, wat?
Wat wil, wat weet, wat ken ik?
Zie hoe hij lacht — die dwaas, die guit,
Die leelijkert in 't water:
Mijn help! mij-zelven lach ik uit
Met wonderlijk geschater.

O menschenhart, o menschenhart,
Verschrikt, verward,
Vol zonden, dwaasheen, wonden:
Ik gaf mijn zoetste en liefste smart,
Mocht ik mij-zelf doorgronden.
Een lach klinkt uit het golvenbed;
Dat wil zich-zelf begrijpen!
Zoudt ge ook uw beeltnis hier te-met
In de ooren willen knijpen?

1850.

GEZOND VERSTAND.

Gij zijt het zout der schoone dichterzangen
En zonder u is dichtkunst — ijdelheid;
Gij zijt de zon, die licht en leven spreidt
In 't jong gemoed vol onbestemd verlangen,
Vol droomen, vol gevoel, vol dweperij;
Gij vormt ons hart tot ware poëzij!

Gij wijst den Man den rechten weg door 't leven,
Want gij verzoent den jongeling met de aard,
Die hij zijn werk, zijn kracht, zijn liefde onwaard
Gekeurd had; en gij heiligt al zijn streven

Tot menschenheil uit reine menschenmin,
En prent hem 't doel des aardschen levens in!

Gij rukt van uit der menschen scheemrende oogen
De balken van vooroordeel, zelfzucht, spot;
Gij wijst ons van het leven 't waar genot.
Uw heldre blik verfoeit de schoonste logen,
Maar vergt voor iedre waarheid ons ontzag,
Ook die 't vernuft ons niet ontraadslen mag.

Gij leidt ons tot erkennen en gelooven
Der waarheid, die het zondig hart geneest,
Gij zult den mensch beschermen, goede geest!
Waar 't overstand hem alles wou ontrooven.
't Gevoelloos hart en 't dwaze hoofd alleen
Spot met geloof en zijn verborgenheên!

O, 't krank gevoel wek soms uw mededoogen,
Toch rooft gij 't hart zijn eerste rechten niet,
Of lacht en spot, waar luid zijn stem gebiedt.
Gij zijt een gave, een lichtstraal uit den Hoogen,
Gij brengt den vrede in 't rustloos zoekend brein,
En leert het hart gevoelen diep en rein.

O, 't koele hoofd, bij 't warm gevoelend harte,
Dwingt eerbied af en liefde! dat spreidt licht
En leven, waar zijn moedig oog zich richt,
Dat peilt de wonde en deelt en heelt de smarte:
En dát is mij uw beeld, gezond verstand:
Een schandre geest, wien 't hart van liefde brandt.

Wel mag de man u tot zijn schutsgeest bidden,
Die Kerk of Kunst, of Wetenschap en Staat
Zal dienen met zijn licht, zijn kracht, zijn raad;
Opdat hij mensch en Christen zij te midden
Der kranke, der geschokte maatschappij,
Vol onverschilligheid, alarm en dweperij.

1851.

BOUTADE.

O land van mest en mist, van vuilen, kouden regen,
Doorsijperd stukske grond, vol killen dauw en damp,
Vol vuns, onpeilbaar slijk en ondoorwaadbre wegen,
Vol jicht en parapluies, vol kiespijn en vol kramp!

O saaie brij-moeras, o erf van overschoenen,
Van kikkers, baggerlui, schoenlappers, moddergoôn,
Van eenden groot en klein, in allerlei fatsoenen,
Ontvang het najaarswee van uw verkouden zoon!

Uw kliemerig klimaat maakt mij het bloed in de aderen
Tot modder; 'k heb geen lied, geen honger, vreugd noch vreê.
Trek overschoenen aan, gewijde grond der Vaderen,
Gij — niet op mijn verzoek — ontwoekerd aan de zee.

Nov. 1851.

BIJ EEN „FANTAZIE"

VAN DEN KUNSTSCHILDER J. A. KRUSEMAN.

Daar waait een geur van liefde en zegen
Van hemelzin en levensvreugd,
Van jong geloof en blijde jeugd
Van 's kunstnaars edel doek u tegen:
En als ge uw blik, nog onverzaad,
Verliefd, verteederd en bewogen,
Van dit zachtmoedige gelaat
En deze vrome, vroolijke oogen
Weer in de koude wereld slaat —
Dan voelt ge zooveel zoete smarten,
Alsof gij 't beste deel uws harten
Bij 't lieve beeld uit 't droomgebied
Der kunst — voor eeuwig achterliet.

Op de Tentoonstelling, 1850.

LIBERAAL.

Die wahre Liberalität ist Anerkennung.

Wij zijn ontzaglijk liberaal —
  Wij laten ieder vrij
In doen en denken, kunst en taal;
  Wij zeggen: vrij en blij!....
Dom volkje, dat niet denkt als wij
  En wroet voor zijn partij,
Dat hen de duivel haal....
Wat zijn we liberaal!

—•—

LEVENSLIED.

Hoe min ik dat fier en dat vroolijk gelaat
  Met helderen blos op de wangen,
Dat oog, dat de reinheid der ziele verraadt,
  Dat harte vol bloemen en zangen:
Hoe min ik u, heerlijk en hartelijk kind,
Die knielt voor uw God, en de lente bemint.

Maar 'k gun u dat bleek en dat ziekelijk schoon,
  Die fletse, die mijmerende oogen,
Dat blosje zoo kwijnend, poëtisch van toon!
  Dat hart door illuzie bedrogen:
Ik gun u 't bedorven en dwepende kind,
Dat kwijnt in het voorjaar, en — 't maantje bemint.

Hoe boeit mij de rijke, de manlijke luit,
  Hoe wensch ik den zanger te kronen,
Die gloeit voor zijn God, voor zijn land, voor zijn bruid,
  Die 't leven in zinrijke tonen
Weerspieglend, al bloemen, vol kleurigen gloed,
Vol geuren des levens, ons strooit in 't gemoed!

Maar weg met dat ijslijk en kermend gezang,
  Van zieklijke hersens en harten;
Ons maakt geen wanhopende Demon meer bang,

Ons walgt al de tooi van uw smarten,
O wereld-verachters, gij laat mij zoo koel;
O pronkende lijders... waar is uw gevoel?

Hoe min ik die reine, die godlijke leer,
Die moedig leert leven en strijden,
De blijdschap ons heiligt als gaaf van den Heer,
En waarlijk kan troosten in 't lijden!
Die spreekt: Dien uw God met een helder gezicht,
Heb zout in u-zelven, en wandel in 't licht!

Maar, zieklijke dweper, ontplooi uw gelaat:
'k Heb schaduw genoeg in het leven!
Ach, spreek mij van God en zijn zegen geen kwaad,
En leer mij niet zuchten en beven!
Die pruilende lippen, dat hangende hoofd....
Hem voegen ze 't minst, die vertrouwt, die gelooft!

O Heer! laat nog lang een vertroostend gezicht
Mijn weg en mijn leven bestralen;
O leer mij dat lied, dat bezielt en verlicht,
Of troost in den boezem doet dalen....
Schenk mij dat geloof en die kracht en dien moed,
Die strijdend — maar zingend, uw Hemel begroet!

1851.

GEMIS.

Toen ik hem daaglijks sprak en zag —
Dat vriendlijk oog, dien milden lach —
Beminden wij elkander;
Toch hield ik, zoo verbeeldde ik mij,
Iets meer van menig ander;
Van jonger vrienden, dwaas en vrij,
Vol opgewonden jong gevoel,
Want hij was kalm en scheen wel koel....
Maar nu de vriend mij is ontvallen,
Nu voel ik 't aan mijn lange smart,
Nu klaagt, nu weet mijn eenzaam hart:
Hem had ik 't liefst van allen!

ERRATA.

O blonde Folly! o mijn engelachtig kind!
Die 't kopje tooiend, voor een vriend, niet al te blind,
Juist op dit oogenblik een sproetje, puistje, wondje
Ontdekte in 't blank gelaat, vlak bij uw rozenmondje!
O stipte gastvrouw! die een hinderlijk gemis
Van ruimte en entre-mets bespeurdet aan uw disch,
Een flesch te min, en ginds een schikking van twee gasten,
Wier neuzen aan die plaats elkandren niet verrasten
Op aangename wijs! O handlaar, die een fout
Bemerkt hebt in uw kas, al weken, maanden oud,
En nachten doorstrijdt in gezelschap van uw boeken
En — cijfergeesten, om een kwart procent te zoeken,
In eeuwge sommen diep bedolven, met elkaêr
Vermenigvuldigd tot de veelheid van uw haar,
En eveneens verward, — bij geest- en zielsverrekking,
Bij eindlooze op- en af-, kwadraat- en zenuwtrekking....
Vergeeft mij, zoo ik thans met u niet lijden kan:
Ik weet, rampzaligen! een meer bedorven man,
Ik weet, een sort, waarbij ik 't uwe voor geluk houd....
Het noodlot eens auteurs, vernietigd — door een drukfout.

Een drukfout — maar het is een dolksteek in uw oog,
Beklagenswaarde vriend, hoe kalm, hoe hoog of droog!
Het is een vent, die onbeschaamd springt door uw glazen;
Het is een dief — ach, soms van onbetaalbre frazen,
Van verzen, kronen, ja, en „koninkrijken waard,"
Van geestigheden schier te geestig voor deze aard!
Errata! maar het zijn de gruwlijkste pamfletten,
Die in uw eigen werk de vuilste handen zetten,
Schoon gij met gierenblik gewaakt hebt voor kopij,
Proef en revisie van uw eerste poëzij,
Uw deftig proza! — Neen 't zijn duiveltjes, die dansen
Voor de oogen des auteurs, of dreigend zich verschansen
In zinnen zonder zin en verzen zonder maat;
Of, als beschonken lui die wagglen over straat,
Als omgekeerde p's, of n's met haar pooten

Hoog in de lucht, of als een woord omvergestooten
Door vrinden, op hun neus getuimeld- N O O , of als

Een ander zonder kop, een alias, een hals
Zich voordoen; want gij weet, naar ouderlijke zeden
Kan zich een duiveltje vrij wonderlijk verkleeden:
Nu eens in groot kostuum en straks in negligé,
Soms in uw besten vriend, waarom niet in een P?
Ja, duivels zijn het, die met helsch-onnoozle blikken
Zich aan de wanhoop van een arm auteur verkwikken:
„Wat is dat prachtig!" trilt hun plaagstem in zijn oor,
„Een nieuwe taalvorm!" grijnst het wriemelende koor:
„Dat versje is delicieus! vast „zoo in eens" geschreven?
Inktkoker, pompstok [1]) godlijk rijm! Men zou wat geven
Voor zoo'n genie! en kijk, dat geestig quiproquo,
't Lijkt wel moraal, en toch, is 't niet een fijn bonmot?"
Zoo bijt het; tot de man, verlegen en verloren,
Zijn werk in 't vuur smijt, om van de' eersten vriend te hooren,
Als hij zich buiten waagt en snikt en snakt naar lucht:
Hoe jammer van je boek! maar 't is toch wel een klucht....

Een klucht....! maar 't is een moord, eene diepe zielewonde!
't Zij voor een knoeier loon naar werk, en straf voor zonde: —
Ik zeg u, op mijn woord, dat geen fatsoenlijk man
Die wondere kritiek lam-lijdzaam lijden kan.

Ach! ware ik souverein, despoot of potentaatje,
Al was 't ook van een klein bespotlijk moffenstaatje!
Geprezen eenheid van „das Deutsche Vaterland,"
U *liet* ik zoeken als ver boven mijn verstand;
'k Heb van finanties geen begrip, maar 't zou zich vinden;
Want vorsten hebben steeds zeer ijverige vrinden;
Doch wat ik doen zou? O, 'k heb wetten in mijn hoofd,
Van wier effekt ik mij vast wondren heb beloofd
Voor lezers en auteurs: mein Gnade zou besluiten
Dat elk vervelend boek van oude en jonge guiten,
Dat zondigde op het stuk van smaak, gezond verstand
Taal, rijm of maat,.... misschien onmidlijk werd verbrand?

---

[1]) Bilderdijk zegt: *ij* en *ei* rijmen op alkaêr als *inktkoker* op *pompstok*.

Neen, neen, gedrukt, gedrukt! maar, schwärmende Ongelukken,
Begrijpt mij wel, ik zou 't met fouten laten drukken:
Geen enkele proef — laat staan revizie — zoudt gij zien,
En straks wel, als de pest, uw eigen werk ontvliên!
Want, volgens deze wet, zou 't schooner onzin wezen,
Dan ooit Frans Baltus aan het menschdom gaf te lezen: —
En binnen 't jaar verscheen geen boek meer in mijn rijk,
Het prullenlegioen van iedren dag gelijk,
En eindlijk, daar ik graag rechtvaardig wilde blijven,
Zou nooit mein Gnade meer een enklen regel schrijven.

Secundo, ieder werk, de vrucht van rijp verstand,
Smaak, kennis, geest, vernuft, een glorie voor mijn land,
Eerst door een kalligraaf in keurig net geschreven,
Werd, door den Staat beschermd, met zorg in 't licht gegeven,
In vriendelijken vorm, de letter groot als vier
En niet, mijn vrienden! op dat gruwlijk grauw papier,
Dat mij van 't beste werk doet walgen, daar de heeren,
Geleerden van beroep, ons eeuwig op trakteeren.
Versta 't papier!.... En dan beproefd, gerivideerd
Met arendsoogen, hondenneuzen hooggeleerd,
Door heel het snugger korps van wakkre schoolmonarchen,
En door den hoogen raad van kundige aristarchen,
En door een ezel — want een ezel vindt een fout,
Waar 't niemand denken zou! —
'k Liet eindelijk met goud
Het gansche zettersgild zeer vorstelijk betalen,
Maar wee hun, zoo 'k op hen één komma kon verhalen.
Eén drukfeil, die het werk onteerde door hun schuld,
Na zooveel zorgen, zooveel tobben en geduld:
Wee! op mijn woord, ik liet de domme zetters zetten,
En gaf hun Speck noch Bier noch Butterbrot — doch Ketten!
Neen, 'k liet ze — tot hun straf — den misdruk, door de wet,
Artikel één, vergaêrd — eens door hun hand gezet
In dagen van fortuin! — mij prompt van buiten leeren,
Straks — al de auteurs present — dien rommel deklameeren...
Als Rederijkers van de kroon in gala, met blauw lint,
Wit vest, gelakten voet, vol ernst, vol puf, vol wind.
En... maar holà, ik vrees dit grapje zal mij rouwen!
'k Mocht zetters en auteurs nu wel te vrind gaan houën.
1851.

VOGELTJES, DIE ZOO VROEG ZINGEN, KRIJGT DE POES.

Een vogeltje vroeg in den morgen,
Zong vroolijk en zonder veel zorgen,
  Als vogelkens zijn, een lied.
O vogeltje, hou toch uw snater!
O denk aan den loerenden kater —
  Gij zingt.... ge ontsnapt hem niet.

Een dichtertje, vroeg in den morgen
Des levens, zong zonder veel zorgen,
  Als dichteren zijn, een lied.
O zangertje, houd toch uw snater!
O zie toch dien loerenden kater,
Dien kritischen, spottenden sater —
  Gij zingt.... ge ontsnapt hem niet.

Het vinkje bezweek onder wonden
En klauwen, en werd verslonden,
  En 't was met het vinkje gedaan.
En de ander? — hij scheurde zijn kleêrtjes
En liet er een bundeltje veêrtjes....
Maar vloog toch weer op in de sfeertjes,
En spoedig ook groeiden zijn veêrtjes,
  Veel mooier, Meneertjes,
    Weêr aan.

1851.

LAATSTE DER EERSTE.

1854—1860.

TERUGBLIK.

Wat wij wenschen, willen, streven,
Hooger geest gebiedt.
Vrije mensch, uw weg, uw leven
Maakt ge u-zelven niet.
's Aadlaars vlucht heeft vaste perken,
Waar hij henen schiet,
De Almacht neigt den wil des sterken
Als de wind het riet.

Leg den grond voor — luchtpaleizen!
Op der plannen kaart
Merk den weg, dien gij zult reizen;
Wijd en schoon is de aard!
Kies uw lot en zoek uw wegen,
Bij uw eigen licht!....
Maar verwacht een God van zegen,
Die uw gangen richt!

Om ons, in ons werkt en fluistert
Hooger geest en macht,
Die ons stuwt en buigt en kluistert
Met geheime kracht.
't Leven is vol wonderwoorden,
Ruischende uit de vert',
En onzichtbre liefdekoorden
Trekken 't menschenhart.

Laat de knaap in 't leven stormen
Met zijn vrijheidsleus,
Wanen zich tot man te vormen
Naar zijn fiere keus —
Straks komt daar een uur in 't leven,
Dat de mensch zich vraagt:
Wie zijn weg stiert en zijn streven?
Wie hem leidt en draagt?

Over 't land van zijn verleden
Slaat de zwerver 't oog;
In gepeinzen en gebeden
Vaart zijn geest omhoog:
Wie toch heeft zijn slingerpaden
Naar zijn haard geleid?
Uit zijn droomen en zijn daden
Wie dees vrucht bereid?

In zijn vaart, wie hield hem tegen,
Met een stroohalm? Wie,
In een uur van smart of zegen,
Boog zijn hart, zijn knie?
Wie heeft bergen weggeschoven
Voor zijn matten voet?
Wie tot hopen en gelooven
Kneedde zijn gemoed?

Speelden onbekende machten
Met zijn hart, zijn lot?
Of wel leidden hem gedachten
Van een zeegnend God?
O, wie schept de omstandigheden?
Wie het toeval? Wie
Uit verwarring — orde, vrede,
Licht en harmonie?

Levensraadslen, die ons jagen,
Zalig, die het woord,
't Antwoord op uw groote vragen
In zijn leven hoort!

Almacht, Liefde, Trouw, Genade,
Zalig, die uw hand
Ziet of weet op al zijn paden
In het vreemde land.

D., 1854.

DE LIEFSTE PLEK.

Elk heeft een plekje op aarde
Hem dierbaar bovenal,
Een landstreek of een gaarde,
Een dorpje of een dal,
Een plekje, waar hij blijven
En vrede zoeken wou,
Waarheen zijn droomen drijven
Met stille liefde en trouw.

Voor mij, schoon mijn verlangen
Soms dwaalde heinde en veer:
Al hoorde ik tooverzangen
Aan 't dichterlijke meer;
Al staarde ik op de reize
Vol plannen wel in 't rond,
En sprak na lang gepeize:
Zoo hier ons kluisje stond? —

Toch, Hollands rozentuinen,
U bleef mijn hart verpand;
Op Hollands blonde duinen
Prijs ik mijn eigen land!
U heb ik uitgelezen,
Mijn bosch en duin en dal,
Daar half mijn thuis mocht wezen,
U eer ik, bovenal!

Neen, frissche bloemengaarde,
Zoo needrig, maar zoo rijk,
In vriendlijkheid, op aarde,
Geen plekjen u gelijk!
Laat schooner oorden spreken
Van kracht, van majesteit,
Mijn uitverkoren streken,
Gij ademt: lieflijkheid!

Waar rijzen zoeter geuren?
Waar mengelt de avondstond
Zoo vriendelijke kleuren,
Zoo lieflijk bruin en blond?
Ik weet geen lentedreven
Zoo rijk aan melodij;
Waar had ook 't jonge leven
Een blijder glans voor mij!

Wij plachten hier te dwalen
Zoo menig, menig uur,
Ik ken hier al uw talen
En stemmen, mijn natuur!
'k Versta de teedre woorden
Van weemoed, liefde en lof,
Die ruischen in de akkoorden
Van deez' uw milden hof!

'k Weet wat de koeltjes kozen
Des morgens in onz' tuin,
Des avonds met de rozen,
De rozen van het duin;
Wat, als de najaarsvlagen
Hier dwarlen door het hout,
De sombre dennen klagen,
Die dichtren van het woud.

Mijn zielsgeheimen weten
Drie plekjes in het bosch,
Daar wij zoete uurtjes sleten
Op 't geurig, krakend mos.

Waar 't lelietje der dalen
  Ginds welig opwaart schiet,
Daar zongen nachtegalen
  Ons 't eerste liefdelied!

O lusthof mijner ziele,
  Goed plekje mij zoo waard,
Hoe wèl mijn snoeren vielen
  Ginds bij mijn hof en haard,
Ik mag toch ook belijden
  Dat ik u stil betreur,
En dat mijn hart bij tijden
  Hijgt naar uw rozengeur!

Ik zoek u telkens weder:
  Dan, met een traan, een lach,
Gedenke ik lang en teeder
  Den schoonen levensdag,
Dien 'k leefde in deze gaarde,
  Beminnend en bemind,
Bij al mijn liefste' op aarde
  En, — God, uw dankbaar kind!

Dan fluistren de avondwinden
  Mij zangen van weleer,
'k Hoor namen van mijn vrinden....
  'k Zie al mijn jonkheid weer;
Dan klaag ik aan mijn duinen
  Mijn opgegaarde smart,
En 't lied uit de eikekruinen
  Stort balsem in mijn hart.

En ware ik Heer in 't leven,
  Neen, neen, ik scheidde niet;
'k Bleef nestlen in dees dreven
  Een zong u lied op lied.
Ik leefde van mijn droomen
  En nederig fortuin,
In schaûw van de eikeboomen,
  Ginds aan den voet van 't duin.

En niemand zou daar vragen:
Hoe welkte uw poëzij....
Een bloem van korte dagen —
Nog vóór het zomertij?
Neen, 't hart is vol verhalen,
Vol zangen mijn gemoed —
Maar 'k dierf de lucht der dalen,
Die 't lied ontluiken doet!

Bloemendaal, 1854.

KINDERZIN.

't Klein volk dat buiten zich zoo vrij
In 't leventje verheugde,
't Is nu 't weer oprukt even blij:
In stad wacht nieuwe vreugde!

Grootmoeder is niet wel gemutst,
Daar geen der dartle kleenen,
Die zij bedroefd ten afscheid kust,
Zelfs met één oog kan weenen.

Wie als een kind zijn dag geniet,
Zal nooit zijn dag beklagen
En schept, wat kome, in 't nieuw verschiet
Weer altijd nieuw behagen.

(RÜCKERT.)

DE PROEFSTEEN.

Wat ge op aard begint, begeert,
Eerst het hart tot God gekeerd!
Want een proefsteen is 't gebed,
Of het strookt met 's Hemels wet.

TOEN IK EEN KNAAP WAS.

Toen ik een knaap was in 't zorglooze leven,
Gordde ik mij-zelven en liep naar mijn lust;
Vrij in mijn wandlen en zoeken en streven,
Vrij in mijn reizen, mijn droomen, mijn rust.

Straks ook voor mij is een ure gekomen,
Ure van roeping, van ernst, van gena,
Dat in mijn boezem die stem werd vernomen:
Hebt gij mij lief? — en mijn ziele sprak: Ja.

Sinds mij dat uur uit mijn droomen kwam wekken,
Leidt mij een ander, ook waar ik niet wil,
Leert mij de handen steeds williger strekken,
Volgen en dragen, ach, vroolijk of stil.

Toch, nu die Meerdre gebiedt in mijn leven,
Vinde ik, trots banden en zielstrijd en smart,
Wat ik eens vruchteloos zocht in mijn streven:
Vrijheid en vrede voor 't rusteloos hart.

UITKOMST.

'k Heb aan tafel nooit gezeten
Zonder naar genoegen te eten.
Nimmer greep ik in mijn tasch,
Dat ik ganschlijk „platzak" was.
Riep mij 't zonnetje naar buiten,
'k Had mij nimmer op te sluiten.
En 'k heb nooit gewandeld, of
Voor een dichtje vond ik stof....
Liedjes, vrijheid, geld en spijzen —
Zou ik daarvoor God niet prijzen?

(RÜCKERT.)

MOOI-WEÊRSLIED.

Een zonnestraal,
Een wonderstraal
Is in mijn borst gedrongen:
Mijn matte ziel herleefde weer,
Ik twijfel en ik haat niet meer
En heb mijn lied gezongen.

Een blij geruisch
Om 't zonnig huis
Verkondde mij den vrede.
Van liefde en lof klinkt heel mijn hof,
't Juicht alles en geeft juichensstof:
En noodt: o dank toch mede!

'k Was huivrig kil
En somber stil,
Wel zeven lange dagen.
Het was ook triestig in mijn hart;
Daar hing een lucht vol zorg en smart;
Er huilden gure vlagen.

Ik had geen lust
En vond geen rust:
'k Was treurig, of daarbinnen
Een booze geest had uitgestrooid,
Dat 's Hemels blijde zonne nooit
Weer de aarde zou beminnen.

Nu wekt haar gloed,
In mijn gemoed,
Een vreugd niet uit te spreken!
't Is of er bloemen open gaan,
En lentenachtegalen slaan,
En strakke windsels breken.

't Is of mijn hart
Betooverd werd!
Waar vloden al mijn zorgen?
Weer heb ik iets van 't vroolijk kind,
Die 't leven zag, in rozentint,
Een korten, blijden morgen.

Mijn harpe beeft,
Mijn harte leeft
Een zalig liefdeleven!
Daar, wie mij griefde, daar, mijn hand!
En neem mijn liefste bloem ten pand,
Dat ik u heb vergeven.

Hoor gij mijn dank,
In 't blij gezank,
O God der bloeiende aarde!
Die licht en geur en vroolijkheid
Mild in mijn ziele hebt verspreid,
Als in Uw lentegaarde.

1854.

KLEINE STUKSKENS.

Liever dan één groot stuk brood
Heeft een kind twee kleine brokjes;
Liever dan één fiksche teug —
Twee kleine slokjes.
Dat is geen spel nu zonder zin,
Een lieve leering schuilt er in:
Zoo geve ook mij fortuin niet veel,
Maar altijd liefst een needrig deel,
En in de plooien van haar schoot
Bewaar ze een ander — even groot.

(RÜCKERT.)

JONGE ROEPING.

AAN....

Niet te droomen, niet te zuchten,
Niet te klagen, naar ik meen
Niet te schuwen noch te vluchten
's Levens reine lieflijkheên;

Maar te midden van den zegen,
Die u toestroomt van uw God,
Bloemen strooiende op uw wegen,
Liefde wevende in uw lot;

Maar met vrome, vroolijke oogen,
Frisch en jeugdig en gezond,
Dankende op te zien ten Hoogen
En vertrouwende in het rond;

Maar ootmoedig en bescheiden
En beminlijk en bemind,
Vrede en vreugde te verspreiden,
Als eens rijken vaders kind!

Dat is leven God ter eere,
Naar de roeping uwer jeugd,
Naar de trouwe liefdeleere,
Die verzoent, vertroost, verheugt:

Want de kindren Gods zijn blijde,
Blijde ook onder strijd of plicht;
't Leven heeft zijn donkre zijde,
Maar hun ziele heeft het licht.

't Sterft wat bloeit in de aardsche dreven,
Maar voor 't hart in God gerust,
Uit den grond van 't hooger leven
Bloeit steeds frissche levenslust.

1856.

HET LIEDJE VAN VERLANGEN.

Een knaapje leunt aan moeders schoot
Vol slaaps de knippende oogen,
En houdt zich wakker, taai en groot,
Met knikkebollend pogen.
Hij 's bang in 't donker, bang alleen;
Hij wil niet heen,
Blijft talmen, treuz'len, hangen.
Het dwaze jonkske dwingt,
En zingt
Een liedje van verlangen.

Reeds half het offer van den dood,
In dorre levensgaarde,
Bukt zich een grijsaard naar den schoot
Der trouwe moederaarde.
Maar zeg hem niet: 't is tijd van rust!
Schoon afgeleefd in iedren lust,
Hij hunkert nog te blijven:
Hij zucht en hijgt, maar juicht en lacht,
Hij leeft slechts om, met kunst en kracht,
Den doodslaap te verdrijven.
Hij 's bang in 't donker — bang alleen;
Hij wil niet heen,
Blijft meedoen, beuz'len, hangen.
De dwaze grijsaard dwingt,
En zingt
Een liedje van verlangen.

1853.

WAAR — MAAR.

't Is waar; een recht berouw kan nooit te spade komen,
Maar — laat berouw wordt óók niet licht voor echt genomen.

KRACHT.

Ik wenschte mij een koopren kop,
Koel, vaardig te aller uur;
Geen mijmrend hoofd, nu licht, dan zwaar,
Straks brekend, berstend uit elkaêr,
Vol storm of zand of vuur;

Een hart, dat, als een friesche klok,
Sloeg met gelijken klop!
Geen ding, bij ieder vreugd of smart,
Bij ieder tochtjen uit de vert',
In driftigen galop.

Ik wenschte mij een effen blik,
Een onbeweeglijk oog,
Dat nooit verried wat liefde of haat,
Wat lust of luim, of goed of kwaad
Van binnen mij bewoog.

En voorts — een forschen lichaamsbouw,
Een grofgespierde knuist;
Wie met de kracht des vleesches lach',
Iets olifantisch' baart ontzag
En 't geestje vreest de vuist.

Ik wenschte, ik ware een dikke reus,
Geboren Stoïcijn!
Zoo wandelde ik door 't leven rond,
Flegmatisch, kalm, bedaard, gezond,
En kende strijd noch pijn....

O lach niet: 'k zweer u dat ge mij
Niet om dit liedje lacht!
Deez' prozawensch, deez' prozakreet
Is vol verborgen zieleleed —
Eens teedren dichters klacht.

KINDERLOOS.

I.

Arm moedertjen is zoo alleenig,
  Arm moedertjen is zoo bedroefd,
De Vader, Dien zij dankte,
  Heeft haar zoo zwaar beproefd.

Zij staart in 't verlatene wiegje,
  Op 't speelgoed nog zwervend in 't rond;
Daar ligt zijn popje; zij kust het
  Met bleek bestorven mond.

Haar armen zijn ledig, zoo ledig!
  Weg, al haar levenslust!
Haar huis is uitgestorven;
  Zij heeft noch zorg, noch rust.

„O vrouwe, hadde uw ziele
  Nooit moedervreugd gekend, —
Zoo waart ge vreemd gebleven
  Aan deze lange ellend!"

Zij wringt de witte handen,
  Ziet op, en peinst en schreit
En stamelt: „Neen, ik dank nog:
  Mijn rouw is heerlijkheid!"

II.

't Lief vrouwtje, slank en schoon,
  Gedoscht in zijden plooien,
Staat, leunende in den vensterboog,
  Haar zieltje te verstrooien.

Ze is rijk, ze is jong, zij wordt bemind;
  Toch welt er in heur oogen
Een traan, dien vruchtloos 't fijn batist
  Gedurig af wil drogen.

Een arme vrouw in 't lompenkleed,
Met ingevallen koonen....
Een kindjen aan de dorre borst,
Vraagt aalmoes van de schoone.

En 't zieklijk wichtje blikt haar aan,
Met zachte, vriendlijke oogen....
Zij neemt haar goud, — maar toeft, — maar staart,
Verwijtende ten Hoogen —

En lacht:..... „Een aalmoes vraagt die vrouw!
Ben ik dan rijk? Erbarmen,
Mijn God! ik, ik heb immers niets,
Zij — schatten, in haar armen!"

1854.

ZANG.

Jeugd en vreugd en liefde, kind,
Zijn drie korte lentedagen;
Ach, ze vlieden, hoe we klagen....
Daarom wees wijs en geniet ze gezwind!
Hartje, wees wijs en geniet ze gezwind!
Staak uw klagen, schep behagen
In de schoone lentedagen,
Wees jong, heb lief, wees vroolijk, kind!

RÜCKERT.)

WIJSHEID.

Plant uw hof naar 't u belieft,
Bouw uw huis naar 't u gerieft,
En — door 't venster — wijze guit,
Lach deez' zotte wereld uit.

(Gevolgd.)

DE LENDENEN OMGORD.

De lendenen omgord en brandende de lampen!
Neemt saam de plooien van het sleepende gewaad,
Dat gij moogt vaardig zijn tot werken, dienen, kampen,
Tot scheiden — als Gods ure slaat.

De lendenen omgord: schikt weg wat u zou hinderen,
Gehoorzaam te aller uur op de ongewisse paên,
Als knechten in Gods dienst, neen, als geliefde kinderen,
Den weg, dien Hij u wenkt, te gaan.

Ons leven is een staag verreizen en vertrekken; —
Wie roemt op stad of huis of rustplaats hier beneên? —
Ons komt gedurig weer de stem des Geestes wekken:
Op, maak u vaardig en reis heen!

Op, uit uw armstoel, naar het stroodak in de verte!
Der armen Heiland roept in guren winternacht.
Op, uit uw blij gezin, naar 't eenzaam huis der smarte:
Ween met die weenen, trouw en zacht.

Voort, van de plek der ruste, in 't kampperk van het leven;
Die steile bergen op; daal van de plaats der eer;
Verlaat uw rozenhof voor donkere olijvendreven,
Op — naar uw kruis, uw graf, uw Heer!

Ga, waar uw werk u roept, en volgzaam laat u leiden,
Wacht op Gods wenk, omknel uw reisstaf, neem uw kruis;
Groet die gij liefhebt, want uw wegen zullen scheiden,
Bereid uw hart, bereid uw huis....

„Bereid zijn," klinkt de last, zoo neemt dan saam de vouwen
Van 't hangende gewaad, voor 't struiklen van uw voet,
Omgordt u met de kracht van 't vol geloofsvertrouwen,
Met christenliefde en christenmoed;

En steekt de lampen aan — ook waar een zon van zegen
Dees schoonen morgen, in uw woning, licht en lacht!
Omgordt u: gij moet voort, op de onbekende wegen!
Ontsteekt de lampen — het wordt nacht.

Nieuwjaarsdag 1855.

JONG-HOLLANDSCH BINNENHUISJE.

---

s' Wintersavonds houd ik mij
In mijn bezig leven
Graag, als 't mag, een uurtje vrij,
Zoo van zes tot zeven,
Dan is 't vroolijk woonvertrek
Vol gezelligheden;
Nieuwspapier en boekenrek
Laat ik meest met vrede;
En genietend staar ik om,
Met mijn dank verlegen,
In het dierbaar heiligdom
Van mijns Heeren zegen.

Alles stemt er vroom en blij,
Kleuren, tonen, beelden,
Al uw zoete poëzij
Kleine levensweelden!
Praalziek was ik nimmermeer,
't Rijmt niet met mijn zeden;
Ik benijd geen mensch zijn eer,
Geld noch heerlijkheden;
Maar ik ben 't gezelligst dier,
En zie! mijn vriendinnen
Stichtten mij een kluisje hier,
Stemmend ziel en zinnen.

't Leven is mij lief en waard
In dat hartlijk uurtje,
Levenslustig in den haard
Knapt het knettrend vuurtje;

Bij der vlammen heldren gloed,
Schept men fantazietjes,
Neuriet, stillekens en zoet,
Ras vergeten liedjes;
Allervriendlijkst begeleid
Door het lief geluidje,
't Liedje der gezelligheid,
Uit het stoomend tuitje.

Poëzie schuilt overal,
Overal, mijn vrinden!
't Is de vraag maar wie haar al,
Wie ze niet kan vinden.
Menig schilder heeft geen oog
Voor een binnenhuisje,
'k Weet poëten duf en droog,
In hun smaakloos kluisje,
Menig boezem blaakt alleen
Voor het hoogverheven' —
Mij trekt alles, groot en kleen
In dit lieve leven!

Doch, mijn kleintjes! gij het meest,
Springende gedichtjes,
Tintelend van leest en geest,
Aangebeden wichtjes!
U ook moet dees avondstond
Allermeest behooren,
U, mijn oudste, zacht en blond,
Liefijke eerstgeboren!
U, mijn jongste, dwaas en blijd,
Pittig donkerbruintje,
Die voorwaar geen schaduw zijt
In ons levenstuintje!

Haalt uw schatten voor den dag!
Zal ik u een toren
Bouwen, dien we met één slag
Schaatrend weer verstoren?

Moet ik ook, al wederom,
't Beestenspel verklaren?
Leeuwgebrul en beergebrom
Pogen te evenaren?
Wilt gij met de komenij
Of de zuurkraam spelen?
Wat zal 't wezen „nu ereis"?
Mij kan 't, heusch, niet schelen.

Niets van alles! — half tevreê
Komt men vleiend nader.
't Liefste speelgoed van mijn twee,
Dat's haar jonge vader!
Als zoodanig meer geliefd
('k Zeg het zonder jokken,
Schoon 't mijn eigenliefde grieft)
Dan — de doos met blokken!
Meer dan 't wilde beestenspel
Zelfs, trots aap en beeren!
Van uw kinderen kunt gij wel
Eenige' ootmoed leeren!

't Speelgoed dan wordt nu met list,
Vleien, plagen, lokken,
(Kinderliefde is egoïst)
Naar den vloer getrokken,
En daar vangt je 't leven aan!
Lustige oogjes gloeien,
Mondjes, handjes, voetjes gaan,
Bij het rustloos stoeien!
'k Geef mij aan uw armpjes prijs,
O mijn krullebollen!
'k Laat, naar koninklijke wijs,
't Volkje met mij sollen.

Moeders oog staart, vroom en zacht,
Op het dwaas tooneeltje;
Ik geloof wel, daar ze lacht,
Dankt ze voor haar deeltje.

Ik geloof wel, zij geniet
(Schoon haar de ooren tuiten!)
Meer dan, eens, bij 't smachtend lied,
Dat ons streelde, buiten,
Als wij samen hand in hand,
Aan zijn toon gekluisterd,
Dwaalden door het droomenland,
Daar men dweept en fluistert.

Half gebluscht is het eerste vier,
Purpren koontjes blozen!
Op het wild gegier, getier
Volgt een zoet verpozen.
Dan bekomend van 't gejoel,
Onder duizend grappen,
Zitten we in den grooten stoel,
Alle drie te snappen.
'k Word beloond soms met een keur
Geestige gedichtjes,
Al te maal van Goeverneur,
Lievling onzer wichtjes.

Zeven uren slaat de klok;
Weelde moet niet duren;
En mijn kippen gaan op stok
Klokke zeven ure!
Liefde wenkt en niemand dwingt
Om te blijven hangen;
De oudste noch de jongste zingt
't Liedje van verlangen.
Slechts mijn hart, vol zaligheid,
Stemt het voor de' Algoede,
Die mij al dit heil bereidt,
Die ons huis behoede!

Om dees vroolijke avondrust
In Zijn gunst te smaken,
Wil ik, al mijn dag, met lust
Werken, zorgen, waken; —

(Is 't niet voor het daaglijksch brood,
't Is om 't brood des levens,
Dat slechts de arbeid klein en groot
Schenkt, met vreugde tevens!)
Wil ik, onvermoeid en trouw,
Kleine kruisjes dragen,
Die mij God óók schenken wou
In zijn welbehagen.

Wat mij toch daar buiten grief
In 't aandoenlijk harte,
Immers bij ons huislijk lief
Bloeit weer troost voor smarte.
Wat me ook treurig tegenviel
In deze aardsche dreven,
Niet de reinste droom der ziel,
't Zoet van 't huislijk leven!
Niet de weelde en 't rijk genot
Dat uit kinderoogen
Straalt — ten trooste in 't menschenlot,
Vrede, zegen, licht van God,
Glimlach uit den Hoogen?

D. 1857.

DE FEESTDAG.

Dat u een feestdag sticht' en sterk',
Vriend; tot uw daaglijksch werk!
Zijn heil, zijn licht, zijn rust en zoet
Schenke u een frisschen moed.
Verspil in uitgelaten vreugd
Uw sterkte noch uw jeugd.
Nieuw rijze uw kracht ter eer van God,
Uit matig feestgenot!

(Gevolgd.)

ANNI'S TAAL.

Geen dichter schiep ooit zoeter taal,
Geen schrijver maakt zulke zinnetjes,
Als gij, bruin wicht, klein ideaal
Van al uw moeders vriendinnetjes!

Wie, drommel, leerde u toch zoo lief
En geestig uw woordjes te schikken,
Te snappen zoo onnavolgbaar naïef,
Met mondje en handjes en blikken?

Ik heb beproefd te schrijven als gij,
O schalkje! gewoon zijt te spreken.
Beproefd in proze en poëzij —
Mijn povere kunst is gebleken!

Uw stemmetje klinkt zoo blij, zoo zoet;
De woordekens buitlen en trippen,
Vol geur en kleur en toon en gloed,
U van de rozenlippen.

Dus koosden wis in 't paradijs
De reine kinderzielen,
Op vrome, kunstelooze wijs —
Eer ze in de geleerdheid vervielen?

Gij kunt me zoo zonder grammatika,
Verbuigen en vervoegen,
Dat ik betooverd te luisteren sta,
Schier met jaloersch genoegen.

Wie leerde u dat? Dat leerde u voorwaar
Geen kitt'lig taalgeleerde,
Geen preeker of geen redenaar,
Wien Siegenbeek bekeerde!

Dat leerde u de goede moeder Natuur,
Die ook de vogels leert zingen!
Haar lessen zijn, voorwaar, niet duur —
Doch schraal heur volgelingen.

Dat leerde u de goede moeder Natuur,
Zij gaf u die tooverklanken....
Beleedig haar nooit, met kunst of kuur,
Blijf steeds háár eeren en danken!

O, 'k bid voor u, dat ge immermeer
Moogt praten zoo natuurlijk,
Een kind van onzen lieven Heer
Nooit deftig of figuurlijk.

Dat ge immer op uw schalke tong,
Als thans, uw hartje moogt dragen,
Een hartje, zoo rein, zoo frisch, zoo jong,
Schoon — met wat minder vragen!

Dat uit uw kinderlijk gemoed,
Zoo geestig en lieftallig,
Uw taaltje vloeie steeds zoo zoet,
Eenvoudig, oprecht en bevallig!

Dat God u beware voor ons valsch,
Ons afgesproken taaltje,
Ook voor den Delftschen tongval — als
Voor 't Rotterdamsche haaltje!

D. 1857.

OPVOEDING.

Ik heb een leelijk trekje
Ontdekt in 't kleine hart
Van ons aanvallig bekje —
Dat baart mij groote smart.

Ik heb tot God gebeden
  Dat Hij mij raden wou,
Hoe 'k best dat hartje kneden,
  Dat plantje sturen zou?

Met bidden of bevelen,
  Met rede of krachtbetoon?
Met strijden of met streelen,
  Met vrees, of hoop op loon?

Met plooien, pleistren, schikken?
  Met onweerstaanbren dwang?
Met groote, booze blikken,
  Of teedren liefdedrang?

Met ééne les voor 't leven,
  Een harde les, misschien?
Met op de vingers geven,
  Of door de vingren zien?

Met vaderlijke tranen
  Aandoenelijk en week?
Met kort en zacht vermanen?
  Of mooglijk — met een preek?

Met leeren en betoogen?
  Met zeekre dogmatiek?
Ik vreesde, o kinderoogen,
  Uw oolijke repliek!

Zoo stond ik te overleggen
  Hoe ik mijn trouwloos wicht,
Het juiste woord moest zeggen
  En brengen tot haar plicht.

Zoo stond ik half verlegen,
  Met teedre zielepijn,
Te wikken en te wegen,
  Wat hier de weg zou zijn?

Ik heb wel alle dagen,
  Gelijk mijn plicht mij riep,
Dat hartje gaé geslagen, —
  Maar 't kinderhart is diep!

Vast zou ik minder schromen,
  Had ik, als andren doen,
Een stelsel aangenomen
  Om kindren op te voên.

Doch mooglijk zou 't niet passen,
  Schoon anders overal,
(Een ding kan ons verrassen!)
  Juist hier in dit geval.

Dus vraagde ik God een lesje —
  Daar kwam zij aangetreên,
't Hooghartig zondaresje,
  Gebogen, week en kleen;

Van-zelf met wankle schreden,
  Met schaamte in blos en blik,
Gants droevig ontevreden
  Op eigen leelijk Ik.

Daar kwam zij aangetreden
  En kuste mij zoo teer,
En heeft haar schuld beleden —
  Raad wat ik hieruit leer?

't Geval was mij een teeken,
  Een teeken trouw en goed:
„Wacht — bidt! God zelf wil spreken
  Temet in 't jong gemoed:

„En weet, wat rede of roede
  Ooit vaardig breng' terecht —
Méést werkt de kracht ten Goede
  Door Hem in 't hart gelegd.

„Wat zwakheid moog bederven,
Uw wijsheid doet veel meer
Vaak 't wonderbloempje sterven,
Dáár kiemend tot zijn eer!"

WAAR HET MEESTE WORDT GELEDEN.

Het knaapje sluimert! maar de moeder aan zijn sponde
Bespiedt de onvaste rust van 't krank en lijdend kind;
Ach, hoe dat hoofdje gloeit! 't Is alles stil in 't ronde,
Doch in heur ziele niet, die vreest, zooveel zij mint.

O God, waar hier op aard wel 't innigst wordt gestreden?....
Aan 't kinderziekbed, Heer! Daar buigt ook 't twijflend hoofd
Des fieren mans zich neer met staamlende gebeden; —
Geen moeder die niet bidt en in haar God gelooft!

Aan 't kinderziekbed, Heer! daar worstlen in de harten
Gedachten, waar het hart voor week wordt, of voor breekt.
Daar lijdt een liefde, die bij 't foltren van haar smarten,
Uw liefde zoeken moet en vurigst tot Haar smeekt.

Ook nergens, stil geloof, is deze Liefde u nader,
Dan waar uw lijden klimt, bij 't klimmen der gebeên....
Van 't krankbed van ons kroost trekt gij ons hart, o Vader,
Ten Hemel uwer kindren heen.

1857.

RÜCKERT'S EGOÏSME.

Kweek maar ieder, vroom en blij,
Zijn geluk op aarde!
Tooit de roos zich-zelve — zij
Siert meteen de gaarde.

VOORJAARSLIEDJE.

Lente lacht in onze dalen!
'k Durf niet treden in mijn hof,
Vol van geuren, kleuren, stralen,
Zonder liedeke van lof.

Met de takken, met de knoppen,
Loopen al de meisjes uit,
En de jonge boezems kloppen
Voor de milde Lentebruid.

Vreugde, liefde, troost, zegen
Brengt zij in haar bloemkorf mee,
Al haar vrienden aêmt zij tegen
Levenslust en hemelvreê!

Nu, de kranke mag weer hopen, —
Kan men sterven in de Mei? —
Zijn gevangenis gaat open,
En hij ruikt de groene wei!

't Geemlijk oude-vrijersharte,
Vol gemaakten vrouwenhaat,
Voelt een wonderzoete smarte:
Peinst: het is toch nooit te laat.

't Stijve bestje komt zich warmen,
Lachend in den zonnegloed;
En in 't kluisje van Gods armen
Daalt weer levensvreugd en moed.

Lente, voor uw zegeningen,
Looft, wie zestigmaal u zag;
En — mijn kind, voor haar seringen,
Dankt u met haar liefsten lach.

Ik — o, troost en vreugd der aarde,
'k Min, ik groet u duizendmaal.
Zend mij nu ook, in mijn gaarde,
Toch een enklen nachtegaal.

—⁂—

OP REIS.

Interlaken, 6 Augustus 1856.

Ach, 't valt mij niet meer licht alleenig rond te dwalen
En de oude reislust werd me een bron van strijd en smart!
Mijn geest geniet wel — maar mijn hart,
Mijn hart is ginder in mijn Hollands dierbre dalen:
Neen, land vol majesteit, neen, bij uw wondren niet,
Schoon we in deez' vrije lucht ook ruimer adem halen,
Schoon dag aan dag ons oog uw bergen blinken ziet
In reinen morgenglans, in prachtige avondstralen!

Mijn hart is thuis.... is ginds, waar zich een needrig duin
Van uit den lommer beurt der duistre denneboomen —
Getuigen veler liefde en stille dichterdroomen —
Aan 't einde van een rozentuin;
Daar op dees oogwenk vast mijn lieve kindren spelen,
De bloote voetjes in het witte, warme zand,
En met heur zoet gesnap de trouwe ziele streelen
Van haar, wier peinzend oog ons zoekt in 't verre land.

Mijn hart is thuis! en wat al godlijke tooneelen
Voorbijgaan, lieflijk, stout, afwiss'lend voor ons oog,
En, o mijn ziele, uw blik verheffen naar omhoog,
Naar hooger, dan waar ginds die purpren wolkjes spelen
Met grimmige Alpenspits; — wat wondren uwer macht,
O Eeuwge, van wiens lof hier duizend psalmen klinken,
Gij, voor wiens aêm de bergen zinken
En Die ze vastzet door uw kracht....

Thuis is mijn hart!
En of daar groote schimmen zweven
Langs 't wijdberoemde meir, van Vrijheid, van Genie;
Of 't panorama der besneeuwde toppen, — die
Als reuzenfeeën, vast bedeeld met macht en leven,
Ons aanzien, — zich verheft in tooverglans en gloed;
Of op der bergen kruin, daar wij den Heer verwachten,
Een nieuwe wereld van gezichten en gedachten
Zich opent voor den geest en dringt in ons gemoed;

Of 't dal der Alpen met zijn diepen, stillen vrede,
Door de avondzon met licht en schaduw overspreid,
Op 't stijgend, slingrend pad, omtrent bij elke schrede,
Ons wandlaars zich ontvouwt in nieuwe heerlijkheid;
Of naar der heemlen trans, of we in den afgrond staren,
Vol donkre majesteit, verborgenheên en schrik,
Of over 't vergezicht, met onverzaadbren blik,
Als in den droom, onze oogen waren....

Mijn harte blijft verdeeld, ook daar 't aanbiddend gloeit!
'k Zie van der bergen kruin of op de blauwe meren
Altijd iets anders nog dan wat mij schokt en boeit,
Dan slechts.... de wonderen des Heeren.
Steeds is mijn halve ziel verzonken in gepeis,
Steeds zweven voor mij uit de kopjes mijner lieven.
En, och, tooneeltjes mij geschilderd in de brieven,
Die mij den langen weg verlichten op de reis!

Nochtans, uw groote stem spreekt machtig tot mijn ziele,
O wonderschoone Schepping Gods!
Mij bouwt hier de Almacht zelf den tempel, daar ik kniele,
En 't levend water stroomt mij toe uit rots aan rots.
't Geloove wint aan kracht door 't zaligend aanschouwen,
En hoog, in de eenzaamheid, waar de alpenroze bloeit,
Is licht en waarheid in mijn smachtend hart gevloeid
Met al den vrede van 't vertrouwen!

Maar, heilige Natuur, hoe diep en luid en lang,
Als de echo's door 't gebergte, uw stemmen en uw psalmen

Ook in mijn dankbre borst weergalmen,
En tuigen van uw God, die al mijn lof ontvang'!
Toch dieper nog weerklinkt, door 't binnenst van mijn harte,
In 't vreemde, schoone land, altijd een zachte stem,
Die ruischt van uit de dierbre verte,
En die nog luider spreekt van Hem!

Van Hem.... Wiens liefde en licht, uit drie paar vriendlijke oogen,
Zoo heerlijk op mijn paden blinkt;
Wiens lof, uit kindermond, steeds door mijn woning klinkt,
Mijn kluis vol vrede, die 'k al strijdend ben ontvlogen!
Van Hem.... Wiens trouwe, Wiens bescherming en genaê,
Ik al mijn schat beveel, met duizend teederheden,
Terwijl ik 't vochtig oog naar gindsche bergen sla,
Vol heimwee en gebeden!

LICHT EN BRUIN.

Ik groet met liedren en met kussen
Uw blijd, uw moederlijk gezicht,
Zoo lief, zoo heerlijk prijkend tusschen
Ons blonde meisje en 't bruine wicht.
Voorwaar, wel menglen in ons leven
Zich zacht en schoon het licht en 't bruin,
Zoo schoon als in de groene dreven
Hier aan den voet van 't blonde duin.

't Zal niet altijd zoo zacht zich mengelen
Als in dit rijk en zalig uur,
Nu gij met onze vriendlijke engelen
Den vrede smaakt van Gods natuur.
'k Zou ook van God niet durven vragen
Steeds zulk een schoonen levensgaard —
Zoo Hij maar in Zijn welbehagen
U met ons blondje en bruintje spaart!

Bloemendaal 1856.

NEEN NIMMERMEER, ZELFS NIET.

Neen nimmermeer, zelfs niet bij Helmers' bardenkoren,
Of 't ongesmukte lied, vol vaderlandschen gloed,
Waarin een braaf poëet nog eenmaal duchtig de ooren
Wascht aan het „Spaansche rot" en tuigt van Hollands moed;

Neen nimmermeer, zelfs niet als ik „de vlag der dappren,
Uw „driekleur" zoo geliefd, uw „oude leeuwenvaan,"
O Neêrland, in triumf zie door uw steden wappren,
Bij de aankomst van uw vloot.... met haring rijk belaên;

Neen nimmermeer, zelfs niet als ik uw staatspartijen,
Met heilig liefdevuur en onverdenkbre trouw,
Hoor over 't recht belang van Vorst en Natie strijên —
Terwijl volstrekt noch Ik, noch Aap kijkt uit de mouw;

Neen nimmermeer, zelfs niet.... toen ik, met gloênde wangen,
Uw diep besef, mijn volk, vol geestdrift en vol geest!
Van 't geen uit Hollands hand een wereld mocht ontvangen,
Verstond in 't „Leve Louwtje," op Haarlems edel feest;

Neen nimmermeer, zelfs niet nu 'k, bij uw achtste wonder,
Een negende, o mijn stad, in zege rijzen zie,
„Van zooveel steens omhoog en zooveel blufs van onder,"
Begroet van alle kant, met zuivre sympathie;

Neen nimmermeer, zelfs niet als ik de lieflijkheden
Bedenk van ons klimaat en langen lentetijd,
En dankbaar — met het oog op Lap en Samojeden —
Mij in den goeden smaak des Bataviers verblijd;

Nooit vloeide of vloeit zoo rein mij Neêrlands bloed door de adren,
Nooit voel ik mij zoo waar, met teedren liefdeband,
Aan u gehecht, verknocht, o grond, niet mijner vadren,
Toch, o mijn zoet geboorteland!

Dan, waar ik op uw Duin mijn kroost in 't zand zie baden,
En straks mijn oudste wicht al schaatrend vliegt en holt,
Met opgewonden blos, van de eigen mulle paden,
Die ik zoo menigwerf als knaap ben afgerold!

Bloemendaal, Sept. 1856.

AAN DE ZON.

Sonne, ich bin dich müde.
HERDER.

'k Ben u niet moe, o lieve Zon!
— Och schijn maar alle dagen! —
'k Schep in uw glans, o milde bron
Des levens, rein behagen!

'k Ben u niet moe, o lieve Zon!
'k Wou zelfs dat ik mijn leven,
Van voren aan beginnen kon
Nog eens in deze dreven.

Maar zaagt ge mij wel duizend keer
Nú struiklen, vallen, dwalen —
'k Zou wijzer wezen dan weleer,
Mocht ik de proef herhalen!

'k Zou beter kijken waar ik liep,
Steeds voor mijn hart goed zorgen,
En lieve Zon, neen, ik versliep
Geen enklen lentemorgen.

Ik joeg geen droom, geen vlinders na,
Geen kleurrijke ijdelheden:
Werd ik niet wijs, met schande en schaê,
Door 't liefelijk verleden?

Ik zaaide, dat ik oogsten mocht
In rijper levensdagen,
'k Zou willen weten, wát ik zocht;
Méér wegen, minder wagen.

Ik zou verstandig, kalm, geleerd,
Altijd met oordeel kiezen,
En nimmer onberedeneerd
Mijn hoofd, mijn hart verliezen!

Ik werd — ja wat? men wordt toch *iets?*
Maar ach, 't is zóó gelegen;
'k Zou alles willen zijn en — niets,
Want alles heeft zijn tegen!

Geneeskunst is een aardig vak,
Dat kunt ge aan 't kerkhof vragen!
En Godgeleerdheid is.... een zak
Vol raadslen en vol plagen!

Wat werd ik dan? de Hemel weet!
Misschien een Treurspeldichter?
Maar zoo mijn treurspel lachen deed,
Waar dan mijn strijd veel lichter?

En bleek het dan eens dat ik meer
Voor 't Blijspel was geboren —
Zoo ware ik 't oude knechtje weer
En had mijn tijd verloren!

'k Voorzie, mijn tweede leven zou
Dus ook weer hasplen wezen,
Weer lust en strijd en naberouw!
Niet wijzer dan voor dezen!

Weer de onverzoenbre zielenood,
Weer zoeken zonder vinden,
Weer tobben in het klein en 't groot,
En tasten in den blinden!

Gij zaagt me ook dan, o lieve Zon,
Weer struiklen, vallen, dwalen,
Zoo goed als of ik pas begon
In dees geliefde dalen!

En daarom neen! schoon ik uw glans
Bemin, o Licht der aarde! —
Vooral wanneer gij, zooals thans,
Verliefd schijnt in mijn gaarde;

En daarom neen! ik wou niet weer
Teruggaan op mijn schreden:
Wij doolden licht een tweede keer
Nog erger dan wij deden!

Neen, op des levens kronkelpaên,
Veel wijzer is mijn keuze:
Niet óverdoen — maar voorwaarts gaan,
Schoon struiklend, zij de leuze!

Ook, met die leuze in 't hart, geniet
Ik, lieve Zon, uw zegen,
En tevens vaak lacht in 't verschiet
De blijde hoop mij tegen:

Als beter licht ons op zal gaan,
In reiner kring te streven,
Met de ondervinding, opgedaan
In dit zeer leerzaam leven.

VRIENDEN OP 'T KERKHOF.

Aan Gideon.

Wij gingen menigwerf te zamen in dit leven,
De paden onzer jeugd, de wegen van ons lot,
Langs 't zonnig Y — door 't duin — in jonkheids tooverdreven,
In strijd, ten feest, op reis, in weemoed en genot;

Nú gingen wij voor 't eerst met velerlei gedachten,
Met zielen nauw vereend en broederlijke schreên,
Waar ons nog nimmer saam des levens stormen brachten,
Voor 't eerst naar 't vredig kerkhof heen.

De doodsklok luidde in 't rond, daar wij een lijkje beidden,
Het lijkje van een kind, gekomen om te gaan, —
Wij, arm in arm gekneld, wij spraken niet of schreiden,
Maar hoorden met ons hart die sombre tonen aan.

Wij volgden 't kistje straks en zagen 't langzaam dalen
In 't grafjen, uitgezocht met teedre vadertrouw....
De lage najaarszon toen met haar bleeke stralen
Verlichtte een stil tooneel van diepen zielerouw.

Daar was niet vaak een uur zoo treurig in ons leven, —
Toch donker was het niet: Gods licht blonk in de ziêl;
Gij wist aan wien ge uw kind — uw een'gen — weer moest geven,
Gij wist dat al uw schat niet in die aarde viel;

En 't was mij toen ik u met vroomgebogen hoofde
Dat dierbaar kinder-lijk zag volgen naar het graf,
Als volgdet gij dien Heer, in wien gij jong geloofde,
En droegt het kruis Hem na, die u zijn sterkte gaf.

Ja, smartlijk was dat uur als wij naar 't kerkhof brachten
Die asch van zooveel vreugde en hope in 't zoet verschiet,
En ook ik hield mijn schat wel vaster in gedachten,
Maar donker — donker was het niet.

Neen, schoon uw herfstglans ons, o Zonne dezer dalen!
Wel diep weemoedig sprak van bloeien en vergaan,
Ons oog zag beter licht dat kleene graf bestralen,
Omringd van liefde en rouw en afgevallen blaên.

Neen, schoon de groote smart de zielen boog ter neder,
De smart ook heiligde ons en hief ons hemelwaart,
En Hij die troosten kan, zoo machtig en zoo teeder,
Was met „de twee of drie" daar bij dat graf vergaêrd.

O vriend, wij gingen vaak te zamen in dit leven,
Maar nimmer heeft mijn hart zoo diep gevoeld, herdacht,
Als op den zwaren weg naar gindsche kerkhôfdreven,
Hoe God mij saam met u den weg des Levens bracht!

D., 1854.

EERSTE EN LAATSTE REIS.

'k Verliet het lieve vaderland
Slechts éénmaal in mijn leven,
Maar vond geen heil aan 't Zuiderstrand
Noch in de schoonste dreven —
Want zij was thuis gebleven.
Nu zal ik nooit naar strand noch land
Mij weer op reis begeven;
Ja, trek alleen aan Liefdes hand
Op reis naar 't andre leven!

(RÜCKERT.)

LEVENSVOORWAARDE.

Het leven heeft zijn lieflijkheên;
Den God des levens rijst mijn lied!
Maar leefde ik niet voor eeuwig, neen —
Zoo leefde ik liever niet.

Gij kindren, zijt mijn grootste schat,
De reinste vreugd, die de aard mij biedt;
Maar, zoo 'k u niet voor eeuwig had....
Ik had u liever niet.

Te kennen, rustloos, is mijn wensch;
Schoon is des geestes wijd gebied!
Maar zag ik hier zijn enge grens,
Ik dacht maar liever niet.

't Geluk der liefde is 't leven waard,
Is hemeltroost in de aardsche smart,
Doch waar' heur band een band van de aard....
O, sterf dan, minnend hart.

Ja sterf, in dien onzaalgen stond,
  Als 't rijk geloof me ontzinken zou,
Dat in mijn wezen is gegrond,
  Mijn Schepper, in Uw trouw!

In Uwe trouw en waarheid, Heer!
  Die levenstrek en kennisdorst,
En zielenooden, diep en teer,
  Legde in mijn dankbre borst:

Die, over mijn gebogen hoofd,
  Laat rijzen 't hemelsch heir der nacht,
Dat de aarde toewenkt: O gelooft
  En twijfelt niet, maar wacht!

Dat, als bij plechtig harpgeruisch,
  Herhaalt, verklaart het goede woord,
Uit heilgen monde op aard gehoord,
  Van 't groote Vaderhuis.

1856.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN GELUKKIGE.

....1858.

Als ik mijn huis alléén, mijn zoet geluk aanschouwe,
  De moeder met haar kroost gezegend en bemind,
Dan rijst, diep uit mijn hart, de lofzang Uwer trouwe,
  Dan looft U, stille, o Heer, Uw rijkgezegend kind.

'k Weet, voor mij-zelf, alleen te staamlen van Uw zegen,
  Daar was méér licht dan bruin in mijn gelukkig lot,
En ziet mijn oog terug op de afgelegde wegen,
  Ik zie Uw weg, Uw leiding, o mijn God!

Nochtans wel menigwerf is 't donker in mijn ziele,
  De frischheid van mijn vreugd werd lang des Levens roof,
En daar zijn uren dat ik neerval, maar niet kniele,
  En roep tot U, maar niet geloof!

Helaas, ik zag meer rouwe en raadslen in dit leven,
Dan waar mijn zorgloos hart, mijn ijdle jeugd aan dacht;
Een nachtegalenkoor sloeg in mijn lentedreven
En 'k hoorde, o armen, niet uw bittre lijdensklacht.

Sinds, daar is veel verkeerd; en menig stille wonde,
Waaraan mij 't harte bloedt, tuigt van des levens strijd;
Ik ken uw jammren thans, Dood, Armoe, Krankte, Zonde,
'k Weet hoe de weemoed lacht en hoe de weelde lijdt!

't Moog licht zijn in mijn huis, 't is nacht vaak om mij henen,
De ellende, die 'k ontdek, ontrooft mij vreugd en vreê,
Ik kan niet blij zijn, 'k zie te velen die daar weenen,
En morgen — morgen schrei ik mee:

Vergeef me, o God, ik weet wij hebben 't kruis van noode,
En lijden dringt tot U de ziel die U verlaat,
Doch menig lijden schijnt me een raadselvolle bode,
Wiens taal Uw schepsel niet verstaat.

Doch, daar is ramp aan ramp voor onze vragende oogen,
O Almacht, met Uw liefde in onoplosbren strijd,
Waarbij ook 't hard gemoed wel krimpt van mededoogen,
En die toch komt van U, die louter goedheid zijt!

Ach, waart Gij nog op aard en, Heiland! in ons midden,
Was daar nog hulp bij U voor al te foltrend leed,
Ik zou wel met den drang der Kananeesche U bidden,
Tot Ge ook — in gindsche kluis — uw liefdewondren deedt.

Maar Gij zijt heengegaan! Nog spreekt in heilge stonden,
Uw woord, Uw godlijk woord, wel zacht tot onze smart,
En vloeit, als hemeltroost! in onzer ziele wonden —
Maar is 't u steeds genoeg, o twijflend menschenhart?

Vergeef me, o God en Heer! mijn ziele buigt zich neder,
Het angstige waarom? drukt zwaar op mijn gemoed,
En mijn geloof drijft, als een stroohalm, zwak en teeder,
Drijft henen op des twijfels vloed!

Vergeef me, o God en Heer, verlicht mij, leer mij hopen,
Versterk mij in 't Geloof aan Uw onzichtbre trouw,
Ontdek U, sluit mijn oog Uw heilgen Hemel open,
Dat ik in beter licht ons menschenlot aanschouw!

O geef mij vrede! Leer mij troosten, leer mij strijden,
Tot eens, uit nacht en rouw, Uw Liefde zich verklaar,....
Gij tegenover al de raadslen van ons lijden,
Gij hebt ook 't schoon geheim der Toekomst, Gij, niet waar?

O leer mij volgen; niet steeds vragen: wat zal deze?
Maar zoeken staêg Uw hand op al mijn levenspaên:
Blijv' mijn bekommerd hart, vol meelij' vaak en vreeze,
Toch steeds in eigen lot Uw liefdestem verstaan! —

Doch spreek mij, dwaze, van geen hemel hier op aarde,
Dien slechts de zelfzucht bouwt, in enge liefdekluis....
O mensch, uw levenshof bloeie als een lentegaarde,
In 't midden, voor wie denkt en liefheeft, rijst — een kruis.

—

HET OUDE HUIS.

Daar zijn we in 't nieuwe huis!
't Is deftig, dubbel, breed.
Hier door mijn wand dringt geen gedruis,
Geen tocht, door raam of reet.

'k Heb tien vertrekken, vol gemak,
Een badvertrekje inkluis;
We zijn, heusch! aardig onder dak,
En 'k prijs dit nieuwe huis....

Doch ik verlang naar 't oude weer,
Daar 't lekte door het dak,
En daar, o zegen! steeds al meer
Geen lucht, maar ruimte ontbrak.

Het oude, dat daar aan de vest
Zoo witjes lacht in 't groen!
Zoet nestje, voor den zomer best,
Doch niet in elk saizoen.

Het oude, daar voor 't eerst mijn hart
Gesmaakt heeft, wat niet al!
Een liefde, een zaligheid, een smart,
Die 'k nooit meer smaken zal!

Daar in een bange, heilge nacht
Uw eerste levenskreet,
O eerste wicht, zoo blij verwacht,
Mijn ziele siddren deed;

Het oude, daar het leven, nog
Zoo nieuw voor mijn gemoed,
Vol frisschen glans en schoon bedrog,
Mij toeblonk rijk en zoet!

Het oude, met zijn woonvertrek
Zoo vol gezelligheên,
Zijn hof, met menig dierbre plek,
En 't spoor der dierbre schreên!

Het oude, dat van menigeen
De erinring had bewaard,
Die nimmer hier zal binnentreên,
Vreemd aan des vreemden haard....

Ja, keeren wou ik, zoo het mocht,
Naar de eerste, lieve kluis,
Met halfsteens muur, vol tocht en vocht
En knabbelend gespuis!

'k Voel me in dit mooie huis — niet thuis;
Dees wanden spreken niet,
'k Sleep langs de breede trap mijn kruis,
En stootrig klinkt mijn lied!

En toch misschien — 't is wel, 't is wijs,
Schoon nu mij 't harte bloedt,
Dat ik mijn needrig paradijs
Maar moedig heb gegroet!

Het is niet goed, dat we op deze aard
Ons hechten al te zeer
Aan huis en hof, aan haard en gaard
En dingen van 't Weleer.

Verstandig is 't van tijd tot tijd,
Een teedren, sterken band,
Die 't arme harte bindt en vleit,
Te schudden van de hand:

Te scheiden van een dierbre plek,
Vol weemoed en genot,
Te wennen maar aan elk vertrek —
Verhuizen is ons lot.

D. 1857.

MORGEN BIJ DE DUINEN.

Alles lacht, alles zingt,
Alles bloeit, alles blinkt
Hier zoo lieflijk als immer te voren:
In de dalen is rust,
Op de heuvlen is lust
Toch heeft alles zijn lichtglans verloren.

Naar mijn Duinen niet meer,
Met het hart van weleer,
't Levenslustige hart, zal ik staren:
Aan hun voet, onder de aard,
Rust een stof, ons zoo waard,
Rust.... de vreugd van vervlogene jaren.

Aan den voet van ons Duin,
Op wier blinkende kruin,
Vaak mijn lied van Gods zegen verhaalde,
Daar rust, lieflijke, gij,
Die ons leven zoo blij
Als een lachende zonne bestraalde!

Waart gij schoon, waart ge goed,
Blonk een minnend gemoed,
Uit die trouwe, die zusterlijke oogen.
Was uw lach vol genot
Ook geen danktoon voor God,
Die daar kinderlijk oprees ten hoogen?

Heeft ons hart u bemind,
O gij hartelijk kind,
Zachte lievling van zuster en broeder;
Frissche jeugd, zonder smart,
Blijde Reine van hart,
Liefste vrouw en verruklijke moeder!

Als uw stemme, zoo schoon,
Klonk geen nachtegaalstoon
Immermeer langs de vredige heuvelen:
Wat gezang, wat gekout,
Als ge 's middags in 't woud,
Bij uw eerstling op 't mos zat te keuvelen!

Waar gij traadt, kwam de vreê
En gezelligheid mee,
't Was geluk, uw geluk maar te aanschouwen,
Want van 't helder gezicht
Straalde leven en licht,
Vroolijke onschuld en dankbaar vertrouwen.

Op uw zerk straalt de glans
Van de lentezon thans,
Om uw graf ruischt de vroolijke morgen,
Alles fluistert een lied,
Alles leeft en geniet,
Alles lacht als een jeugd zonder zorgen....

Maar de glans uwer jeugd,
Die mijn ziel heeft verheugd,
Schijnt niet meer in de bloeiende gaarde,
En voor 't kluisje uwer trouw,
Speelt een knaapje, in rouw —
Gij zijt treurig, o heerelijke aarde!

Bloemendaal 1857.

KOMEN EN GAAN.

Daar is een tijd van komen,
Daar is een tijd van gaan:
Dat hebt gij meer vernomen,
Maar hebt gij 't ook verstaan?

O wie het mag doorgronden,
Dat spreekwoord zoo vol zin,
Die kent der Liefde wonden,
De weelden van de min.

Dien mochten oogenblikken
Soms uren wreeder pijn,
En uren van verkwikken
Soms als sekonden zijn.

Die heeft met bevend schromen
Vaak in zijn luistrend hart
Een lieven tred vernomen,
Vernomen uit de vert';

Maar liet ook vele reizen
Zijn ziele bij zijn schat,
En ging die spreuk bepeizen
Stil op zijn eenzaam pad.

Die heeft in 't zoete leven,
Vol leed en lieflijkheid,

In jonkheids rijke dreven
  Genoten en — geschreid;

En in zijn stiller harte
  Zich reeds een schat vergaêrd
Van weemoed, liefde, smarte,
  Dien hij getrouw bewaart.

Die weet, wij armen boeten,
  Wij boeten wreed en snel,
Vast menig lief ontmoeten
  Met menig lang vaarwel.

Die ziet ook, in zijn droomen,
  Langs schemerende paên,
Soms vrienden wederkomen,
  Die ver zijn weggegaan.

Die treurt om Lenteweelden,
  Maar jaagt niet meer vooruit,
Als toen zijn vingren speelden
  In 't haar der blonde bruid.

Die denkt, sinds enkle jaren,
  Bij 't komen van het groen,
Aan 't vallen van de blaêren
  In 't stemmende saizoen.

En in de najaarsvlagen,
  In 't dwarlen van de blaên,
Hoort hij een stemme klagen
  Van komen en van gaan.

Die blikt soms lange, lange
  Terug in zijn weleer,
En 't wordt hem bange, bange,
  En 't leven buigt hem neer.

Hij peinst: nog pas gekomen,
  Pas gistren, en zoo veer

Reeds op de snelle stroomen
Van 't wondre, diepe meer?

Hij voelt zijn moeders kussen
Nog gloeien op zijn wang,
En hoort al ondertusschen
Een dierbren wiegezang.

Hij ziet zich zelven stoeien
Met knapen op het duin,
En reeds — zijn kindren groeien
En bloeien in zijn tuin....

En midden in den zegen,
De trooste van zijn God,
Stroomt hem de weemoed tegen
Van 't wisslend menschenlot....

Daar is een tijd van komen,
Daar is een tijd van gaan....
Dat hebt gij meer vernomen,
Maar hebt gij 't al verstaan?

O, wie het mag verklaren
Dat spreekwoord, zoo vol smart,
Die leefde luttel jaren,
Maar leefde met zijn hart,

Die voelt van al dat komen,
Dat komen en dat gaan
Van menschen, dingen, droomen,
Zich moe en onvoldaan;

En zoekt met sterk verlangen
Naar Een, die komt en — blijft,
Wien hij aan 't hart kan hangen,
Waar alles henen drijft.

Die weet een klok van scheiden
Luidt rustloos door het dal,

En leerde zich bereiden,
Bereiden voor 't geval;

En haakt met alle vromen
Naar 't oord, waar vroeg of laat
Weer allen samenkomen
En niemand henengaat.

ONDER DE LINDE.

Ik min u, o mijn Lindeboom,
Zoo rijk, zoo lommerdicht;
Nochtans, o Herfstwind, koom ja koom!
Ontloover mij mijn groenen boom—
En door de ontblaêrde takken stroom'
En straal' mij 's Hemels licht!

WELGELEGEN.

'k Noem mijn huis, vol huwlijkszegen,
Kinderliefde en moedermin,
Somtijds lachend: Welgelegen;
Maar die scherts heeft droeven zin.

„Welgelegen? woont gij buiten?
Of is 't uitzicht dan zoo schoon
Op uw stadje, door de ruiten?" —
Neen: doch weet ge wáár ik woon?

Vlak bij 't kerkhof! Al de dooden
Moeten steeds mijn huis voorbij
En verkonden, stille boden:
„Heden ik en morgen gij."

't Is wel vroolijk! zelfs bij tijden
Al te vroolijk! veel te druk

Kunnen de ekipages rijden
Langs mijn woning vol geluk.

'k Zucht dan vaak ook: Stille vrinden,
Neemt, zoo 't kan, de boodschap mee,
Dat ik graag bij mijn beminden
Nog wat blijven wou in vreê! —

Vlak bij 't kerkhof, maar twee schreden
En ge zijt er, gauw en goed,
Waar ge lang om heen kunt treden,
Maar toch eindlijk rusten moet.

Vlak bij 't kerkhof, maar één stapje,
En ik sta er aanstonds voor;
Komt mijn tijd voor 't laatste stapje —
'k Heb geen rijtuig noodig, hoor!

Aaklig, hé, om zoo te wonen
Vlak bij 't kerkhof, bij je graf?....
Maar, mijn lieven, sterken, schoonen!
Woont ge er dan veel verder af?

D. 1858.

OP EEN KIND IN MEI GEBOREN.

I.

Er is een kind geboren,
Een jongentje in de Mei,
De feestmaand, de uitverkoren
Der Liefde en Poëzij.

Zijn wieg staat tusschen rozen
En gouden regens in,
En bleeke wangen blozen
Er bij — van moedermin!

De blonde zusjes staren
  Verbaasd het broertje aan;
Moet dát in later jaren
  Met haar uit wandlen gaan?

Zijn vaders hart vloeit over
  Van weelde, liefde en dank;
De nachtegaal in 't loover
  Zingt hem een wiegezank;

Zingt: „Welkom in dit leven,
  Zoo treurig en zoo blij!
Pluk bloemen in zijn dreven,
  Gij knaapje van den Mei!

„Zie, aardig lentewichtje!
  Lief kopje, fijn en blond,
Steeds met een schalk gezichtje
  Blijmoedig hier in 't rond!

„Groei, onder 's Heeren zegen,
  Als 't bloempje van 't getij,
Voorspoedig in den regen,
  En 't zonnetje van Mei!

„Blik onder vreugd of smarte,
  O frissche lenteknop,
Steeds met een open harte
  Ten hoogen hemel op!

„Doet ge ooit een liedje hooren,
  Zoo klink' het vroom en vrij,
Als 't lied der lentekoren
  Vol zoete melodij!

„De God der lente spreide
  U rozen voor den voet,
De God der Liefde leide
  U zachtkens, trouw en goed!

„Bloei in uw vaders gaarde,
Bloei aan uw moeders zij',
Hun schoonste bloem op aarde
Gij knaapje van den Mei!"

II.

Een logen bleek u 't lied van Mei,
Een droom — de beê der Poëzij.
De wind der duinen, klagend over
Uw moeders graf, door 't dorre loover,
Zong, kind der Lente, droef en bang
U ras een andren wiegezang....
Toen vloodt gij-zelf naar beter dreven
En zijt geen tweeden Mei gebleven —
Wel mocht ge na dit wreed begin!
Ach toch, wat bloemen de aard kan geven,
Hij heeft geen Meimaand in het leven,
Die vroeg u derft, o moedermin!

NOOIT VAN PAS.

Bij 't zorgen
Voor morgen
Vond niemand ooit baat:
Eerst, als ge er vóór staat,
Dan voelt gij het kwaad;
En als gij 't voelt, dan helpt geen raad, —
Dus: Wijsheid komt steeds te vroeg of te laat.

LIEFDE.

Die ik het meest heb liefgehad, —
't Was niet de slanke bruid, met wie 'k in 't zoeter leven
Mocht dwalen op het duin en droomen in de dreven,
Wier hand mij leidde op 't rozenpad;

't Was niet de jonge en teedre vrouw,
Die, goede genius, mijn hart, mijn huis bewaakte,
Die mij het leven, ach, zoo licht en lieflijk maakte,
Met al den rijkdom harer trouw!

„Zoo was 't de moeder van uw kroost,
Die u, gelukkige, voor 't offer veler smarte,
Deed smaken, onvermengd, het reinst geluk van 't harte,
Des levens liefelijksten troost?"

Neen! — die ik 't meest heb liefgehad,
Dat was mijn kranke; 't was de moede, de uitgeteerde,
Van wie ik leven beide en hopend sterven leerde,
Toen 'k weenend aan haar sponde zat.

1859.

VERLOREN SLEUTEL.

Veel wat ik eenmaal recht verstond,
Versta ik thans niet meer.
Waarom?.... Het blind Geloof verzwond,
De Twijfel drukt mij neer.

(Gevolgd.)

NIET VOOR DE MENSCHEN.

Matth. VI: 16.

I.

Voor de menschen klaag uw leed
Niet te luide, niet te lange,
Niet te bange:
Meest vertooning scheurt haar kleed.
Pronk niet met geleden smarte;
Stilte is tolk van 't diep gemoed,
Meer dan wanhoops tranenvloed.
De eedle ziel, bij 't heilig lijden,
Heeft haar fierheid; vreest der schaar
Oppervlakkig treurgebaar,
Als den troost der ongewijden;
Wat voor allen, niet voor háár!
Moge een traan het oog ontglijden,
Echte droefheid, bleek maar schoon,
Draagt heur wonden niet ten toon.
Doch de nachtwaak ziet haar strijden,
Doch háár Trooster kent haar rouw,
En die zij beweent haar trouw!

II.

Kunt gij 't overvloeiend hart
Niet beheerschen? 't Juk der smart,
't Heilig kruis niet stille dragen?
Móet ge luide uw jammer klagen,
Handenwringen, Waarom vragen?
Uitkomst zoeken in geween?
Ga, beproefde,
Zielsbedroefde,
Gij ook — in den hof, alléén!
Niet voor allen slaak uw klachte;

Voor den Kenner der gedachte,
Voor den Hoorder der gebeên,
Stort uw ziele uit, klaag en ween!
Ween en — bid! en 's Heeren vrede,
— Engel, die vertroostend lacht —
Licht en kracht,
Op uw tranen, op uw bede,
Zullen dalen in uw nacht,
Straks, o gij van God verkwikte!
„Zalf uw hoofd" en beur 't omhoog,
Wisch de tranen uit het oog,
Dat den Hemel tegenblikte!
Toon ons geen mismaakt gelaat;
Laat óns in uw kalme trekken,
Van den rouw die niet vergaat,
Dieper 't echte spoor ontdekken!
Eenvoud, waarheid in de smart,
Tuige ons de adel van uw hart.

—∞—

'T WAS TOCH DE HOVENIER.

Zij, meenende dat het de hovenier was.....
Joh. XX : 15.

'T Was toch de Hovenier, Hij, die in Jozefs gaarde
Uw schreiend oog verscheen, o droeve, teedre vrouw,
Toen niets meer dan een lijk uw schat was op deze aarde,
En alles wat gij zocht in grooten zielerouw!

'T Was toch de Hovenier, Hij, die begon te vragen:
Wien zoekt gij? — die u straks Maria! tegenriep,
En met zijn woord het licht deed in uw ziele dagen
En in een paradijs uw woestenij herschiep!

't Was toch de Hovenier! De knoppen gingen open,
Gereed te sterven op den akker van 't gemoed,
De knoppen van geloof en liefde en vreugde en hope,
Bij 't ruischen van zijn uchtendgroet.

Zij wachtten op zijn dauw, zij smachtten naar zijn zegen,
De kiemen aller deugd, de bloemen van het hart:
Zijn woord was voor haar groei de wondre lenteregen,
Zijn blik de milde zon, na winterkoude en smart!

Ze ontloken om niet meer te sterven, maar te bloeien,
O, langer dan een lente-, een schoonen zomerdag,
Om, door zijn zorg gekweekt, in 't diepst der ziel te groeien,
Hoe menig bloem der aard het oog verwelken zag!

't Was toch de Hovenier! En, wie in 's levens gaarde
Dien man niet heeft ontmoet, Maria, zoo als gij,
Zijn ziele schreit en smacht, al bloeit de zonnige aarde,
En zoekend waart hij om in 't lentefeestgetij.

1859.

ONVERMOEID.

Des drijvers geweldige roede
Jaagt rustloos ons voort op ons pad:
Wij loopen en worden wel moede,
Wij wandlen en worden wel mat.

De hitte des daags drukt ons neder
En donker daalt menige nacht;
Wij gaan — en wij komen niet weder,
Waar 't luchtje zoo mild was en zacht;

Waar lieflijk de levensstroom ruischte,
En vroolijk uit bloemhof en dal

De wildzang der vogelen bruiste
  En 't hart sloeg met jubelgeschal!

Hoe kwijnden en bloemen en zonnen!
  Veel trouwe gezichten zijn heen:
De reis, zoo gezellig begonnen,
  Werd somber en eenzaam meteen.

Wat vloodt ge ons, gij lieve, gij goede?
  Keert weder ten steun op ons pad!
Wij loopen en worden zoo moede,
  Wij wandlen en worden zoo mat!

Zij keeren niet weder, de dooden,
  En 't omzien wekt ijdele smart;
Wat staat gij? — de rust is verboden!
  Geen ruste, al bezweek ook uw hart.

Noch omzien, noch schreien, noch klagen
  Vertroost, vernieuwt ons de kracht....
Mijn ziel, laat een psalmtoon u dragen,
  En klink', o mijn harpe, te nacht:

Wij slaan naar de bergen onze oogen,
  De hulpe zal komen van God:
't Is Hij, die uw tranen zal drogen,
  U leidt op den weg van uw lot!

Vaartwel dan, gij lachende dreven!
  En vredige dalen, gegroet!
Berg-op gaat de weg van ons leven,
  Wij stijgen met manlijken moed.

Al buigen, in treurig gepeize,
  Wel vaak onze zielen zich neer,
De korte verdrukking der reize
  Vindt ook haar vergoedinge weer.

Wij kennen en — kussen de roede,
  Die rustloos ons drijft op ons pad,

Wij loopen en — worden wij moede —
Wij zoeken ook de eeuwige Stad!

Geen rusteloos zwerven en smachten
Is 't leven: een Doel licht ons voor;
En worstlende winnen wij krachten,
En dwalende vinden wij 't spoor!

Een Machtige steunt ons en schraagt ons,
Wij struiklen: Hij richt onzen voet;
Wij vreezen, wij vallen.... Hij draagt ons
Getrouw over bergen en vloed!

Zoo vreest niet! laat rijzen uw psalmen,
Laat vroolijk langs afgrond en rots
Het moedige reislied weergalmen,
Het reislied der kinderen Gods.

Wij wachten met dankende hoofde
Uw heil en uw waarheid, o Heer!
En wat het verleden ons roofde,
Geeft schooner de toekomst ons weer.

Steek' de zon, daal' de nacht, Gij Algoede!
Zijt schaduw en licht op ons pad; —
Wij loopen en worden niet moede,
Wij wandlen en worden niet mat.

ROUWBEKLAG.

God heeft u zwaar beproefd! — Ik weet
Eén troostgrond maar: dat Hij het deed.

1859.

HET HAANTJE VAN DEN TOREN.

Fiat voluntas.

November 't laatst, maar even toch,
door storm en sneeuwjacht heen,
Was ze uitgewipt naar Moeders huis
met overhaaste schreên.
Men knorde op 't onvoorzichtig kind;
zij — kuchte, met een lach....
Doch 's avonds van dat wit gelaat
ontroerde wie haar zag.

En sedert ving haar lijden aan;
de kiem der wreede kwaal,
„Die langzaam moordt, als sluipend gif,
en wis, als 't grievend staal,"
Schoot wortlen in heur jonge borst....
een blijde lentegaard....
En de arme kunst zocht weer naar 't kruid,
dat nergens wast op aard.

Het einde was beslist; doch zij
verdroeg haar kruis, als meest
Haar kruisgenooten, 't hart vol hoop,
met plannenrijken geest.
Zij leed, met lieve lijdzaamheid,
ook waar van week tot week,
Trots korte vleugjes van herstel,
haar teedre kracht bezweek.

Toch, dat eentonig leventje,
met zorg bewaakt, verdeeld, —
Was ze ook niet moe als nichtje een uur
had aan haar zij gespeeld? —
Dat dobbren tusschen hope en vrees,
die voorgeschreven rust,
't Was wel een kruis, een bitter kruis,
voor lieve „Levenslust"!

Ach Levenslust!... in beter tijd,
Zoo schertsend, noemden haar
De vrienden van haar schoone jeugd,
een teedre vriendenschaar,
Die zij, een zonnetje in haar huis
en feest van 't huislijk feest,
Bezielde door haar liefelijkheid
en rijken, dartlen geest.

Want levenslustig was heur aard,
zij lachte nimmermoe,
De jonge vrouw, vol kinderzin,
het lieve leven toe.
Geen zorg boog licht dat hoofdje neer;
en niets, een rozeknop,
Een zonnestraal, een lief gelaat
wond haar jong hartjen op.

Daar geurden rozen in haar ziel,
een nachtegalenkoor
Sloeg in haar reine borst, en sloeg —
temet eens vroolijk door!
Zij kon vertellen als een fee,
Vol dartle fantazij,
En op haar lippen zweefde graag
de schalke plagerij.

Toch was ze ook ernstig ja en vroom —
doch somber was zij nooit!
Haar ernst was in geen rimpel, neen,
maar in een lach geplooid.
Dat vroolijk hartje was ook diep,
doch in zijn diepte scheen
Een licht van Liefde en Hoop! dus wierp
het stralen om zich heen.

Zij bloeide in de eerste huwlijksjeugd,
als 't bloempjen in mooi-weer;
Zij tooide met haar blijden zin
haar leven en verkeer;

Zij schiep een wereldje om zich heen,
Vol geest en vol geluk,
Waarin haar geestje zich bewoog,
gezellig, vroolijk, druk.

Hoe deelde ze aller lief en leed!
haar handdruk was een troost,
Haar zilvren stem een feestgezang!
haar vriendschap, onverpoosd,
Was hier en daar en overal,
waar voor die gulle ziel
Een jarig kind te omhelzen, of —
een traan te drogen viel.

Want zij liep uit vast iedren dag:
zij stak, door weer en wind,
Het zorgloos neusjen in de lucht,
dat onvoorzichtig kind.
En plaagden haar de vrienden soms
om haar uithuizige' aard,
Dan zuchtte zij: het blijft ook nog
zoo eenzaam aan mijn haard!

Doch waar ze kwam, zij deed u goed,
zij sleepte u, kozend, mee;
Zij spreidde lichtjes om zich heen
van vroolijkheid en vree;
Zij tierde en bloeide: een schoone bloem
in 's levens lentehof....
Totdat op eens de Noordewind
haar ranken stengel trof!

Nu denk u dartle Levenslust
gevangen in haar kluis,
Van week tot week, van maand tot maand,
en weeg haar bitter kruis!
Men hield haar stil, men hield haar klein,
lang praten leek haar niet,
En menigeen klopte aan haar deur,
dien men niet binnenliet.

Weleer, hoe vlood die winter om,
dien ons haar frissche lach,
De Lente der gezelligheid,
zoo vaak te prijzen plag;
Nu, 't was haar drukste feest wanneer
haar kleene naamgenoot,
Van tijd tot tijd, een mooien dag,
mocht spelen aan haar schoot.

Haar woning was niet vroolijk ook:
door kleine vensterruit
Zag 't ruim, maar somber ziekvertrek
op 't stille kerkplein uit.
Slechts was daar Zondags wat te zien,
en dikwijls vraagde zij:
„Och wandel soms een stapjen óm
en ga dan hier voorbij!"

En wie het deed, die werd beloond
met d' allerliefsten knik;
Zij stond een schreê van 't venster af
en volgde u met haar blik
Zoover zij kon! maar somtijds ook
dan zocht men, dagen lang,
Vergeefs de lieve schim voor 't raam....
en menig hart sloeg bang.

Doch straks weer zat ze op de oude plaats
en gluurde door de ruit.
Het ging met haar al op en neer
en langzaam achteruit,
November was 't de laatste maal
dat zij haar kluis verliet;
Het werd al Maart, het werd April,
en beter werd zij niet.

Zij voelde 't wel, zij vreesde 't wel,
doch vleide zich nog meer —
De Hoop voor de arme kranken voedt
een liefde wreed en teer —

En was maar eens de Mei in 't land
en gure April voorbij,
Dan werd ze ook beter, sprak haar wensch,
en dat geloofde zij.

„Ik sterf hier in mijn duf vertrek;
maar lucht en lentegloed,"
Dus dacht zij, stil of luid, „ziedaar
wat mij genezen moet!
Ze weten 't niet, ze weten 't niet,
met al hun medicijn,
God heeft de beste: bloemengeur
en warmen zonneschijn!"

„Naar Buiten wil ik, de eerste week,
de tweede week van Mei,
Liefst naar mijn duinen, zoo het mag;
daar ademde ik zoo vrij,
Daar was ik iedren zomer toch
altijd zoo heel gezond;
O, 'k zal genezen in die lucht
en op dien dierbren grond."

„Ben ik maar eenmaal daar, gewis
dan sterk ik langzaam aan,
'k Zal met een steuntje dag aan dag
een eindje verder gaan;
En ben ik moe, dan ruste ik uit
aan onzer heuvlen voet....
't Is ook versterkend, 't lekkre zand,
gestoofd door zonnegloed...."

En al haar dierbren, om de beurt,
herhaalden trouw en teer:
„Gij moet naar Buiten! zeker, daar
vindt ge al uw krachten weer.
En was het nu maar warm en zacht,
licht deed een toertje u goed,
In maklijk open rijtuig, kind!
geduld maar! en houd moed!"

Een open rijtuig! en het oog
der zwakke glom van vreugd
Bij deez' gedachte, die altijd
haar zinnen had verheugd.
„Een open rijtuig!" riep zij uit....
„En lucht en lentegeur....
Hoor, 'k ben genezen, Moederlief,
als 't stilhoudt voor mijn deur."

En Meimaand kwam! en met haar, zie,
een vleugje van herstel;
Valsch zonnetje in een droeve lucht;
doch zij: „ik wist het wel,
Gods lente brengt me al redding aan;
zoo nu de zon maar scheen,
'k Geloof — ik liep mijn kerker uit
zoo luchtig als voorheen!"

Doch onze Noordsche Mei, helaas,
is arm aan zonneschijn,
Hij kan zoo koud, zoo droef, zoo guur,
hij kan November zijn.
En zoo was 't nu: de Noordewind
blies langs de kale gracht,
En dicht bij Pinkster werd nog steeds
„de lieve Lent" verwacht.

Dat griefde haar; dat deed haar pijn;
die borst, van hoop vervuld,
Nu dat haar zoetste hope loog,
verging van ongeduld.
Mistroostig werd zij voor het eerst,
en, meer dan vroeger ooit,
Verveelde 't somber uitzicht haar,
met boom noch mensch getooid.

Toch iedren morgen, dag aan dag,
was 't nu haar eerste werk,
Te staren over 't plein en dan —
naar 't Haantje van de kerk,

Met vragend, mijmrend, nieuwsgier' oog,
een spiegel van dat hart,
Vol scherts en weemoed tegelijk,
en spelend met zijn smart.

Want op het hunkren naar de lucht
was 't antwoord keer aan keer:
„De wind is Noord, de wind blijft Noord,
't is guur, 't is nog geen weer:
Kijk, lieve, als 't Haantje van de kerk
zich zóó — naar óns toe — draait,
Dan ruischt het koeltje dat u zacht
als balsem tegenwaait."

Zoo werd gezegd, gevleid, getroost....
en iedren morgen stond
Zij nu voor 't raam en tuurde en keek,
een lachjen om den mond,
Een traan in 't oog; zij schudde straks
haar kopje, reis op reis,
En dacht en sprak dan bij zich-zelf
in vreemd en droef gepeis:

„Ach, 't is weer de oude boodschap, ja,
en 't Haantje zegt: blijf thuis,
En weer een kouden, langen dag
verkwijne ik, in mijn kluis.
Hoe anders was 't een vorig jaar,
hoe zorgloos liep ik uit....
Ik was toch recht gelukkig tóen;
ik wist van Noord noch Zuid."

„Neen, 'k schonk U vroeger nooit een blik,
ik liep door weer en wind!
Zeg, hoofdig Haantje, wreekt ge u thans
op 't onvoorzichtig kind?
En houdt ge u dan maar doof, steeds doof,
voor al mijn geestigheên....
Als —" volgde er bitter, na een poos —
„als — God voor mijn gebeên!"

En weemoed overstelpte haar,
zij wrong in diepe smart
De bleeke, lange handen saam,
met angstig jagend hart,
Tot ze eindlijk schreien kon en riep:
„Te leven is toch zoet!
Neen, vrienden, arme Levenslust
heeft nog geen stervensmoed...."

Doch straks verhief zij 't hoofdje weer
en 't leliewit gelaat:
„Ik meen dat zulk een droeve bui
mij gansch niet vriendlijk staat."
Zoo dacht ze en sloeg het kalmer oog
weer naar den torentop,
En dreigend met den vinger was 't:
„Pas morgen beter op!"

Maar morgen, ach, 't was de eigen strijd
in 't somber ziekvertrek;
Zij voerde met haar torenspits
een dagelijksch gesprek;
Zij schonk haar nu wel menig blik
En menig vleiend woord,
Maar 't baatte niet: heur onheilsboô
wees onverbidlijk: Noord!

Maar morgen stond ze weer en dacht:
„De dagen gaan voorbij
En lijken op elkaêr — het wordt
geen zomer meer voor mij....
Genezing wachtte ik van de lucht,
de buitenlucht alleen —
Maar 't Haantje wijst naar Buiten niet,
het wijst naar Boven heen!"

„'k Wou toch alleen zoo graag dat God,
eer Hij mij tot zich nam,
Nog eens een zoeler luchtje gaf
voor zijn geschoren lam;

'k Wou nog zoo graag het groen eens zien,
den blijden zonneschijn —
En dan, zoo 't warmer was, wellicht
zou ik ook beter zijn...."

„O Gij, die Liefde en Almacht zijt,
Gij, als mijn Bijbel leert,
Die met een wenken van Uw hand
en wolk en wind regeert!
Zoo toch Uw hand, o Heer, voor mij,
dat Haantje eens keeren wou
Naar 't Zuiden heen, Gij kunt het toch!
hoe ik U danken zou...."

Wat omging in haar ziel?.... Zij stond
en staarde, als wachtte ze af,
Of ook haar bede werd verhoord
en God een teeken gaf!
Ze ontwaakte op eens: ze ontroerde zelf
van 't spel der fantazie;
Keek naar de lucht, keek naar de kerk,
en zei: „Uw wil geschiê."

Des andren daags maar even wierp
ze een blik naar buiten toe,
Half zegevierend, kalm, beslist,
half strijdens-, hopens-moe,
En toen — niet meer! Zelfs dagen lang
ging nu 't gordijn niet op —
Intusschen wachtte op zonneschijn
nog steeds de rozeknop.

Maar eindlijk op een Junidag,
Vol zomerglans en geur,
Daar rolde een open rijtuig aan,
dat stilhield voor haar deur....
En zij? Ze was genezen ook,
de lieve Levenslust!
Zij ging.... haar bracht een zwarte koets
naar Buiten, in de rust.

Een jonge man, geknakt van rouw,
een kleene vriendenschaar,
Volgde — en hun ziele volgde mee! —
de aandoenelijke baar;
Naar 't Haantje van den toren keek,
met droeven glimlach, één:
't Blonk in de blauwe lucht en wees —
naar 't zoele Zuiden heen.

December 1857.

SCHITTERENDE STARRE.

Ik zag een starre schittren,
Maar 't was niet aan den trans;
't Was in twee dierbare oogen,
Een starretje vol glans.

't Betooverde en bezielde
Mijn hart, mijn geest, mijn jeugd,
't Spreidde in mijn blijde woning
Gods licht en vrede en vreugd.

Het blonk op al mijn wegen
Zoo vriendlijk en zoo zacht,
Een zonnetje van zegen,
Te morgen en te nacht.

Het blonk van heilge liefde
Voor zooveel goeds en groots;
Het scheen een licht des levens,
Maar 't bleek — een boô des doods!

Dat was het Teringstarretje —
Beware u Gods genaê,
Dat gij het ooit ziet schittren
In 't oog van kind of gaê!

1854.

TWEE LEVENSBEELDEN.

Verzen, geschreven naar aanleiding der bekende plaat:

THE PAST AND THE FUTURE.

I.

't Lachend oog, vol liefde en licht,
't Open harte, rein van zorgen,
In den zoeten lentemorgen
Staart een blij en blond gezicht.
Uit de wonderschoone dreven
Van het onbekend verschiet
Klinkt een vleiend tooverlied,
't Lied van 't jonge leven....
Op zijn zachte melodij
Wat al beelden en tooneelen
Reizen de peinzende ziele voorbij!
Rozengaarden, luchtkasteelen,
Kluisjes staêg vol poëzij;
Rijke ekwipages of ruischende zalen;
Zilveren meeren en lachende dalen;
Spelende groepjes van schoonheid en jeugd,
Groene terrassen, vol leven en vreugd;
Fiere onbekenden, die 't maagdelijk harte
Groet, uit de verte,
Groet met een blos, met een droom, met een zucht!
Op de wolkjes, in de lucht,
Zoo ze geen heerlijken bruidstooi ziet zweven,
Toch, als in bruidstooi verschijnt haar het leven,
Lacht haar de toekomst, zoo rijk en zoo zoet....

O, Schoone Wereld, wees gegroet!

II.

't Stil gemoed vervuld van rouw,
Als de balling naar zijn Eden,
Op de velden van 't verleden
Staart de jongbeproefde vrouw.
Stemmen van vervlogen jaren
Klagen, somber in het rond,
Als 't geruisch der gele blaêren
Over dorren kerkhofgrond:
En, haar jonkheid en haar droomen,
Wat haar 't wondre leven gaf,
Wat haar 't leven heeft ontnomen,
Stijgt weer opwaart uit zijn graf:
Liefde, die haar kindsheid streelde,
Oude vriendschap, eerste min,
Hoogtijdagen, bruiloftsweelde,
Vreugden van het jong gezin;
Al wat ze eenmaal heeft genoten,
Of, in overzaalgen gloed,
Aan het kloppend hart gesloten, —
Wat haar hart nog kloppen doet!

Toch, niet in dees vredige oogen
Dringt een traan van rouw en — spijt,
Om uw vreugden, Lentetijd!
Die te wreed de ziel bedrogen
Toen het uur sloeg van den strijd!
Hier, geen hopelooze smarte,
Die de schimmen van weleer
Wil omarmen, eenmaal weer....
Offer van een lijdend harte,
Dankend nog voor 't geen vervloog,
Rijst haar weemoed, stille, omhoog.
Neen, schoon door den storm verslagen,
De eedle ziele zal niet klagen
Om de hardheid van haar God!
Had haar leven niet zijn dagen
Van geluk en van genot,

En — wie zal aan de aarde vragen
  Anders dan het aardsche lot?
Zoo haar bloemen zijn gevallen,
  Als een lijkkrans, op de baar,
Wat vergankljk is voor allen,
  Moest het eeuwig zijn voor háár?
Is de wet niet hier beneden,
Dat de Toekomst wordt Verleden?
  Dat de ziele derven moet?
Dat uw beste tranen vloeien
Om 't geen meest het hart mag boeien,
  Om wat schoon is, edel, goed? —
Dat de bruidstooi, broos-geweven,
  Smetloos langer prijkt en leeft,
Dan het reinst geluk van 't leven,
  Dat de hoogste Liefde weeft?...
Maar ook — dit ons aardsche strijden,
Al ons lieven, bron van lijden,
  Al ons bloeien en vergaan,
  Waard een glimlach of een traan,
Is 't niet dus van God gegeven
Tot een doel van hooger leven?
  Brengt des Levens diepste smart
  Niet des Hemels troost aan 't hart?
Uit uw wondre kerkhofdreven,
  Schoon Weleer! o ruischt er niet
  Ook een zucht, een stem, een lied,
Lied des levens, lied der hope?
  Wijst het graf niet naar omhoog,
  Meer dan eenge tempelboog?
Scheurt zich niet de Hemel open
  Voor het minnend, weenend oog?
Blinkt niet over 't puin van Eden,
Over 't stof van ons Verleden
  Nieuwe lentemorgengloed....?

O, Land der Toekomst, wees gegroet!

1859

—∞—

VARIATIE.

1 Korinthe XIV : 20

Een kind in de boosheid, een kind in 't verstand —
Zoo'n stumper, die staat niet alleen in het land.

Een man in de boosheid, een man in 't verstand —
Die heerscht in de wereld met krachtige hand.

Een man in de boosheid, een kind in 't verstand —
De schelm is een Ezel en valt in de schand.

Een kind in de boosheid, een man in 't verstand —
Dien zetten al de andren hier liefst aan een kant.

OP DE BERGEN.

I.

Hoog van de Alpen, bij de stralen
  Van den morgen, zag ik neer
Op het lustoord in de dalen,
  Tusschen Thuns en Brienz' meer;

't Lustoord met zijn rij paleizen,
  Waar der bergen hoogen gast,
Moe van 't onvermoeide reizen,
  Pracht en weelde zoet verrast;

Waar het goud van 't rijke Noorden,
  Dat een armen Zwitser boeit,
Meer dan Lémans heilge boorden,
  Als een snelle bergstroom vloeit;

Waar ge in schaûw der geurge blaêren
  Van het noteboomenwoud,

Britsche schoonen na kunt staren,
Als de Jungfrau, blank en — koud.

Ook baronnen en vorstinnen,
Als de Grimsel, bar en hoog;
Ook zeer gnädige gravinnen,
Met een Sehnsuchts-meer in 't oog....

Doch, hoe lag 't nu daar beneden
Kleen en nietig aan mijn voet,
't Nest vol schittrende ijdelheden!
In den morgenzonnegloed.

Nietig — of ze louter dwergen,
Lilliputters hield bevat;
Ja, het scheen wel van de bergen
Zóó als waar die kleene stad,

Die de grootheid aller landen
Zich ten zomerlustoord koos —
Opgezet door kinderhanden
Uit een Neurenburger doos.

II.

Op de bergen van het Lijden,
— Steile weg naar 't heilig Land —
Op de bergen van het Lijden
Voerde mij der Liefde hand.

Van hun toppen — 't scheen wel nader
Bij der starren heilge sfeer
En de woning van den Vader —
Op de wereld zag ik neer;

Op al de eerzucht, op de dingen,
Op de menschen van den dag —
Grootheên, die elkaêr verdringen —
Wie er wat beduiden mag!

Ruiterij van filozofen
Met een theologenheir
Streden samen: van daarboven
Scheen 't een stofwolk en niets meer.

Al hun glorie, al hun weelde
Werd zoo nietig en zoo kleen,
Wat mij griefde, wat mij streelde
IJdelheid der ijdelheen!

En ik dacht weer aan dien morgen,
Aan dien morgen van weleer,
Toen ik lachend, zonder zorgen,
Blikte hoog van de Alpen neer.

PIETEIT EN AESTHETIEK.

Ik kan 't met die Vroomheid niet vinden,
Die 't Schoone miskent en versmaadt —
Is vroomheid iets anders, gij blinden!
Dan liefde voor 't schoonst dat bestaat?

ANDERS.

Echte zin voor 't Schoone
Sluit ook vroomheid in;
Vroomheid derft haar krone
Zonder schoonheidszin.

DE ENGEL BIJ HET GRAF.

Wat zoekt gij den levende bij de dooden?
Hij is hier niet.
Luk. XXIV.

Gij zijt niet heengegaan, gij heilge hemelbode,
Wiens nieuwe vredegroet, bij Jozefs grafspelonk,
Der droefheid, weenend om haar Doode,
Weleer, in 't morgenuur, verrassend tegenklonk!

Ik heb, op 't groote Feest, in meer dan aardsche droomen,
(Al heeft mijn zinlijk oog geen engel ooit aanschouwd!)
Ik óók, uw geestenstem, in gindschen hof, vernomen,
Daar eens een dierbaar stof aan de aarde werd betrouwd.

'k Stond, peinzend, bij een zerk; de Paaschzon wierp haar stralen
Op 't plechtig duin; de zee ruischte, als een psalm, van veer;
Maar ik dacht hoe we saam eens dweepten in de dalen,
En vroeg aan 't graf mijn doode weer....

Toen, zachtkens, ook voor mij, klonk door de stille dreven
Die toon, waarbij het oog verwachtend opwaart ziet,
Die englen-zegegroet, dat woord van eeuwig leven:
„Vriend, die gij zoekt, die is hier niet!

„Niet hier! — die ging u voor naar goddelijker Eden
Dan 't lieflijk lustoord uwer jeugd;
En waar de boezem klopt van reiner zaligheden,
Dan de eerste liefde op aard bij 's levens lentevreugd!"

Ja, 'k ken u, Engel Gods, gedaald in Jozefs gaarde,
Gij boô der schoonste Hoop, die ons de borst doet slaan....
De God van Christus zond u zeegnend hier op aarde,
En Christus geest leerde ons uw heilge stem verstaan.

BIBLIA.

Niet uit den Hemel, neen, is ze gevallen,
Feillooze Letter door de Almacht gegrift,
Doch naar des Vaders Huis dringt zij ons allen,
De eenige, heerlijke, heilige Schrift!

Niet uit de wolken, neen, ruischten of ruischen
Godlijke stemmen ooit menschen in 't oor,
Doch hoort mijn ziele Gods stem in uw bruisen
Heilige harpen van 't Godgewijd koor!

Doch heeft ons harte Zijn waarheid vernomen,
Zuiver en trouw, onbedrieglijk van toon,
Diep uit de borst der verkorene vromen,
Klaar uit de ziel van den heiligen Zoon.

God in de menschheid de menschheid verlichtend,
Leidend, besturend met woorden en daên,
Troostend, verzoenend en reddend en richtend,
God spreekt ons toe uit de heilige blaên!

God in de menschheid — o peinzende luistert!
Menschlijken vorm draagt het eeuwige Woord.
't Menschlijke vaak door het Godlijke fluistert,
't Godlijke bruist door het menschlijk akkoord.

God in de menschheid — o kent Zijn gedachte,
Klaarder en klaarder verneemt Zijne stem!
Zoekende kindren van 's Vaders geslachte,
Hoort in uw hart, in de Schriften, hoort Hem!

Hier wordt in de' akker de Parel gevonden,
Die ons de borst van verrukking doet slaan —
Hier ligt uw Heiland.... „in doeken gewonden,"
Doch bidt gij Hém, niet de windselen, aan.

Neen, voor de Letter niet buigen we als knechten
't Vreezende, domme, 't afgodische hoofd,
Moedig, ootmoedig, naar heilige rechten,
Zoek hier het leven de ziel, die gelooft!

't Hart, in de geestdrift der Waarheid ontstoken,
Kwijnde, zijn geestlooze aanbiddinge moe,
Eerst waar de albasteren flesch was gebroken,
Stroomden de geuren des Levens ons toe.

Eerst waar mijn ziel uit de vaten van aarde
't Hemelsche goud had erkend en gezift,
Daar voor mijn ziel kreeg ze leven en waarde,
De eenige, heerlijke, heilige Schrift.

't Boek der Voorzienigheid zal ik u eeren,
Schat in de menschheid door de Almacht gelegd!
Gij blijft hen raden en troosten en leeren,
Die u doorvorschen getrouw en oprecht.

Op uw Beloften, daar God in ons harte
Amen toe fluistert, genadig en goed,
Steune mijn ziel in haar rouw en haar smarte,
Ruste mijn hoofd eens met vredigen moed.

Ruischt om mij heen in de sombre valleien,
Woorden des levens! en licht op mijn spoor —
't Noodende Lied van Gods engelenreien
Klonk me uit de wolke niet beter in 't oor.

1857.

NEEN.

Gelukkig hij en vrij en vroed,
Die neen durft zeggen, neen,
Dat bondig woord, vol mannenmoed,
Tot iedereen.

Neen tot zijn kind, zijn vriend, zijn vorst,
En tot de schare — neen!
Uit hooge niet, maar vrome borst,
Neen — schoon alléén.

Neen, voor den naam, den roem, de macht,
Den top der blinkende eer,
En waar Fortuin hem lokt en lacht:
Ik biede u meer!

Neen, in 't beslissend uur van 't lot,
Als 't machtig geestenkoor
Des wijzen kloekheid vaak bespot
En brengt van 't spoor.

Neen, tot den Booze, in lichtgewaad!
Die 't edel hart verleidt;
Den Booze — met het zacht gelaat,
Dat bidt of schreit.

Neen, tot zich-zelf, zijn slingrend hart,
Vol gloed of teederheên,
Neen — met een traan van spijt, van smart,
Maar nochtans neen.

Gelukkig, op de gladde paên
Des levens, die 't vermag;
Die man zal recht en veilig gaan,
En eischt ontzag.

Ons Ja volgt menig lang berouw,
Te lang, te wreed, te spaê....
Voor 't onbedachte woord der trouw
Is geen genaê.

Ons laf, ons roekloos Ja baart pijn,
Bezwaart, verstrikt, voert mee....
Ons Neen wekt haat, kost moeite en strijd
Doch baart ons vree.

Verkiest gij rust, voor schande en schaê,
Bij 't wisslend levenslot,
Zeg meestal neen, maar zelden ja,
Tenzij — tot God!

Volg Hem, die tranen en gebeên
Weerstond op harden toon,
En neen sprak tot zijn vriend — en neen
Voor 's werelds troon!

BIJ MEER-EN-BERG.

De morgen lacht, de koeltjes zweven,
De hemel straalt van liefde en licht;
Stil, statig uit de schoone dreven
Rijst Meer-en-berg, 't gewijd gesticht.

Ach, droeve plek! Hier breekt u 't harte
Van weedom, die de weelde stoort:
Bedrogen hope, en zonde, en smarte
Vereent haar offers in deze' oord.

Nochtans, vanwaar die glans van vrede,
Die op dit huis der jammren daalt,
Daar 't landschap stil, als in gebede,
Gods goedertierenheên verhaalt?

't Is omdat Hij, die eens Zijn armen
Tot al wat leed heeft uitgebreid,
De Zoon, vol goddelijk erbarmen,
Daar binnen licht en troost verspreidt,

't Is wijl een heilige gedachte
Van liefde en hoop hier werkt en leeft;

't Is wijl de mensch, van Gods geslachte
Hier in zijns redders voetspoor streeft!

O zoet, weemoedig-zoet aanschouwen,
Dat vredig huis, die kerk, die hof....
Ik groet u, heilge Godsgebouwen,
Geen schooner Tempel rijst in 't stof!

Mijn oog ziet op! mijn ziele luistert!
Uw steenen spreken, God tot eer!
En 't koeltje door de dreven fluistert:
Aanbid en hoop; hier is de Heer!

B., 1858.

NAAR DE NATUUR.

Ik zie een graf gedolven
Op 't kerkhof te Bloemendaal;
De lijkbaar staat te wachten
Vlak bij het kerkportaal.

De schooljeugd — het is vakantie,
Iets zeldzaams in de week,
Maar Meester is uitgetogen
In 't zwart, met een grooten steek —

De schooljeugd — zij vindt haar genoegens
Op 't kerkhof als overal —
Loopt saam: er wordt begraven,
Dat is een aardig geval!

Zij komen, nieuwsgierig, en kijken
En keuvelen met elkaêr.
Zij klimmen op 't hek van het kerkhof
En duikelen over de baar.

Zij peilen den gapenden grafkuil
Met onbezorgden zin,
De een zegt: Het is een diepert!
En de ander: Durf jij er in?

Een derde neemt een vuistvol
Van 't opgedolven zand,
En laat het als een fonteintje
Weer vloeien uit zijn hand.

Nu gaan ze krijgertje spelen
Rondom het open graf;
Ook ranslen twee vechtersbazen
Elkander eens eventjes af.

Maar Teunis zit met Klaartje
Al op den grafkuilrand,
Naar 't schijnt, een deuntje te vrijen
Op kinderlijken trant.

Zij spelen — in verwachting
Van 't geen er komen zal;
Daar wordt er een begraven,
Dat is een aardig geval!

Zij spelen — daar nadert langzaam
De staatsie het wachtend graf....
Zij steken de hoofden te zamen,
En nemen de petjes af.

1858.

OPWEKKING.

Bij de' aanblik van al 't kwaad, al 't leed op aard'
Buigt zich uw hoofd vaak bang en twijflens-moede —
Hef toch den blik weer hopend hemelwaart,
Ziet gij hier 't kwaad verwonnen soms door 't Goede!

ARS LONGA, VITA BREVIS.

De kunst is lang, het leven kort —
  En 't werk van vluchtige uren,
Dat zonder strijd verkregen wordt,
  Zal slecht den Tijd verduren.

De kunst is lang, maar kort de tijd
  U, voor uw taak, gegeven,
Zoo spil uw kracht in lust noch nijd;
Niet velerlei uw hart gewijd!
Maar 't éénig kunstwerk al uw vlijt —
  Of 't u mocht overleven!

KUNST EN EVANGELIE.

(Bijschrift bij de bekende Plaat, waarop de arme Weduwe, die haren ganschen leeftocht in de schatkist wierp, (Mark. XII : 41—44) wordt voorgesteld — met een wichtje op den arm en kinderen aan haar zijde!)

Neen, kunstnaar, neen, gij hebt het niet verstaan,
Gij hebt het ons verbasterd weergegeven,
  Dat rein verhaal uit de Evangelieblaên,
Zoo stil, zoo vroom, eenvoudig en verheven!

Háár nooddruft gaf de weduw, die de Heer
Verhief voor 't oog van hen, die haar verachtten,
  Maar d e z e werpt in de offerkist veeleer
De bete broods.... waarop heur weezen wachten.

Dit offerwerk laat onze harten koel:
Zou 't in den geest des Evangelies wezen?
  Neen, vroom en vrij zegt hier een rein gevoel:
Dat Christus zulk een daad niet had geprezen!

DE SCHOENLAPPER VAN ALEXANDRIË.

Ora et labora.

Antonius, die vrome man,
verkocht zijn have en goed
En gaf den armen al zijn deel;
en hij had overvloed.

Straks, in de Egyptische woestijn,
ontvlood hij, voor altijd,
Een wereld die in 't booze ligt,
met al haar zonde en strijd.

Zijn woning was er — geen paleis;
al 't huisraad van zijn kluis:
Een drinknapje en een perkament,
een geesel en een kruis.

En eenzaam sleet hij jaar en dag
steeds in den eigen kring
Van psalmgezang en vroom gebed
en foltrende oefening.

Nu zonk hij weg, nu smolt hij weg
in zaalge mijmerij
Dan weer vervolgde hij zich-zelf
in sombre fantazij

Hij vastte, waakte, leed, bedwong
al de eischen der natuur:
Hij maakte zich, tot Godes eer,
het leven meer dan zuur.

Maar tweemaal 's jaars (zijn woestenij
verschafte vrucht noch blad)
Bracht vriend of maag hem brood en zout
uit de afgelegen stad.

Geen levende anders, dien hij zag
in 't onherbergzaam oord,
Geen menschenstem werd mijlen ver
ooit in het rond gehoord.

Geen schepsel anders, dien hij zag —
tenzij vaak, in gezicht,
Den Booze, naar hij dacht vermomd
als Engel van het Licht.

Den Booze, die daar fluisterde,
(vol snoode veinzerij,)
Van 't nuttig, werkzaam leven in
den strijd der maatschappij!

Den Booze, die hem 't lieve beeld
vertoonde in stillen rouw,
Der zuster, die hij overliet
aan vreemde zorg en trouw.

Ook menigwerf, ontroerd, geschokt,
betooverd en verward,
Weerstond hij maar ternauwernood
dien aanval op zijn hart.

Doch hij bestond; de Booze week....
en, in den geest verheugd,
Dacht hij zich telkens meer volmaakt
in heiligheid en deugd.

En eenmaal, na volstreden kamp,
steeg moedig zijn gebed
Tot Hem die uit des vijands klauw
Zijn dienaar had gered:

„'k Heb al mijn leven in Uw dienst
geheiligd, o mijn God!
Ik stierf de wereld af; ik vlood,
ik schuwde al 't aardsch genot....

„Ik hoorde 't hartontblootend woord,
dat Christus onze Heer
Eens tot den rijken jongling sprak,
en — willig deed ik meer!

„Ik stond mijn vele goedren af
voor 't hoogste en éénig goed:
Ik haatte zuster, maag en vriend,
ik kruiste vleesch en bloed!

„Ik leefde een leven van gemis
in 't diepste der woestijn,
Alleen met U, alleen voor U,
die steeds mijn deel moogt zijn!

„Nu, geef me een teeken Uwer gunst,
Ontfermer! toon het mij
Hoe zeer het offer, dat ik bracht,
U welgevallig zij!...

„Of, Heer, zoo mij nog iets ontbreekt,
verklaar 't mij, door Uw woord..."
Zoo bad hij in vervoering en —
zijn bede werd verhoord.

Hij strekte 't rustloos hoofd ter rust
en, in de nachtwaak, stond
Een bode van den hemeltroon
aan 's kluiznaars harde spond.

„Antonius! ga, maak u op!"
dus luidde zijn bevel —
„Reis heen naar Alexanders stad
en, merk dit woord u wèl:

„Vraag naar een zeekren Simon daar,
wiens huis is in de straat
Genaamd de Rechte; en, op uw beê,
ken Gods gedachte en raad.

„Deez Simon is een Christenman,
wiens vroomheid juist zoo hoog
Als de uwe staat geschat, spreekt God,
in Zijn genadig oog..."

Antonius rees dankend op
en fluks, in vroom gepeis,
Van d' onbekenden vrome vol,
aanvaardde hij de reis.

Heet was de zonne der woestijn —
hij werd niet moe; de nacht,
Schoon bang, weerhield zijn schreden niet,
maar schonk hem nieuwe kracht.

In 't eind, na menig dagreis, blonk
de Stad hem in 't gezicht,
Toen 't brandpunt, tusschen Oost en West,
van Handel, Wijsheid, Licht.

Maar déze Pelgrim had geen oog
voor al haar bont gejoel,
Voor obelisk, noch zuilenrij,
noch kunstenschat — gevoel.

Hij vroeg naar 't prachtig renperk niet;
hij zag 't — maar zag niet om
Hij joeg met strakken blik voorbij
gedenknaald en kolom.

Hij joeg en vroeg, gedurig weer,
naar Simon, Simon slechts!
Ras vond hij straat en huis.... doch stond
en keek toen, links en rechts....

Hij trad op 't laatst (wat kalmer toch)
een zeekre werkplaats in,
Daar Simon zat te midden van
zijn ijverig gezin.

„O Simon, wees gegroet!" riep hij;
ook Simon zeî: „Gegroet!"
En sloeg terwijl een schuinen blik
naar 's pelgrims barren voet.

— „Gij zijt een Christen?" — „Dank zij God!"
— „Wat doet ge, o heilig man?"
— „'k Lap schoenen," sprak de heilge weer,
„Och, geef die leest reis àn!"

— „Ja.... doch, wat meer?" — „Wat meer? ei Heer!
Ik werk van 's morgens vroeg
Tot 's avonds laat! mijn trouwe God
geeft me altijd werk genoeg."

— „Zoo geeft ge van uw ruim gewin
wel veel in aalmoes weg?"
— „Dat weet ik niet! ons groot gezin
eischt zuinig overleg."

— „Doch bij uw werk vast peinst ge veel?"
— „Ik.... zing den ganschen dag.
Mij dunkt dat hij die bidt en werkt,
ook zingen kan en mag!"

— „Gij bidt dus veel.... hoe menigmaal!"
En de ander sprak: „Gezet
Des avonds rijst mijn dank tot God,
des morgens mijn gebed."

— „En hoeveel uren brengt gij door,
gewoonlijk, in gebeên?
Hoe lang wel rekt ge uw nachtwaak soms?"
— „Ik, Heer? — ik slaap meteen....

„En 'k bid nooit lang! de Meester zegt:
Gebruik geen woordenvloed,
Geen breed verhaal! Ik kan 't ook niet;
en 'k bid maar, kort en goed:

„Dat God mijn dierbre stad en mij
steeds in Zijn gunst gedenk,
En elk, die werken wil voor 't brood,
Zijn besten zegen schenk!"

Antonius, na dit bescheid,
vlood henen, gansch ontsteld....
Maar heeft van 't wondervreemd geval
Nooit iemand iets verteld.

1857.

WERKEN, DENKEN, LEEREN.

Werken en denken en leeren is leven:
Wie hier niet werkt, is zijn plekjen op aard',
Wie daar niet denkt, is het leven niet waard,
En om te leeren is 't leven gegeven!
Leeren en leeren is de eeuwige taak,
Die noch de knaap, noch de grijzaard verzaak'.

Ernst is het leven.... o zalig, die 't weten!
Arbeid en roeping en edele strijd.
De eeuwigheid vraagt naar de vrucht van den tijd:
Dwazen, die 't werkloos, gedachtloos vergeten,
En pas te laat, aan het einde der baan,
D' ernst van het ijdele leven verstaan.

O, dat de Heer der talenten u wachte,
Gaven verdubbelend, o naarstig en vroeg,
Mensch, zoek het leven en grijp naar den ploeg;
Blik in uw boezem en kweek de gedachte!
Ken, op uw weg, in uw werk, ken uw God,
Dat Hij u leere in de school van uw lot!

Werk om te leven en leef om te werken,
Niet voor het brood dat weer hongeren doet,
Maar voor de spijze die eeuwiglijk voedt,
't Harte verkwikt en de ziele zal sterken,
Ook als uw taak, op den donkeren rand,
Eenmaal ontvalt aan uw stervende hand.

Werken en denken en leeren is leven,
Zalig de minste, de kleenste, die 't vat!
Hem werd het leven een heilige schat,
Needrige kiem van een zaliger streven:
't Werk van den geest, van de hand looft den Heer,
Als de gedachte het wijdt tot Zijn eer!

KIJKJE IN HET LEVEN.

Vlak over mijn deur komt de lijkkoets thuis,
Dáár stalt hij, de sombere wagen:
Hij bracht er weer een naar zijn laatste kluis —
Dat doet hij zoo alle dagen!

'k Hang uit mijn raam; 't is heet in stad,
Een snikheet Julidagje;
De zwarte koetsier heeft het warm gehad,
Veel warmer dan „zijn vrach'je"!

Ook reed hij van 't graf naar stal op een draf,
— Het was op die koets „om te braden!" —
En legt nu, al blazend zijn huilebalk af
En de andere plechtgewaden.

Hij schudt zich fluks den rouw van 't lijf,
En frischt zich op reis even;

Die guit! hij zat daar nog pas zoo stijf,
Zoo somber, zoo treurig verheven!

Hij steekt zijn pijpjen aan: hij telt
Het fooitje van „zijn vrach'je";
Terwijl hij een kleine vertroosting bestelt
Met een tevreden lachje.

Dan bergt hij zijn spullen en neemt zijn gemak
Al op zijn ellebogen —
Zou elders het maskeradepak
Ook reeds zijn uitgetogen?

—∞—

BENJAMIN — AF.

—∞—

Haast ben je nu niet meer Benjamin,
Dan neemt een ander je plaatsjen in,
Mijn lieve, kleine jongen!
Dan zet je moeder je neer op den grond,
Dan zegt je vader: loop heen, loop rond —
Je wordt door een aapje verdrongen.

Haast ben je nu niet meer Benjamin,
Dan krijg je niet altoos meer je zin,
En moogt je fortuin gaan zoeken,
Dan eet er een ander de kaas van je brood,
Dan heerscht er een ander op moeders schoot —
Een koninkje in linnen doeken.

Dan sta je gelijk, jij, met de andere broêrs,
En maak je spektakel, men noemt u jaloersch,
Men lacht om uw gramschap, klein wichtje!
Dan, wie er je soms nog beschermen moog —
Een ander heeft ieders hart en oog,
In spijt van je lieve gezichtje?

Ja, haast ben je niet meer Benjamin,
Je rijk heeft uit en een nieuw neemt begin,
Zoo gaat het met de aardsche rijken!
't Is goed dat je dit nu maar vroeg ondervindt:
Het loopt in de wereld niet anders, lief kind!
Dat zal je licht later blijken.

Eerst wordt ge vertroeteld, eerst ben je de man!
Maar denk je, dat het lang duren kan?
Wel neen, slechts een poosje, mijn baasje!
Dan komt er een wolkjen in 't verschiet....
Dan komt er een aapje, dat je eerst niet ziet....
Hij schreeuwt en zit op je plaatsje!

DRIE PAREN EN EEN.

Gij hebt twee ooren — maar één mond,
Dat vriend! zij u een teeken,
Om veel te hooren en niet veel
Te spreken.

Gij hebt twee oogen — maar één mond,
Bedenk dat, u ten zegen:
Veel moet gij zien en zeer veel dient
Gezwegen!

Gij hebt twee handen — maar één mond,
Den zin hoort gij te weten:
Twee zijn er voor het werk, maar één
Om te eten!

(RÜCKERT.)

LIEDJE IN DEN MANESCHIJN.

Hoe 't komt toch, dat zoo garen
De meisjes — vraagt ge mij —
In 't lieve maantje staren
Met stille mijmerij?

Wel, hebt gij nooit vernomen
Van 't mannetje in de Maan?
Zij zien het in heur droomen,
Zij lokken 't met een traan.

Schijnt later — als de morgen
Haar naast een wiegje wekt,
En de avond uit de zorgen
Haar in de veeren trekt —

Schijnt later van den hoogen
Het maantjen op de ruit —
Men kijkt met andere oogen:
Het mannetje is er uit!

Zelfs ziet men menig spannetje
Zoo kwalijk samen gaan,
Dat vaak de vrouw het mannetje
Terugwenscht naar de maan!

DAT'S DE KUNST.

Naam te maken — dat zegt niets,
Naam te houden — dat is iets;
Op uw tijd,
Kunstnaar, Preeker, wie ge zijt,
Naam en eere te verzaken;
Zonder wrevel, zonder spijt,
Voor den jongre plaats te maken,
Die u volgt in Glories gunst —
Dat is vaak de grooter kunst.

DE MAILBRIEF.

(Fragment van een Delftsche Vertelling; — medegedeeld als een kleine bijdrage tot de kennis van het Hollandsch familieleven in de XIXde eeuw, 2de helft.)

. . . Daarom zal een mensch zijn vader
en zijn moeder verlaten. . .

EERSTE ZANG.

I.

Mijn oude luim keert weer en 't jonge hart komt boven!
Te midden van den strijd van 't denken en gelooven,
Van 's levens ernst en zorg en moeiten en verdriet,
Verlucht' zich hart en hoofd in 't geestontspannend lied.
'k Heb dikwijls pijn in 't brein en weemoed in het harte —
Doch, weet ge, 't vroolijk Rijm is balsem voor mijn smarte!

II.

Is 't ook een tijd waarin wij leven! ach wij hooren
Geen geestig liedje schier uit Hollands dichterkoren!
En 't lieve Vaderland, het schijnt me al meer en meer
Eén godgeleerd dispuut, waar ik mij wende of keer'....
O Muzen mijner Jeugd, o schalken, zorgeloozen!
Laat me aan uw hart een wijl van al dien strijd verpoozen!

III.

Nog bloeit mijn lentehof! Moge uit de groene twijgen
Nog eens dan als weleer de dartle wildzang stijgen!
Als in het leven-zelf, zoo meng zich in mijn dicht
De weemoed met de scherts, de schaduw met het licht:
Hij die geen ernst verstaat dan ernst in groote woorden,
Hij luister liever niet naar deze maatakkoorden.

IV.

Wil niemand luistren? Goed. Geen mensch kan mij beletten
Voor mijn genot een klein verhaaltje op touw te zetten:
  Een ijdelheid misschien, een dichterdroom, een gril,
  Waaraan ik denken kan, als ik niet denken wil;
Een vorm, waarin mijn hart gansch kunstloos eens mag luchten
Wat me in dit lieve dal soms lachen doet of zuchten!

V.

'k Was nooit een dichter om in lucht en wolk te zweven,
'k Zoek mijn fortuin liefst in de waarheid van het leven.
  Ik zit graag en vertel in 't hoekje van den haard,
  Of, 's zomers, in de tent, in onze rozengaard,
Aan een intiem Publiek, wat al mijn oogen zagen,
Mijn hart hier heeft gevoeld, nù of in vroeger dagen....

VI.

Te Delft . . Gij kent toch Delft? Dit stadje is schoon gelegen,
Vlak aan den spoorweg, tot mijn groote vreugde en zegen.
  Een stadjen oud van Faam! en thans beroemd nog door
  Haar Akademie en haar Boter. Naar ik hoor,
Is de eerste nog maar lang zoo goed niet als de tweede,
Maar die is ook volmaakt! 'k Laat de andre liefst met vrede.

VII.

Gelijk als Pisa heeft ook Delft haar scheeven toren,
Die, al voor eeuwen her, de ruste placht te storen
  In 't klooster aan zijn voet, te sombren winternacht,
  Maar sinds door geen orkaan nog werd ten val gebracht
En pal staat, scheef maar pal, en, naar wij vast vertrouwen
In Delft het langer dan wij allen uit zal houën.

VIII.

O grijze steenen Reus! wat zaagt ge al, dat ik garen
Gezien had, met u mee, in langvervlogen jaren,
  Toen, rijk en machtig nog, uw oude prinsestad
  Den kleenen hofstoet van dien Willem hield bevat,
Die pal stond óók als gij te midden van de orkanen,
En Neerlands schittrende Eeuw het purpren spoor moest banen!

IX.

Delft praalt thans met zijn graf... en booze tongen fluisteren:
Heel Delft is zelf een graf. Gij moet er niet naar luisteren,
't Is laster. 'k Weet veeleer in 't lieve Vaderland
Geen stedeken alzoo aandoenlijk-intressant.
Zoo gij maar 't oogpunt weet, waaruit gij 't moet bekijken —
En dat ik waarheid spreek, moog uit mijn dicht u blijken!

X.

Ge ontmoet te Delft alom een heir van donkre tronies,
Die u herinren steeds aan Nederlands kolonies,
Zijn schatkist.... ook zijn kroon? — Gij vindt er 't licht en bruin
Zoo rijk genuanceerd als in den schoonsten tuin,
En — doet gij de oogen toe — dan kunt ge u haast verbeelden
Dat de oostersche Natuur u toelacht met haar weelden!

XI.

Ja, 't beeld is niet te stout, ons Delfia-Batava
Is, in den grond beschouwd een voorstad slechts van — Java.
Men leeft te Delft in de' Oost en, bijna voor de helft,
Leeft Indiën ook weer in 't zoet en achtbaar Delft.
Ik-zelf ben naar den geest vast daaglijks nu te Padang
En dan in de Kadoé en dan weer te Samarang.

XII.

Ook wijd ik dit mijn lied u, vrienden in de verte!
Nabij steeds voor mijn oog, niet verre voor mijn harte,
Die eens mijn vroolijk huis zag komen en zag gaan —
Maar komen met een lach en scheiden met een traan.
Zóó is het leven: in de vreugd ligt reeds de rouwe —
Doch gij vergeet hem niet, den handdruk onzer trouwe

XIII.

Wat spreekt men van den Dood, den dood die teedre banden
Verscheurt, de trouwe hand ontrukt aan trouwe handen?
Ach, 't Leven snijdt veel meer de levensdraden af
Der vriendschap, daar ons hart zich blijde aan overgaf!
Hebt lief, o rijke jeugd! Het leven zal u scheiden,
Straks ligt de Zee, of ook de Wereld, tusschen beiden.

XIV.

Doch wat vervolgen mij gedachten die mij kwellen!
Wou ik niet vroolijk zijn en u van Delft vertellen,
't Pikante stadje daar 'k mijn vijfde lustrum sleet,
En véél gezien heb, veel van 's levens lief en leed,
Genoeg om meer dan één komedie te brodeeren,
Of — als ik doe — een lang gedicht te improvizeeren?

XV.

Ik zei, Delft is geen graf. 'k Zeg nú, voor kenners oogen
Is daar geen oord veeleer zóó woelig en bewogen!
Toch zoek geen leven langs de grachten onzer stad,
Want ja, die zijn meestal zoo kaal en eenzaam, dat
Onlangs, naar men vertelt — de jacht was juist pas open —
Een haas, zijn drukten moe, kwam door ons Delft geloopen.

XVI.

Hij is er mooglijk nog. Maar dit nu daargelaten,
Het Delftsche leven bruist niet op de Delftsche straten,
Des winters is 't er stil, des zomers is 't er stom:
Doch daar gaat des te meer in Delftsche zielen om.
Hoe kalm daar buiten — 't is onrustig steeds daar binnen,
In onze hoofden, onze huizen en gezinnen.

XVII.

Spot niet, o vreemdeling! er is volstrekt geen reden
Tot lachen; nergens wordt gestreden en geleden,
Als in die kleine stad. Of — lach maar, hoorderes!
't Kan wezen dat gij straks een schoone liefdeles
Put uit mijn Delftsch verhaal en dat mijn losse zangen
Een traan van sympathie doen glijden langs uw wangen.

XVIII.

Gij vat, het middelpunt van al die teedre zorgen,
Hier — achter horretjes — in huis aan huis verborgen,
Is steeds — het verre land aan de overzij' der zee.
Ach 't brengt u goud misschien, maar 't rooft ons vreugd en vree!
Trots haar trapbruggetjes en vaderlandsche grachten,
Is steeds ons stadje vol van oostersche gedachten.

XIX.

De een toch, op Java, heeft zijn vader en zijn moeder,
En de ander weer een zoon, een dochter, zuster, broeder;
  En deze eene bruidegom; die zelfs haar trouwe gaê,
  — Het huislijk leven, op dien voet, lijdt groote schaê; —
En elk voor 't minst een neef — maar dat is niets! wij geven
Althans voor éénen Vriend graag vijf-en-veertig neven.

XX.

Zoo is dan onze lucht vol droomen en vol zuchten,
Die waaien uit den Oost, die naar het Oosten vluchten,
  Alleen wat jammer is — ook voor mijn huidig lied —
  Wat Delft heeft van den Oost, het oostersch dichtvuur niet.
De kunstnaars zijn er meest wiskunstnaars, geen poëten,
Tenzij — doch, Vrienden, gij hoeft alles niet te weten.

XXI.

Toch, als de toovervonk langs wonderdraad gevlogen,
— Snel als de Laster vliedt en 't praatje van den Logen —
  De tijding brengt in 't land: de Mail, de Mail is aan!
  Dan hoort men harten vaak als dichterboezems slaan,
Want elk vol vreugd, vol vrees, wacht van zijn verre lieven
De levensteekenen, de lange, dierbre Brieven!

XXII.

Een spanning volgt op 't sein! voor velen worden de uren
Nu dagen; dag en nacht schijnt eindeloos te duren,
  (Een Delftsche veteraan is aan dien strijd gewend!)
  En dan — Pandora's doos wordt uitgestrooid in 't end.
De Mail, de groote bron van droefheid of verblijding,
Brengt dees een Jobsbericht en dien een bruiloftstijding.

XXIII.

Neen, wie geen Maildag zag, die kent geen Delftsche zeden!
De kloeke Brievenbodô, met vlugge, vaste schreden,
  Als 't Noodlot kalm en koel, gaat rond van huis tot huis,
  En brengt er vreugde of rouw, in 't mailpapier inkluis,
Dat aan 's mans vingren soms ontgrist wordt door tien handen,
Die sidderen van angst of van verlangen branden.

XXIV.

Wat nieuws? A. leest, dat hem een kleinkind werd geboren;
B. — dat hij mettertijd iets dergelijks zal hooren;
C., dat zijn zoon in de' Oost een vrouw vond naar zijn hart —
De man ziet van nu aan de Toekomst minder zwart!
D., die te Delft studeert in onbekende vakken,
Vangt, uit Pandora's doos, goud in zijn leege zakken.

XXV.

Een meisje, lang verloofd, doch van haar Lief gescheiden —
Die eerst op Java zich een Budget moest bereiden —
Ontvangt het zoet bericht dat die zijn hart haar bood,
Haar nu zijn hand kan biên, zijn hand.... plus 't daaglijksch brood!
Zij zal dus binnen kort gaan trouwen met den handschoen;
'k Zou 't liever zónder toch en saam in 't zelfde Land doen!

XXVI.

Doch hier verwoest de Mail de vreugde van een leven!
De weduw heeft een brief, met potlood nog geschreven
Door de overdierbre hand van 't aangebeden kind,
Op 't ziekbed — maar voltooid door d' onbekenden vrind,
Die — aan zijn moeders plaats — trouw tot de laatste stonde,
In 't verre, vreemde land gewaakt heeft aan zijn sponde.

XXVII.

't Zwaard ging hier dóór het hart. Dáár dreigend blijft het hangen
Aan zijden draad! de brief, met smachtend zielsverlangen
Vol angst en zorg verbeid, bleef uit! En menig oog
Staart nokkende ter aard en vragend weer omhoog
Tot Hem, die 't waarom weet en, na den nacht van 't lijden,
De schrikbre onzekerheid nog eenmaal laat doorstrijden,

XXVIII.

Gelukkig dat de Hoop, die troost der stervelingen,
De schat, die aangroeit bij het wisslen aller dingen,
Bleef liggen in uw doos, Pandora! op den boôm....
Zij geeft den lijder vaak de kracht weer in den droom.
Doch wel hem, die haar kent als Zuster van 't Gelooven,
Die met een vroolijk oog, glimlachend, wijst naar boven.

XXIX.

Maar andren brengt de Mail weer lieflijke geschenken:
De vriend beschrijft den vriend zijn droomen, doen en denken;
Dees door zijn oostersche famielje wordt belast
Met tal kommissieën; een ander weer verrast
Door 't zoet bericht dat, binnen kort, van Java's stranden
Acht wilde neefjes in zijn armen zullen landen.

XXX.

Een ander juicht weer in zijn rijke vadervreugde:
Zijn zoon, een knaapje, dat in Holland niet veel deugde,
En weinig ophad met de studie van 't Javaansch —
Althans Professor zeî, hij maakte 't meer dan Spaansch —
Gedraagt zich braaf in de' Oost, als 't puik der ambtenaren,
En won reeds lauwren om zijn wilde jongensharen.

XXXI.

't Wordt meer gezien, — 't is om de wijzen te beschamen! —
Praktijk en Theorie gaan zeldzaam wel te zamen.
'k Val geen van beiden af, 'k heb eerbied voor de Twee,
Doch — zoo ik kiezen moet — ga 'k liefst met de eerste mee.
(Misschien, omdat wij steeds dié gave 't meest begeeren —
Wilt gij niet dichter zijn? — die wij het meest ontberen!)

XXXII.

Van 't Delftsche mailnieuws, wie nu meer nog wenscht te hooren,
Ga naar de societeit en spits' zijn gulzige ooren!
Daar krijgt gij al het nieuws om niet, en nog daarbij
Een handvol politiek en praatjes toe. Voor mij,
Ik luister liever niet, en dat om wijze reden:
Doofstom te zijn is 't beste deel, in kleine steden!

XXXIII.

Ook tobde ik lang genoeg om mijn tooneel te stellen,
't Wordt tijd dat ik iets ga vertoonen of vertellen.
Wij leerden 't al op school: doet aan een ander niet,
Wat gij, o egoïst, niet wilt dat u geschiedt.
'k Gruw van verveling! dús, ik wil niet graag vervelen,
Schoon andren op dit punt in mijn idees niet deelen!

XXXIV.

Te Delft dan was het, op een Maildag in November....
Gij weet, ons brengt die Mail de brieven van September,
Historisch nieuws, voorwaar! gij kunt er niet op aan:
Wat voor twee maanden was is mooglijk lang vergaan.
't Is heden niet meer waar, wat gistren werd geschreven,
Wat is dan Oostersch nieuws in dit kortstondig leven?

XXXV.

Doch, om nu eindlijk eens geregeld te beginnen,
Wijkt, spoken, uit mijn lied en droeve tusschenzinnen!
't Was Maildag dan te Delft, in Slachtmaand van het jaar....
Dat u belieft; dat moet gij vinden met elkaêr;
En als gewoonlijk deed, omtrent de middagstonde,
Langs zeekre Delftsche buurt, de Brievenboô zijn ronde.

XXXVI.

En, voor het raam van zeker huis stond in gedachten
Een zeekre Delftsche Vriend, — gij meent, zijn brief te wachten?....
Geenszins. Hij volgde alleen des Briefbestellers gang
Met peinzend oog — en zuchtte op eenmaal dreigend lang:
„Als toch die vent me ooit hier een brief uit de' Oost bestelde,
Dan.." Juist stond daar de vent op stoep en — Goôn! — hij belde.

XXXVII.

„Eén gulden-twintig," sprak de dienstbare, trad binnen,
Een mailbrief in den tip haars boezlaars. Als van zinnen
Keek onze vriend haar aan — en zei: „Dat's niet te recht."
„'t Is toch aan uw adres." — „Wel zeker! licht gezegd!
Zijn daar op aarde dan geen andren die zoo heeten?
Ik — 'k heb geen brief van doen! ik wil er niets van weten!"

XXXVIII.

„Maar, vader..." — „'k Heb in d' Oost geen vrienden en geen zaken;
'k Begeer met niemand ooit in kennis te geraken
Daar in dat Apenland! Ik sluit mijn hart, mijn deur
Voor al wat oostersch is, al was 't de Goeverneur!
Daar zijn er hier genoeg om zulk een brief verlegen,
'k Sta hun den mijnen af — hij breng' hun vreugde en zegen!"

XXXIX.

Het meisje, dat wij juist „maar, Vader..." hoorden zeggen,
Gaf nú een wenk om stil den brief maar neer te leggen
Op tafel: onze Vriend, niet gansch op zijn gemak,
Toog weer naar 't raam en stond, de handen in den zak,
En zweeg en zuchtte en blies. Straks eensklaps opgestoven,
Vloog hij de deur uit en de trappen langs naar boven.

XL.

Toen stond ons meisjen op; bekeek dien brief wat nader,
Eerst zóó, dan zóó, en dacht — aan wien? Wel aan heur Vader!
Denkt ooit een meisje aan iemand anders? en toen keek
Zij in den spiegel en werd beurtlings rood en bleek;
Bedacht zich; lei den brief weer neer, en zuchtte en wachtte,
En eindlijk liep zij ook 't vertrek uit in gedachte.

XLI.

Nu is er niemand in die kamer meer, mijn hoorder
En hoorderes, als Gij: en dan die Rustverstoorder,
Die brief, — en ik alleen: Wat zoudt Gij zeggen nu,
Als ik dat mailpapier eens open deed voor U?
Maar neen! 'k wil dat geheim voorloopig niet verklappen —
'k Word oud en wijs, en doe geen roekelooze stappen!

—⁂—

TWEEDE ZANG.

I.

Wat is daar zoet op aarde en lieflijk in dit leven, —
De erinring doet nog vast het hart des grijsaards beven
Van zachte ontroering: en, o jong en zalig paar,
Uw boezem trilt gewis, bij 't trillen dezer snaar —
Wat is daar zoet en rein en lieflijk hier op aarde,
Als —, 't eerste huwlijksreisje in 's Levens rozengaarde?

II.

't Is wel de liefste dag op 't reisje hier beneden,
Een kijkje nog eens weer in 't lang verloren Eden!
Zoo eigen, stille haard u dieper weelde biedt,
Een zorgeloozer dag geeft ons de Hemel niet!
En menig paartje wie 't zal spijten, al hun dagen,
Dat zij toen niet metéén Genève en Rome zagen!

III.

Straks komt de heilge Zorg! men ziet met andre oogen:
Uw ambt, uw zaak, uw beurs wil 't zwerven niet gedoogen,
Ons boeit het piepend kroost aan 't nestje van de trouw,
En — vogels zijn we niet!.... maar wat ik zeggen wou,
Nochtans zoo treurig niets, als juist de huwlijksreisjes,
Die vaak het voorland zijn der liefste Delftsche meisjes.

IV.

Gij, voor dien feesttijd, zoekt en kiest de lieflijkste oorden,
Gij doolt te zaam langs Rijn- of Maas- of Neckarboorden.
Gij juicht: Excelsior! en trekt naar de Alpen heen,
Of de Alpen over, naar de koningin der steên,
Of naar Venetiën, de stad der Gondelieren,
Of naar Luilekkerland, of waar ge ook heen wilt zwieren.

V.

Gij gaat en — komt terug, gelukkig, opgetogen!
Verrassend staat ge op eens uw dierbren weer voor de oogen!
En 't uur van thuiskomst is niet zelden vaak, bij slot
Van reekning, 't zoetste nog van al uw reisgenot.
Men prijst uw uiterlijk; gij bloost; gij hebt apartjes,
Gij geeft prezentjes en u kloppen alle hartjes.

VI.

Doch ánders is het voor mijn Delftsche bruid besloten,
De Bruiloftsnoga is, in tranen, pas genoten,
Of 't heet: Zeilree, aan Boord! en 't jonge paartje aanvaardt
Een reisje op d' oceaan, naar de andre helft der aard,
Naar Java, verder niet! het hart vol zoete droomen,
Om over twintig jaar — of nimmer — weer te komen.

VII.

Men viert zijn honeymoon op zee! 't is wel verheven,
Althans bij storm! doch ik verkoos de lieve dreven
Der aarde in zoo'n geval. 't Verheevne wordt ook vrij
Eentonig ras, op zee, als in de poëzij.
En — werdt ge eens zeeziek in de honeymoon.... 't zou wezen
Om 't meest romantisch paar voor altijd te genezen!

VIII.

Maar wee mijn valsche jok! zoo 'k glimlach, 't is van smarte,
Als een die tandpijn heeft, ja, — tandpijn in zijn harte.
Die reislust toch naar de' Oost is 't groote Delftsche leed!
Een bron van wanhoop soms, van lijden lang en wreed.
Niet voor die heengaan juist, maar voor die achterblijven,
Wier leven is geknakt, wier troost is — brieven schrijven!

IX.

Verliefden zijn te vreê, te land of op de baren,
„Uw hart en — een kajuit!" is 't woord der jonge paren.
Philippe en Philippine, in éénen notedop,
Zijn zeer gelukkig saam, ook op het ruime sop.
Het afscheid viel wel zwaar — doch Jonkheid, Moed en Liefde,
Zij kwamen 't hart te hulp, eer 't schip de golven kliefde.

X.

Maar wee die bleven! Hoor, het stormt! De scheeve Toren
Van Delft houdt zich weer flink en taai, als ooit te voren;
Maar 't stormt in menig borst, vol angst en onrust, mee.
De moeder strijdt en bidt: de kindren zijn op zee!
En de arme vader gaat zijn weerglas bestudeeren,
Dat zegt „veranderlijk" — als Breêro: „'t kan verkeeren."

XI.

En ach, deze angst is een beginsel maar der smarte,
Steeds dreigend nu voortaan uit de onbekende verte,
Waar 't aangebeden kind, naar 't oude Bijbelwoord,
Den man gevolgd is, wien haar teeder hart behoort;
Den man — den Roover, dien de moeder in haar droomen
Reeds bij haar dochters wieg, uit Java, aan zag komen!

XII.

Want zoo is 't noodlot van een teedren Delftschen vader,
En moeder: steeds vervolgt hen de oostersche verrader,
Die op hun kindren loert, hun dochtren lief en schoon,
Steun van hun ouderdom of hunner liefde kroon! —
Verraders noemt men hier Studiosi die naar d' Oost gaan,
En hun verliefden blik op 't zoete Delftsche kroost slaan.

XIII.

Trekvogels zijn ze, die vaak de eêlste Delftsche duifjes
Meevoeren als hun schat, hun kroon, hun prooi, hun kluifjes;
Wreed — als een lammergier, die, hoe de moeder treurt,
Het eenig ooilam aan haar droeve borst ontscheurt.
De waarheid evenwel dringt mij er bij te voegen:
Het lammetje neemt, in dat scheuren, ook genoegen!

XIV.

„Toch, wie daar immer van die jeugdige ongelukken
Mijn troost, mijn kroost, mijn schat wou aan mijn hart ontrukken —
Dat knaapje sta vroeg op en — wachte zich voor schand!
Mijn englen blijven hier, bij mij, in 't vaderland.
Is dat de mode thans zoover maar heen te zwerven?
't Is levend sterven voor elkander — levend sterven!"

XV.

Zoo sprak of dacht wel vaak, het hart vol liefdezorgen,
Vol angst en ernst, temet in dwazen luim verborgen,
Zoo sprak of dacht, het oog op 't liefste dochtrenpaar,
— De een was goed zestien pas en de ander achttien jaar —
Dat immer 't jonge Delft langs 't oude Delft zag zweven,
Mijn Delftsche vriend, gij vat, diezelfde van daareven.

XVI.

De man is — weet ge 't nog? — de trappen opgevlogen,
Gansch wonderlijk verward, en.... tranen in zijn oogen....
Zou wel goed rijmen, doch niet waar zijn, en ik haat
Onwaarheid als de pest, in proza of op maat.
En schoon mijn broeders, op dit punt, niet willen deugen,
Ik zal mij nooit om 't rijm bezoedlen met een leugen.

XVII.

Geen tranen dan, in 't oog — maar luimig, opgewonden,
Ontsteld is onze vriend straks plotseling verzwonden,
Bij de aankomst van den brief. Hij scheen u vast, niet waar?
Een zonderling, in taal en houding vrij bizaar?
Uw menschenkennis eer! doch vatten wij elkander:
Een Zonderling is een; een Quibus is een ander.

XVIII.

Och, menschen zijn er zat! men vraagt origineelen!
Mijn vriend nu was er een, voor schrijvers — om te stelen.
Althans op één punt bleek de man een Humorist,
En wel van de echte soort, daar hij er niets van wist:
Zij die het weten, ach, zijn meestal, ons tot schade,
Gevoelig en naïef met voorbedachten rade!

XIX.

Hij was het van natuur. Zijn hart leek als een luite,
Die staag het diepst gevoel in vreemde trillers uitte,
Vol liefde, toorn of scherts of weemoed, of dit al
Te zaam. Goed was hij meest en zacht, doch bij geval
Kon hij zeer vreemd, zeer bar, zeer grillig zich vertoonen —
Maar wie hem kende moest zijn dwaasheên wel verschoonen.

XX.

Hij was ruim veertig jaar, maar grijsde reeds ter degen;
Gul, prettig, open blonk zijn vriendlijk oog u tegen,
Een beetje ironisch wel somtijds. Op 't uitzicht af
Was hij een man, dien 'k graag een fikschen handdruk gaf,
Een weduwnaar, die nog het oog trok veler vrouwen;
Maar 't scheen zijn kroost alleen moest heel zijn hart behouën.

XXI.

Die hij had liefgehad — de lieflijke, de zachte,
Met wie hij steeds nog leefde, in heilige gedachte —
Ontviel hem, ach! te vroeg, en jaren reeds geleên;
Hij was nog jong toen en de kindren waren kleen.
Twee wichtjes liet zij na, twee meisjes, rozeknopjes
Op leliestengels, twee aanvallige englenkopjes,

XXII.

Ik wenschte om alles wat ik immer heb geschreven,
Dat ik thans in mijn dicht u duidlijk weer kon geven,
Hoe lief die brave man die kindren had! O 't zou
De apotheose zijn der vaderlijke trouw:
Het scheen of in zijn hart het denkbeeld was gerezen,
Dat hij haar vader beide en moeder nu moest wezen.

XXIII.

Die liefde was, ja, soms vrij angstig, vrij omslachtig,
(Een kinderlooze mocht wel zeggen — kinderachtig!)
Wat overdreven en onrustig, maar nog meer
Aandoenlijk toch voor wie haar vatt'en, diep en teer.
Reeds van haar kindsheid af, was dit zijn lust en streven
Niet enkel voor zijn kroost, — doch met haar mee te leven!

XXIV.

Zij groeiden heerlijk op, als in de zonnestralen
Dier koesterende zorg! Wat sprookjes en verhalen
Kon hij met Jobsgeduld vertellen voor en na;
Hoe teeder sloeg hij staag heur jonge ontwikkling gâ;
En toen ze als meisjes straks heur zorge ook hem besteedden,
Hoe werd hij rijker steeds in al haar lieflijkheden!

XXV.

Ook, welk een teeder vuur ooit 's jonglings hart doorgriefde,
'k Geloof — daar is op aard niets teerders dan de liefde,
Waarmee de fiere man het aangebeden kind,
Zijn blozend dochtertje, de slanke jonkvrouw mint!
Uw zonen zijn uw trots, o moeder! — Vrede en zegen
Straalt uit het oog van haar, die u gelijkt, hém tegen!

XXVI.

Ja! welk een weelde mag de borst des mans doorstroomen,
Die in het schoone kind, het bruidje zijner droomen,
De gade zijner jeugd herleven ziet! voor mij
Is deze liefde-soort de schoonste poëzij,
Daar reinheid, teederheid en kracht in samenvloeien;
Een gloed, die niet verteert, doch immer dóór blijft gloeien!

XXVII.

Wat toch van teedre min de Dichtren ons verhalen,
Meest is een steekje los aan al die idealen;
Hoe schittrend ook omstraald van dichterlijken gloor....
Daar loopt in werklijkheid meestal wat.... proza door.
Zoo Dante Beatrys bemind heeft — kon 't verhinderen,
Dat Dante nochtans ook een vrouw had — met acht kinderen?

XXVIII.

Maar Vaderliefde is trouw en innig, altoos heilig,
Verheven boven 't lot, voor aardsche wissling veilig!
Zij heeft iets hemelsch, zij! — Nu weet ik waarlijk niet
Of ook mijn Delftsche vriend kon schildren in een lied
Wat hij gevoelde voor zijn lieve rozenwangen —
Doch hij gevoelde wat ik schilderde in mijn zangen.

Delft, Nov. 1858.

(Wordt nooit vervolgd, — maar de schrandere Lezer zal wel geraden hebben, dat de Anti-Oosterling, in wien men een Type van *Jalousie paternelle* had willen schilderen — gij kent Scribes aandoenlijke Comedie? — bestemd was, om door een zijner dochters, wier hart alreeds van Java droomde, — zich-zelven verloochenende, tot een vurig Liefhebber onzer kolonie bekeerd en met sympathie „voor al wat oostersch is" bezield te worden. De andere dochter — type van kinderlijke liefde — zou, in mijn verhaal natuurlijk, eene diepe genegenheid hebben opgeofferd om haar vader niet alleen te laten. — Wat dien bewusten brief betreft — doch mijn P. S., dat u niet interesseert, is reeds veel te lang.)

GROOT; OOK GOED?

Gij houdt u groot in 't moeilijkst lot —
De vraag is: houdt ge u goed voor God?

ZELFVERLOOCHENING.

U-zelf wilt gij verloochnen? goed!
Dat is een edel streven.
't Is de eerzucht van een vroom gemoed,
Voor andren slechts te leven.

Doch wie zich-zelf verloochnen wil,
In woorden en in werken,
Hij doe het vroolijk, needrig, stil,
En laat zijn strijd niet merken.

Want weet, als in uw sombren blik,
In uw mistroostig wezen,
De leus: „Mij-zelf verloochen ik!"
Voor ieder staat te lezen....

Dan rooft ge uw liefdewerk zijn kroon,
Zijn lieflijkheid, zijn waarde;
Dan rooft ge uw eigen ziel haar loon,
Omdat gij 't vraagt van de aarde.

Dan is uw offer goed noch groot,
En zal geen hart verrukken:
Wat meer dan goud kon zijn — als lood
Zal 't op uw naaste drukken.

Dan wekt ge liefde noch ontzag,
Maar weerzin, medelijden:
De kunst is: met een milden lach,
Als streedt ge niet — te strijden!

1859.

DOOR ZEGEN GEHEILIGD.

O, zegt toch niet: „Lichtzinnig maakt de zegen!
't Geluk de ziel afvallig van haar God!
De mensch verdoolt op voorspoeds effen wegen,
En hoogmoed kweekt de lange gunst van 't lot!" —
Daar is toch ook, wie 't zoet geluk van 't leven
Juist needrig stemde, afhanklijk, ernstig, zacht;
Wier ziel tot God door zegen werd gedreven,
Als andren — door den lijdensnacht.

Daar is toch ook wie niet het kruis bekeerde,
Maar wie 't geluk, als 't licht des Heeren, trof!
Wie niet de Nood — maar Zegen bidden leerde,
Wie iedre bloem ontstak in liefde en lof!
En wie ook straks, toen 's Vaders hand hen griefde
Met bitter leed en raadselvolle smart —
De erinring van Gods zegenende liefde
Een steun, een troost bleef voor 't verslagen hart!

NIET BEZORGD.

Boven mijn hoofd aan zijden draad
Slingert het zwaard al heen en weder,
't Móet vallen — vallen, vroeg of laat!
Het trilt, het velt mij neder!

Doch om mijn hoofd ook ruischt een stem,
Te midden van al mijn vreezen,
Die mij gebiedt met zachten klem,
Tóch niet bezorgd te wezen.

ONVERGANKELIJK.

Hij kende de heilige Schriften van kinds af.
2 TIMOTHEUS III: 15.

Zalig, wien in 's levens morgen
't Levend woord der groote Schrift —
Voor de kleenen niet verborgen —
In den boezem werd gegrift!
Wien het vragend oog mocht stralen
Vaak van wonderbaren gloed,
Bij haar heilige verhalen,
Manna voor het jong gemoed.

Zalig, die in de eerste jaren,
't Hart gericht naar Gods geboôn,
Leerde op 't heilig beeld te staren
Van den eengen Menschenzoon,
Die de wereld heeft bejegend
Met zijns Vaders vredegroet,
Die de kindren heeft gezegend,
De aard verloste met zijn bloed!

Want die indruk kan niet sterven,
En de weerklank van dat woord
Ruischt, waar ooit de voet moog zwerven,
Door het menschenleven voort:
Echo uit het vroom verleden,
Vol geloof en rein genot;
Wekstem uit der kindsheid Eden,
Moederwoord en woord van God!

Laat de stille jonkheid wijken
Voor den storm van wilder jeugd,
En des jonglings hart bezwijken
In den doolhof ijdler vreugd;

Moog hij 't zachte snoer verbreken
Van de vaderlijke wet,
Reizen naar de vreemde streken
Trots het moederlijk gebed....

Niet verloren, niet verloren,
In wiens reine kinderziel,
Als het Godszaad in zijn voren,
Eens dat woord des levens viel!
't Leeft, 't schiet op, 't zal vruchten dragen,
Schoon 't verstikt scheen en vermoord,
't Brengt in late najaarsdagen
Nog zijn oogst en zegen voort!

Onvergeetlijk — schoon vergeten,
Onweerstaanbaar — schoon weerstaan,
Dringt vaak plotsling door 't geweten
Weer het woord der oude blaên;
In de nachtwaak, om de sponde
Van den zwerver daalt een klacht —
En de zondaar voelt zijn wonde,
En 't verloren kind versmacht!

't Zijn de aandoenlijke verhalen
En de lessen van weleer,
Ach, vernomen duizendmalen
En geschonden duizendkeer.
't Is een psalmtoon van 't verleden,
't Is een klachte van het kruis....
En zijn ziel keert in gebeden,
En de boetling reist naar huis!

Anders ook leer 't kind gelooven,
Anders zij de strijd des mans:
Woont de Vader wel daarboven?
Viel ooit sterre van den trans?
Speelt niet wondere Legende
Door dat onbedrieglijk woord,
Die den grooten Onbekende
Met haar nevelglans omgloort?

Wat is waarheid? Is daar waarheid?
Heeft wel de Almacht ooit op aard,
In orakelen vol klaarheid,
Haar geheim ons geopenbaard?
Wat daar 't woord scheen van den Heere,
Voor zijn kindsheid, bleek het niet
Menschenwoord of menschenleere,
Heilge vorm of beeld of lied?

O het zij! Der onschuld vrede
Vluchte voor der kennis strijd!
Voer' de stroom des levens mede
Wat vergaan moet met den tijd!
Laat der kindsheid wondergaarde
Welken als een lentehof;
Smachte naar wat licht op aarde
Soms de balling in haar stof!

Toch, het Woord gaat niet verloren
Voor het hart, des Twijfels roof,
Uit den kampstrijd als herboren,
Rijst het kinderlijk geloof!
Ander licht valle op de blaêren
Van de Schriften, die weleer
Hem zijn moeder mocht verklaren —
Ook dat licht is van den Heer!

Met apostlen en profeten,
Leert hij straks het hopend oog,
Smachtend, moedig, roodgekreten —
Vroolijk richten naar omhoog!
En voor 't diep gevoel van 't harte,
Is daar wonder groot noch schoon,
Als de stille Man der smarte
Met zijn eenge doornenkroon.

1859.

VER VAN HUIS.

(Ter gedachtenis van C. D. A. v. D. H. † te Cannes, Februari 1860).

Ver van huis, in gindsche dreven,
  Waar de lijder lichter zucht
  En aan liefelijker lucht
Balsem vraagt voor 't kwijnend leven;
  Waar de kunst genezing spelt,
Doch alleen de schoot der aarde,
Der cypressen stille gaarde
  Van „genezen kranken" meldt!

Ver van huis, o jonge strijder,
  Die bemind hebt en geloofd,
  Legde ook gij nu 't moede hoofd
Neder — een genezen lijder!
  Neder — op uws Heeren woord,
Zijn genade en heil verwachtend,
Naar een schooner Land versmachtend,
  Dan der wereld lieflijkst oord!

Ver van huis.... Toch in die verte
  Zijn uw vrienden in den geest
  U wel vaak nabij geweest,
Met de liefde van hun harte,
  Met den troost van hunne trouw,
Met de erinring van 't verleden,
Met hun vurigste gebeden,
  Met hun hoop, hun vrees, hun rouw!

Thans ook aan uw stervensponde
  Drukken we U nog eens de hand;
  Bij uw graf in 't verre land
Scharen wij ons mede in 't ronde:

En weemoedig, bij de baar,
Trilt de luit, die eens u boeide,
Toen ons beider jeugd nog bloeide,
Trilt der liefde teedre snaar.

Want slechts liefde was uw leven
En beminlijk waart ge en goed,
Dwepend hoofd en vroom gemoed,
Van de wereld rein gebleven;
Trouwe broeder, hartlijk vrind,
Eedle ziel vol idealen
Bloemen, zangen, tonen, stralen,
In de boosheid steeds een kind!

Dies „bedroefd, maar nogtans blijde",
Heffen we ook het weenend oog
Van uw groeve naar omhoog,
Gij, wiens hart zich 't Hoogste wijdde!
O, mijn dierbre, rijze vrij,
Ver van huis, in vreemde streken,
Van uw graf het needrig teeken —
Gij zijt thuis! — dit weten wij.

UIT DE KINDSHEID.

„Ik ben een kind
Van God bemind!"
Was 't eerste lied dat mij mijn moeder leerde,
Die ik op aard maar kort heb liefgehad:
God nam mij vroeg des levens grootsten schat.
'k Vond sinds een deel van 't geen mijn hart begeerde,
Doch ook mijn deel van 's levens diepste smart!
Ik leed en streed en struikelde en ontbeerde,
In raadslen werd mijn ziel verward;
'k Vroeg of een God van liefde 't Lot regeerde?

't Geloof bezweek, de Twijfel triumfeerde
Mijns ondanks vaak in 't vruchtloos smachtend hart!
Toch, wat daar in of om mij ook verkeerde,
Nog menigmaal te stillen middernacht,
Ruischt om mijn spond, vertroostend, lieflijk, zacht,
Dat eerste lied, dat mij mijn moeder leerde,
En bij dien toon — eens Engels vredegroet —
Daalt Vrede soms in 't rusteloos gemoed.

1859

DE HEIDEN-APOSTEL.

Paulus, waarheen? — 'k Ga de wereld bekeeren;
Liefde voortaan is het groote gebod!
— 't Zweet dekt uw voorhoofd, Apostel des Heeren!
Rust hier een wijle, bij 't feestlijk genot....'
Neen, ik moet heen, 'k ga de wereld bekeeren;
Liefde voortaan is het groote gebod!

Paulus waarheen? — 'k Ga den volkren verkonden
Broederschap, waarheid, gerechtigheid, vreê!
— Toef! hier bij ons wordt de vrede gevonden;
Schoonheid en kunst deelt haar zegen u mee...
Neen, ik moet heen, 'k ga den volkren verkonden
Broederschap, waarheid, gerechtigheid, vreê!

Paulus, waarheen? — 'k Ga den stervling bereiden
't Spoor naar den hemel, het zalige land!
— Hemelwaarts kan slechts de Roem ons geleiden,
O, grijp de luit en zij reikt u de hand....
Neen, ik moet heen, 'k ga den stervling bereiden
't Spoor naar den hemel, het zalige land!

Paulus, waarheen? — 'k Breng het landvolk den zegen,
Zegen van Hem die geen kleenen veracht!

— Beef! in 't gebergt grimt de roover u tegen;
't Woudgediert brult in den donkeren nacht....
Neen, ik moet heen, 'k breng het landvolk den zegen,
Zegen van Hem, die geen kleenen veracht!

Paulus, waarheen? — In de pestlucht der steden
Prediken: Reinigt de harten in God!
— O, vrees den moedwil ontuchtiger zeden,
O, vrees den lach vol luidruchtigen spot....
Neen, ik moet heen, in de pestlucht der steden
Prediken: Reinigt de harten in God!

Paulus, waarheen? — Waar ik tranen zie vlieten!
't Zuchten der armen heeft de Almacht gehoord.
— O, vrees den rijkaard, gestoord in 't genieten!
Vrees ook den arme, gewekt door uw woord....
Neen, ik moet heen, waar ik tranen zie vlieten!
't Zuchten der armen heeft de Almacht gehoord.

Paulus, waarheen? — Naar verwijderde kusten,
Sterken der vrienden bezwijkenden moed!
— Mag na den strijd dan de strijder niet rusten?
Doofden noch rampen, noch jaren uw gloed?....
Neen, ik moet heen naar verwijderde kusten,
Sterken der vrienden bezwijkenden moed!

Paulus, waarheen? — 'k Ga tirannen braveeren,
Geesels der volkren in boeien gekneld!
— Priesteren zullen u ondergang zweren!
Sidder, het Bijgeloof heult met Geweld!....
Neen, ik moet heen, 'k ga tirannen braveeren,
Geesels der volkren in boeien gekneld!

Paulus, waarheen? — Van mijn Meester getuigen,
Waarheid verkonden voor richtstoel en troon!
— Zacht, voor de Wet leer u plooien en buigen;
Redenaarswijsheid bedekk' haar den hoon!...
Neen, ik moet heen, van mijn Meester getuigen,
Waarheid verkonden voor richtstoel en troon!

Paulus, waarheen? — Daar gij 't zwaard ziet geheven!
't Zwaard mijner beulen! dáár wacht mij de Heer.
— O, spreek één woord, en gered is uw leven!
O, zeg één woord, en vraag rijkdom en eer!....
Neen, 'k breng mijn hoofd, waar gij 't zwaard ziet geheven,
't Zwaard mijner beulen! dáár wacht mij de Heer.

Paulus, waarheen? — 'k Ga den Hemel beërven:
Ginds wacht de kroon na den strijd van mijn lot!
— Vrucht draagt uw voorbeeld, uw leven, uw sterven;
Wij op uw graf knielen neen voor uw God....
Ja, ik vaar op, 'k ga den Hemel beërven:
Ginds wacht de kroon na den strijd van mijn lot!

(BÉRANGER.)

LEUZE VOOR WAARHEIDZOEKENDEN.

Waarheid zij het doel slechts van uw streven! —
Zoekt gij ze ook langs andren weg, als wij....
Goed! — Te beter vruchten draagt ons leven,
Want: wat wij niet vinden, dat vindt gij.

VERSCHIL.

De droefheid komt van God den Heer,
En buigt ze u neer,
Zij heft ook hemelwaart!
Veel erger — erger is 't verdriet,
Dat u de domme wereld baart,
Dat u de mensch niet spaart —
't Verheft u niet,
Het buigt alleen ter aard!

ARME VISSCHERS.

I.

't Is nacht. De hut is klein, niet rijk, maar warm en dicht,
't Vertrek vol schaduwen; — toch voelt gij 't, als een licht
Der liefde speelt er door met koesterende stralen;
De schoorsteen draagt de schat van bontgekleurde schalen,
En 't vischnet — 't wapen der familie — tooit den wand.
Ginds in de verte rijst het oude ledikant,
Een erfstuk vast; en op de stroomatras daarneven,
Op banken uitgespreid, rust zacht het jonge leven,
Vijf kleine kindren. Spijt het ver verloopen uur,
Waakt in den haard nog steeds de rosse vlam van 't vuur.
Nog ééne waakt! een vrouw alleen — met duizend zorgen,
De moeder van die vijf! Ook waakt ze als een die morgen
Een weduw wezen kan, en bij de legersteê
Der kindren knielt ze en bidt.
Daar buiten huilt de zee.

II.

En daar zwalkt hij, haar schat! Sinds de eerste jongensjaren
Bekampt hij, 't visscherskind, het noodlot op de baren.
Hij, weer of geen weer, steekt in zee, in d' avondstond,
Wanneer op 't zwarte hoofd de vloed stijgt: mond bij mond
Wacht immers brood van hem! Hij, 't ruw bedrijf gewassen,
Bestuurt zijn bark alleen op de ongemeten plassen.
De visschersvrouw is thuis, waar zij het aas bereidt,
't Gescheurde zeilwerk lapt, de netten maast en breidt.
Doch als de vijf straks in de rust zijn, zoekt zij vrede
In 't Bijbelboek en bidt en volgt hem, in gebede,
Die daar op de' afgrond drijft, in hollen winternacht. —
Ja, ruw bedrijf! de lucht is zwart, geen starre lacht:
Het wisselend plekjen, als in duisternis bedolven,
Waar, onder 't barnend schuim der opgeruide golven,
De visch te zamenschoolt, bij rots en blinde klip,

Is, op den Oceaan, vast niet meer dan een stip,
Groot, als de kamer! En om nu die stip van zegen
Juist uit te vinden, in den mist, den killen regen,
Te winternacht en op die bolle woestenij —
Dat is geen kinderwerk! Hoe naarstig moet getij
En wind berekend! Luk en zeemanskunst zich paren! —
Als slangen schuiflen, langs het boord de groene baren,
De kolk bruist op, 't getouw slaakt als een kreet van wee..
Hij denkt aan vrouw en kroost bij 't woeden van de zee,
Zij thuis aan hèm; en hun gevleugelde gedachten
Ontmoeten vaak elkaêr in donkre najaarsnachten.

III.

Zij bidt, zij buigt de knie in haar verlaten kluis:
Maar 't schorre meeuwgekrijsch, het doffe golfgebruis
Stoort telkens haar gebeên.... en duizend beelden spelen
Of spoken haar door 't hoofd: de zee en haar tooneelen,
De thuiskomst op de ree, de storm die 't hulkje slaat. —
Intusschen, in zijn kast, als 't bloed in de ader, gaat
De slinger heen en weer, die met zijn kalme slagen
Den tijd, èn lente èn herfst èn blijde èn droeve dagen,
Als weg doet zinken, stuk voor stuk, in 's afgronds schoot,
Daar ieder klokgetik, van vreugde beide en dood
Het sein is in 't heelal, en wichtjes roept in 't leven
En graven opent.

Zij, door zorg en angst gedreven,
Zij peinst: „'t Is toch wel hard zoo arm te wezen! ach,
De meisjes gaan barvoets, ook met den winterdag;
En wittebrood is lekkernij, die alle dagen
Niet voorkomt.... Groote God! hoor, hoor, wat schrikbre vlagen...."
Gelijk de blaasbalg van een smidse loeit de orkaan;
Of reuzenvuisten in hun toorn het aanbeeld slaan,
Zoo raast het op de kust. Als ijle haardvuurvonken
Verschieten in de lucht de starren, die er blonken,
In donkren wervelwind. 't Is 't uur, waarin de nacht,
Van onder 't zijden maske, een luchtig danser, lacht.
En 't uur, waarin de nacht, omfloerst met storm en regen,

— Een kaperkapitein, uit de' afgrond opgestegen —
Een arman zeeman grijpt en neersmakt op de rots....
Zijn jongste noodgehuil sterft weg in 't golfgeklots....
Zijn hulkje splijt — hij zinkt — beveelt zich Gods genade,
En denkt — aan de' ijzren ring en 't zonnetje op de kade.

De zee bruist rustloos voort, de nacht is droevig zwart,
Als, van deez' beelden vol, haar arm geslingerd hart,
Dat zich in tranen lucht....

IV.

Ach! 't lot dier arme vrouwen,
Die meer dan goed en goud staâg wind en zee betrouwen!
Niet waar? 't Is hard, 't is wreed, ook voor 't gestaald gemoed,
Te denken: al het mijn... mijn ziel, mijn vleesch, mijn bloed,
't Is in dien bajert dáár, te midden der gevaren,
Ten prooi aan 't wild gedierte der losgebroken baren;
En dat de valsche golf met al die hoofden speelt,
Het jongske, dat voor 't eerst in 's vaders zorgen deelt,
Als zijn verzorger-zelf bedreigt; en dat de Winden
Daar boven hen in 't ruim de dolle tres ontbinden,
Opspelende in de pijp; en dat ze op dezen stond
Misschien in nood zijn of verzinken in den grond,
En dat men nooit recht weet, helaas, noch wáár zij zwerven,
Noch wàt zij doen: niet of ze zingen, dan wel sterven:
En dat om 't hoofd te bièn aan heel dien Oceaan,
Een wrak, een fladdrend zeil dien mannen moet volstaan...
O angst! Ook ziet, zij gaan en roepen langs de stranden
Den vloed toe: geef ze ons weer! en wringen droeve handen...
Maar golf aan golf bruist voort... geen antwoord op haar beê,
Dan de onbestemde klacht der rustelooze zee.

En Geerte heeft een zorg te meer nog. Op de golven
Als in het rouwfloers van den donkren nacht bedolven —
Is hij ganach zonder hulp. De jongens zijn nog klein;
Ach, waren ze maar groot — zoo denkt ze — hij 's alleen....

Stil, moeder! als ze straks met vader mee gaan varen,
Roept gij den tijd weerom toen zij nog kindren waren.

V.

Zij slaat haar mantel om en neemt haar licht. 't Is 't uur
Om uit te kijken in de verte, en of het vuur
Brandt op de kust. — Zij gaat. Geen streep nog in het duister.
Geen morgenkoeltje nog. Geen zweem van uchtendluister.
Geen venster flikkert. Niets. 't Is alles zwart in 't rond.
't Stortregent. Niets zoo droef als in den morgenstond
De donkre regen: 't is of daar geen dag zal gloren,
Of de uchtend, als het kind, in tranen wordt geboren.

Terwijl zij 't pad zoekt door die halve woestenij
Rijst daar voor Geerte's blik, vol somber medelij,
Op eens een schaamle hut, een bouwval. Ach, daar binnen
Noch licht, noch vuur. De deur kraakt op vermolmde pinnen;
Op rotte muren hangt een wagglend dak, maar noô
Gedekt met stopplen van versleten, morsig stroo,
Door de' oostewind gescheurd en uit elkaêr geslagen.

„Och" — spreekt ze bij zich-zelf — „'k vergat al sedert dagen
Naar buurvrouw om te zien! Huib vond haar afgetobd
Laatst door de koorts; ik moet eens kijken...."

Geerte klopt
En luistert, — klopt eens weer.... Geen antwoord — Is 't de morgen
Die haar zóó huivren doet? „Ziek" — zegt ze — „en met háár zorgen!
Het lijkt ons armen niet, om ziek te zijn. 't Is waar,
Zij heeft er juist slechts twee, één meisje, één jongske.... maar
Ze is weduw, ze is alleen. — Op, buurvrouw!" — Taal nog teeken
Van binnen. Maar die doodsche stilte schijnt te spreken
Geheimnisvol... „Mijn God, wat slaapt zij vast! — Op, op!"
En ditmaal, onverwacht, bij Geerte's angstgeklop,
— Als werd ook 't zielloos stof door medelij soms bekropen, —
Viel de oude deur van-zelf, droefgeestig, langzaam open.

VI.

Zij treedt het stulpjen in, 't lantarentje in de hand;
De regen druipt door 't dak en zijpelt langs den wand
Der kille kluis. Zij zoekt met angstig mededoogen
In 't rond... daar in den hoek ligt voor haar starende oogen,
En schriklijk voorwerp, stijf, bewegingloos, half naakt....
Een lichaam, door den dood verwrongen en mismaakt....
Het lijk van haar die ze eens als wakkre moeder kende,
't Afzichtelijke spook der uitgeteerde ellende,
Wat daar van de armoe rest, na de aardsche worsteling!
Haar hand, haar magere arm, reeds blauw, loodkleurig, hing
Ten bedde uit. Angst en schrik scheen om dien mond te zweven,
Half opgesperd, waarmee, bij 't scheiden van dit leven,
De geest dien stervenskreet geslaakt had, die omhoog
In de eeuwigheid weerklinkt.

Bij 't bed — nog onder 't oog
Van 't moeder-lijk — lag daar heur tweetal, zusje en broeder,
In de eigen wieg, in rust, glimlachend.
De arme moeder,
Bij 't naadren van den dood, had — jongste teederheid! —
Haar mantel en haar dek op 't wiegjen uitgespreid,
Opdat, als doodskou haar de leden deed verstijven,
Haar kroost, zoo goed het kon, verzorgd mocht achterblijven.

VII.

In 't trillend wiegje, o zie, wat sluimeren ze zacht!
Hoe vredig aêmt hun borst, en 't vrindlijk mondje lacht.
Het schijnt of niets uw rust kan storen, arme weezen!
Zelfs niet de jongste Dag. Wat zou ook de onschuld vreezen? —
Steeds als een zondvloed plast de regen neer, en vlak
Op 't hutje blaast de wind. Staag druipt door 't lekke dak
Op 't voorhoofd van de doode een druppel, die blijft hangen
In 't oog, en, kille traan, straks neervloeit langs heur wangen.
Steeds als de alarmklok slaat de golfslag. 't Stomme lijk
Droomt in de stilte van het somber schimmenrijk:
't Is toch, of 't lichaam, waar de geest van is gescheiden,

De ziel terugzoekt en den Engel blijft verbeiden;
't Is of de veege mond aan 't oog vraagt: Waar uw glans?...
En weer 't gebroken oog: Waar is uw adem thans!

O weest dan jong en plukt de bloemen, die er bloeien!
Vult, vult de bekers, lacht, en laat uw boezem gloeien,
Gaêrt mirt en lauwer saam! Weest schoon, weest goed, weest
Gelijk als iedre beek toch uitloopt in den schoot [groot...
Van d' eeuwgen Oceaan, dus loopt al 't menschenleven
Met al zijn heerlijkheid — zijn lachjes, die er zweven
Op rozenmond; zijn jeugd, die, zorgloos lacht en stoeit;
Zijn moedervreugd, zijn kus, die ziel en zin ontgloeit;
Zijn hoogtijdagen en zijn geuren en zijn gaven —
Uit in de koû des doods, den killen nacht der graven.

VIII.

Maar wat of Geerte dan toch in dat sterfhuis deed? —
En wat verbergt zij in de plooien van haar kleed,
Het warme schouderkleed? Wat steelt, wat pakt ze mede?
Hoe bonst haar 't hart toch zoo! En met gejaagde schrede,
Hoe loopt ze dus; als een die niet durft omzien, voort,
Den wind in 't aangezicht, door 't stil en eenzaam oord?
En, met bezorgd gelaat, wat bergt zij, thuis gekomen,
In 't groote ledikant? — Wat heeft ze weggenomen?

IX.

't Werd, toen zij thuis was al wat lichter op de kust;
Zij nam een stoel bij 't bed en zette zich ter rust —
Gansch rustloos. 't Matte hoofd zonk op de peluw neder;
Gedachten trokken door haar ziele heen en weder;
Het scheen als werd hart gefolterd door verwijt:
En peinzend, bij zich-zelf, sprak zij van tijd tot tijd:
„God! wat zal 't wezen, als hij t'huiskomt? Is zijn leven
Dan nog niet zwaar genoeg? Vijf kindren brood te geven —
Dat is een post! Als hij mij slaat, mijn beste vriend,
Dan zal ik zeggen: Ga uw gang. 't Is wel verdiend!

Het was verkeerd.—Neen toch,'t was goed. Maar zonder vragen?...
Is hij daar? Neen nog niet. 't Eind zal de lasten dragen —
't Is onverstandig... O daar is hij!... Wat is 't dan?
Het is de wind vast. Des te beter! — — Lieve man,
Ik placht toch altijd naar uw thuiskomst te verlangen!..."
Hier steeg een droeve blos op Geertes bleeke wangen
En zwijgend zonk zij weg in doffe mijmerij,
En hoorde niets meer, noch het stijgen van 't getij,
Noch 't akelig gekras der raven langs de stranden,
Maar staarde voor zich heen met saamgevouwen handen.

Fluks opent zich de deur met luid en blij gedruis,
En hartlijk, vreoljjk, in den drempel van het huis
Staat Huib, door 't druipend net gevolgd.
Met wierp de morgen
Zijn licht door de open deur, in 't kluisje zoo vol zorgen.

X.

„Gij daar!" — en Geerte vliegt haar echtvriend om den hals,
En kust de borst en 't buis des kloeken visschers, als
Een vuurge minnares. Hij: „wijfje, ik heb u weder!"
En op zijn voorhoofd blonk zijn hart zoo sterk als teeder,
Vol liefde en dies vol licht. Zij: „En hoe was 't op zee?
Het weer!" — „Slecht." — „En de vangst!" — „Valt zeker
(ja niet mee!
De zee is als het woud. Hoor kind, ik ben bestolen!
'k Geloof, de duivel zelf zat in den storm verscholen.
Ik ving geen katvisch, niets. Ook is het net onklaar.
Doch zie je, ik heb je weer, en dat's het eerste maar!
Wat nacht! Het scheen te-met, bij 't schriklijk golvenspoken,
Of 't naar den kelder ging! Ook is mijn touw gebroken.
Maar man en schuit zijn thuis. Nu wat hebt gij gedaan?"—
En Geerte ontstelde:—„Ik? niets!" een huivring greep haar aan—
„Dat net gelapt... en dan geluisterd... naar de vlagen...
Aan u gedacht... 't zijn donkre nachten, donkre dagen!" —
Zij zweeg een poos en toen, daar vast bij ieder woord
Haar stemme beefde, als van wie schuld heeft, ging zij voort:
„Onz' buurvrouw, weet ge, die al lange heeft gelegen
Staêg met de koorts, die is gestorven. Gistren tegen

Den avond is 't gebeurd, of wel van nacht. Zij laat
Twee kleine kindren na, twee stumpertjes. Dat praat
Of loopt nog noô. Het is een meisken en een knaapje,
En 't meiske heet Margriet — en 't jongske dat heet Jaapje;
Zij had het arm, hoor...."

Huib keek ernstig voor zich heen
En wriemelde in zijn vuist zijn ruige muts ineen.
„Ha, duivelsch!" — peinsde hij — „Vijf en nog twee, dat 's zeven!
Hoe moet, hoe zal dat gaan? Wij hadden 't toch al even
Niet breed, en in den slechten tijd was 't nu en dan
Al met een leege maag naar kooi... 't Ga zooals 't kan!
Dat is mijn zaak niet. Dat moet Hij daarboven weten,
Die heeft gezegd, dat Hij geen weezen zal vergeten!
Waarom — de vader ligt nog pas in 't groote graf —
Neemt hij die wurmpjes dan nu ook hun moeder af?
Dat 's hard! dat 's duister.... Stil, de Heere zij geprezen,
Maar wie 't begrijpt... nu, hoor, daar moet je een hol voor wezen!
Te zeggen: — Voort en werkt, dat gaat hier niet... zoo kleen!

Vrouw, ga, en breng ze hier! Ze zetten 't, als ze alleen
Ontwaakten bij dat lijk, van schrik nog op een loopen!
Die moeder klopt bij ons! Doen wij haar kindren open!
En laat ze als zusje en broer met de andren zijn.... Geen nood!
Dat kan hier wriemelen, dat klautert op je schoot
Des avonds: wat een pret! Ook merkt Hij 't, dat je er zeven
Op eens, in plaats van wijf, hier daags de kost moet geven,
Al reken je er niet op... licht geeft de lieve Heer
Dan ook wat ruimer wangst voor die twee mondjes meer,
Voorts drink ik water en ik werk met dubble krachten!
Kom, haal de kindren! loop!... Wat is 't? Dus in gedachten!
Te duivel, vrouw, ben jij er tegen bij geval...."

Maar Geerte vliegt naar 't bed en juicht: „Ze zijn er al!"

(VICTOR HUGO.)
Dec. 59.
Jan. 60.

BEKENTENIS.

(Naar het Proza van Anonymus.)

And you, sir?

'k Ben maar een mensch van vleesch en bloed
Als iedereen!
Dies zet ik me op geen hoogen voet
En zeg geen deftigheen.

Mijn naaste min ik, zooals mij....
Zooveel ik kan!
Opdat ik u bemin, wees gij
Beminlijk, lieve man.

'k Rust, onder al mijn pijn of leed,
In hooger wil.
Maar 'k dacht soms: baatte klacht of kreet,
Ik hield mij wis niet stil!

Mijn hart, het is een wonderding,
't Is wit en zwart!
Zoo goed, zoo slecht, zoo zonderling,
Precies — een menschenhart!

'k Had willen sterven, menig keer,
In bang verdriet!
Doch zie! nu kies ik 't leven weer
En glimlach en geniet.

Ik min wat rein is, goed en waar,
Toch, gul gezegd,
'k Ben voor asceet of martelaar
Niet in de wieg gelegd.

Natuur! uw teedre stem klinkt zacht
In mijn gemoed;
'k Buig, lieve schoonheid, voor uw macht,
Die 't beetre kweekt en voedt.

Ik ben niet koel voor 't aardsch genot,
En zeg het vrij!
(Tartuffe, tot excuus voor God,
Voegt daar een fraze bij!)

Graag spreide ik zegen in het rond,—
't Geen niets beduidt,
Want ach, toch blijf ik in den grond
Een egoïste guit!

'k Wou beter wel en vromer zijn!
Doch, als ge ziet,
Ontdaan van allen pronk en schijn,
Ben 'k zóó en anders niet!

Ik heb mijn kwaad, ik heb mijn goed,
Als iedereen,
'k Ben maar een mensch van vleesch en bloed....
Gij zijt vast geest en been!

December 1860.

TURKSCHE BEELDSPRAAK.

U volgen op uw levenspaên
Twee Englen, die u gadeslaan,
Ter rechte en linke; beide schoon
En goed, twee milde hemelboôn,

En als ge een eedle daad verricht,
Den zwakke steunt, den arme geeft,
Den lijder troost — dan aanstonds zweeft
Omhoog naar 't rijk van Vrede en Licht,
Die wachter aan uw rechte, en grift,
In heilig schrift,
Het werk uwer Liefde, met dankend genot,
In 't Boek des Gerichts voor den troon van zijn God.

Doch als gij haatlijk onrecht pleegt,
Als booze drift uw hart beweegt,
Dan weent van rouw en medelij,
Die Engel aan uw linkerzij,
En teekent op de booze daad,
Het bitter woord; doch hij verlaat
Uw zij' nog niet en vaart daarheen —
Maar blijft! Hij teekent op alléén
Wat gij misdeedt... en toeft... en wacht
Tot middernacht,
Met stille gebeden, met Engelentrouw,
Of ge ook uw schuld nog erkent met berouw.

En — zoo uw hart nog eindlijk breekt,
En gij voor 't kwaad vergeving smeekt,
Dan wischt hij de aanklacht uit, terstond,
En hij blijft waken aan uw spond!
Maar sluit gij onboetvaardig 't oog,
Dan buigt hij 't blonde hoofd en staart
U somber aan een poos — en vaart
Op matte vleug'len naar omhoog,
Als die een harden, harden plicht
Maar noô verricht,
En dan eerst, de ziele van weemoed vervuld,
In 't Boek van de Toekomst vermeldt hij — uw schuld!

DE KUNSTENAAR EN ZIJN PUBLIEK.

De stomme vroeg den blinde:
Zaagt ge ook den harpenaar?
Zoo ge ergens hem ontmoette,
Verplicht me en zeg me waar?
Ik-zelf geef juist zoo veel niet
Om harp- of citertoon,
Maar de oude moest eens spelen,
Kijk, voor mijn dooven zoon.

De blinde sprak: ik zag hem
Een oogenblik geleên;
Mijn lamme knecht zal aanstonds
Hem zoeken; knaap, loop heen!
Nu slaat, op 's meesters wenken,
De kreupele in den draf;
En holt, den harp'naar roepend,
De straten op en af.

De kunst'naar is gevonden,
Hij komt en buigt en groet;
Geen armen had de stumper,
Hij speelde met zijn voet.
Hij speelt: elk schijnt betooverd,
De doove is enkel oor,
De blinde zet groote oogen,
De stomme zingt een koor.

De lamme springt van geestdrift
Omhoog met alle macht;
't Kunstlievende gezelschap
Blijft saam, laat in den nacht,
En bij het afscheid nemen
Is, met des harp'naars kunst,
't Publiek tot in de wolken,
Hij dronken van hun gunst!

(RÜCKERT.)

MENSCHELIJK.

Helaas; de zwakke mensch in dit weemoedig leven,
Hij heeft een weinig vreugd zoo noodig voor zijn hart:
Wij hijgen ras naar 't eind van dorre lijdensdreven,
En spoedig al te lang valt ons de nacht der smart.

Ook, Heer, wij trachten wel te bidden dat Uw wille
Geschiede! — doch vergeef onze arme kindertaal,
't Bedroefde hart, bij 't vroom gebed, vraagt nogtans stille:
Mijn God, geef mij een bloem en zend me een zonnestraal!

1860.

SAUCE PIQUANTE.

De dwaas bemint den lof alleen,
De zoetste zoetigheden;
En strooit ge er wat kritiek doorheen
Hij 's boos en ontevreden.

Wel, 'k min den lof zoo goed als hij,
Doch meng me vrij
Wat kritisch kruid er onder:
Uw lof wordt door die specerij
Slechts eedler en gezonder!

ZUCHT OP RIJM.

Met uw „littéraire" vrinden
Raakt ge meestal „gebrouilleerd:"
Vriendschap toch is slecht te vinden
Waar steeds IJdelheid regeert.

DE BESTE VRIEND.

Ik heb een vriend met ijzren hand
En koel gebiedend oog;
Met recht gevoel en kloek verstand,
Doch vaak wel norsch en droog.

Zijn woord voor mij, zijn wil is wet,
Zijn wenken is gebod;
Wee! zoo mijn ziele zich verzet —
Hij rooft mij elk genot.

Hij stoort mij soms in 't zaligst uur,
Bij lust en feest en lied;
Als in de weelde der natuur
Mijn droomend hart geniet.

Hij jaagt mij van de liefste plek,
Hoe zoet de morgen lacht,
En sluit mij op in 't eng vertrek,
Daar lastige arbeid wacht.

Hij dwingt mij kalm te zijn en sterk,
Terwijl mij 't harte bloedt;
En als ik ween, dan zegt hij: werk!
Als ik niet kan: gij moet!

Hij baart mij strijd, hij geeft mij rust
In zorg of zweet verdiend;
Hij is mijn Last, hij is mijn Lust,
Mijn Plaag en toch — mijn Vriend.

Want volg ik hem, dan rondom mij
Schept hij mij vrede en licht,
En stemt mij 't hart zoo ruim, zoo vrij...
Hoe is zijn naam? — De Plicht.

EEN KRUIS MET ROZEN.

Een kruis met rozen
Is 't menschenlot,
Is 't rijke leven,
Uw gave, o God!

Niet enkel rozen!
Geen kruis alleen;
De Liefde voegt-ze
Getrouw bijeen.

Een kruis met rozen!
Och, vroom en goed,
Och leer het dragen
Met blijden moed.

Ik weet de rozen,
Zij vallen af!
Het kruis nu, legt ge
Pas neer — aan 't graf.

Toch — welke uw gaarde
En treure uw huis —
Merk op de bloeme
Die blijft aan 't kruis.

En kweek nog dankbaar
Den kleensten knop,
En neem met liefde
Uw last weer op.

De bloeme lacht u,
O lach háár toe!
En vloek het kruise
Nooit, levensmoe.

Moog elke bloeme
Der aard vergaan,
De vrucht des levens,
Die rijpt er aan.

Okt. 1859.

LEEKEDICHTJES.

Will einer merken lassen
Dass er mit Gott es hält,
So muss er keck erfassen
Die arge, böse Welt.

UHLAND.

DEN LEZER.

Broeder, die dit boekske leest,
'k Heb gerekend op uw geest.
Zoeke of legge uw oordeel, in
't Vluchtig rijm, den rechten zin!
Zegt ook rijm voor rijm niet veel,
Kleintjes maken hier 't geheel,
Tal van dichten 't ééne Dicht,
Dat úw tijd u stelt in 't licht,
Schildert wat men hoort en ziet
Op des geestes wijd gebied,
En hoe 't staat met menig man
In ons Hollandsch Kanaän;
Welk een geest in onze lucht
Streeft en woelt en zint en zucht;
En de feilen van den dag
Die men niet bedekken mag.
't Boekske heeft zijn plicht gedaan,
Spoort het ú tot denken aan —
Zoo 't u leeren kan noch stichten,
Denk: 't zijn ook maar leekedichten!

I.

WAAR EN HOE.

Niet in de scholen, neen, heb ik gevonden,
En van geleerden, och, weinig geleerd;
Wat ons de wijzen als waarheid verkonden,
Straks komt een wijzer, die 't wegredeneert.

't Leven alleen is de school van het leven,
Levens-ervaring het heilige boek,
God! door Uw wijzenden vinger geschreven,
Daar ik niet vruchtloos de waarheid in zoek.

Zelf moet gij 't zoeken en zelf moet gij 't vinden,
Mensch, in uw hart, in het Woord, in uw lot,
Anders zoo spelen de wervlende winden,
Mensch, met uw hart, uw geloof en uw God.

1857.

II.

INDIVIDUALITEIT.

„Wees u-zelf!" zei ik tot iemand;
Maar hij kon niet: hij was niemand.

III.

VERANDERING.

—••—

Elke verandering is geen verbetering.

Ja reinig en heilig, o mensch, uw natuur,
En, strijdend in hoogere kracht,
Vernieuw u, verwin u, beheersch en bestuur
U-zelven, met wijsheid, met macht.
Maar wee over hem, die te zonzaliger uur,
Zijn aard en zijn wezen verkracht!

Daar kwam hij, daar stond hij, de vriend van weleer
In jaren niet wedergezien;
Hij kwam uit zijn Veluwsche dorpje, van veer
Een groet in 't voorbijgaan ons biên;
Daar stond hij, daar sprak hij, — hij was het niet meer,
Zijn mummie, die was het misschien!

Hij.... vuur was zijn oogblik en wild woei zijn haar,
Maar op zijn gelaat lag zijn hart,
Een harte zoo gul en zoo warm en zoo waar,
Schoon nog — als zijn lokken — verward!
Nu glad en rechtvaardig en sluik zat zijn haar,
Maar, hemel, waar zat toch zijn hart?

't Gelaat nu geplooid in den deftigsten trek,
Den doodstrek der reine Natuur,
Een hagelwit stropje om een zeer stijven nek,
Steil, als een gepleisterde muur,
Een wandlende punt voor elk open gesprek,
Geen mensch, maar een vreemde figuur....

Zoo stond hij mij daar, uw beminlijke zoon,
Natuur, gij oprechte! weleer.
Ik schrikte — als hij sprak — van dien statigen toon,

Eilaci, hij s p r a k ook niet meer!
Zelfs at hij en dronk hij me gansch niet gewoon,
Maar plechtig — schoon smakelijk zeer.

Hij heeft ons geërgerd en uren verveeld,
Toch dunke u mijn dichtje geen spot!
Neen, 'k schreide om den man, die een rolletje speelt,
Door geestlijken hoogmoed.... een zot;
En 'k dacht: zoo me dat nu een n i e u w m e n s c h verbeeldt,
Dan.... de oude was beter voor God!

Ja, reinig en heilig, o mensch, uw natuur,
En strijdend in hoogere kracht,
Vernieuw u, verwin u, beheersch en bestuur
U-zelven met wijsheid, met macht,
Maar wee over hem, die, te onzaliger uur,
Zijn aard en zijn wezen verkracht!

1857.

IV.

KEER IN U.

„O mensch, keer tot u-zelven in!"
Hoor, droomer, dat beduidt:
Daal in uw hart en zoek en zin,
Maar — haal er ook wat uit!

V.

SOORTEN.

Sprekers, hoorders, denkers, daders
Vindt ge in soorten, rijp en groen.
Zeldzaam vindt ge wèl vereenigd
Spreken, hooren, denken, doen.

VI.

WETENSCHAP EN OPPERVLAKKIGHEID.

Wat een komeet is heeft geen wijze ons nog verklaard,
Men zoekt en vorscht, tot heden.
Maar Piet zegt: „Dat weet ik, een star is 't met een staart!"
En met dat licht is Piet tevreden.

VII.

VERSCHIL EN VREDE.

Uw Richting is mij wel — mits zij naar boven streeft,
En schoon de mijne niet, mij wat te denken geeft.

VIII.

NIET AARDIG.

Leonard is in 't geheel niet geestig.
Dr. Hofstede de Groot,
Brieven over den Bijbel.

In de vaderlandsche kerk
Is daar plaats te vinden,
Eer en loon (schoon niet naar werk!)
Wat ge ook zijn moogt, vrinden.
Wees mystiek, (dit blijft gezocht!)
Wees zelfs miserabel;
Kronkel u in iedre bocht,
't Is gansch respektabel.
Wees vervelend, taai en droog,
Heb een schat gebreken,
Houd een zeker rechter oog,
Des noods — steel uw preeken!
Maar één ding is streng verboôn,

Doodlijkste aller zonden:
Wee u, zoo ge in taal of toon
Aardig wordt bevonden!
Geestigheid heet spotternij,
Ongodisme, ketterij;
„Deftig, vormlijk, waardig"
Blijf de leus, en, heil den man,
Die het vroom verklaren kan:
„'k Ben volstrekt niet aardig!"

IX.

STICHTELIJK.

Wat zich als stichtlijk aan komt melden,
Sticht ons maar zelden.
Wilt gij mij stichten, och, voortaan,
Och waarschuw niet, maar grijp mij aan!
Laat, bij uw zinrijke verhalen,
Gedachten in mijn ziele dalen,
Een glimlach om mijn lippen dwalen,
En in mijn oogen lok een traan!

X.

JAN RAP.

Ware er, in het gemeen, geen andere keus als tusschen rechtzinnig en lichtzinnig, ik zou liever om mijne orthodoxie voor onderwetsch doorgaan, dan om mijn liberalisme ingehaald worden door lieden van verdachten ernst.

Jan Rap is zeer vrijzinnig, zeer!
Hij houdt niet van die vromen:

Hij geeft „geen weerga" om de leer,
  En smaalt van „breede zoomen."
Hij vindt geen waren christengeest
  Bij al die fijne kwezels;
Hij zegt „de Liefde is 't hoogst, is 't meest,"
  En scheldt hen uit voor Ezels.

Jan Rap is zeer vrijzinnig, zeer!
  Een vijand van de v r o m e n,
En, ik geloof, ook niet veel meer
  Met v r o o m h e i d ingenomen.
Jan Rap beweert, na wijs beraad,
  „'t Bestaat'em niet in 't bidden,"
Maar waarin of 't'em dan bestaat,
  Dat laat hij liefst in 't midden!

Jan is geen knecht der wet; hij staat,
  Dus zegt hij, in de vrijheid!
Ook, als hij t'huis komt, 's avonds laat,
  Psalmzingt hij: Vrijheid, Blijheid!
Jan volgt in denken en in doen
  De stem van zijn geweten,
Maar 't is er een van ruim fatsoen
  En, min of meer, versleten.

Jan oordeelt — alles, zonder vrees,
  Wat hij zegt staat op pooten;
Hij weet vooral van Dominees
  Ontelbare anekdoten.
Ook voelt Jan Rap, die menschen kent,
  Nogal zijn eigen waarde:
Waar vindt ge zoo'n patenten vent,
  Zóó liberaal, op aarde?

Jan Rap is zeer vrijzinnig, zeer!
  Een standje vol verlichting;
Afbreken is zijn vreugd, zijn eer,
  In spotten vindt hij stichting.
Wat knappe kop! wat diepe blik!
  Hij hangt niet aan de letter;

Hij hangt veel meer aan eigen Ik
  En nommer Eén — die ketter!

De waarheid heet het doel alleen
  Van dees geliefden broeder:
Hij sierde onlangs met aardigheên
  Den Bijbel zijner moeder.
Hij grijnst zijn kleine zusjes ân,
  Die wonderen gelooven;
Want zijn geloof, 't geloof van Jan,
  Staat vast en ver daarboven!

Jan is niet kerksch; dat spreekt van-zelf,
  Hij denkt zoo heel verheven:
„Zijn tempel is het blauw gewelf,
  „Zijn godsdienst is — zijn leven!"
Zoek hem in 't Zondagsmorgenuur
  Niet bij de vrome scharen!
Hij, wel zoo goed, in Gods natuur,
  Houdt kerk en — rookt sigaren!

Nog tegen 't Zendingswerk vooral
  Richt Jan zijn geestigheden;
Hij kan zijn geld — Jan is niet mal —
  Wel nuttiger besteden.
Het krielt — verklaart hij — om ons heen
  Van Heidnen en Heidinnen:
Bekeer die eerst! Heel fraai; alleen
  Jan moest met Jan beginnen!

Jan Rap is zeer vrijzinnig, zeer!
  Lichtzinnig, wel te weten:
Zoo zijn er — ja!, zoo zijn er meer,
  Die liberaal zich heeten!
Moog Jan dès leven in mijn lied
  En heden en nadezen,
Opdat wie 't leze of hoore — niet
  Begeer zijn maat te wezen!

XI.

VROOMHEID.

Ik kan het met ùw vroomheid
  Niet vinden op den duur:
Zij kijkt me veel te deftig,
  Zij kijkt me veel te zuur!
Gij, die in alle dingen
  Slechts zonde vindt en schuld....
Van leelijke gedachten
  Is vast uw ziel vervuld.

XII.

GELOOF EN KRITIEK.

Vrees God, maar, vriend, wees niet vreesachtig,
Wees kinderlijk, niet kinderachtig.

XIII.

ERNST EN VRIJHEID.

Geen Vrijheid zonder Ernst: geen Ernst ook zonder háár,
Want zij alleen maakt de' Ernst oprecht, gezond en waar.

XIV.

OP 'T KINDERSCHOOLTJE.

Op 't kinderschooltjen — aan den wand —
  Trof tekst bij tekst mijn oog,
Nul voor het hart, — voor 't jong verstand
  Te duister en te hoog.

„Wordt als de kindren!" sprak de Heer,
„Derzulken is mijn Rijk...."
Gij maakt, o drijvers van de Leer,
Uw kindren ú gelijk.

XV.

TWEE IN ÉEN HUIS.

Hij was een zeer rechtzinnig man;
Zij was een vrome vrouw;
Hij in elk puntje van de Leer,
In 't kleene zij, getrouw.

Hij stond, voorwaar, in goeden reuk
Bij lieden van zijn kleur;
Zij spreidde in huis en kring, alom,
Der liefde nardusgeur.

Hij was ervaren in de Schrift,
Zij kende 't groot gebod.
Hij was een Gódgeleerde,... omtrent....
Zij was een kind van God.

Hij keurde preeken; zijn gelaat
Bracht iedren indruk voort,
Geen ketterijtje ontsnapte hèm....
Zij, stille, d e e d het Woord.

Hij staarde somber voor zich heen,
Zij wandelde in het licht:
Hij had een zeekre plooi, maar zij
G e e n plooi in 't kalm gezicht.

Hij sloot den Hemel óp en toe,
Met kort en hard betoog;
Zij droeg den Hemel in haar borst
En in haar zeegnend oog.

Hij jammerde over „'t zondig hart,"
Heel waar soms en heel goed:
Doch elk die háár ooit kende en sprak,
Dacht: welk een rein gemoed!

Hij hield vergaadring, dag aan dag,
Voor schooljeugd en Chinees,
Intusschen bouwde zij haar huis,
In 's Heeren rechte vrees.

Zij had het leven des geloofs,
Hij had de leer alléén....
Och of hier 't spreekwoord baten kon,
Dat man en vrouw zijn één.

1857.

XVI.

REGEL, MET UITZONDERING.

De slechtste Christnen hier op aard,
't Zijn Theologen — zonder baard.

XVII.

DE WAARHEID.

AAN MEVROUW***

Gij hebt de Waarheid, edle vrouw?....
Vergeef, dat ik meteen
Het nog maar half gelooven wou —
Ik dacht, God had ze alleen.

XVIII.

DOGMATISCH ROOSJE.

God heeft u lief en schoon gemaakt,
Als een van Zijn verkoornen;
Slechts als men zeekre puntjes raakt,
Dan voelt men, roosje, uw doornen.

XIX.

MACHTELD EN LEONARD.

(THEOLOGISCHE ROMANCE, XIXe EEUW 2^e HELFT.)

Zoo te theologiseeren
Met een lieve vrome deeren,
Waarlijk neen, dat schikt zich niet,
En natuur en kunst, meneeren!
Protesteeren,
Met een glimlach, in dit lied.
HUMANUS.

Kenvlend doolt, bij 't vallend duister,
't Jonge paar door 't jonge groen;
Bloemen, knoppen, nachtegalen
Droomen in de lentedalen —
Zouden niet de hartjes gloên?

Machteld is 't, de blonde schoone,
Met haar vriend, haar Leonard;
Eigenlijk haar neef, doch neven
Bieden soms tijds in dit leven
Mooie nichtjes hand en hart.

Leonard is wel wat houtrig,
  En hoovaardig op zijn stand,
Toch — ofschoon hij Proponent is —
Toch gevoelt hij dat het Lent' is,
  Daar zijn borst van liefde brandt.

Moegedrenteld vlijt ons paartje
  Zich ter neder in 't priëel,
En, vast, naar verliefde wijzen,
Bouwt men nestjes — paradijzen!
  Onder fluistrend mingekweel.

Hoe ze keuvlen, hoe ze kozen!
  Had de zon weer stilgestaan,
Licht wel, als twee purpren rozen,
Zaagt ge Machteld's koontjes blozen —
  Doch juist even kwam de maan.

Maar o luister! luid en luider
  Klinkt hun zoete liefdetaal:
Wat de harten mag ontroeren?
Brengt hen de avond in vervoeren,
  Maneschijn en nachtegaal?

Dwepen zij met dichtrenzangen,
  't Hart vol jeugd en poëzij?
Of is Jaloezie aan 't spoken?
Wordt de huwlijksreis besproken?
  Is de Proponent wat vrij?

Neen, o Goôn! — maar zij bespreken,
  Onder 't filomenenlied,
Bij het geuren der seringen....
De echtheid van de Handelingen
  Der Apostlen! — minder niet.

„Ach!" zegt Leonard, „die echtheid
  Staat, gelijk mijn liefde, pal!
Al uw kritische bezwaren
Kan een Proponent verklaren;
  Maaklaars weten niemendal."

„Twijfelde ik aan uwe liefde" —
Zegt nu 't meisje — „Dierbaarste, ooit?
Doch hoe teeder gij moogt praten,
'k Rijm den Brief aan de Galaten
Met die Handelingen nooit!"

„Machteld! alles laat zich rijmen
Voor wie vroom is, vroom en knap —
Doch uw zinnen zijn betooverd,
Reinout heeft u gansch veroverd,
Met zijn halve wetenschap..."

Reinout... maar hier trapt de Eerwaarde
Juist den Duivel op zijn staart:
Eensklaps toch schiet uit de boomen,
Storend dees verliefde droomen,
Reinout, met een Tubingsch zwaard.

„Sta! verleider gij van de onschuld!" —
Roept hij uit — „Gij veinzaard, beef!
De echtheid van de Handelingen
Aan mijn Machteld op te dringen!
Ken uw misdaad, ken ze — of sneef!"

Zwaardgekruis. — Ons Proponentje
Tuimelt in zijn bloed ter aard.
Reinout juicht als overwinnaar;
Machteld is een beter minnaar,
Is een Leidsch professor waard!

1859.

XX.

QUESTION BRÛLANTE.

De Wil, de vrije Wil! dat was, mijn Theologen!
Uw spoorwegkwestie, ja, in onzer dagen strijd:

Elk had zijn richting, had zijn lijn, die hij met vlijt,
En nijd,
Verdedigde voor 't volk, — slachtoffer van een tijd,
Zoo veel-, zoo aaklig veel- en nog eens veel-bewogen.
Doch ai! zoo hier als ginds voor kerk als staat en steê,
Wat jammer was van al die lijnen en systemen —
Geen schepsel kwam er verder mee,
En menig burger waar' tevreê,
Zoo 't hasplen, hoe dan ook, nu maar een eind mocht nemen!

1858.

XXI.

DETERMINISME.

Had ik een vrijen wil ('t kontrarie is gebleken!),
'k Zou met dees kwestie nooit mijn sterflijk hoofd meer breken.
Doch, wat ik wil of niet, zij laat mij nimmer rust....
Is geen Pelagiaan, wien 't lust!

XXII.

UITGESTELD.

Wie voor 't Millennium wil strijden, nu, die kom
Maar over duizend jaar weerom!
Voorloopig is er nog iets anders te bepraten:
Die kwestie kunnen we overlaten!

XXIII.

DUALISME.

Mijn Wetenschap en mijn Geloof,
Die leven saam in onmin,
Want de eene houdt, wat de ander doet
En denkt en meent, voor onzin.

Intusschen, beide heb ik lief,
Juist e v e n trouw en innig,
En toch vind ik mij-zelven niet
Onreedlijk noch krankzinnig.

XXIV.

MONISME.

Driemaal heb ik 't Boek verslonden,
Veertien dagen lang geloofd:
't Groote Raadsel i s gevonden,
Schoon 't mij duizelde in het hoofd.
Toen — liet ik mijn vleuglen hangen,
Als een vliegje voelde ik me in
't Onontkoombaar web gevangen
Van een ijslijk groote spin;
'k Voelde levend mij verslinden
Door dien machtigen Monist....
En zoo 'k hier mijn heil moest vinden
Waar' 'k nog liever Dualist!

Het Boek, waarvan in dit gedichtje (geen verdichtsel!) sprake is, kan natuurlijk geen ander zijn dan het zeer merkwaardig geschrift des Leidschen Meesters: „De vrije wil."

Deze aanteekening is dus voor de meesten mijner lezers overbodig.

Broeder Leek, evenwel, voor wien ze niet te veel, maar te weinig zegt tot recht verstand van ons rijmpje, verg. Dr. PIERSON's opstel in *de Gids*, Mei 1869: „Het monisme van Prof. SCHOLTEN."

XXV.

NIMIUM NOCET.

't Is prachtig, konsekwent! Ge ontwikkelt ons uw leer,
O meester in de kunst, met klemmende bewijzen;

En eischt geloof! Gij-zelf hebt geen bezwaren meer,
Ja 't schijnt wel of gij 't weet, net als onz' lieve Heer, —
Maar d i t juist doet m ij n twijfel rijzen!

XXVI.

SYSTEMATISCH.

Ja dat 's wel waar, doch in 't s y s t e e m
Daar zou 't volstrekt niet deugen;
En dies — dat ik de vrijheid neem
Te zeggen: 't Is een leugen.

XXVII.

THEORIE EN PRAKTIJK.

Geloof niet op gezag, Meneer!
Onthou dit wel ter degen.
Geloof alleen wat i k u leer
En spreek m ij nimmer tegen.

XXVIII.

THEOLOGUS TRIUMPHANS.

Groote geest! van menig boei
Hebt ge ons trouw bevrijd.
Man van hart en hoofd vol glans!
Nu, daar ge in zoo menig strijd
Koning en verwinnaar zijt,
Smeed geen nieuwe boeien thans
Voor uw volk, uw tijd!

XXIX.

MIHI CONSTAT.

Daar wordt eensklaps de strijder opgenomen in de rij der Theologiae professores. *Miki Constat* (bij mij staat het vast) klinkt het uit de wolk, en de stem der profetie roept ons vertroostend toe:

„Vindt mijne methode ingang, dan houden alle twisten weldra op, enz."

Dr. PIERSON. „Een programma van theologisch onderwijs." *Gids*, Oktober 1859.

Bravo! dat's orakeltaal!
Dat klinkt recht professoraal!
Dat zijn weer de goede zeden
Van een vijftig jaar geleden!
Groote Goôn! zoo je ook niet meer
Wist, besliste en profeteerde
Dan een zeer geleerde heer —
Waarvoor was je een hooggeleerde?

—oo—

XXX.

GEVEN EN NEMEN.

ORATIO INAUGURALIS.

Kritiek mag alles onderzoeken,
Want grensloos is haar rechtsgebied,
Zelfs de' inhoud der gewijde Boeken —
Alleenig maar 't kritiekste niet.

Men heeft getracht in deze vier regels den inhoud weer te geven — verkort, doch juist — van Dr. J. J. DOEDES. *Oratio de critica studiose a Theologis exercenda. Traj. ad Rhen.* 1859.

—oo—

XXXI.

NABETRACHTING VAN GEMELDE ORATIE.

Van mij zult gij nooit de onwetenschappelijke bewering hooren: dit of dat is onmogelijk.
Dr. DOEDES.

Men vraagt: hoe een scherpzinnig man
Zoo iets onnoozels zeggen kan? —
Hij wil ons, in zich-zelf, bewijzen, naar ik gis,
Dat waarlijk niets onmooglijk is.

1859.

XXXII.

METHODEN.

Men heeft de empirische en bespiegelende methode —
Ook die van Bosco is bijzonder in de mode.

XXXIII.

DE RECHTE MAAT.

„Haast al te pikant" is — juist van pas.
Want zoo het niet op 't kantje was,
Dan waar 't ook gauw
Weer wel wat flauw!

XXXIV.

LEEKEDICHTJES.

„Zoo'n dichtje, nu, wat wil dat zeggen,
Op wetenschappelijk gebied?"
Niets, — doch het leere ú overleggen,
Wat waar en heilig is, wat niet.

XXXV.

VERMITTLUNGSTHEOLOGIE.

Mijn Wetenschap en mijn Geloof,
Die leven saam en.... stoeien! —
Het is je een lust om aan te zien,
Zoo'n recht geloovig knoeien.

XXXVI.

SANCTA THEOLOGIA.

Scherts ik met ú, 't is in 't gelooven
Dat gij de ware schat niet zijt,
En dat gij geven kunt noch rooven
Wat eeuwig mij het hart verblijdt.

XXXVII.

BEURT OM BEURT.

VADERLANDSCHE KERKGESCHIEDENIS.

In Utrecht heeft voor jaren her
Van Heusde's licht geschenen.
Met 's mans disciplen toog zijn leer
En licht naar elders henen.
In 't Noorden heeft toen jaar op jaar
Een starretje geflonkerd;
Uw star, doorluchtig Leidenaar,
Heeft nu zijn glans verdonkerd.
Doch — dit is duidlijk — ook uw licht
Moet op zijn tijd weer kwijnen....
En dan? — o Goôn! dan is het Sticht
Weer aan de beurt, om met nieuw licht
Ons Neêrland te overschijnen.

1850.

XXXVIII.

VAN HEUSDE'S SPREUKE.

Veel wordt bewezen dat toch in den grond niet waar is,
En veel is eeuwig waar, ofschoon 't bewijs niet daar is.

XXXIX.

TWEE KORYPHAEËN.

„Gek zijn wij een van beiden, wij,"
Zei de eene Theoloog tot de' ander.
„Wat wij gelooven toch strijdt lijnrecht met elkander:
Dit's evident voor ú, dát's evident voor mij —
Dus, een van tweeën is maar mooglijk: ik of gij...."

Of beide, dacht er een en — ging voorbij.

XL.

DE STAND DER ZAKEN.

EEN SCEPTICUS.

Hoe 't niet is, zeggen ons de heeren;
Maar hoe het is, mijn goede liên,
De Tijd of de Eeuwigheid zal 't leeren —
Misschien.

XLI.

EEN ONTEVREDENE.

„Wij zijn thans bezig al den rommel om te halen;
De waarheid, voor-als-nog, blijkt moeilijk te bepalen,
Maar 't komt terecht; 't is slechts een tijd van overgang...

'k Wou dat hij overging; dát zeggen ze al zoo lang!

XLII.

EEN REDELIJK KONSERVATIEF.

Zij zetten 't al op losse schroeven!
't Is om de vromen te bedroeven,
't Is meer dan akelig — maar zacht,
't Is zoo toch beter, wèl bedacht,
Dan dat ze ú op de pijnbank schroeven
En u verbranden.... lieve Heer!....
Omdat gij afwijkt van hun leer.

XLIII.

DE LUTHERAAN.

„Ik hou 't met Luther maar, tot nú."
Dat's goed, maar Luther hield het zeker niet met ú.

XLIV.

EEN VOORSTANDER.

„'k Ben voor de waarheid!" Goede man, 'k geloof het graag;
Maar zijt ge er achter? dat's de vraag!

XLV.

DE MAN VAN 'T WARE MIDDEN.

Mijn vader heeft mij eens geleerd,
Dat elk, die ware wijsheid eert,

Moest zijn een man van 't ware midden.
„Kind — sprak hij — wat ik u mag bidden,
Houd steeds, met christlijk overleg,
Als Van der Palm, den middelweg."
Toch, schoon 'k niet twijfel of voordezen
Genoemde weg puik-puik mocht wezen,
'k Heb mijn bekomst van 't midden, want
Men krijgt er, als een kwade jongen,
Thans klop van de' een en de' andren kant,
En wordt gedauwd en plat gedrongen.
Zoo'n middelman,
Wat heb je er aan?
Zoo'n sukkelaar,
Zoo'n modderaar!
Inkonzekwent! zóó luidt het heden.
De knappe luî van wederzij'
Zien op u neer met medelij',
Alleen de stumperds staan u bij....
't Zijn andre tijden, andre zeden!
Dus, wilt ge een man zijn, — kies partij.

XLVI.

EEN GELOOVIGE.

Uit de neevlen zal de Dag
Eenmaal zeker rijzen.
Schoon niet ik hem groeten mag —
'k Zal er eeuwig God voor prijzen:
Dat ik op mijn aardschen tocht,
Onder weemoed, scherts of lijden,
Met een hart voor al wie strijden,
Steeds naar 't hoogste zoeken mocht.

1859.

XLVII.

HET ABSOLUTE.

Den Heer J. A. Th—m.

— Wort, soo doende, niet de theologië tot scepticismo
ten voeten wte,
Dat in de — „leeckedichies" gheheel den draeck
steeckt mettet absolute?
Claegh- ende Vraeghliedt, enz.

Hoe nu? ik zou den draak met 't Absolute steken?
Verkondigt ge, o mijn Vriend, in schalke rijmlarij, —
Neen, 't Absolute juist, veeleer, steekt, welbekoken,
Op onderscheiden wijs, den draak met U en mij!

XLVIII.

GEEN PILATUS.

Wat is waarheid! — riep Pilatus,
En voorwaar, wel meer dan een,
Die, na Christus ijdle Richter,
't Woord herhaalde hier beneên.
Des nog scheld hem geen Pilatus! —
Wat dit woord tot zonde maakt,
't Is alléén de toon en de uitdruk,
't Is de wufte mond die 't slaakt.
Soms van uit de ziel des strijders
Berst het als een vuurge beê,
Als een traan vol diepen weemoed
En — het vroom Geloof schreit mee.

XLIX.

TOUT CHEMIN MÈNE à ROME.

Men zegt: de strijd
Van onzen Tijd
Voert, zoetjens ân, naar — Romen.
Straks moe van de' onbeslisten slag,
De' onvruchtbren kamp, den heeten dag,
Gaan wij, in de armen van 't Gezag,
Weer rusten, biechten, droomen!
Ai, welk een gril!
Profeet, zwijg stil!
't Kroost van April
Blijft eeuwig Rome vloeken.
Eer wordt Sint-Peters stoel verbrand,
Eer ooit een volk.... zóó protestant!
Dáár rust en heil gaat zoeken!

Zoo bont niet, man!
Al rilt ge van
De heilige Pantoffel,
Pas jij maar op voor de oude kous
Van de een of andren kleinen Paus,
Daar zijn er velen — stoffel!

L.

WELGEMEEND.

Vrijheid! vrijheid! geen gezag,
Is de leuze in onze vlag.
Zoo is 't wel! dat nu geen leek
Verder mee of tegenspreek'!

LI.

WAARSCHUWEND VOORBEELD.

De Liberalen van gistren — ach,
't Zijn kettermeesters van den dag.
Gij, Liberalen van heden,
Zult ge in hun voetspoor treden?

1860.

LII.

AUTORITEITS-ONGELOOF.

Gelooven op gezag —
Dat mag
Niet meer in onze dagen!
Maar ach,
't Schijnt, niet-gelooven op gezag
Komt nu aan de orde van den dag,
Bij zeker slag;
Is 't beter? — wou ik vragen.

LIII.

K E T T E R IJ.

De ketterij, die, zegt men, st—nkt —
Een woord dat niet welluidend klinkt! —
Doch ik voor mij,
Houd ketterij
Juist voor het zout der maatschappij,
Die, zonder haar, lang waar' ten roof
Van Heerschzucht, Domheid, Bijgeloof.
Slechts, waar ze onzeedlijk wordt, daar is
Ze mij een st—nkende Ergernis!

LIV.

DE WERELD DER TRADITIE.

I.

(MIKROKOSMOS.)

Vóór het huwlijk werd besloten,
Door dit echtpaar, lief, maar dom:
„Onze kindren ('t meisje bloosde!)
Zullen worden om en om.
Schenkt ons God het eerst een jongen,
Luthersch wordt ons eerste kind,
En de tweede, knaap of meisje,
Volgt u en wordt Doopsgezind.
Doch mocht de eerste een meisje wezen,
In dat liefelijk verschiet,
Dan wordt ook de rij geopend
Met een kleine Mennoniet." —
Thans, hun huis telt twalef kindren,
Die, tot eer van 't Christendom,
Luther eeren, Menno volgen,
Vroom en deftig, om en om.
Toch waar' 't koppigst Lutheraantje
Daar een doopsgezinde geest,
Zoo meneer zijn oudste broeder
Maar een meisje was geweest!

1860.

LV.

FORMULIER VAN EENIGHEID.

't Geloof van de Eeuw, in 't kort gezegd,
Is dit: Och, alles komt terecht.

LVI.

LEER EN LEVEN.

(MIKROKOSMOS.)

't Is katechizatie: de dartele jeugd
Met oolijke christenzielen,
Met guitige oogen en roezig haar,
Grauwe buisjes of blauwe kielen,

De jeugd joelt aan de kerk bijeen
En wacht op het klokje van negen,
Dat Dominé treedt uit de pastorie,
Vlak bij de kerk gelegen.

Zij worden gevoed met de zuivere leer,
Dees jeugdige Protestantjes;
Hun levensbeschouwing is melankoliek,
Al lijken het vroolijke klantjes!

Zij houden voor waar wat Dominé zegt,
Geen twijfel rijst van binnen:
Toch werkt de kracht der zuivre leer
Maar langzaam op hun zinnen!

Zij weten dat heel 't menschdom diep
In Adam is gevallen,
En dat verdoemd zijn, reeds voorlang,
De meesten, zoo niet allen!

Intusschen schijnt het hun vroolijkheid
Voorloopig niet te storen,
Of daar, op één die zalig wordt,
Tienduizend gaan verloren!

Zij weten ook van 't wezen Gods
Verwonderlijke zaken!

Die trouwens hun lichtzinnig hart,
Al mee niet wijzer maken.

Niet wijzer: slechter evenmin.
Geen kwestie baart hun zorgen,
Een vogel zingt in 't jong gemoed
En vroolijk lacht de morgen.

Och, Pastor! preek die jeugd maar voor
Dat ze in dit stofgewemel
Moet leven, wars van 't aardsch genot,
Alleenig voor den hemel,

Zelfs Teunis, die op krukjes gaat,
De beste van die snuiters,
Leeft nog op 't oogenblik alleen
Voor knikkers en voor stuiters!

Klaas, met een hoepel in de hand,
Leert zijn geloof van buiten,
Doch loopt hij vast vraag Vier wel vrij
En — zal dus 't boek maar sluiten!

Piet, die zich strakjes in de les
Een zondaar zal verklaren —
Trekt nu, zoo'n zondaar als hij is,
Zijn zusje bij de haren!

De blonde Ko, de zwarte Jaap
Vertoonen ons Kaïn en Abel;
En de andre schaar joelt wild dooreen,
Precies de Toren van Babel!

Slechts Keesje met zijn „kort begrip"
Zit in een hoek te brommen —
Zijn godsdienst kostte 't stumpertje
Helaas! al vrij wat grommen....

Daar slaat de klok! daar stroomt de jeugd
Den tempel in der christendeugd,

Eenvoudige, onbekeerde!
Hoe 'k wou dat Hij haar tegenkwam,
Die kindren in zijn armen nam,
En vast wel anders leerde!

1860.

LVII.

IN DE HUISKAMER.

Zij 't officiëel gewaad ook nog zoo eêl van snee,
Den Christen kent men eerst in 't huislijk négligé.

LVIII.

AAN EEN HOLLANDSCHEN KNAAP.

Jongen, reeds met tintlend oog
Ziet gij smachtend op,
Naar dien preekstoel, steil en hoog,
Uwer wenschen top?

Lacht u 't zalig denkbeeld aan,
Ook eens deftig dáár
Hoog en gansch alleen te staan
Neerziende op de schaar?

Op de schare saamgestroomd,
Zeker, aan uw voet;
Want van leege kerken droomt
Nooit een vroom gemoed!

Kleuter van een Redenaar,
Oefent ge u misschien
Reeds in 't plechtig handgebaar,
Ginder afgezien?

Doet ge al soms tot eigen schaê,
Jeugdige alias,

Uw geliefden Preeker na
Voor het spiegelglas?

Kweekt gij reeds dien preektoon, die,
Eenig in zijn soort,
Vaderlandsche oratorie
Kenmerkt en — vermoordt?

En verkondt je moeder al
Met een lach, vol vreê,
Wat er van u worden zal,
Zegge: een Dominé.... —

Hoor dan, kind, en overleg
Eens dit hartig woord:
Op een gansch verkeerden weg
Dwaalt ge: ga niet voort!

Weet het: Eerzucht, IJdelheid
Lokte al meer dan een,
— Dikwijls werd de fout beschreid! —
Naar dien preekstoel heen.

IJdelheid, door ouderzwak
Roekloos aangespoord;
(Schoon de zoon in vaders vak
Meer had thuis gehoord!)

Eerzucht, die het moeilijkst ambt, —
Bron van strijd en leed
Voor wie de echte kroon bekampt! —
Licht hem tellen deed!

IJdelheid, die schittren wou,
Met.... „een mooie preek,"
Zwaaien met een priestermouw,
Heerschen met — een steek!

Nu, keer tot u-zelf eens in,
Kleine Samuël:

Vrome zin of ijdle zin,
Wat drijft u toch wel?

Zeg mij, jongen, gul en goed,
Wat is 't dat uw oog
Van verlangen schittren doet,
Opziend naar zoo hoog?

En — mistrouw mij dat gevaart',
Die verhevenheid!
Die 't eenvoudig hart bezwaart,
De' ootmoed strikken spreidt!

Weet het, nergens dreigt gevaar,
De' arme sterveling,
Als juist op die hoogte daar!
In dien tooverkring!

Ach, zoo licht, wat vrome zin
Ook zijn hart behoed',
Sluipt er mee de Satan in,
Die hem „Rabbi" groet!

Die, terwijl hij de' ootmoed preekt,
—IJdel Adamskind!
In zijn ziel de hoogmoed kweekt
En — zijn oog verblindt!

Die, mijn jongen, licht ook nu
Reeds uw hart belaagt,
Waar hij, in uw droomen, u
Op die hoogte draagt....

Ken u-zelf dan, ken uw waan,
En wat groot u schijn',
Weet, dat wie zoo hoog zal staan
Meer dan kleen moet zijn!

1860.

LIX.

PARADOX.

„Hij is geen dominé" —
De Hemel zij geprezen!
Voor velen is men 't best, door 't ganschlijk n i e t te wezen.

LX.

L E E K E G E B E D J E.

Verlos ons van den preektoon, Heer!
Geef ons natuur en waarheid weer!

LXI.

WETENSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING.

Zij hebben saam gekonjugeerd,
Gedeklineerd,
Hun namen in de bank staan door elkander;
Zij kwamen school steeds even laat,
Zij deden samen kwaad
En de een schreef p e n s a voor den ander.
Ze zijn van de eigen slanke leest,
Op menig fees',
Met éénen geest
Verliefd geweest.
Zij deelden saam hun lief en leed, zelfs hun sigaren
In hun Latijnsche jaren!

Nú zonder schroom, zonder schaamte of ontzag
Deklineeren
Deze heeren
Elkanders talenten, moreel en gedrag;
Benijden,
Bestrijden,
Verkoopen, verraden

Elkander in 't duister met woorden en daden!
Want beiden maakten naam in de eigen wetenschap,
Maar de een heeft in het spoor des anderen gereden,
Daar kwam verschil, niet zonder reden;
't Ving aan met vriendelijk gekrab,
Maar steeg allengs van trap tot trap....
Dat grijpt elkander nu in 't hart als in de haren....
Och, of ze nog maar weer (in 't klein) kwâjongens waren.

LXII.

HISTOIRE CONTEMPORAINE.

Wat een leven, wat een leven,
Toen Deel I verscheen in 't licht!
Op de Beurs zelfs werd gekeven
En een noodkreet aangeheven;
Ja door al dat nieuwe Licht
Was de Effektenhoek ontsticht.
Maar nog wacht je een deel of zeven;
En, in 't versche strijdgewoel,
Is voorlang de heele boel
Reeds vergeten en vergeven!

In 1853 begon Dr. MELJBOOM met de uitgave van een *Leven van Jezus* dat, geregeld voortgezet, nog niet voltooid is.

Groot gerucht in den lande bij de verschijning van dit werk! Herinnert ge u niet? Wat al opspraak en ergernis verwekte, o. a., des Schrijvers beschouwing van het verhaal der verheerlijking op den Berg! Maar sedert is er vrij wat meer, ook vrij wat anders, voorgevallen op godgeleerd gebied, en het (betrekkelijk) nieuwe van 1853 is in 1860 reeds tamelijk verouderd. — Het „snel verloop der dingen" en den raschen ontwikkelingsgang der nieuwe ideën in de laatste vijf, zes jaren met een sprekend voorbeeld aan te toonen, is ook voornamelijk het doel van bovenstaand versje. Men kan er tevens uit leeren dat het geen tijd is om dikke boeken te schrijven, want meer dan ooit geldt het Tempora mutantur, etc.

LXIII.

STICHTELIJKE UREN.

„Ik sticht het volk
Van uit mijn wolk." —
Dat zij 't verlicht'
Is zonneplicht.

†

LXIV.

OP HEEL EN HALF LICHT.

(Een Amsterdamsche winteravond-herinnering.)

„Op heel licht" staat een enkle maar,
„Op half licht" ver de meesten:
Dat gaat naar de opkomst van de schaar,
Want die beproeft de geesten.
Toch, somtijds waar het kerklicht kwijnt,
Daar schijnt het Woord met luister,
En vaak, waar 't volle gazlicht schijnt,
Daar zit je in 't pikkeduister!

1860.

In sommige gemeenten van ons vaderland heeft men de hebbelijkheid, of, wilt ge, de onhebbelijkheid, bij den avonddienst meer of minder licht te ontsteken, naarmate de verschillende leeraars meer of minder menschen trekken. Vandaar de uitdrukking: „Op heel of half licht staan." „Ik ben nu ook op half licht gezet," zei mij onlangs een zeer geacht vriend. In de Amsterdamsche gemeente is deze „zonde in den vorm" — naar ons verzekerd werd ten minste — kort geleden afgeschaft.

LXV.

EEN KIND DER EEUW ONDER EEN PREEKSTOEL.

Gij Prediker, daar in de lucht,
Hebt gij dan geen woordje voor mij?
Uw rede, als een galmend gerucht,
Rolt ledig mijn ziele voorbij.

Verborgenheên, vreemd aan 't gemoed,
Van hooger mysteries vervuld,
Door kennis en twijfel gevoed,
Verkondt ge mijn zoekend geduld!

Gij scheldt, wie het woord niet gelooft,
Bezegeld, door wondren, met kracht,
En vroom buigen allen het hoofd —
Wee d' arme, die bidt en versmacht!

Het ongeloof velt gij ter neer:
„Geloof of verga!" is 't betoog.
„De Twijfel is Hoogmoed, niets meer!"
Klinkt troostend mij toe van omhoog.

Ach hoogmoed! Maar is dan de gaard,
Is de akker, versmachtend van dorst,
Hoogmoedig? — mij, strijder op aard,
Aldus ook versmacht mij de borst.

Gij Prediker, daar in de lucht,
Hebt gij dan geen woord voor mijn hart?
En weet ge dan niet wat ik zucht?
En voelt gij dan niets van mijn smart?

1859.

LXVI.

IN HUYGENS' VORM.

't Houdt geen stéék:
Maar een Steek
Houdt het toch; —"
Zei een Leek.

LXVII.

COTIN'S OPINIE.

't Is geen goed Christen, op mijn woord,
Die mij niet gaarne preeken hoort.

LXVIII.

IN NOMINE DEI.

Een haan, heel hoog en mooi gekapt,
(Braaf spits en nijdig stond zijn kuif!)
Kwam zeer tevreden aangestapt,
Hij had een kipje doodgetrapt!
In naam — natuurlijk! — van een Duif,
Die, naar het zeggen van den haan,
Die arme kip niet uit kon staan....

Wat deed zoo'n Duif ook zonder haan!

†

De Haan: het Klericalisme.
De Duif: Symbool van den Geest des Vredes.
Een Kipje: Een Kettertje.

LXIX.

VOOR SCHRIFTVERKLAARDERS.

Ach Heeroom, wat smart,
Die noot is zoo hard!
Ik kan er den lof niet van zingen.
Ik bijt al, maar vind dat het heel weinig geeft.
Wat of men dan toch aan die noten wel heeft?
't Zijn nare en onpraktische dingen.

„Ach, lummel! gij eet ze ook zoo als ik ze u gaf;
Wie noten eet, haalt er den bolster eerst af."

De noot werd door Heeroom gekraakt en gepeld,
Naar regels, in boeken uitvoerig vermeld,
't Blank nootje kwam kijken, maar 't hield zich niet blank,
Want 't bleef in de handen van Oom — veel te lank!
Toen lustte de ondeugende jongen 't niet meer....
Pel 't nootje, maar maak het niet morsig, Meneer!

†

LXX.

PROTEST DER LIBERALEN.

Dat wij hoogmoedig zijn en wanen 't al te weten,
Wordt, telkens, óns door ú naar 't arme hoofd gesmeten.
O valsche onnoozelheid! — Wat immers is 't geval?
Gij weet wat niemand weet, en wij — schier niemendal

LXXI.

ZEKER MATERIALISME.

Jan Rap verklaart, Ik ben een chemisch praeparaat,
Vriend Spiritualist, deswegen, maakt zich kwaad;
Niet ik, mij geeft dit licht; ik dacht al vaak voordezen:
Wat zou zoo'n smeerpoes toch wel wezen?

LXXII.

MODERNE WERELDBESCHOUWING.

Halzen, die uw tijd vervloekt!
God verklaart Zijn wetten
Aan den geest, die 't al doorzoekt,
Wie zich ook verzetten.
Geen traditie staat meer pal,
Oude muren zwichten;
Nieuwe kijkjes overal,
Stoute vergezichten!
Sinds geen Paus verhindren kon,
Schoon 't ook zorgen baarde,
Dat onze aard draait om de Zon,
Niet de Zon om de Aarde;
Sinds ach, ging er meer op aard,
Mee ten onderst boven!
Thans vooral, dat neemt een vaart!
Om uw rust te rooven!
Sancta Theologia,
Hoe ze zich mocht weren,
Vlood voor jonge Physica,
Met gescheurde kleeren;
De oude Wereldkoningin

Zag haar huis bestormen,
Steenen vlogen 't venster in,
Zij ook moest — hervormen!
Wat al leven! wat al strijd!
Wat al ommekeeren!
Veel te leeren geeft de Tijd,
Meer nog — af te leeren!
Want of 't u mishaag of niet,
Klaar is 't, dat men heden
Alle dingen anders ziet,
Dan in 't schoon verleden!
't Is niet anders! — of ge al zucht
Vromer steeds en banger,
„'t Nieuwe licht" zit in de lucht
Van gedachten zwanger!
't Is niet anders! — of wij 't al
Anders graag geloofden,
„De aarde draait" — dat is 't geval,
Trots de stijve hoofden!
Blijf dan, naar 't u lijkt en lust,
Alles maar beschouwen,
Al 't onhoudbre voor uw rust
(En gemak) behoûen!
Vouw de handen saam en vloek
In uw zelfverblinding,
Tegen al dat onderzoek,
Tegen de ondervinding!
Knijp, ai knijp uw oogjes dicht
Achter de gordijnen,
En verklaar: Ik zie geen licht,
Ergo kan 't niet schijnen.
Doch, zoo 't wezen kan, bewaar
Nog één greintjen oordeel
En gebruik dat, Femelaar!
Tot uw eigen voordeel;
En begrijp dan, hoe ge u draait
Om uw tijd te ontkomen,
Dat ge alleen u-zelven paait,
Met onmanlijk droomen!
Op! — dat kan nooit Godsdienst zijn,

Die den dag moet vreezen,
Altijd met den schemerschijn
Dwepend van voordezen;
Neen, die daar op élk gebied,
't Licht zal welkom heeten,
Slechts in zeker hoekje niet
Van zijn glans wil weten
Op! — mijn vrome slaat het oog,
Voor het Al geopend,
Vorschend rond en staêg omhoog,
Lijdend soms, doch hopend!
Kan de zelfmoord van 't verstand
U slechts ruste geven,
Hij wil liever, aan Gods hand,
Rustloos zoekend — leven!

1860.

LXXIII.

GELOOVIG EN RELIGIEUS.

Daar is die 't al gelooft uit scepticisme alléén, —
Die luttel houdt voor waar is vromer licht, naar 'k meen.

LXXIV.

DE TEGENSTANDERS VAN HET MODERNE.
HOUDEN EN HEBBEN.

„Ik houd maar wat ik heb; dat nieuwe! 'k gruw er van!"
Goed, gruw; maar zeg, wat hebt ge dan?

LXXV.

OVERWEGENDE ARGUMENTEN.

'k Heb met dat nieuwe niets van doen.
Vooreerst, het strijdt met ons fatsoen;
En dan, ik heb een vrouw getrouwd,
Die 't met den Catechismus houdt.

LXXVI.

KONTRABANDE.

„Die nieuwe idées! — bij mij aan huis is 't kontrabande...."
Zoo sluit uw deur, het krielt van smoklaars in den lande.

LXXVII.

EEN OUD GEDIENDE.

Veel in dat n i e u w e is waar, ik kan het niet weerspreken;
Maar 'k neem het toch niet aan, 't strijdt met — mijn oude preeken!

LXXVIII.

EEN STUMPERD.

„Een r e e d l ij k Christen zijn, als 't heet, in onze dagen,
't Is niet gemaklijk, 't is een taak, een strijd, een vak,
Zelf moet ge denken, zelf!..."
Al wel, doch laat mij vragen:
Woudt ge ook een Christen zijn misschien voor uw g e m a k?

LXXIX.

ILLUSIE.

„Ik moei mij niet met al die zaken,
Dat nieuwe licht, die nieuwe leer!
't Gaat veel te véer!
'k Ben bang om in de war te raken...."

Er in? Och kom, dat hoeft niet meer!

LXXX.

EEN ARISTOKRATISCH TEGENSTANDER.

(Gefluisterd, doch afgeluisterd.)

„Al die vrijzinnigheid! ik had er immer tegen!....
't Is zoo bourgeois; ook mag ik zeggen, door Gods zegen,
Vóór 'k op mijn ijdlen weg genadig werd gestuit,
Was toch reeds heel mijn hart DE Richting toegenegen —
Die zag er zoo fatsoenlijk uit!"

LXXXI.

GEMOEDELIJKE OUDERDOM.

Dat nieuwe is.... voor wie 't dragen kan!
Gun mij den vrede, jonge man,
Ik laat maar liefst die dingen rusten:
Ik kwam op 't moeilijk pad van plicht
Door 't leven heen, bij 't oude Licht —
Al nader blauwen gindsche kusten!
Een kort geduld.... en beter dan
Gij hiér weet ik er 't fijne van!

—✻—

LXXXII.

VASTHOUDERS.

„Ik houd maar alles vast."
Dat strekt u niet tot eer;
Wie toch den Rotssteen heeft, hangt aan geen stroohalm meer.

LXXXIII.

UITZETTEN.

(AAN ONZE KETTERJAGERS.)

„Zet ze uit de kerk!" dus roept ge luid.
Zet liever gij uw kerk wat uit!

LXXXIV.

ENFANT TERRIBLE.

Met dien kinder-ketternaam
Kroon u! hij meldt lof voor blaam;
Meldt oprechtheid, rein van vonden,
Die, glimlachend in 't gevaar,
Onder de officiëele schaar
't Een en ander komt verkonden,
Dat aan de Oomes wel mishaagt,
Tante schrik om 't harte jaagt,
Doch — een merk van waarheid draagt!

LXXXV.

VOORZICHTIG!

Verkond wat gij gelooft en denkt,
Mits gij 't maar zóó bewerkt,
Dat uw opinie niemand krenkt,
En dat geen schepsel 't merkt!

LXXXVI.

TE VER GAAN.

Te ver! wat meent ge er mee? spreek juister! zeg het mij,
Te ver — is dat het doel, of wel úw neus voorbij?

LXXXVII.

BEGINSEL EN KONZEKWENTIE.

Het onderzoek is vrij; doch, wat gij vinden moet —
En anders hebt gij 't zwaar in dit en 't andre leven! —
Is bijgaand Rezultaat; want dit alleen is goed,
En al de rest wordt door den Duivel ingegeven.

LXXXVIII.

MARTELAARS.

„Ik heb geen meêlij met zoo'n would-be-martelaar."
Ik wel: het ijdle kruis der Eerzucht weegt zoo zwaar!

LXXXIX.

MET SCHADE EN SCHANDE.

AAN ?

Met schade en schande wordt men wijs,
Jawel! met dien verstande,
Dat men de schade stelle op prijs,
En God dank' voor de schande!

Maar wie de schaê zich-zelf verheelt,
Van schande niet wil hooren,
Wordt door de les, hem toebedeeld,
Nog dommer dan te voren.

—⁂—

XC.

AFGEBROKEN DISKUSSIE.

Met ú strijd ik niet meer, fatsoen gebiedt mij 't zwijgen,
Een snuifje bood men u, gij... gooit met p—rdev—gen.

———

XCI.

HOE SOMS DE LIEFDE HEERSCHT.

De liefde is lankmoedig, zij is goedertieren, de liefde is niet afgunstig, de liefde handelt niet lichtvaardig, zij is niet opgeblazen.
Zij handelt niet ongeschikt, zij zoekt zich-zelve niet, zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad.
Zij verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, maar zij verblijdt zich in de waarheid.
Zij bedekt alle dingen — zij verdraagt alle dingen.
De liefde is de meeste.

PAULUS.

't Is nú der Liefde gouden tijd,
De tijd waarin wij leven!

Vraag toch maar rond! Men bijt en strijdt,
Door Liefde alleen gedreven.
Neen, staar mij niet zoo spottend aan,
Wien broeders hardheid griefde;
Het komt op 't recht begrip maar aan,
Het recht begrip van liefde!

De Liefde doet den naaste leed,
Dat's tot zijn best, beweert ze;
De Liefde is hard, is scherp, is wreed,
Dat is juist liefde, leert ze.
De Liefde zegt ook geestigheên,
Die de arme zielen plagen,
Maar 't is tot nut van 't algemeen,
En niet uit zelfbehagen!

Daar ze in de waarheid zich verblijdt,
Zoo is ze, allicht eens, aardig!
Doch scheldt u noô een foutje kwijt:
De liefde is niet lichtvaardig!
Zij ringeloort, zij kritizeert
De stumperds naar den geeste,
En staaft hun wat de Apostel leert
En toont: Ik ben de meeste!

Haar mantel — gaf zij u present,
Lichtzinnige Legende!
Zij maakt de Waarheid thans bekend,
Zij vilt de naakte ellende!
En mocht ze — uit zwakheid — in een vrind
Nog soms een feil verhelen,
Straks toont ze weer hoe trouw zij mint
Hun, die haar 't snoodst vervelen!

De Liefde dient: zij dient, als 't moet...
Ook klappen toe en vegen!
Desnoods vermoordt ze een zwakken bloed,
Der maatschappij tot zegen!

Dat kost haar strijd en zielsverdriet,
Verborgen tranenbeken; —
Maar Liefde zoekt zich-zelve niet,
Zij zoekt slechts — uw gebreken!

Zoo spreidt de Liefde, (de Echte, hoor!
De Ware, streng van zeden!)
Thans in het rond (pas op uw oor!)
Haar goedertierenheden.
Zij werkt en — bidt, wat smaad ze droeg
Van flauwe tegenstanders,
Die spotten: „Liefderijk genoeg —
Maar lieflijk is toch anders!"

XCII.

VERDRAAGZAAMHEID.

Wat meer verdraagzaamheid! Voorwaar,
De strijd wordt onbehaaglijk!
Ook wij zijn wel verdraagzaam — maar
De rest is onverdraaglijk!

XCIII.

DILEMMA.

Verdraagzaam was ik — zeer! Toen heeft dat volkje mij
Voor onverschillig uitgekreten:
'k Werd boos, dat spreekt! en nu — nu vragen ze, even vrij:
Of dat verdraagzaamheid moet heeten?

XCIV.

VAN BOVEN NAAR BENEDEN.

Toen ik met dien Hooggeleerde
Op zijn kamer redeneerde;
In dien heilgen, veilgen kring
Wijsheid van zijn lippen ving;
Toen hij, zwevend boven de aarde,
't Universum, mij verklaarde,
Op zijn onweerspreekbren toon, —
Och, wat klonk dat waar en schoon!
Even logisch als verheven!
Menschenvrijheid, Godsbestuur,
De orde en wijsheid der natuur,
Goed en kwaad, het doel van 't leven....
Hij zette alles wonderbaar
Uit elkaêr en in elkaêr!
Zoo iets had ik nooit vernomen;
'k Was „bevredigd" en ik vond
Niets dan orde en licht in 't rond....
Maar op straat teruggekomen,
Op de Markt, daar ving mijn strijd
Alweer aan gelijk altijd;
'k Raakte fluks de kluts weer kwijt;
Al mijn idealen vloden
Plotsling — voor 't verward gerucht
Van de droeve kermisklucht;
Voor een troep verkleede Joden,
Die, de beenen in de lucht,
Onder duizend apensprongen,
Vast naar 't doel des levens dongen!
Voor het bleek en scheel gezicht
Van een zieklijk, jankend wicht,
Op een orgel vastgebonden,
Lijdend voor zijn moeders zonden,
Reeds tot beedlen afgericht! —
God! wat last van zwarigheden,

Die op eens mijn ziel bestreden!
  En ik dacht, wie 't kwalijk neem':
Wijsheid moog ten hemel streven, —
't Schijnt me, of 't raadselvolle leven
  Droevig lacht met elk systeem!

1860.

XCV.

IDEALISME.

Doe ik mijn oogen toe,
Dan wil ik 't wel gelooven;
  Doch als ik ze open doe
Komt weer de Twijfel boven.

XCVI.

VOOR DE OPTIMISTEN.

Gij weet het groote nieuws, en, hoe door 't nieuwe licht
Van Theologen, Filozofen, Oekonomen
  En andre Oomen,
Nu eerlang hier op aard de Hemel wordt gesticht? —
Geduld maar, hongrig hart en hongerige magen!
  't Duurt nog een groote veertien dagen.

XCVII.

WEEMOED EN HOPE.

Op den bodem van het leven,
  In de diepte van het hart
Rust de Weemoed

En de Smart;
Maar de Hope rijst er neven,
In 't geslingerd menschenhart.

Tusschen weemoed, strijd en hope
Vliedt het leven snel voorbij:
Waakzaam, werkzaam
Wachten wij
Dat het Raadsel zich ontknoope,
Wat ons korte leven zij.

XCVIII.

L U I M.

La tristesse est dans le coeur,
La gaîté est dans l'esprit.

Wat meent ge dat in weemoedsdroomen,
In rouwmisbaar, dat harten breekt,
In treurgezangen, tranenstroomen,
Het meest der ziele droefheid spreekt?...

Daar is een glimlach, gul en goedig,
Een lachje, geestig, schalk en fijn,
En toch zoo grensloos diep weemoedig,
Dat zuchten daarbij vroolijk zijn!

1860.

XCIX.

DE PRACTICI.

Durf te leven! kwel u niet
Met te veel gedachten,

Werk uw werk en zing uw lied
  Onder blij verwachten!
Vroom en vroolijk, frisch en vroeg
  Met de zonne wakker,
Strek uw handen naar den ploeg
  Op den grooten akker!

Blik in 't rond, doch wijd uw vlijt
  Niet aan 't spekuleeren;
Vriendje hebt ge zooveel tijd
  Tot filozofeeren?
Mooi! zoo komt ge juist van pas
  Voor een tal van zaken;
Menig stal van Augias
  Is nog schoon te maken!

Denken doodt en doen verlicht!
  Op! de mensch moet handlen;
Niet staêg met bedrukt gezicht
  Als in droomen wandlen!
Kracht, gezondheid, raad en baat
  Voor uw zielenooden,
Is in de' arbeid, in de daad
  U van God geboden!

Werk en min, ziedaar de troost!
  Bouw een huis op aarde!
Leef en streef voor gade en kroost!
  Kweek de schoone gaarde!
Menig nokkend filozoof
  Wien zijn huis bekeerde
Tot echt-menschelijk geloof—
  Dat zijn kind hem leerde!

Wie, uit liefde, een heilgen Plicht
  Hart en hoofd wil geven,
Zal zijn God en vrede en licht
  Vinden in het leven;

Meer dan hij die, suf en sip,
Dag en nacht blijft zoeken
Naar een reedlijk Godsbegrip
In de nieuwste boeken!

1860.

—∞—

C.

PRACTISCH.

Ik zeg maar wees geleerd, dat's mooi! maar wees verstandig,
Dat's mooier nog! en mensch, vooral wees niet onhandig!

CI.

DENKEN.

Wie 't met zijn denken hier beneden
Nog wel het verste brengen kan?....
Mij dunkt somtijds, en dat om reden!
Een needrig en weldenkend man.

CII.

TER GRIFFIE GEDEPONEERD.

(Zie XX.)

Verveling stemde voor de wet
En, naar uw zin of niet, ge krijgt een spoorwegnet;
Dat is nu uitgemaakt, en in een jaar of zeven
Is Groningen niet ver....

„Maar hoe is 't met den Wil?"

Dat is niét uitgemaakt, doch — hou' er liefst van stil!
De kwestie sluimert: laat haar rusten! ze is al-even,
Nu toch zes duizend jaar in statu quo gebleven!
't Schijnt, vrije wil of geen, dus mooglijk hiér te leven!
't Schijnt ook dat onderzoek ons niet veel verder leidt! —
En ik voor mij wou (met de stukken van de heeren!)
Die gansche zaak nu maar ter Griffie deponeeren,
Ter Griffie, meen 'k, van de Eeuwigheid,
Die over alles vast een nader licht verspreid! —

Juli '60.

CIII.

VROME RAAD.

Neem álles aan; dat's 't beste deel —
Ook financiëel.

CIV.

VRIJGEVIGHEID.

De Dogmatiek — zegt Jan — die geef ik je present.
Doch wat hij meer geeft, bleef, tot heden, onbekend.

CV.

DEFTIGHEID.

Deze soort van deftigheid mist alle
waarheid en waardigheid.
S. S. V.

Bastaard van den Ernst, die ‚frazen'
Tot een schijn van reden plooit,

En temet een schaar van dwazen
  Heilig zand in de oogen strooit!
Die onzinnige vertoogen
  Uitbrengt met een hoog gewicht,
Als gewerd ú, uit den hoogen,
  (Ach!) een officiëel bericht!
Farizeesche, die uw naaktheid,
  Die uw ijdel zielbestaan
Hult in plooien vol gemaaktheid,
  In den mantel van den Waan!
Gij, die nooit een hart bekoorde,
  Brandend van wat heilig vuur;
  Schrik van Waarheid en Natuur,
Die de Gratiën vermoordde!
  Ja, die ter onzaalger uur
Om het heilge te verkonden,
Ons een toon hebt uitgevonden,
  Die 't gebed van 't vroom gemoed
  In een lach verkeeren doet....
Hoor! wie u bewondren mogen —
  God vergeef mij zoo ik me ooit
  In uw plooien heb geplooid! —
Ik veracht u als de Logen;
  En ik zegende den dag,
Dat ik u, door schrik bevangen
  Voor der Waarheid ronden lach,
Aan een Witte Das verhangen
  Ergens plechtig bunglen zag!

CVI.

AAN Ds. HUMANUS, THEOL. DOCT.

Gij zijt een mensch, eenvoudig, mild, gewoon —
Doch zoo gewoon, als ik mij-zelf mocht wenschen! —
Gij gaat, gij doet, gij lacht als andre menschen,
Gij voelt als wij en spreekt op de' eigen toon.

Gij redeneert, dat elk u volgen kan;
Gij hebt geen stel van stemmen of gezichten,
Geen heilig soort van maten en gewichten;
Gij vreest uw God en zijt oprecht: een man!

Gij zegt al vaak: Ik weet niet! gul en goed;
Geen vreemde balk verblindt uw heldre oogen,
Ruim klopt uw hart vol liefde en mededoogen;
Wat menschlijk is, heeft recht op uw gemoed.

Hoe voert uw geest onmerkbaar heerschappij!
Vertrouwen eischt uw open, ronde trouwe;
'k Ben eenzaam liefst in krankheid en in rouwe,
Maar ben ik droef of krank — wees welkom Gij!

Gij zijt een mensch — gewoon; — doch niet gewoon
Sinds hier natuur in zeldzaamheid verkeerde! —
Hoe dank ik u voor 't geen uw geest mij leerde!
Hoe eer ik ú — gij eert den Menschenzoon.

CVII.

VERSTAND EN GEWETEN.

Waar die twee één zijn, daar is 't recht.
't Gewetenloos verstand is slecht,
En 't onverstandige geweten
Maakt menigeen bezeten.

CVIII.

MORAAL.

Schoon het Haantje van 't Vernuft
Soms moet koning kraaien,
Moogt gij 't Haantjen in de borst
Nooit den nek omdraaien!

CIX.

TWEEDERLEI OORDEEL.

Dat wie niet werken wil, niet eten! staat geschreven.
Hij die niet denkt, hij mag wel eten — maar niet leven.

CX.

VERHEVEN TROOST.

(BIJ DEN ONDERGANG VAN HET SUPRANATURALISME.)

Och, wat miraaklen ons begeven,
Voor 't ernstig zoekend hart — geen nood!
Steeds blijven wondren meer verheven,
Ontroerend, zinrijk, godlijk, groot;
Ons prikklend naar omhoog te streven:
Ziet, welk een wonder is het Leven
En wat mysterie is de Dood!

CXI.

HUMOR.

Een rijke taal vol geest en — ingehouden tranen,
Vol zin, — ook zéér geschikt tot leeren en vermanen,
Mits maar de vrienden haar verstaan.
Want velen klinkt ze als Grieksch; voor andren weer — profaan.

CXII.

DOGMATISME.

De Geest, die 't brood dat zielen voedt,
In steen of gif verandren doet.

CXIII.

PEINZENSMOEDE.

Daar is geen Priester
Die Hem verklaart!
In raadslen wandelt
De mensch op aard.

Wie 't Licht van Heden
Ook juublend eer',
Dit licht doet smachten
Vooral — naar meer!

Want ach, wat nevel
Van Dwaling vlied' —
De Zon der Kennis,
Zij schijnt hier niet.

Mysterie — 't leven!
Mysterie — 't lot!
De schepping predikt
Geen liefdrijk God.

Natuur — wat deert haar
Uw vreugde, uw leed?
Ze is zielloos lieflijk
En reedloos wreed!

En Hij die allen
Is vóórgegaan?
Liet zonder antwoord
Ons Waarom staan!

Het eind der wijsheid
Blijkt altoos meer;
Wij weten weinig —
Te weinig, Heer!

Maar toch, al gloeit soms
Mijn hoofd van smart —
In U, mijn Schepper,
Vertrouwt mijn hart.

Niet ómdat alles
Uw Liefde ontdekt,
Maar óndanks alles
Dat twijfel wekt!

Trots 't onverklaarbre
Dat huivren doet,
En 't onbewijsbre
Der hoop, die 'k voed!

Trots ieder raadsel,
Het Kwaad zóó groot,
De Smart zóó schriklijk,
Trots rouw en dood....

Ja tóch, ik meene
  Dat ik Uw hand
Wel speurde in 't leven —
  Uw Vaderhand;

En dat mijn ziele,
  Ter stille nacht,
Uw stem wel hoorde,
  Zoo teêr, zoo zacht.

Na vuur en stormwind
  Zweefde ook soms mij —
Schoon geen Elia —
  De Heer voorbij....

Uw starrenhemel,
  Hij trekt mijn oog, —
Als 't woord des Heilgen
  Mijn hart omhoog!

Ik smacht, vermoeide
  Van 's levens loop —
Mijn hope is weemoed,
  Mijn weemoed hoop!

En 'k geef mij over,
  Met blind geloof,
Aan U den Vader,
  Wien niets me ontroof!

Daar is geen Priester
  Die U verklaart, —
Doch U zoekt niemand
  Vergeefs op aard.

1860.

CXIV.

GIJ EN WIJ.

Naar uw eng, fantastisch Hemelpoortje
Strumpelt gij op 't afgebakend pad,
En uw reisweg schijnt u woord voor woordje
Uitgeschreven op een heilig blad.

Op des Geestes breede, diepe stroomen
Drijven, zwerven, zoeken, lijden wij;
Nachten dalen, hooge waatren komen....
En — we zijn zoo rustig niet als gij!

Toch vooruit steeds streven wij en staren.
Als Columbus, 't hoofd omhoog gericht,
Reizen we op de wentelende baren,
In 't geloof dat ginds een wereld ligt!

1860.

NALEZING.

Bij de keus der Gedichten, in deze **Nalezing** opgenomen, heeft de Verzamelaar zich moeten bepalen tot die welke de Dichter zelf aan de pers heeft overgegeven. Dit werd plicht geacht, omdat De Génestet steeds een loffelijke en meer dan gewone nauwgezetheid aan den dag legde ten opzichte van alles, wat door hem bestemd werd om door den druk openbaar gemaakt te worden.

FANTASIO.

EEN GEDICHT DER JEUGD.

(Voorgedragen, in der tijd, in de Maatschappij van Fraaie Kunsten en Wetenschappen te Rotterdam en te Amsterdam, en elders.)

EERSTE ZANG.

I.

Houdt gij van boston, whist, van hombre of quadrilleeren?
Kunt gij een halven dag verdoen met domineeren?
Houdt gij van kegelen, van kolfspel of biljart,
Roulette, rouge ou noir? Hing ooit uw pooplend hart
Aan rood of zwart, aan steen of kaart, aan pointe of ballen?
Zoo ja, — dan zoudt gij mij verschiklijk tegenvallen.

II.

Ik weet niet hoe u één dier spelen kan vermaken;
Mij trekt het groene veld meer dan het groene laken,
De roode rozen meer dan ruite- of harte-troef;
Mijn hart is voor verlies en winst als waterproef;
Daar is maar één spel, dat mij hartstocht is en weelde,
Daar 'k alles voor laat staan en dat mij nooit verveelde.

III.

't Is kinderachtig, haast belachlijk, maar onschuldig!
Hebbe eerbied voor mijn zwak, wie jeugd en gratie huldig'!
Raketten is mijn lust! 'k zie graag in de open lucht
Die witte veders in haar sierelijke vlucht;
'k Mag graag den lichten bal, met opgewonden slagen,
In 't dichtgelokte blond der lieve Partner jagen!

IV.

'k Maak mij niet knorrig als ze, in al te wilden ijver,
Den bal terug slaat in de sparren, in den vijver;
Maar niets zoo prettig, dan wanneer, zoo knap als vlug,
Uw opgekaatste bal de lucht klieft en, terug
Geslagen door een hand zoo vast als blank en teeder,
Wel honderd malen vliegt geregeld heen en weder.

V.

En daarom lust het mij — gij ziet, mijn lieve Heeren,
Dat ik mij meestal door mijn lusten laat regeeren, —
En daarom lust het mij, met opgetogen oog
Die wilde ballen die, als pijlen van een boog,
Ginds over 't groen terras vóór 't prachtig Buiten vlieden,
En licht nog meer 't gelaat des spelers, te bespieden.

VI.

En waarom zou ik niet een oogenblik verpoozen,
Hier voor het sierlijk hek, omwingerd al met rozen
En kamperfoelie? Wel, 't is warm en zomer, 't is
Een derde Junidag, — wanneer 'k mij niet vergis —
Ik ben nieuwsgierig en geen tochtje kan mij deren,
Dus laat mij naar mijn lust bespiên en fantazeeren.

VII.

Ginds ligt het witte Huis in donker groen verborgen:
'k Zou van den zomer graag een week vier, vijf, mijn zorgen
Daar gaan vergeten! 't ligt zoo vreedzaam en zoo blij,
„Hier is men jong, tevreên, gelukkig, buiten, vrij,"

Zoo ruischt mij 't windje door de slanke populieren
En breede linden, die rondom het plein versieren.

VIII.

En 't windje weet het wel! het mengt zich in de kreten,
Die stijgen van 't terras, die van geen zorgen weten!
't Is alles lach en scherts, muziek in 't luistrend oor,
't Is leven, vrijheid, jeugd, één kunstloos vreugdekoor!
Dáár bij den vijver drinkt men thee in 't rieten tentje—
En, zoo ik teeknen kon, ik maakte u hier een prentje!

IX.

Doch waar' mij 't keurpenseel van d' Italjaan gegeven,
Vast zou 't Madonnahoofd, op brandend doek, herleven
Der Schoone, die zich ginds bij 't opslaan overbuigt,
Nog schooner dan de blik des schalken knaaps getuigt,
Die juist op 't oogenblik verward heeft mis geslagen,
Als of zijn oogen iets bijzonder liefijks zagen....

X.

Rein is de blauwe lucht, maar reiner zijn haar oogen,
En blauw als 't blauwe gaas, door iedren tocht bewogen,
Dat om haar leden golft, zoo schoon bij 't lokkig haar,
Blond als in d'ochtendgloed de gouden korenaar;—
Zoo niet haar schalke lach u moed gaf en vertrouwen,
Zoudt ge op een afstand slechts het wagen haar te aanschouwen!

XI.

Ze is jong als de engel Gods, schoon als een bloeiend Eden,
Rank — als een droombeeld uit een dichterlijk verleden,
Bekoorlijk — als een vrouw, die gij telaat ontmoet
In 't leven, die wellicht uw lijden had verzoet,
En, zoo ik 't wel versta, bij zooveel andre kreten,
Moet zij Maria, of Marie, of Mary heeten!

XII.

Marie! geen reiner naam trilde ooit op dichtersnaren!
Een naam, dien 'k liefheb, sinds mijn eerste kinderjaren,
De schoonste, die daar ooit van 's hemels bergen viel,
Als honing voor den mond en balsem voor de ziel;
Een naam, geschapen uit den lach der engelkoren,
Om eens der schoonste vrouw, der reinste toe te hooren.

XIII.

Ave Maria! ruischt door de aardsche doodsvalleien,
Ave Maria! klinkt door 's hemels psalmenreien,
Ave Maria, lispt de dwepende natuur,
In 't uur der Liefde en der Gebeden — 't schemeruur!
Als langs het koele strand en door de frissche dreven,
Verliefde schimmen van Weleer en Toekomst zweven....

XIV.

Mijn trouwe Hoorders, ik beging hier plagiaten,
Eén van Barbier, één van Lord Byron — wie kan 't laten?
De ideën waren mooi, ze dwaalden in mijn hoofd,
En dwaas hij, die nog aan oorspronklijkheid gelooft!
De mooiste verzen zijn van anderen gestolen!
Vertrouwt de knaapjes niet, die graag in 't donker dolen!

XV.

'k Belijd u graag mijn schuld, al ware 't op mijn knieë, —
Maar 'k heb een passie voor dien eernaam van Marië!
Niet wijl die naam om 't hoofd der uitverkoorne' glanst,
Of als een leliekroon, een eerste liefde omkranst, —
Och neen, die reden waar' te maanziek en te eenzijdig,
Ik min dien naam en ben op dat punt onpartijdig.

XVI.

Welluidend is zijn klank! wat dichterlijke stralen
Doet hij op 't blonde hoofd van 't lieve schepsel dalen!

Wel was zij schoon — maar ook 't bedorven kind van 't Huis,
Een ieders lief en leed, haar Moeders kroon — en kruis!
En sinds die jonker van daareven haar het hof maakt,
Geloof ik dat haar niets dan enkel zoete lof smaakt.

XVII.

En wie was Hij, die 't hart der fiere maagd bekoorde?
Zij, die zich nooit voorheen aan bleeke wangen stoorde!
Zoo rijk aan minnaars als aan walzers op een bal,
Die al de jonkers in den omtrek hield voor mal,
En al de vrijers die haar huldigden, voor dezen,
De gunst slechts... van hen uit te lachen, had bewezen.

XVIII.

Hij — 't spreekt van zelf — was jong en schoon en zeer bijzonder,
In 't oog van 't lieve kind, zoo half en half, een wonder.
Een lastige logé, maar die altijd zijn zin
In alles daadlijk kreeg. Hij pakte harten in,
Zoo vlug als iemand die zijn linnen, vesten, frakken,
Op reis met voeten in zijn koffers pleegt te pakken!

XIX.

Daar voor het tegendeel niet de allerminste grond is,
Beweer ik dat hij even bruin als de andre blond is.
En als haar kopje zich naar 't zijne buigt, o zie!
Dan lijken ze op die plaat van Night and Morning, die
Gij mogelijk wel eens gezien hebt in uw leven,
En die gij, zoo ge wilt, aan mij cadeau moogt geven.

XX.

Hij was bizaar, vol wilde en romaneske vlagen,
En geestig als — de Gids in lang vervlogen dagen,
Eer in zijn hart, verflauwd voor Letteren en Kunst,
Hebreeuwsch en politiek, ach, stegen in de gunst,
Eer hij professor werd, vervelend en geleerde,
Geen lieve meid meer groette en eeuwig door studeerde!

XXI.

Ja, jolig als de Gids, toen hij een jong student was,
Een schrikbre Groenenplaag, een duchtig malle vent was!
Een fatje in 't aadlijk blauw gedost, en fijn van huid,
Een „blauwe Beul" temet; een geniale guit!
Een rijzweep in de hand en sporen aan de laarzen,
Verklaarde vijand van veel proza en veel verzen!

XXII.

O Gids! — dit en passant — van waar zoo duf en deftig?
Waar bleef uw jonge jeugd, zoo bruisend en zoo heftig,
Vol spes, vol vuur en vol genie! Zeg, kreeg je een kwaal,
Of is 't nu zooals 't hoort, beleefd, professoraal?
Ampart je deftigheid! één sprongetje, uit je toga!
Trakteer je vrienden weer op zoeten wijn en Noga!

XXIII.

Hij was een gril met vleesch en been, vol geest en gratie,
En onweerstaanbaar in steeds versche konservatie;
Een ziel vol liefde en haat, en schimp en fantazie,
Vol dissonanten en vol zuivre harmonie;
En daar 'k zijn waren naam u liever wil verbloemen,
Zoo lust het mij den knaap Fantasio te noemen.

XXIV.

Hij had de wereld vroeg gekend, haar weelde en zorgen;
Veel ernst en diepte en smart lag in zijn ziel verborgen;
Hij was ontwikkeld en bedorven door lektuur,
Een Ridder in zijn vorm, een Dichter van natuur,
Kortom een intressant, een schoon en schittrend wezen,
Die reeds op moeders knie Lord Byron had gelezen!

XXV.

Lord Byron!... o wat knaap, die zijn gekrulde haren,
Wild als de wildheid van zijn zestien, achttien jaren,
Ooit sierlijk golven liet op d'avondwind in 't woud,
Wiens oogblik heerschen kon, wiens harte, vrij en stout,

Zich blindlings overgaf aan de Eerzucht, kind der Weelde,
Wien ooit het algemeene en 't Daaglijksch Brood verveelde;

XXVI.

uw starre blik niet diep in 't harte schokte,
Uw jonge wanhoop niet verteederde en verlokte.
Uw Grieksche lauwer niet misleid heeft en verrukt,
Schoon met den doorn der Pijn, in 't bleek gelaat gedrukt?
Wie had de Tering niet, die u de ziel doorgriefde?
Wie had de Mary niet, op wie zijn jeugd verliefde?

XXVII.

Maar Childe Harold, zoo ik eens in u geloofde,
Als Eva in de slang, die 't Eden haar ontroofde;
Zoo 'k eens op uw gezag, het leven heb geteld
Geringer dan het stof, mijn verzen of mijn geld;
Zoo 'k immer dweepte, met een ingebeelde smarte,
De menschen haten dorst, de halve wereld tartte....

XXVIII.

O sinds ik eenmaal, toen 'k van kiespijn half creveerde,
Mijn eigen ideaal, uit wrevel, dissekeerde,
Held van mijn zwarten Tijd! wat bleef, wat werd er van?
Hoe leek mijn Lucifer een spleenzieke Engelschman!....
Het martlaarskroontje gleê geleidlijk van mijn lokken,
En 'k was aan de' invloed van mijn boozen geest onttrokken.

XXIX.

De trotschen Meestertoon verbaasd gelijk te geven,
U half te aanbidden, 't is een faze in 't jonglingsleven;
De knaap, hij buigt niet graag voor 't koel gezond verstand,
't Zijn maar drie woorden, om te zeggen: 'k Heb het Land!
Goed staat het, als een snor, op 't Leven wat te vloeken,
In alles Bitterheid en Ridikuul te zoeken....

XXX.

Maar met een kalm gelaat, vergevende en tevreden,
De wereld, als de school des Levens, in te treden;

Den Mensch te eerbiedigen als 't godlijkst werk van God;
Des Wevers hand te zien in iedren draad van 't lot;
De hand te kussen, die kan wonden en genezen;
Te weten, wat het zegt, waarachtig mensch te wezen....

XXXI.

That is the question! — maar, ik keer, met frissche krachten,
Tot mijn verhaal; gij hebt geen trek hier te overnachten
En ik nog minder; dus, ik droom of divageer,
In de eerste vijf á tien minuten, vast niet weer.
Ik grijp den draad, ik leg den knoop nu en wil hopen,
Dat ik dien straks, bij tijds en netjes, moge ontknoopen.

XXXII.

Ik smeek mijn Hoorders nu eens dubbel op te letten,
Gij raadt volstrekt niet wat er komt van dat raketten!
't Spel is nog altoos en met geestdrift aan den gang,
En duurt de lieve maagd voorzeker nooit te lang,
Want hij weet telkens iets aan zijn volant te zeggen,
Om aan de voeten der geliefde neer te leggen.

XXXIII.

Maar zie! daar slaat ze mis! dat is een zeker teeken,
Dat zij vermoeid wordt — of naar 't rijpaard heeft gekeken,
Dat juist daareven door den jockey voorgebracht,
Zijn ruiter — ach, haar vrind! — met ongeduld verwacht.
Half knorrig, half voldaan werpt zij 't raket ter zijde,
En ik geloof dat zij den jockey haast benijdde.

XXXIV.

Het was een hartstocht van mijn ridderlijken jonker,
Te zwerven door het woud, bij 't scheemrend zomerdonker,
En nauwlijks ziet hij 't ros, of brengt een vluggen groet
Aan heel 't gezelschap, plukt een roos en grijpt zijn hoed,
En met een wipje springt en glijdt hij in de beugels,
In de ééne nog 't raket, in de andre hand de teugels.

XXXV.

Ei, zaagt ge dat? het ging zoo vlug als waar 't getooverd!
Zoo vlug als Don Juan ooit hartjes heeft veroverd!
Juist op het oogenblik dat ieder in 't priëel
't Hoofd wendde naar 't gezang der zoete filomeel,
Die me' iedren avond in 't bosschage placht te hooren,
Waarom me' ook juist die plek had voor de thee verkoren —

XXXVI.

Juist in dat omzien, grijpt — uit een sigarenzakje,
Voor 't kreuklen met veel zorg verborgen in zijn frakje —
Mijn jonker een volant en slaat dien 't venster in,
Dat open venster, dáár! een bode zijner Min,
Want in de veertjes lag een rolletje, beschreven
Met 't allerliefste Fransch, dat Venus in kon geven.

XXXVII.

't Was, als ik zei, 't werk van een omzien: 'k vind het aardig
En heel bizar, en dus mijn held ten volle waardig.
Hij legt zijn jockey met den vinger 't zwijgen op,
En vliegt van daar als een verwinnaar, in galop!
Maar ach! hoe menigmaal de zoetste droomen liegen,
En, Hoorders, waar een bal toch niet al heen kan vliegen!

XXXVIII.

Gij denkt, die bal ligt goed in 't slaapsalet van 't meisje,
En proponeert haar straks een rendez-vous, een reisje,
Een schaakpartij, wie weet! Gij, Hoorders — weet het niet,
De jonker evenmin, en zoo 'k u raden liet,
Ik vrees, dat ge uw geduld al heel gauw zoudt verliezen
En mij liet staan, met mijn verhaaltjen — in mijn kiezen.

XXXIX.

De zaak is, dat er vier, vijf vensters open stonden,
De zaak is, dat de knaap, te driftig, te opgewonden,
Of door een toeval, zich in 't rechte had vergist,
Of door een kleinen tocht zijn doel juist had gemist —

Hoe 't zij (ik heb 't verhaal als deugdlijk waar vernomen)
De bal, mijn Hoorders, was in 't eind te land gekomen —.—

XL.

Niét op of bij 't toilet van een bezorgde moeder,
Niét naast de sofa van een plagerigen broeder,
  Niét voor de voeten van een oude, dienstbre geest,
  Die mooglijk boven juist aan 't wrijven was geweest,
Niét in het slaapsalet der rimpelige tante,
Maar — vlak voor 't ledikant der Fransche gouvernante.

—∞—

TWEEDE ZANG.

I.

Mijn Hoorders, 'k wil geen kwaad van gouvernantes spreken,
Zelfs niet, al zou het zijn om mij van kwaad te wreken!
  Daar zijn er, die ik eer met liefde en stil ontzag;
  Daar zijn er anderen, die ik wel lijden mag;
En met de meesten heb ik innig medelijden,
Al zijn ze ook taai en saai, beschouwd van alle zijden!

II.

Ja zelfs met die het meest, vooral op theevisiten,
Als 'k een geheimen traan in 't lauwe vocht zie vlieten,
  In 't hoekje van de zaal. De poes alleen maar kijkt
  De juffer smachtend aan — om melk. Geen jonker wijkt

Een handbreed van zijn plaats, om haar een stoel te geven,
Geen vlinder, die rondom de dorre rank wil zweven.

III.

Een hekel heb 'k alleen aan die vergifte spinnen,
Indringsters in de rust der teederste gezinnen,
  Wier hand, als uit instinkt, verdeeldheid, tweedracht zaait,
  Wie alles wel is, mits haar haantje koning kraait,
Die van haar noodlot zich op kleine kindren wreken,
En — druk studeeren in traktaatjes en in preeken.

IV.

Maar ik heb eerbied voor die arme vreemdelingen,
Die eenmaal zusterliefde en weelde placht te omringen:
  Nu met een martlaarspalm, dor als een bedelstaf,
  God smeekende iedren nacht om een vroegtijdig graf,
Die vreemde luchten en bedorven freules tergen,
Van heimwee smachtend om haar vrinden en haar bergen!

V.

Het nieuw persoontje, dat ik nu op touw ga zetten,
Lijkt niet 't allerminst op een van dees portretten:
  Zij is geen spin, geen feeks, geen jonge martlares,
  Noch mooi, noch leelijk, ook geen afgetrokken bes.
Zij is haast veertig, doch kan nog voor dertig doorgaan;
Zij laat zich nog al iets op haar figuurtje voorstaan.

VI.

Ze is over 't algemeen zoo taamlijk onbeduidend;
Haar neusje is fijn, haar stem is grof en onwelluidend;
  Haar blik is smachtend, en aandoenlijk haar gemoed;
  Ze is heel gevoelig voor een blik, een lach, een groet;
Zij droomt een heelen nacht van een galanterietje,
En in de loterij des huwlijks trok ze — een Nietje.

VII.

Haar gouden eeuw vlood heen, sinds Mary niet meer kind was,
Schoon ze om haar goede ziel in huis nog al bemind was;

Zij had een tikje weg van stille jaloezij,
Ook hield ze nog al van een lieve plagerij,
En als het mijn verhaal niet al te zeer deed zwellen,
Dan waagde ik 't wel van haar een grapje te vertellen.

VIII.

Maar nooit, schoon 'k anders wel eens met de lui mag gekken,
Nooit zou ik 't wagen dat gezicht haar na te trekken,
Dat, toen haar voetjen, op haar kamer voor 't soupé,
Juist over 't lief cadeau van onzen jonker gleê,
Zij, bij die vondst en ná die lezing, heeft getrokken;
Zij leegde haar karaf, — ze was fameus geschrokken.

IX.

Voorts nam ze spiritus, ik meen wel „nitri dulcis",
En meer nog daar mijn maag niet gaarne mee gevuld is.
Toen sloeg zij de oogen op, ten hemel — kippevel
Had ze al een poosje — toen trok ze eensklaps aan de schel
En liet maar weten, dat zij schriklijk pijn in 't hoofd had, —
Had ze „in haar hart" gezegd, ik zweer dat ik 't geloofd had.

X.

Nu zat ze bij den glans der maan een uur te smachten,
En ging de zaak eens na, verzonken in gedachten.
Nu eerst, nú zag zij 't in, hoe Hij haar lang en veel
En vaak had aangestaard — och, arme! zij zag scheel
En dubbel; ik weet niet hoe 't anders kon geschieden,
Dat zij des spotters blik hield voor verliefd bespieden!

XI.

Hoe hij aan 't rijtuig eens haar beentjes had geprezen,
Haar voetjes vergeleek bij die der Pekinezen;
Hoe hij haar Dinsdag had gewaarschuwd voor den tocht,
Hoe hij haar Woensdag een biscuitje had verzocht,
En — hoe hij Donderdag haar heel intiem verteld had,
Dat hem, twee nachten lang, dezelfde mug gekweld had.

XII.

Nu wist ze, dat hij 't klein Marietje slechts fêteerde
Uit vrees dat iemand zou bemerken, w a t h e m deerde.
Zij rolt het briefjen in haar handje heen en weer,
Snikt, bloost, lacht, fniest en schreit, verlievend meer en meer....
De brief nu, als ik zei, was in zoet Fransch geschreven,
Maar 'k zal hem hier, vertaald in 't Hollandsch, wedergeven.

XIII.

Het is onloochenbaar, dat iedre deklaratie
Om de eigen spille draait, bij ieder volk en natie.
Hoe kunstloos of gesierd, hoe ernstig wild of dwaas,
Eén woordje machtiger dan alle, speelt de baas.
Na iedre voorrede, iedren omweg volgt — quand même —
Ce mot, le mot des Dieux et des hommes: Je t'aime!

XIV.

Dit laatste Fransche vers is zeer direkt gestolen
Van „glimworm Victor Huig, het puik der kapriolen," [1]
't Geen weer gestolen is uit Jonckbloet's geestig boek,
Belaên met Fuhri's dank en 's Gravenhage's vloek,
Die weer gestolen heeft, waarschijnlijk van een ander,
Waaruit gij leeren kunt: mijn broeders, helpt elkander!

XV.

Maar 'k heb u straks beloofd niet telkens af te dwalen,
En zou u, naar ik meen, dien keur'gen brief vertalen.
'k Moet eerst nog zeggen, dat daarin Mariës naam
Niet stond vermeld, en hij voor alle meisjes saam,
Die zich verbeelden mooi en blond te zijn, geschikt was,
Schoon hij in eer en deugd op ééne maar gemikt was.

---

[1] Niet waar: het is van Lamartine, lieve Vrinden —
Maar toch bij Hugo en bij andren ook te vinden.

XVI.

Toch waant niet, dat ik aan de letter nu wil hangen,
Ik ben geen letterknecht, met afgevaste wangen,
  Geen lange, dorre staak, geen taaie knutslaar die
  Zijn zaligheid verwacht van 't puntje op een i!
Ook zweer ik u, dat nooit mijn vroolijke oogen knipten
Van 't turen op in 't Grieksch gekrabde manuscripten.

XVII.

De geest, de geest alleen maakt vrij! de doode letter
Doemt u tot slaven! Ziet den suffen letterzetter,
  Of, wat mij 't zelfde dunkt, den ouden kamerrot,
  Die perkamenten kauwt, en in wiens geest de mot,
(Het vliegje des verderfs,) als in zijn boeken huishoudt,
Wiens vunze lettertaal geen reedlijk mensch voor pluis houdt.

XVIII.

De geest dan van den brief mijns jonkers was poëtisch,
En meer dan 't lied, dat ik u debiteer, pathetisch.
  't Was aaklig, schreef hij, voor een jong en minnend paar,
  Altijd omringd te zijn van heel een Argus-schaar,
En immer, waar men school in 't liefst en donkerst laantje,
Een blik te duchten — 's nachts had men alleen het maantje.

XIX.

„Een reine liefde minde een zalig tête-à-tête,
Rien d'aussi tendre et pur, qu'une flamme secrète,
  Niets zoo welsprekend als de stilte; niets zoo kuisch
  Als de adem van den nacht en 't westewindgesuis.
't Stond goed, den starren slechts, den heiligen flambouwen,
Het eerst en zoetst geheim der liefde te vertrouwen..."

XX.

Et cætra! 't kwam er op, dat hij een rendez-vous vroeg:
(Zij zou wel zien straks, hoeveel kusjes hij nog toevroeg!)
  's Nachts — 't was toch niet te koud? — 's nachts om een uur of
  Vóór op 't balkon, — prudence — amour — fidelité! (twee,

Hij had gezegd, dat hij niet thuis was voor 't soupeeren,
En de avond, licht den nacht, maar buiten bleef passeeren.

XXI.

Men was sinds lang gewend aan 's jonkers vreemde kuren,
Ook, als zijn avondrit soms in den nacht mocht duren,
Werd niemand ongerust. Hij was al vaak verdwaald;
Eens had hij in het bosch twee stroopers achterhaald,
Hij onderzocht of 't wel in ernst op 't kerkhof spookte
En de oude heks van 't dorp daar kinderbeendren kookte.

XXII.

Hij wist zoo dweepend van zijn tochten te vertellen,
Dat Mary hem wel graag in stilte eens wou verzellen.
Ook zei hij, de avond is gezond en koelt mijn hoofd;
— Hij had nog nimmer aan verkoudheid recht geloofd —
Soms sprak hij ernstig van die heilige gedachten,
Die reizen in de ziel, in stille zomernachten.

XXIII.

Nu was hij weder her- en derwaarts heengezworven;
Eerst naar den jager waar de moeder was gestorven;
Daar sprak zijn teedre ziel een woord van moed en troost,
Hij kuste, met een traan in 't oog, 't verweesde kroost;
De woeste knaap scheen als een Engel in hun midden,
Die God voor 't arm gezin om kracht en hulp kwam bidden.

XXIV.

Toen was hij pijlsnel naar de boerderij gevlogen
En zwolg een groot glas bier met toegeknepen oogen,
Stak zijn sigaar op, en zoo onverwacht, als koen,
Gaf hij de boerendeern een hartlijke' afscheidszoen,
Die geurig klapte en klonk, en zei: „ziedaar, me lammetje!
'k Heb achting voor je bier en dankje voor je vlammetje!"

XXV.

Hij vroeg het uur. Helaas, pas tien! Hij rijdt nog even
Het watermolentje om, langs 't park, de rijverdreven;

't Was elf in 't dorp; ai, 't was nog altijd veel te vroeg,
Schoon 's minnaars bruisend hart zwaar als de dorpsklok sloeg,
En vlugger dan de hoef van 't paard begon te kloppen: —
Mijn jonker was verliefd tot in zijn vingertoppen!

XXVI.

Zeg hebt gij ooit een uur doorworsteld, dat u scheidde
Van 't oogenblik, waarop uw meisjen u verbeidde?
Kent gij die foltring, waar ook 't ijzren mannenhart
Voor wegsmelt? langste, wreedste en zoetste en teerste smart!
Als iedre zenuw slaat aan 't prikkelen en kittelen —
. . . . . [1]

XXVII.

Kent gij die pijn? 'k hoop ja voor u en mij, Meneeren,
Want 'k heb geen lust om haar thans meer te detailleeren.
Ik won mijn veder liefst niet doopen in het bloed
Van 't ongeduldig hart en teerverliefd gemoed,
En zou mij-zelven niet aan die descriptie wagen,
Al kwam mij 't liefste kind het op haar knietjes vragen.

XXVIII.

Veel liever geef ik een medaille, in goud gesneden,
Hem, die mij zeggen zal, wie 't meeste heeft geleden:
De jonker, die daar vloekt van passie, op zijn paard,
Of zij, die telkens uit het open venster staart,
En dan weer neerzijgt en uit wanhoop en misère
Verschaiden pluisjes plukt uit 't dons van haar voltaire?

XXIX.

Maar 't uur der liefde naakt en 't eind der liefdeweeën!
De toren zingt het lied der minne: kwart voor tweeën!
Hij spoort zijn ros, hij vliegt: o toef mij, zoete Bruid!
Mee galoppeert zijn hart en bonst en jaagt zoo luid,

[1] Het laatste vers van dit koeplet bestaat uit tittelen.

Als — 't hart der jongelui, die na hun staatsexamen,
Den uitslag wachten van dat kannibaalsch tentamen!

XXX.

O, zeg toch nooit, dat wij zoo schriklijk flegmatiek zijn,
Als of we altoos verstopt, verkouen, suf en ziek zijn!
Dat nooit een Hollandsch hart in brand kan vliegen, maar
Steeds als 's lands turven smeult, vervelend, langzaam, naar;
Ik ken er nog wel meer, met vuur en kwik in de aderen,
Geheel verbasterd van de stemmigheid der vaderen!

XXXI.

't Is waar, de landaard is hier ver van aardig, vroolijk,
Enthousiast, vol vuur of amusant en oolijk;
Maar, lieve Hoorders, 't is de schuld van ons klimaat
En van ons weerglas, dat altijd op najaar staat;
Wij gaan met parapluis steeds langs beslijkte wegen,
En worden taai als leer, doorzieperd van den regen!

XXXII.

Maar ducht ik voor mijzelf dat natste der klimaten,
'k Heb toch mijn Holland lief, gelijk een visch zijn graten.
Ik ben er om-, er aan-, er in-, er doorgegroeid,
Ik zwem al door het nat, daar 't land van overvloeit,
En schoon heel koulijk, 'k heb nog altijd stof tot danken
Dat 'k niet bij d' ijsbeer aan de Noordpool zit te janken!

XXXIII.

Ook is 't me een wellust mij nog somtijds op te winden,
Te dwepen bij het stof der lang ontslapen vrinden,
Der beste Bestevaers, avunkels onzer roem;
Mij op te frisschen bij den heldren glans der bloem
Van Hollands glorie, die haar geur spreidt door de blaren
Van 't oud geschiedboek en de jonge dichtersnaren!

XXXIV.

O, groene martlaarspalm door de englen zelf gevlochten,
Toen Neerland tachtig jaar voor Waarheid had gevochten!

O, Maurits, Vondel, held en zanger, gij, van God!
O, Fredrik-Hendriks eeuw! O, faam van 't Muierslot!
Wat zangen, die men zong, wat strijden, die ze streden....
Maar jammer, dat het al zoo'n poosjen is geleden!

XXXV.

Dit 's van mijn zwerversgeest weer een vervelend staaltje,
Maar 'k heb intusschen, in mijn kunsteloos verhaaltje,
't Kwartier van spanning en verwachting aangevuld; —
Och, beste Hoorders, gij hebt tienmaal meer geduld,
Dan onze held, die lang zijn laatste had verloren,
En toont het door mij zoo geduldig aan te hooren!

XXXVI.

Hoort gij de schelpen niet al kraken voor het Buiten?
Hoort gij daar ginder nog geen venster opensluiten?
En merkt gij hoe de maan zich met haar vollen lach
Juist eventjes verschuilt? niet uit een kuisch ontzag,
Of uit diskretie, neen! om strakjes zonder schroomen,
Om bij de ontknooping schalk en spottend weer te komen.

XXXVII.

De knaap had al van ver het licht in 't oog gekregen;
Hoe zalig klopt zijn hart, zijn blonde Mary tegen!
Zij had zijn beê verhoord en in zijn trouw geloofd!
Nooit schudde 't lokkig haar hem trotscher om het hoofd!
Hij komt — zij wenkt — hij ziet een witten zakdoek wuiven....
Hij gaat met paard en al het venster binnen stuiven....

XXXVIII.

Goddank, hij weet bij tijds zijn klepper in te toomen,
De hoefslag lost zich op in 't ruischen van de boomen.
Hij stapt van 't paard, hij treedt voorzichtig, zachtjes, slim,
Tot aan 't balkon — de held berekent al den klim —
't Is nog zoo hoog niet — stil — hij lispelt: „o Charmante!"
— Nog is het katje grauw.... daar brult de Gouvernante!

XXXIX.

Stort in, o marmer, stort op mijn bedorven jonker!
Verschuil u, zilvren maan, kwijn weg, o stargeflonker!
Verberg voor eeuwig in uw boezem, donkre nacht,
Zijn jammerlijk figuur, dat hij zoo schittrend dacht!...
't Is mis, de lucht blijft klaar, de maan komt weer en grinnikt
Vol helschen spot, de wachthond blaft, de klepper hinnikt...

XL.

Eerst was Fantasio versteend ter zij geweken,
Hij dacht de Nemesis der romaneske streken
Te aanschouwen, — maar, bij 't licht der opgekomen maan,
Ziet hij met open arm de „juffer" voor zich staan!
— Nu denkt hij niets meer, maar hij gilt en snikt en schatert
Van zenuwachtigheid, dat 't in den omtrek klatert!

XLI.

De blonde Mary sliep den slaap van zestien jaren.
Zij droomt, dat zij haar vrind een bosje bruine haren,
Al stoeiend, voor haar ring, ontrooft — hij gilt — ze ontwaakt,
Zij richt zich overeind — zij luistert — schrikt — zij maakt
Zich bang; 't zijn dieven! hoor! zij wil aan 't schelkoord trekken....
Maar neen, voorzichtig, zacht, zij gaat haar moeder wekken.

XLII.

Nu raken eerst in ernst de poppen aan het dansen,
Als heksen op de hei bij zomeravondglansen!
Mijn Saffo en peignoir kijkt alleraakligst zuur,
Mijn jonkers oog schiet spot en laster, vloek en vuur!
't Is klaar, dat hij nog aan geen mal figuur gewend was,
En van een trotsch en woest en vreemd temperament was.

XLIII.

En ondertusschen ging daar stil een venster open
Op Mary's slaapsalet, en op haar teenen slopen
Twee schimmen langs 't kozijn en zien — en zien — ja wat?
Gij weet het, Hoorders! doch ik zeg alleen maar: dát!

Een scène, daar ik haast geen naam voor weet te vinden,
Een ridikuul dat ik niet toewensch — aan mijn vrinden.

XLIV.

En op 't geschreeuw kwam ook de tuinman toegeschoten,
Met twee gespierde knechts, tot 't uiterste besloten,
Gewapend met een hark, een zeissen en een schop;
Eén oogenblik nog en — Fantasio krijgt klop!
Gelukkig hij, dat daar geen snaphaan bij de hand was;
'k Geloof waarachtig dat hij anders al van kant was!

XLV.

Nu zinkt hij op de knie: — „o God ik ben bedrogen!
Mijn Mary, is de bal niet in uw raam gevlogen?" —
— „Gedebaucheerde knaap!" bijt hem de moeder toe:
„Mademoiselle! et toi, folle d'un petit fou!"...
'k Meen, zoo dit laatste woord den jonker niet ontsnapt was,
Dat hij dan schriklijk in zijn point d'honneur getrapt was.

XLVI.

Hij kon niet meer, hij was kapot; de juffer, blazend
Van spijt en angst; de vrouw des huizes, dol en razend;
't Was alles in de war, hier 't hart en daar het hoofd.
Het was een drama, maar met dwaasheen als doorstoofd.
Ach, niemand van de akteurs begreep er recht de klucht van:
Alleen Marietje had er eventjes de lucht van.

XLVII.

Toch was zij boos en sloeg op d'armen knaap twee oogen,
Die hem doorboorden, als twee bliksems uit den Hoogen.
Daar was geen houden aan 't rampzalige figuur!
Hij, vroeger steeds fripon, was dupe sinds een uur!
Hij vliegt te paard: „Vaarwel, 'k zie nooit mijn Mary weder"...
En 't somber treurgordijn valt zwaar en statig neder.

LAATSTE ZANG.

I.

„En kregen zij elkaêr nog eindlijk en ten leste?"
Mij dunkt van já, want die ontknooping is de beste,
  En ieder Meisje, dat romans — in proze of maat —
  Met ijver leest, kijk eerst, met de onrust op 't gelaat,
Naar 't laatste pagina: „of zij elkander krijgen" —
Zoo niet, dan had de Auteur voor haar part mogen zwijgen.

II.

En dus, al zou 'k er ook maar onbeschaamd om liegen,
'k Zou, lieve Hoorders, eer u twintigmaal bedriegen,
  Dan u te martlen, dan een droeven maagdevloek
  Te laden op mijn hoofd, bij 't einde van mijn boek:
'k Zag liever, u ter eer, een honderd paren trouwen,
Op 't eind, dan dat ik om een enkel u liet rouwen.

III.

Maar daar is eerst toch heel wat leven voorgevallen.
Mademoiselle kreeg, om één bal, al de ballen
  Of liever pijlen, die de teêrste moederzorg
  En 't maagdelijkst vernuft ooit in hun koker borg,

Naar 't hoofd! 't was te indecent om heel veel van te praten,
En — met Augustus — zou zij toch 't gezin verlaten.

IV.

Hebt ge ooit er iemand zoo vervaarlijk in zien loopen?
Of duurder een genot — neen, een verkoudheid — koopen?
Geen wonder, de arme had gehuiverd en gezweet,
En — trots den warmen nacht — zich toch te dun gekleed.
Zij dacht volstrekt niet aan een shawl, in haar confuzie,
En zij verloor haar eer — gezondheid — en illuzie!

V.

Des andren daags — maar, om mijn hoorderes te plagen,
(Ik houd van plagen!) 'k wil de ontknooping wat vertragen;
Ik heb volstrekt geen lust mijn lieven, laatsten zang
Zoo af te raff'len, en ga weer mijn ouden gang,
Stil, kalm en deftig en geregeld aan 't vertellen;
'k Zal eerst mijn jonker op zijn dwaze vlucht verzellen.

VI.

Hij vlood — hij wendde 't hoofd niet meer — hij was gevloden!
Pijl-, vleugel-, bliksemsnel, snel als de rit der dooden,
Bij 't aaklig hop-hop-hop in Burger's meesterlied,
Snel als de Pegasus, dien niemand loopen ziet,
Snel als gelieven, die gestoord zijn, door het lover;
Hij maakt de heuvlen glad, hij stuift de vijvers over.

VII.

Maar schoon 't zijn wanhoop wel een beetje door kon luchten —
Ach, hoe hij rende of vlood, kon hij zich-zelf ontvluchten?
't Is maar een leenspreuk, die van: springen uit je vel!
Hij was, als Manfred, hij zijn eigen Duivel, Hel;
Hij was wanhopend en verliefder dan te voren,
En in zijn eigen oog bedorven en verloren.

VIII.

'k Heb ook wel eens beproefd mij-zelven, mijn gedachten
Te ontvlieden; menigmaal in slapelooze nachten,

Of bij een donkren dag van 't najaar; ik ben meest
Een paar uur in de week mij-zelven tot een geest
Van kwelling, en hoe meer 'k mij-zelf dan wil vergeten,
Hoe vaster ik mij-zelf als aan mij-zelven keten!

IX.

Ik zoek vergeefs mijn ziel en zinnen af te leiden,
Den geest (den Booze!) van het lichaam af te scheiden;
Ik zwem, ik wandel, 'k scherm, 'k rij paard en jaag naar vreê,
Mijn Demon zwemt en schermt en rijdt en wandelt mee;
'k Schreef ter verstrooiing ook dit vers, in bange dagen
Van zielsneerslachtigheid en donkre weemoedsvlagen.

X.

Denkt, bij den hemel, niet, dat ik die stemming aardig
Of intressant vind, neen! ze is jong en oud onwaardig.
Gelijkheid van natuur, blijmoedigheid van geest
Is 't zalig deel van hem, die God — geen menschen — vreest.
Dwaas, die zich door zijn vrouw laat diabolizeeren,
Maar dwazer nog, die door zich-zelf zich laat regeeren!

XI.

Dit ondertusschen is een proefje van mijn preeken,
Een snuifje, dat wie 't lust, of niet lust, op mag steken,
En niest ge er van, zooveel te beter, arme vrind!
Dan komt de kou uit 't hoofd, de wrevel en de wind.
'k Gaf ook mijn jonker tijd om even uit te blazen
En op zijn noodlot en zich zelven uit te razen.

XII.

't Ging hem als mij, zijn land groeide aan, met de oogenblikken,
't Was alles tandgekners en afgebroken snikken.
Hij zag in 't donker, in de diepte van het woud,
Al Gouvernantes, mooi en leelijk, jong en oud.
En 't had mij niemendal verwonderd, als zijn haren
Des andren daags vergrijsd of uitgevallen waren.

XIII.

Hij ziet in 't hakhout niets dan monsters, kleine dwergen,
Met Amorsboogjes, die hem onophoudlijk tergen;
Ha! daar 's nog een uitkomst in den vijver, die hem noodt,
Met lisplend golfgeruisch, te rusten in haar schoot.
Maar hij bedacht zich, wijl het denkbeeld oud en plat was,
En mooglijk ook wel — wijl het water koud en nat was.

XIV.

Och keer, Fantasio! en ga vergifnis smeeken!....
Hij buigen! neen, veeleer van woede bersten, breken!
Maar ei, hij is verliefd tot over de ooren toe,
Zijn rit wordt minder snel, zijn ros is doodlijk moe,
Hij stampvoet — hij bedaart — zal hij de teugels wenden?
Hij stijgt van 't paard en zinkt in diepte van ellenden!

XV.

Hij zinkt op 't mos ter neer, dat met zijn zweet bedauwd werd,
Daar 't in en om zijn hart al meer en meer benauwd werd;
De kies breekt pijnlijk door — ten leste — van 't verstand.
Hij strijkt zijn voorhoofd koel, met de effen, kleine hand,
De traan der Boete ontwelt zijn oog en, van zijn lippen,
Laat hij — als een Gebed — zijn Mary's naam ontglippen.

XVI.

En „Mary" zucht de wind en ruischt het geurig lover,
En „blonde Mary" klinkt de blonde heuvlen over,
En „blonde Mary" lispt het bruine beukenblad,
En de Echo roept dien naam, dien hij heeft liefgehad
Sinds lange jaren! — o, Fantasio, keer weder
En zoek vergifnis aan dien boezem, jong en teeder!

XVII.

„Keer weer," vermaant hem 't lied der jonge boschkoralen;
„Vergifnis," spreekt de glans der koesterende stralen,
Opdagende uit het oost, en 't lelietje van 't dal
Mengt ook een zacht akkoord in 't lieflijk toongeschal,

En leert hem, hoe hij stil en needrig en bescheiden,
Op boete en diep berouw zijn Trots moest voorbereiden.

XVIII.

Hij worstelt wel een poos nog met zijn beetren Engel,
Als met den frisschen wind een reeds geknakte stengel;
  Maar eindlijk buigt hij 't hoofd en neemt een kloek besluit,
  En zweert voor eeuwig, aan de voeten van zijn bruid,
Zijn wilde dwaasheid af, zijn grillen en zijn snorren,
En gaat voor haar zich als een schoolknaap doen beknorren.

XIX.

  voel mij hier verplicht mijn Hoorders mee te deelen,
Dat mijn verhaaltje mij ontzachlijk gaat vervelen.
  Hoe 't komt op eens? helaas, misschien uit sympathie
  Of — wijl ik van het staan zoo'n pijn krijg in mijn knie;
Ik weet het niet, maar 'k wou wat versche lucht gaan scheppen,
En zal mij dus voor uw en mijn pleizier wat reppen.

XX.

En 's middags, in het uur der zomerzonnesteken,
Vroeg daar een Boetling, voor het hek, mevrouw te spreken:
  Men weigerde in het eerst den armen knaap gehoor,
  Maar hij hield aan, hij riep en smeekte, hij drong door,
Ach, zoo één losbol ooit, was hij vergifnis waardig,
Zoo bleek, ontdaan, vermoeid, bekeerd, verliefd, boetvaardig.

XXI.

Hij deed een voetval en begon met zacht te stamelen —
Om langzaam-aan zijn flux de bouche te verzamelen —
  Hij helderde alles op, beloofde, vleide en drong,
  Gebroken was zijn hart, maar wondren deed zijn tong;
Enfin, hij kreeg een jaar van boete, deed een reisje,
Studeerde een poos nog, promoveerde, en kreeg toen 't meisje.

XXII.

Maar 't leven had gewerkt. Hij bleef hetzelfde wezen
Van vroeger niet; hij was veranderd en — genezen.

Niet meer zoo wuft en dwaas, hooghartig en bizaar;
Hij werd eenvoudig en verstandig, kalm en waar.
Hij zag zijn Mary aan, met zachter, wijzer oogen —
Mijn Hoorders, was die bal wel zoo verkeerd gevlogen?

XXIII.

o Dat van uw vernuft, gij Zanger van het leven,
Mij op dit oogenblik een greintje waar' gegeven,
Gij, Christen zoo vol ziel en Dichter zoo vol schats,
o Lust van Prins en Boer, o beste vader Cats!
Wat zou 'k uit mijn verhaal een fijn moraaltje spinnen,
Voor dwaze pronkertjes en zoete, ronde kinnen!

XXIV.

O, mocht ik in den geest des lieven grijsaards spreken,
Tot u, o lieve jeugd, en van uw domme streken,
Op mijn besneeuwde kruin 't kalotje van fluweel,
'k Gaf elk van ernst en boert een evenmatig deel —
('k Ben ondertusschen blij, dat 'k voege bij de jongen,
En had u anders vast dit lied niet voorgezongen).

XXV.

'k Trok tegen u te velde, o rare muizenesten
En grillen, die het brein verwarren en verpesten!
'k Trok tegen u te velde, o dwaze, droeve zucht
Van knaap en maagd voor al wat vreemd is in de lucht!
'k Gaf iedereen een neus en lessen in vrijage,
Ik rijmde dier op zwier en page op bosschage!

XXVI.

Ik sprak tot iedre maagd van om de veertig jaren;
Laat, zoo ge wijs wilt zijn, de jonge minne varen!
Verbeeld u niet dat ge een magneet zijt, en pas op
Dat gij u-zelven kent, dat u geen toeval fop'!
En kijkt een heer u aan, kijk gij dan naar 't gezichtje
Van uw logeetjen, of uw dienstmaagd, of uw nichtje.

XXVII.

Ik sprak tot iedre maagd, die 't hoofd vult met romannetjes
En verzen: schaapjelief, pas op de Don Juannetjes!
  Houd oog en oor en hart en mond en venster toe!
  Doe nooit met schaken mee of kwalijk rendez-vous,
En stel die heeren, die zich onweerstaanbaar droomen,
Eerst maanden op de proef: 't kon je anders slecht bekomen.

XXVIII.

Gij, jonker, schud vooral de krullen uit uw zinnen,
Wees naarstig zoo ge wilt, maar deeglijk in 't beminnen,
  En wordt gij ooit verliefd, maak een huishoudlijk plan,
  Blijf ernstig en bedaard, gedraag u als een man:
Ik raad u eerst alleen een singeltje om te wandelen,
En nimmer en volant die dingen te behandelen.

1847—48.

AAN ADDA.

Eéne is er, die mij nooit verveelt,
Wier scherts mij immer kan behagen,
Die mij mag vleien en mag plagen,
  Die met mij dweept en stoeit en speelt;
Wier blikken al mijn zorg verdrijven,
  En die, te lief, te zacht voor de aard',
  Mij, wien zij 't Hemelsche verklaart,
Doet met deze aard' tevreden blijven.

Eéne is er, die ik liefkreeg, één,
En sinds dien tijd heb ik geen oogen

Voor blank gelaat of zoet vermogen
  Van andren, maar voor haar alleen.
En heb ik vreemden al geprezen,
  En speelde ik soms gedachteloos
  Met korter vlecht, of doffer roos,
Dan 'k voor haar lok had uitgelezen, —
'k Wist, dat zij niet jaloersch kon wezen.

  Eéne is er, die ik nimmer hard
Of onverschillig toe durf spreken,
Want dan zou 't zacht gemoedje breken,
  O Liefde! van uw felste smart.
Dan zou haar oog zoo bitter krijten,
  Dat ik, nog in mijn jongsten snik,
  Mij dat lichtvaardig oogenblik
Van woeste wreedheid zou verwijten.

  Eéne is er, die ik nooit vergeet,
Ofschoon ons zee of land, óf beiden,
En weken, maanden, jaren scheidden,
  Ik deel met haar mijn lief, mijn leed.
Zeg, wilt ook gij mij dàt herhalen?
  Maar doet mijn vragen u verdriet,
  Och dan, melieve! zeg het niet.
Want 'k zie het uit uwe oogen stralen
En hoor het zoo wel duizendmalen.

  Daar zijn meer verzen, lieve! als dit,
Maar één slechts die zoo vriendlijke oogen
Houdt naar dit blaadje toegebogen;
  Die nimmer op mijn verzen vit.
Maar niemand, die in later dagen
  Nog om dit liedje denken zal
  Dan zij, die niet voor niemendal
Haar Dichter om een vers mocht plagen.

1847.

BIDDEN.

* * * TOEGEZONDEN.

—»«—

Kent ge een taal die zoeter ruischt
Dan het lied der avondwinden,
Dat door de ouderlijke linden
Langs uw liefste paden suist?
Kent ge een taal, die, vol vertrouwen,
Uit het stof ten hemel dringt,
Hooger dan de leeuwrik zingt,
Waar de zaalge kusten blauwen?

Kent ge een liefelijker geur
Dan die uitgaat van de bloemen,
Die uw bruigom pleegt te roemen,
Als uw wang gloeit van haar kleur?
Bloemen die om 't luidste vragen,
Wie ge de eer hebt weggelegd,
Om te prijken in uw vlecht
Op de schoonste aller dagen?

Gij armoedigen van geest,
Gij eenvoudigen van harte!
Spreekt die taal tot iedre smarte,
Op uw lippen past zij 't meest.
't Menschlijk oor verstaat uw fluistren
En het hoort uw zuchten niet;
Maar God-zelf verhoort uw lied
En de Hoogste Heemlen luistren!

Als 't welriekendst offer rijst
Iedre klacht der drcove zielen

Naar dat oord, waar de Englen knielen,
  Psalmgeruisch den Schepper prijst;
En de zoetste geur van Eden,
  Die door Edens palmen waart,
  't Is de zucht die stijgt van de aard,
Op den adem der gebeden!

  Of die geur haar oorsprong nam
Uit de laag gelegen dalen,
Waar de jonge lelies pralen,
  Alpen-roos of grijze stam,
Welkom is zij God den Heere,
  Hem die stam noch jonge loot,
  Heidebloem noch riet verstoot,
Maar laat bloeien Hem ter eere!

  U ook is die taal bekend
En haar geur rijst van uw lippen,
Als de zuchten u ontglippen,
  Die gij schreiende opwaarts zendt.
Tranen, niet om eigen rouwe;
  Zuchten, niet om eigen smart;
  Want vervuld is heel uw hart
Van Gods Vreeze, Liefde en Trouwe.

  U past enkel dank voor God!
Louter zuchtjes van genoegen
Doen uw zachten boezem zwoegen,
  In uw eigen heilrijk lot.
Maar — zoo rijk in teederheden,
  Rijk in schoonheid, jeugd en geest,
  Wijdt gij andren liefst en meest
Uw welluidende gebeden!

  De Armoe, morrende in haar nood,
Leert gij stil de handen vouwen,
Bidden, met een vol vertrouwen:
  „Geef ons, God, ons daaglijksch brood!"

Gij zijt Vrouw en Engel tevens!
Aan uw kranken brengt gij spijs,
Laafnis weduw', weeze en grijs,
En aan allen 't Brood des Levens!

't Woord, die Boom van Edens hof,
Bloeit nu in de schaamle kluizen,
En op 't heidewindje suizen
Psalmen van Gods liefde en lof!
De eenvoud volgt uw vrome zeden,
En vervuld is de avondlucht
Vaak van menig stille zucht,
En de geuren der gebeden.

Zalig de armen naar den geest,
Zalig de Engel in hun midden,
Die hen dag op dag leert bidden,
Leert hoe men den Heere vreest.
Spade dekke u 't lijkgesteente;
Gij moogt leven nà den dood,
En zacht sluimren in den schoot
Van uw biddende Gemeente!

1847.

—∞—

HOE ZICH EEN DICHTER TROOST.

Probatum est.

Geen goud heeft ooit mijn oog getrokken
Dan 't zijden goud van maagdelokken,
Dan 't purpren goud van d' avondstond;
Dan, rijke muze dezer dalen,

Aurora met den krans van stralen!
De gouden rozen in uw mond;
Dan 't bruine goud der beukehlaêren,
Het blonde goud der ruischende aren,
Het maatgeluid van gouden snaren;
Dan 't heilig goud, dat Liefde en Echt
Door 's Bruigoms witbesneeuwde haren
In groene mirtekransen vlecht,
Of — op des voorjaars milde wegen
De stroomen van den gouden regen.

1851.

VREEMDELINGEN.

I.

DE PROTÉGÉ.

Men heeft met eer en gunst mij overladen,
Beloofde hulp en voorspraak, gaf mij raden,
En riep: „geduld, geduld maar, wees tevree,
Want gij zijt onze protégé!"
Intusschen, ik mocht goed geprotégeerd zijn,
Toch zou ik haast van honger gekrepeerd zijn,
Zoo niet een brave, brave man in 't end
Mij had verlost uit mijne ellend.
Een brave, ja! want hij, hij gaf mij — te eten!
Daar zal mijn hart hem eeuwig dank voor weten;
Hoe jammer dat 'k hem niet eens kussen kan —
Want ik ben zelf die brave man.

II.

AAN ZEE.

Mooi vischersmeisje, roei
Uw bootje naar het land,
En zet u naast mij neer,
Uw handjen in mijn hand.

Vlij, aan mijn boezem, vlij
Uw kopje, rust in vreê,
Wees toch niet bang voor mij,
Gij zorgloos kind der zee!

Mijn hart is als uw zee!
't Heeft storm en ebbe en vloed;
Ook paarlen vindt gij, diep,
Maar diep in mijn gemoed.

—⁂—

III.

IN 'T BOSCH.

De Herfstwind huilt door 't eikenbosch,
De nacht is vochtig koud;
Nat, bibbrend, schuilende in mijn kraag,
Draaf ik alleen door 't woud.

Mijn spokende gedachten, zie!
Ze draven voor mij uit;
En dragen me — als een veer zoo licht —
Naar 't huis der verre Bruid.

De wachthond blaft! een half dozijn
Lakeien licht mij voor

Ik storm de wenteltrappen op
  Met kletterende spoor.

't Is in de *comfortable* zaal
  Zoo geurig, lekker warm;
Daar wacht mij de allerliefste maagd,
  Daar vlieg ik in haar arm.

En door 't gebladert fluit de wind,
  Ha! ha! zegt de eikeboom:
Wat deert u, dolle ruiter! en
  Vanwaar die dolle droom?

IV.

VERLIEFD.

Mijn lieve vriend, gij zijt verliefd.
  Gij voelt een nieuwe smarte;
't Wordt in uw hersens duistre nacht,
  De dag rijst in uw harte!

Mijn lieve vriend, gij zijt verliefd,
  Wat jok-, wat wrok-, wat mok-je?
Reeds slaan de vlammen van uw hart
  Door uw nieuwmodisch rokje!

V.

GETROUWD.

Zijt gij maar eindlijk eens mijn vrouw,
  Dan zal u de aard benijden!
Wij leven pleizierig en teeder en trouw,
  In 't feestelijkst verblijden.

Ik zal, mijn lief, mijn lam, mijn ooi,
Uw nukken als wetten vereeren;—
Maar, kindlief! vind je mijn verzen niet mooi,
Dan — ga ik separeeren.

1851.

(*Vrij gevolgd.*)

—•—

SLAGVELD BIJ HASTINGS.

„Deux moines saxons, Asgod et Ailrik, députés par l'abbé de Waltham, demandèrent et obtinrent de transporter dans leur église les restes de leur bienfaiteur. Ils allèrent à l'amas des corps dépouillés d'armes et de vêtements, les examinèrent avec soin l'un après l'autre et ne reconnurent point celui qu'ils cherchaient, tant ses blessures l'avaient défiguré. Tristes et désespérant de réussir seuls dans cette recherche, ils s'adressèrent à une femme que Harold avant d'être roi avait entretenue comme maîtresse et la prièrent de se joindre à eux. Elle s'appelait Edithe et on la surnommait la Belle au cou de cygne. Elle consentit à suivre les deux moines et fut plus habile qu'eux à découvrir le cadavre de celui qu'elle avait aimé."

Aug. Thierry, Histoire de la conquête de l'Angleterre par les Normands. pag. 348.

Diep zuchtte de abt van Waltham, diep,
Op de ijselijke mare:
Uw koning Harold viel in 't veld
Met heel zijn heldenschare!

Twee kloosterbroeders zendt hij straks
Naar 't slagveld uit, als boden:
„Zoekt mij mijns dierbren konings lijk
Te Hastings bij de dooden."

De broedren togen zwijgend heen,
  En keerden gansch verslagen:
„Hoogwaarde! 't Lot is tegen ons!"
  Zoo jammren zij en klagen.

„Ach, Bankert heerscht en Harold viel,
  De Held, de bloem der braven;
Een rooverbent verdeelt het land
  En maakt ons volk tot slaven!

„Lord op ons Britteneiland wordt
  De plompste van die Noren;
'k Zag al een snijder uit Bayeux
  Te paard, met gouden sporen!

„Wee, iedren telg uit Saksisch bloed! —
  Wiens arm kan ons beveiligen?
Gij-zelf loopt nu den smaad niet vrij
  Daarboven, lieve Heiligen!

„Dat heeft die schrikkomeet voorspeld,
  — Profeet van booze tijën —
Dien 'k op een bezemstok van vuur,
  Bloedrood, door 't zwerk zag rijën!

„Het onheilsteeken ging vervuld
  In Hastings schrikbre velden;
Wij zagen daar in slijk en bloed
  De lijken onzer helden!

„Wij draaiden ze om, wij speurden ze op,
  Wij woelden in de voren,
Maar vonden 't lijk van Harold niet....
  Ach, alles is verloren!"

En de abt verzonk in diep gepeins
  En prevelde gebeden;

Toen sprak hij eindlijk, als ontwaakt
Uit droomen van 't verleden:

„Te Grendelfield in 't diepst van 't woud
Woont, eenzaam en vergeten,
Een vrouw, die Edith Zwanenhals,
De Schoone, werd geheeten;

„Want Ediths hals was blank en slank,
Gelijk de hals der zwanen;
Uw koning Harold had haar lief,
Met kussen, eeden, tranen.

„Hij had de jonge schoone lief,
Hij zwoer haar steun en trouwe;
Toen — zestien jaren is 't geleên —
Verliet hij de arme vrouwe....

„Op broeders! maakt u ijlings op,
Naar Ediths schaamle woning,
De blik dier vrouw herkent in 't veld
Het lijk van Englands koning.

„De abdij van Waltham zal dien schat
Met dankbre liefde ontvangen,
Hier wacht den held een Christlijk graf
En zielmis en gezangen."

En 's middernachts voor de arme kluis
Klonk reeds de stem der boden:
„Ontwaak, o Edith Zwanenhals!
En volg ons naar de dooden.

„Der Noren Hertog zegeviert,
En, met zijn honderdtallen
Van helden is, in Hastings' slag,
Ook Englands vorst gevallen.

„Volg ons naar Hastings, volg om 't lijk
Van Harold op te sporen,
Dat wij 't in Walthams heilige aard
Begraven naar behooren."

Geen woord sprak Edith Zwanenhals
En volgde zwijgend. Over
Haar slanken hals golft grijzend haar:
De nachtwind fluit door 't lover.

Zij volgde barvoets, de arme vrouw,
Door poel en woud en hagen;
Het krijtgebergt van Hastings rijst
Van ver bij 't uchtenddagen.

De damp — een witte lijkwaê — die
Het veld had overtogen,
Trekt op. De kille najaarszon
Stijgt somber aan den hoogen.

Naakt, uitgeplunderd, half ontvleescht,
Bij stapels en bij dijken,
Ligt daar op aard een duizendtal
Misvormde menschenlijken.

De grond was als met bloed doorweekt;
De riffen van de paarden
Bedekken 't gruwelijk moordtooneel,
De splinters van de zwaarden.

En 't raafgebroed vloog fladdrend op,
Dat zich aan 't aas vergastte,
Als barvoets Edith Zwanenhals
Door 't zijplend bloedbad plaste.

Zij klauterde over lijken heen;
Als gloênde pijlen vlogen

De blikken vorschend, vreeslijk ver,
  Van uit heur puilende oogen.

Zij staart, zij speurt, zij kruipt in 't rond;
  Zij doet het roofdier vluchten.
De kloosterbroeders volgden noô,
  Maar struikelden en kuchten.

Zij zocht den ganschen, langen dag;
  Reeds kwijnden de avondstralen,
De boden schudden 't hangend hoofd
  En poogden aêm te halen.

Maar plotslings over 't slagveld heen
  Barst uit dat vrouwenharte
Een gil — — wild schieten raven op! —
  Een kreet van liefde en smarte.

Daar — in een stapel lijken mocht
  Zij 't dierbaar lijk ontdekken!
Een gil — — zij zwijgt, zij schreit niet — maar
  Zij kust die bleeke trekken.

Naast Harold zijgt zij neer op 't veld —
  — Een schrikbre liefdesponde!
En kust op 's konings breede borst
  De halfgestremde wonde.

— — — — — — — — — — — —
  — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
  — — — — — — — — — — —

Intusschen haastten zich de boôn
  Met takken saam te voegen
Ten baar, waarop zij 't vorstenlijk
  Naar 't klooster henendroegen.

En Edith, als zij 't overschot
Voor 't laatst ten afscheid kuste,
Volgde onvermoeid heur Harolds baar
Naar Walthams heilge ruste.

Zij zong, al gaande, een kind zoo vroom,
De litany der dooden;
Dat klonk afgrijslijk door den nacht — —
Zacht prevelden de boden.

1851.
(*Naar* HEINE.)

SNEEUWKLOKJES.

(Voorrede van een bundel Poëzie, onder dezen titel verschenen.)

De Lente komt, de Lente komt,
Al sluimren nog de velden.
Ons kwam een bloempjen uit de sneeuw
Die zoete maar vermelden.
Sneeuwklokjes, blinkt,
Sneeuwklokjes, klinkt,
Sneeuwklokjes, luidt op den winterschen akker
Lente met duizende bloemekens wakker?

Dees ruiker poëzie ontlook
Met d' eerst'ling onzer velden:
Dat, lieven, ook haar bloemen, u
Een schoonen dag voorspelden!

Sneeuwklokjes, blinkt!
Sneeuwklokjes, zingt!
Zingt, op der harten nog sluimrenden akker,
Rozen der liefde in de lentezon wakker!

De Lente komt, de Liefde volgt,
Gij lieven en gij blijden!
Ziet daar de profetie van 't lied,
Dat wij u hartlijk wijden.
De Lente koomt,
Het meisje droomt....
O spel toch iets zoets aan haar blozende wangen,
Gij bloesems der liefde, gij dichtergezangen!

1858.

LIEFDEKLACHT.

Als de vogeltjes zich paren,
Aanstonds deelen zij hun nest,
Zonder zorgen of bezwaren,
Zonder kommer voor de rest,

Ach, of in der linden kronen,
Als de vogeltjes zoo vrij,
Ook twee menschjes mochten wonen,
Arme menschjes, lieve, als wij!

(RÜCKERT.)

DE HEER IS HAAR HERDER.

De Heer is mijn Herder: mij zal niets ontbreken.
Hij doet mij nederliggen in grazige weiden.
Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren.
Hij verkwikt mijne ziel; Hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid.
Al ging ik ook in een dal der schaduwe des doods, ik zou geen kwaad vreezen.

Der vrome Herder was de Heer!
Hij liet haar niets ontbreken.
Hij had haar tachtig jaar geleid
In 't spoor van zijn gerechtigheid,
Aan stille beken.

Hij had haar ziele staag verkwikt
In klaverrijke weiden:
Maar of Hij gaf dan of Hij nam,
Zij bleef haars goeden Herders lam
En — liet zich leiden!

Als weduw was ze niet alleen,
In nooddruft niet verlegen;
En ging haar pad langs menig graf,
Haar troostte 's Heeren stok en staf
Op deze wegen.

Haar leven was een lang akkoord
Van stil geloofsvertrouwen;

Een liefelijke wedergalm
Van 's Herders zachten vredepsalm,
In vreugde en rouwe.

Die psalm — het was haar pelgrimslied
Op 's levens lange reize;
Ook nu, ten dierbren tempelgang
Misschien — haar stille zwanenzang,
Haar zielsgepeize.

„Mijn Herder was der Heeren Heer;
Ik ben zijn deel gebleven."
In iedren trek van 't vroom gelaat,
Kalm van geloof en hope, staat
Dat woord geschreven.

Stille ootmoed, die daar schromend wacht
Op Gods gewijden drempel,
Die Heer, in Wien gij hebt vertrouwd,
Heeft in uw hart zijn huis gebouwd,
Zijn eeuwgen tempel.

O, grijze vroomheid, lang beproefd,
O, heilge, eerbiedwaarde!
Gij wordt gekroond reeds in den tijd;
En de avond van uw dag vol strijd
Straalt vrede op aarde!

Met eerbied, naar uw buigend hoofd
Ziet om het oog der reinen;
Uw kalmte leert, uw hope sticht,
En spreidt een glans van hooger licht
In 't hart der kleinen.

1853.

BEDE.

Dat mij Uw licht voor 't duister oord bewaar'
God, waar één dag gelijkt als duizend jaar!
Geef, dat ik eens die woning tegenlach',
Waar duizend jaar gelijk is aan één dag.

1856.

TER HERINNERING.

(Aan Ds. H. van der Leeuw, te Delft, na de Gedachtenisviering van zijnen vijfentwintigjarigen Evangeliedienst.)

„Mijn broedren, laat ons saam den ééngen naam verhoogen;
Mijn vrienden — maakt met mij den God mijns levens groot!"
Hoe lieflijk heeft uw hart, in 's Heeren tempelbogen,
Ter Hoogtij uwer ziele, ons met dien psalm genood!

O, 't was ons goed met u te denken en te danken,
Ons harte kreeg u lief bij 't welgesproken woord!
Dat was geen vroom geruisch van jubelende klanken,
Het was een rijk geloofs-akkoord,
Een taal der ziel, van God gehoord!

Ons harte kreeg u lief, toen Ge over tal van jaren,
Niet vreemd aan strijd en kruis en onverslijtbren rouw,
Den blik van uw geloof liet waren,
En met ontroerde borst ons krachtig kwaamt verklaren:
„Ik moet, ik wil, ik kan slechts roemen in Gods trouw!"

Zijn zegen ruste op u: Zijn zegen, in den zegen,
Dien ge andren brengt, het meest! want die is groot en goed.
Wees lang nog menigeen op 's levens duistre wegen
Een welbeproefde boô van Hem, die troost en hoedt,
Zoo — als ge in 't feestlijk uur ook waart voor ons gemoed!

23 April 1855.

STRIJDLEUZE.

Strijd mee in onzer dagen strijd!
Maar met uw leven, wandel, werk.
O zeg.... niet wat uw mond belijdt;
O zeg.... niet van wat naam of kerk,
Maar t o o n van welken g e e s t gij zijt!

1856.

IN MEMORIAM.

(Een Gedicht ter Nagedachtenis van Abraham des Amorie van der Hoeven.

Ik stond op 't kerkhof niet in 't plechtig uur der rouwe,
En kwam niet schreien met de schaar,
Zich dringende rondom die vaderlijke baar...
Toch ik begroef Hem ook met eere, liefde en trouwe!

Ik ben dien morgen in den geest
Wel waarlijk bij dat graf geweest,
En strooide ik op zijn asch met sidderende spade
Geen handvol kerkhofzand... mijn diepverslagen hart
Bracht eenzaam Hem dat uur het offer zijner smart,
Want Hij was ook mijn liefde en kroon door Gods genade.
Ach, pas zocht ik de rust aan onzer duinen voet,
En schoon wel menigwerf, als de avondzonnestralen
Weemoedig lichtten door de dalen,
Ik aan dien kranke dacht, een huivring in 't gemoed,
Nog bleef een star der hope blinken,
En ver waande ik den slag, die ons in rouw deed zinken.
Nog vurig steeg de beê ten hemel, of de lucht
Dier bergen, naar wier top Hij de oogen hield geheven
Met stillen, vromen psalmenzucht,
't Gesloopte lichaam bloei en veerkracht mocht hergeven,....
Toen plotsling, vreeslijk, onverwacht,
Van mond tot mond, de maar met beving werd vernomen,
O oude Rhijn, dat ge op uw stroomen
Zijn lijk aan Holland wederbracht!

Zijn lijk?... een lijk, die Man vol geest en kracht en leven!
Verstomd die gulden mond, wiens stemme, schoon en groot,
De stichting en den ernst gebood,
De ziele ontwaken deed en 't stugst geweten beven!
Verdord die hand, wier stil gebaar
Een luistrend oor gaf aan de opeengedrongen schaar!
Versteend die borst, die bruiste en gloeide
Van rein en krachtig pinkstervuur,
Of uit wier diepe bron de schoone tale vloeide
Van waarheid, eenvoud en natuur!
Gezonken 't wijze hoofd, dat wij onmisbaar achtten,
In schaduw van wiens breede kroon,
De school der vrijheid bloeide en praalde rijk en schoon;
De liefde en roem van twee geslachten!

Ja! zondaar was zijn naam als de onze. Hij was stof!
Hij had zijn deugden en gebreken.....

Maar Christus zal zijn oordeel spreken,
En ons voegt bij zijn graf slechts dankbre liefde en lof.
Hij heeft een vollen dag gewerkt, geleefd, geleden,
Gelouterd door zijn God, den goeden strijd gestreden;
In rijken geestesbloei, in groote reednaarskracht,
Bewaard door bijna zestig lenten,
Gewoekerd met zijn tien talenten,
En wèl ten einde toe zijn eedle taak volbracht.
Hij was voor velen veel. En zoo een volk in rouwe
Den achtbre doode viert, als om zijn asch vereend,
'k Weet ook, waar stil voor God, een traan van eeuwge trouwe
Den zalige, wordt nageweend....

O, Vaderlandsche Kerk, gij hebt uw kroon verloren;
Hij, onze glorie in den Heer,
Was ook uw sieraad, liefde en eer,
En 't zaad door Hem gestrooid viel weligst in uw voren.
Gij hadt Hem lief, den Man, die gaven, kracht en vlijt
Eén werk, zijn leven lang, Verbroedring, heeft gewijd;
Wiens aêm verzoenend blies op 't vuur der oude veeten,
Die midden in den strijd, een held des vredes, stond,
En rein Gods liefderaad voor allen heeft verkond,
Naar 't goede recht van 't goed geweten!
De hand op 't eeuwig Woord, zijn wijsheid, troost en licht,
Ons wijzende op zijn schoone leuze:
„Één is de Meester," steeds het strijdwoord zijner keuze;
Den blik op 't eenig kruis gericht.

Gij hadt Hem lief, gelijk uw eêlste, uw beste zonen,
Den Christen, die armijnsche faam
Wiesch van haar smet, en, rein, met nieuwen glans mocht kronen
Tot eer van de' eeniggrooten Naam.
Wiens woord, dat wijzen trof en kinderkens ontroerde,
De ziele aan stof en aard en school en strijd ontvoerde,
Omhoog in ruimer lucht, omhoog naar reiner sfeer...
Zoodat partijgeest vlood, neen, luisterde aan den drempel,
Daar in de stilte van den tempel
De Geest getuigde: hoort, „Hij zegt van aller Heer!"

Want machtig, minlijk en verheven,
Profeet der Toekomst en Apostel van zijn tijd,
Zoo stond Hij trouw in kerk en leven
Man van geloof en liefde en hope in elken strijd.

Ook heeft zijn groote naam der menschen roem genoten...
Te veel, te veel misschien, o dienaar van den Heer!....
Maar hij had lof van God bij 's wereld ijdele eer.
Zijn woord... het was de zalve, aanbiddend uitgegoten!
De narduszalf der schoonste taal,
Vervullende de tempelzaal
Met geuren van geloof en liefde en vrede en zegen,
Als ruischende over 's Heilands voet;
Of hulde van een rijk gemoed,
En heerlijke offerand, ten hemel opgestegen!
't Was zijner schoone ziel ontroerend liefdeblijk,
Het was des hemels schat in de' eelsten vorm der aarde...
De Kunst heeft ook haar recht en Schoonheid heeft haar waarde
In onzes Heeren koninkrijk!

Maar zij is meer dan kunst, die streelt, verrast, betoovert,
Die hemelgaaf van 't woord, dat heilig, ja! en schoon
Ook van Uw lippen viel, volmaakte Menschenzoon!
Het woord, dat in Uw naam het menschenhart verovert.
Welsprekendheid is deugd. Haar blijvende eerekrans
Bloeit slechts om 't hoofd des braven mans.
Want diep in 't hart alleen wordt taal en toon geboren
Dier Christenprofetie, die stille wondren doet,
En als de waarheid dringt in de ooren,
Als Evangelie in 't gemoed.
Die man, hij heeft geloofd; dies heeft Hij wèl gesproken!
Geloofsdaad was zijn woord; geen kunst maar liefdewerk;
Ik eer die lauwerkroon; zij is bij 't kruis ontloken
En zij droeg vrucht voor Jezus' kerk!

O Kerk, o Land, uw roem zaagt gij ten grave zinken,
Wij dierven meer dan roem en kroon,
Meer dan een hoofd vol schats, een stem vol ziel, wier toon

Nog om ons buigend hoofd vermanend schijnt te klinken.
Ja meer! ginds volgde een groote schaar,
Beroofd, bedroefd eens vaders baar.
Hij was de liefdeband, die allen hield verbonden,
Hij was een goede geest voor heel dien dankbren kring,
Die aan zijn gulden mond, neen, aan zijn harte hing,
Daar elk een plaatsje had gevonden.
Want Hij droeg ons op 't hart, ons heil, ons werk, onze eer,
Wij waren al zijn zorg, zijn liefde en welgevallen,
En, schoon Hij veel mocht zijn voor allen,
Toch was Hij de onze, trouw en teer!

Zijn plaatse is ledig: zacht heeft God hem weggenomen;
Ontzettend klonk de mare in 't rond.
Elk voelt: een plaatse is leeg op vaderlandschen grond,
Een eerplaats in de rij der wijzen en der vromen!
Een koning stierf, die 't hart beheerschte met de taal,
Verheven, zonder tooi of praal.
Welsprekendheid, gij Godgewijde,
Een plaats, een troon in rouw staat ledig in uw koor,
Omringd van jongren wien dàt voorbeeld riep ten strijde,
En 't „onherstelbaar" ruischt de stille rijen door.
„Wie, Hem gelijk, wie zal ons leeren en vermanen?"
Klaagt zijn gemeente, een schaar van duizenden, alom;
Zijn plaats is leeg in 't heiligdom!
En „leeg" weergalmt ons hart, vol hulde, liefde, tranen....

Dus peinzend, dwale ik om, nu door mijn eenzaam dal,
En voor mijn geest met stiller glans, in reine trekken,
Verrijst zijn dierbaar beeld en volgt mij overal.
'k Herdenk zijn leiding en zijn lessen en gesprekken,
Zijn woord, in jonglingsstrijd, vaak weldaad voor mijn hart,
En voel mijn liefde en peil mijn smart.
Straks, waar mijn hoofd zich buigt, verzonken in 't verleden,
Herinnert zich mijn ziel haar beste levensuur,
Als Hij tot 's Heeren dienst mij wijdde met gebeden,
Hij nog vol leven, kracht en vuur....
En zachtkens om mij heen hoor ik een stemme fluisteren:

„O pleng dien doode, gij, uw besten tranenschat,
Hij, trots uw dwaze jeugd, die niet altijd wou luisteren,
Hij heeft ook u wel liefgehad...."

En 'k stond op 't kerkhof niet in 't plechtig uur der rouwe,
En kwam niet weenen met de schaar,
Zich dringende romdom die vaderlijke baar,
En bracht hem niet voor 't laatst het offer mijner trouwe!
O stil, mijn hart.... verhoogde geest,
Gij weet, gij weet nogtans, mijn liefde is trouw geweest.
Ik volgde uw lijkbaar niet: ik zal uw voorbeeld eeren;
Uw woord, uw beeld, uw geest, leeft diep in ons gemoed,
o Gij beweende Man, in 't koninkrijk des Heeren,
Zoo groot, zoo liefdrijk en zoo goed!

Bloemendaal,
2—7 Augustus 1855.

ONDERVINDING.

Ziet hoe het te allen dage
Geweest is hier beneên.
Het wordt, schoon 't u mishage,
Nooit anders, naar ik meen.

Ja 't was, dus overlegt gij,
Nooit anders — maar het moet
Toch anders worden, zegt gij....
En.... 't Blijft op de' ouden voet.

(RÜCKERT.)

VASTHI EN ESTHER.

De trotsche schoonheid meent te staan,
Te heerschen door haar macht.
Doch zal haar troon en kroon vergaan,
Zij staat en — valt veracht.

De teere schoonheid buigt en beeft,
En spreekt ootmoedig, zacht.
Doch 't woord dat van haar lippen zweeft,
Voert koninklijke macht.

Kort bloeit de kroon der hoovaardij,
En valt in éénen nacht.
Der teedren is de Maatschappij,
Der zwakken is de kracht.

1856.

MOEDERS GRAF.

Wel hem, wien God in 't vluchtig leven
Een vrome moeder heeft gegeven,
Want wie kan twijfen op haar graf?
V. D. HOEVEN JR. naar LAMARTINE.

Waar rijst, uit twijfel, zonde en smart,
Altijd, met diep gelooven,
Een ongeloovig menschenhart
Weer stille en rein, naar boven?

't Is bij het graf der vrome vrouw,
Die 't eerst ons hart bewaarde!
Begraaft gij uwer moeder trouw
Toch met geen handvol aarde.

Daar kan geen twijfel, die verleidt,
Des harten drang verhinderen;
Het kinderoog ziet de eeuwigheid
En mannen worden kinderen.

1857.

AAN MIJN ZOON,

OP DEN DAG ZIJNER BEVESTIGING.

Gij hebt aan 's Heeren disch gedronken heilgen wijn.
Drink ongewijden thans! Ook die moet heilig zijn.
Ontwijd de gave nooit; wees matig te allen tijde!
Gij ook zijt frissche wijn; och, dat u niets ontwijde!
Laat in uw edel bloed geen onrein dropje vlieten,
Dat we in uw aanblik steeds, als heden, rein genieten.

(RÜCKERT.)

DE WARE GODGELEERDE.

Geen Godgeleerde is hij die God leert, hoe Hij wezen
En wat Hij werken moet, of doen mag al dan niet.
Zoo zijn er! Neen, maar hij, wien God leert Hem te vreezen
In liefde, en blij te doen al wat Zijn wet gebiedt.

1858.

HET WONDERKLOKJE.

(Rijmpje, ten gebruike in 't gezellig verkeer aan mijn vrienden afgestaan.)

Ik wou, ik wist een kunstenaar,
Die mij een klok verzon,
Een klok.... een klok van zessen klaar!
Die ik gebruiken kon.

Een klok met list en wijs beleid,
Een uurwerk van genie,
Gevoelig voor gezelligheid,
Vol stille sympathie.

Een klok, mijn vriend, die nooit te laat
Het dierbaar uurtje sloeg,
Dat van uw bijzijn mij ontslaat,
Want gij plakt lang genoeg.

Een klok, o man van hart en geest,
O liefelijke vrouw,
Die nooit te vroeg op 't huislijk feest
Me uw bijzijn rooven zou.

Die nimmer, met heur schelle taal,
Zoo onbeschaamd, zoo ras
Ons rijk gesprek, uw zoet verhaal
Kwam storen zeer te onpas.

Maar ach, ze vinden, vinden uit
Vast wonderstuk bij stuk;
Doch waar ik dees mijn wensch beduid,
Wordt elk genie een kruk.

Men glimlacht om den dwazen wensch,
Men wijst mij spottend na,
Men zegt: Zoo'n klok! dat kan geen mensch,
Al heet hij Josua.

Intusschen gaat het leven voort,
Vol strijd en vol gemis,
Gedurig wordt de rust verstoord,
Het blijft — zooals het is.

De klokke slaat: de plakker plakt
En rooft mijn tijd, och Heer!
De klokke slaat; de vreugde pakt
Haar biezen, keer op keer!

Mijn vrienden rooven mij den tijd,
Dien rijkdom, ras verteerd;
De tijd maakt mij mijn vrienden kwijt,
Wier omgang troost en leert.

Daarom, tot zich mijn wensch vervult,
('t Is mooglijk mettertijd!)
Zoo berst mijn hart van ongeduld
En klaagt van leed en spijt....

Ach, waar' mijn lied vol dwazen jok,
Toch duidelijk genoeg,
Dan nu voorloopig maar de klok,
Die, plakkers, u verjoeg.

Mocht ook mijn lied het klokje zijn,
Dat wonderlijk genoeg,
O vriend, u boeide aan 't klein festijn
Als waar 't nog bijster vroeg.

1858.

KOOSJE.

Op 't kleine dorp en ver in 't rond
Kent ieder Juffrouw Koosje,
En jong en oud om 't liefst verkondt
Den lof van 't Geldersch roosje.

De mooie Juffer is zoo goed;
Een ieder ziet haar geerne,
Haar doopnaam klinkt den grijsaard zoet,
En zoet der kleinste deerne.

De vriendlijkheid lacht uit haar oog!
Schoon rijk en hooggeboren,
Zij draagt het lieve hart niet hoog,
De eenvoudige uitverkoren.

Haar milde hand, uit de' overvloed,
Weet wèl en wijs te geven;
Maar rijker is haar frisch gemoed
Vol liefde, geest en leven.

Zij heeft voor elk een woord, een blik;
Haar lacht het schuchtre koontje;
De stumper, bij haar gullen knik,
Denkt in zijn hart: God loon 't je!

't Boerinnetje blikt gansch bekoord
Haar dikwerf na, een poosje;

Als Brecht van englen leest in 't Woord,
Dan denkt ze aan Juffrouw Koosje.

't Is vreemd, daar kan geen ruwe knaap
Haar zachtblauw oog verdragen;
Maar Trientje toch, dat schichtig schaap!
Geeft antwoord op h a a r vragen.

Ook heeft ze een toon, ook heeft ze een slag
Om ieder toe te spreken,
Dat vaak haar woord iets meer vermag,
Dan Hellenbroek zijn preeken!

Haar stemme vindt een open oor,
Zelfs bij verharde zinnen —
Waar Dominé zijn tijd verloor
Mocht Koosje nog verwinnen!

Want niemand is zoo lief als zij,
Zoo nedrig en welmeenend;
Rijk hartje, met de blijden blij,
Met al die weenen, weenend!

Waar zorge drukt, waar armoe schreit,
Daar komt zij aangevlogen,
Een zuster van Barmhartigheid,
Met vrome, vriendlijke oogen!

Een Heer-oom wist niet hoe hij 't had
Toen Koosje in 't arme huisje
Laatst knielend met hem medebad —
Al maakte ze ook geen kruisje!

* * * *

Maar wie is 't Koosjen, in dit lied
Zoo teederlijk geprezen?
Zij moog voor u ('k verklap haar niet)
Een beeld der liefde wezen!

1858.

Mme DE LA VALLIÈRE.

> Cette petite violette, qui se cachait sous l'herbe, et qui était honteuse d'être maîtresse, d'être mère, d'être duchesse — jamais il n'y en aura sur ce moule.
>
> Madame DE SÉVIGNÉ.

O, Gij verdiende een beter deel
Dan, in het drama van dit leven,
U op haar schitterendst tooneel
Een schoone wereld heeft gegeven!
Een beter deel, een reiner lot;
Al beidden glorie en genot
U in haar rijkste tooverdreven;
Al schalde een tijdlang van uw lof
Europe's glansrijkst koningshof;
Het hof van riddren en genieën,
Die — wijzer nageslacht ten spot —
Uw jongen Minnaar, als hun God,
Aanbaden met gebogen knieën;
Al tuigden van uw zedig schoon
Der kunstnaars kunst, der dichtren toon,
En 't valsch benijdend hofgefluister!
O zachte maagd en — eedle vrouw,
Uw hart vol ootmoed, liefde en trouw,

(Te goed, te rein voor zulk een luister)
Uw needrig hart verdiende méér
Dan al dien glans van macht en eer,
Die nooit uw zacht blauw oog bekoorde
En slechts uw zielevreê verstoorde;
Meer dan dien rang, die kroon, die zwaar
U drukte op 't zilverblonde haar;
Meer — dan eens wuften Konings minne,
Die — zegt een teer historieblad —
U, zijn zachtmoedige vriendinne,
Alleen oprecht heeft liefgehad
Van al zijn schittrende boelinnen....
Doch straks, in nieuwen roes der zinnen,
Voor een wier fierheid wou verwinnen,
U op het brekend harte trad!

Helaas! dat ooit uw zachte naam
Zich mengde met diens Konings faam!
Ach, Gij — 't viooltje, liefst verscholen,
Verscholen op den rand van 't bosch,
Het blonde kopje in 't zedig mos —
Wat deed u, lieflijke, verdolen
Op 't hoog en vorstelijk terras,
Daar 't zonlicht u te schittrend was?
Wat Noodlot deed uw boezem beven,
En 't hoofdje u zinken op de borst,
Door smart en weelde voortgedreven,
Toen daar, een jonge, schoone Vorst —
Een zon, met koninklijke stralen,
Die prachtig oprees aan den trans,
Doch spoedig tanen zou van glans,
Om straks in nevelen te dalen!
Toen Frankrijks afgod, lust en roem
Uw oogen trof, o stille bloem?
Wat noodlot roofde uw jeugd haar vrede,
Uw reine ziel haar eêlsten schat,
Verwon, vervoerde u, sleepte u mede,
Gelijk de bergstroom 't rozenblad?...
't Was Liefde, heilge Vrouweliefde,

Geboren ter onzaalger uur,
Doch, als nooit edeler natuur
Of neederiger boezem griefde
En straks verteerde door haar vuur!
't Was Liefde in al haar teederheden,
Met al haar onweerstaanbre macht,
Als nimmer in dat wuft verleden
Een reiner' heeft ten val gebracht!
't Was Liefde, die voor rang noch weelde,
Der onschuld frisschen krans verspeelde,
Die slechts den Minnaar in den Vorst
Beminde uit fel getroffen borst;
Die voor het ruischen en het gloren
Van rang en aanzien, macht en faam
Met wien heur ziele mocht behooren
Een woestenije had verkoren,
Een reinen — schoon vergeten — naam!
't Was Liefde, teeder en verheven,
Van zelfzucht, eerzucht, hoogmoed vrij,
Vol ideaal en poëzij —
Toch schuldig! Liefde, die uw leven
Verwoest heeft; die uw rein gemoed
Deed blaken in verboden gloed,
Door strijd en weerstand slechts gevoed
U zalig en rampzalig maakte —
Tot ge uit uw schrik'bren droom ontwaakte,
Een Magdalene aan Jezus' voet!

O Liefde en Hartstocht, Liefde en Zonde!
Waarom noodlottig op deze aard
Zoo menigwerven gij — gepaard,
Het reine hart, de heilge sponde
Onteerend, Edens lentegaard
Vernielend in een wreevle stonde?
O teedre Minne, bron van goed,
Van gaven, deugden, heldenmoed,
Waar, waarom is de onheelbre wonde,
Die gij vaak de eêlste zielen slaat,
Ook als de slangenbeet van 't kwaad!

De slangenbeet, die 't bloed in de aêren
  Vergiftigt en de teedre borst —
(Wat stervling kan zijn hart bewaren!)
  Ontsteekt in doodelijken dorst?
O Liefde, ons tot een troost gegeven,
  Een licht in 't duistre menschenlot,
  Een vriendlijke Engel, gij, van God,
Die onze woning, onze dreven
  Met paradijsgebloemte siert,
  Die onze schreden steunt en stiert,
Ons veilig draagt door 't moeilijk leven —
  Zijt ge ook een satansengel, die
  't Hoofd met een krans van poëzie
Getooid, betoovrend vuur in de oogen,
Met onweerstaanbaar alvermogen,
  Trots deugd en strijd, de zwakke vrouw
Verrast, vervoerd, zich-zelf onttogen!
  Stort in den poel van zonde en rouw?
En — moest ook de edelste van allen,
  Die ooit in fieren minnaarsgloed
  Een heerscher zag aan haren voet,
Als 't offer dezer wreedheid vallen,
  Bezwijken, met nog strijdend hart,
  Verscheurd door liefde en schaamte en smart?....
O Lelie, wie het Noodlot smette,
  En bloeme, wie de dwarlwind sloeg,
Wier liefde en rouwe ons 't hart ontzette
  En tranen slechts van deernis vroeg:
Welaan, zoo mogen kloeker vingeren
  U teeknen met het merk der schand,
En steenen u naar 't voorhoofd slingeren
  In farizeeschen gloed ontbrand —
Doch, om geschonden deugd te wreken,
  Wie, over dit gebogen hoofd,
  Schoon van der onschuld krans beroofd,
Wie durft, wie zal het „schuldig" spreken?

Niet wij — doch zij!
  De minnaresse,

Wier zwakheid de ondeugd slechts bespot,
Die ôns wel offer scheen van 't lot,
Der Liefde groote martlaresse —
Zij vraagt, voor menschen en voor God,
Geen naam dan die van — zondaresse!....
O stille deernis, pleit haar vrij!
Eisch voor dit beeld van liefde en smarte
De schatting van het peinzend harte!
Laat, zachte Kunst, laat, Poëzij,
Uw vriendlijk licht, uw milde stralen
Op deze blonde lokken dalen!
Kroon, kroon het offer met uw krans,
Bedek haar smetten met uw glans,
Zeg ons haar lijden en haar wonden,
Haar eedle ziel, haar rein gemoed,
Verheerlijk ons haar teedre zonden
En haar verboden liefdegloed....
Doch zij, de vrouw aan Christus' voet,
Heeft beetre dingen te verkonden!
Zij — 't oog noô opslaande in Zijn licht —
Heeft zelf haar vonnis uitgesproken,
En uw onschendbren eisch gewroken,
O heilge deugd en heilge plicht!
In 't onontkoombaar zelfgericht,
Met al de rechtheid van 't geweten,
Dat vleitaal noch verzachting duldt,
Dat kan verschoonen noch vergeten
En rust vindt in 't besef van schuld!
Zij — toen haar star had uitgeblonken,
En straks, aan gloênder minnelonken,
Haars Konings hart zich övergaf —
— Oneerbre liefde volgt de straf! —
Zij heeft den kelk van smaad gedronken,
In stillen ootmoed neergezonken,
Als waar 't een laafnis voor den gloed
Der wroeging in 't ontwaakt gemoed;
Zij heeft gedragen en gebeden;
Zij, ver van 's werelds ijdelheden,
Een leven lang haar wuft verleden
Beschreid met heeten tranenvloed —

Doch achtte 't nooit genoeg gestreden!
Doch achtte 't nooit genoeg geboet!
Neen, bleeke schimmen der historie,
Neen, schoon een wijl voor 't starend oog,
Omstraald van liefde en lijdensglorie,
Uw beeld verleidend schittren moog',
Gij-zelf hebt 's werelds martlaarskransen,
Bij 't kruis uws Redders, stuk getreên;
Gij-zelf verbreekt die logenglansen
En zegt uw rouw, uw schuld alleen:
De groote schuld van 't menschenharte,
Dat staêg den afgod kiest voor God,
En heendoolt in de duistre verte,
Straks prooi der zonde en spel van 't lot!
Gij-zelf, wat tonen om u fluistren
Van 's werelds Liefde en Poëzij,
Die zachtkens ziel en zinnen kluistren,
En ons het oordeel Gods verduistren,
Eén waarheid slechts verkondigt gij:
Een waarheid, trouw als Christus' leere:

„Het menschenhart behoort den Heere!
En daar is vrede, vreugd noch licht
Dan op den engen weg — van Plicht."

1859.

NAAR 'T BELOOFDE LAND.

(Bij de bekende Kunstplaat: Preparing for the Promised Land.)

Haar pad in 't leven
Loopt eenzaam af;
Reeds buigt zich de oude
Naar 't wachtend graf.
Maar 't vredig harte,
Maar 't hopend oog,

Het rijst naar Boven,
Het blikt omhoog.

Heur ziel bereidt zich,
In vroom gepeis,
Ter leste, korte,
Doch groote reis.
Het donker poortje
Verschrikt haar niet;
Daar achter schemert
Een licht verschiet.

De zon, door 't venster,
Bestraalt het blad
Van 't boek des Levens,
Haar troost, haar schat;
Uit de eeuwge blaadren
In 't stil gemoed
Straalt licht, meer koestrend
Dan lentegloed!

Gods licht en vrede
Doorstroomt de kluis
Vol profetieën
Van 't hemelsch Huis!
Daar fluistren stemmen
Uit ver weleer.
Haar hart zegt: „Amen,
Kom haastig, Heer!"

1860.

BIDDEN.

Hij redeneert niet, hij die bidt! Die redeneert,
Hij bidt niet, of hij doet zoo 't een als 't aêr verkeerd.
1860.

AAN DE WATERSNOOD-POËTEN.

(Uitgegeven ten voordeele der Overstroomden en in het belang der Kunst.)

—∞—

Op, Watersnood-poëten!
(Ko heeft zijn vers al klaar,
En „Water.... soep" zal 't heeten!)
Op, eedle, vrome schaar!
Fluks aan het verzen lijmen
Vol geestdrift en gevoel,
Want nu zijn alle Rijmen
Geheiligd door het Doel!

Op, 't is nu tijd van zingen,
Heel akelig — dat spreekt!
Laat allen handenwringen,
Terwijl u 't harte breekt.
En wil 't niet spoedig lukken,
Dan laat ge, hier en daar,
Maar zoo wat streepjes drukken
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Dat staat verschriklijk naar!

———

Met Watersnoodsgedichten,
Bewaard uit vroeger tijd,
Kunt ge ook u 't werk verlichten,
(Kunstliefde spaart geen vlijt!)
En om 't verwijt te ontloopen
Van imitatie — hoor:
Waar schapen eens verzopen,
Schrijf daar nu koeien voor!

Voorts doe in uw Tafreelen,
('k Noteer 't voor uw gemak!)
Vooral een Drama spelen,
Een Drama op een dak.
Laat daar een grijsaard zweven,
Een wichtjen in den arm —
Al zaagt ge 't nooit — om 't even,
Dat maakt ons koud en warm!

Après — om nieuw te blijven —
Laat ook nog op den vloed
Een schamel wiegje drijven,
Door de Almacht slechts behoed.
Laat braaf de golven klotsen
Bij 't schriklijk noodgeschal,
En tusschen schots, aan schotsen,
Stuur 't veilig naar den wal!

Of wilt ge een Nooddicht smeden,
Weldadigheid ter eer?
Zoo roem onz' vrome zeden
Nog eens — voor de' eersten keer!
Zing hoe voor 's naasten jammeren
Steeds Neerlands harte slaat —
(Een pluimpje aan de Amsterdammeren
Vooral, kan hier geen kwaad!)

Gij ziet, we zijn bij voorbaat
Verteederd en verrukt!
Dus op, wie nu maar doorslaat!
Op braven, dicht en drukt.
Het lacht met alle sluizen
Uw dichterlijk gevoel —

Daar is in Hollands huizen
Een plaats voor al dien boel!

Ja, zonder schroom of vreezen,
Den Rijmlust thans geboet!
Aan 't slot u-zelv' geprezen
Als Dichtren groot en goed,
Als Dichtren, die de renten,
De renten van uw vlijt
En godlijke talenten,
Tot heil des naasten wijdt....

Doch onder ons, Meneeren,
Wijt de opbrengst van uw lied,
Hoe hoog we uw mildheid eeren,
Toch straks úw verzen niet.
Wat schat gij saam moogt gaêren,
O meen niet al te boud:
„Voor 't toovren van mijn snaren
Stroomde al dit geld en goud...."

Neen, wat ook moog gebeuren
Door al die Rijmlarij,
Dat zeuren uit den treuren,
Wie wondren werkt — niet Gij —
Maar Neêrland! dat aan 't blaken
Van kunstloos medelij,
Zelfs voedend brood kan maken
Van Waterpoëzij!

15 Januari 1861.

TAYLOR INSTITUTION UNIVERSITY OF OXFORD LIBRARY

INHOUD.

INHOUD.

Blz.

LEVENSSCHETS VAN P. A. DE GÉNESTET, DOOR C. P. TIELE 1

EERSTE GEDICHTEN.

Aan de „Hollandsche Jongens" van Hildebrand . . 51

Het Penningske der Weduwe 55

Dit versje is niets anders dan een Bijschrift, letterlijk *gemaakt* voor eene gravure in den Muzen-Almanak, naar de bekende schilderij van den Heer J. A. Kruseman. Zoo gij er uwen Bijbel niet bij opslaat, zult gij misschien zeggen, dat het de verdienste heeft van ten minste zeer eenvoudig te zijn.

Aan een Lid der Kommissie tot afneming van het weleer beruchte Staats-Examen 57

Gij vindt het immers niet kinderachtig, dat ik deze herinnering van een zoo interessante periode uit het... jongensleven heb laten drukken? De „jongelui van tegenwoordig" — hoe gek! — mogen hieruit leeren, hoeveel angsten wij hebben doorgestaan, maar ook hoeveel plezier gehad... eer de poorte der Akademie ook voor zuigelingen ontsloten werd. Het versje is geïnspireerd door de innemende wijze, waarop het négerend examen werd afgenomen. De zinspelingen zijn alle historisch. Het heugt mij nog levendig hoe grappig en akelig ik reed op *mathesis cum suis*, en hoe serieus ik onder de eerste Frankische Koningen ook „Klodion den Langharige" (zie pag. 59, onderaan) noemde, alsof de man mij bijzonder interesseerde.

Blz.
Louise de Coligny 61

Geschreven bij de schilderij van den reeds genoemden Kunstschilder, voorstellende: *De weduwe van Willem I met haar kind, Frederik Hendrik, op de knieën.*

Morgen is mijn dichter jarig. Een lied aan Mr. J. van Lennep, in den nacht van 24 Maart 1846 . . . 64
Egoïsmus 70
Geloof 70
Kritiek 71

Gij hebt Barbier's Jambes gelezen? ... Ik ook.

Levensfilozofie. 73
Onrust 74
Dolce far niente 74
De handdruk 75
De Hertogin van Orleans. 77
Alarmisten 81
Vrienden-raad en dichters-antwoord 83
Op een vervelende soirée 85
Naschrift 86
Idealen 87
Uit mijn dagboek 87
Levenslust 89
Aan een heereboer 90
In de bibliotheek van een liefhebber. 95
Stem des harten. 96
Lente. 99
Als ik des zomers 100
Zomertochtje 101
Vliegevreugd en dichtersmart 102
Reizen 104
Speelgoed van mijn kinderjaren 105
Spreekwoordjes 106

Blz.
't Latijnsche school. 108
Uit het studentenleven 109
I. Epikurisch feestgezang 109
II. Een liedje aan een jong student. 111
III. De humorist. 113
IV. Het schotje 115

Voor de oningewijden in de beruchte geschiedenis van het Schotje in 't Amsterdamsche Athenaeum wil ik de zaak hier in proza met een paar woorden uiteenzetten. Ik begin met u te vertellen, dat wij er een Athenaeum op nahouden. Gij zult — hope ik — de vriendelijkheid hebben mij niet tegen te spreken. Dat gebouwtje is zeer wrak, zeer oud, zeer vuns, maar voor eenigen tijd met onloochenbaren smaak en *savoir-faire* opgeknapt. In dat Athenaeum is een bank, waar zich de professoren bij feestelijke gelegenheden in nederlaten. In die bank was een muurtje. Ja, het *was* er, het *is* er niet meer. Eere aan de Kuratoren! eere den Sekretaris, die het bevel tot slooping heeft getcekend. Dat was ten minste een liefelijk verschijnsel in deze dagen van twist en scheuring. Maar toen dit versje geschreven werd, was het er nog, dat muurtje. Anders ware dit versje niet geschreven. [1]

Welnu: aan de éene zijde van dat schotje prijkte in gloria het gereformeerde Athenaeum, in de personen van zijn professoren natuurlijk; aan de andere zijde werden de Seminaria, door vijf professoren vertegenwoordigd, op elkander gedrongen, in het zevende of vierde gedeelte (ik heb geen mathematischen blik) van de geheele bank. Het verwondert mij, dat het nog zoo lang goed is gegaan. De bespottelijkheid en onbillijkheid dezer afscheiding viel te meer in het oog, wanneer men bedacht dat de gereformeerde theologen ook gedeeltelijk werden gevoed en gekweekt, in geestelijken zin, door lutherschc, remonstrantsche, mennniste Professoren. Zie pag. 118, koeplet VI.

[1]) Zooals bekend is, werd ook het gebouwtje, waarvan onze dichter hier spreekt, sedert voor ander onderwijs ingericht, en de zetel van het Athenaeum naar den Ouden Doelen op den Singel overgebracht.

Noot van den Uitgever.

Blz.

V. Aan mijn vriend Mr. E. H. s'Jacob, naar Batavia vertrekkende. 121
Het land (*Bladvulling*) 122
De volksdichter 123
Aan iedereen 124
Dagelijksch brood 125
In gelukkige dagen. 127
Geduld 128
De Sint-Nikolaasavond 129

pag. 150. *Hieronymus* is hier 't volmaaktste epitheton,
Zoo juist en schoon als geen Homerus ooit verzon.

Hebt gij wel eens opgemerkt, welwillende, hoe innig sommige voornamen met den geslachtsnaam niet slechts, maar ook met het individu dat ze draagt, verbonden schijnen? Hoe die voornamen de menschen, als het ware, teekenen en kleuren! Kunt gij u voorstellen dat Mr. Willem Bilderdijk bijv. Hieronymus Bilderdijk, of Rhijnvis Bilderdijk zou hebben geheeten? met geen mogelijkheid! Kunt gij u een George, een Michel Feith denken, of iets anders dan een Joost van den Vondel? een Huig de Groot? ook een Henri van den Vondel? een Dirk of Joost de Groot? Neen, Bilderdijk MOEST *Willem*, Vondel *Joost*, de Groot *Huig* genoemd worden, en Van Alphen *Hieronymus*. Daar ligt voor mij in dien naam iets gemoedelijks, iets zwaars op de hand, iets, hoe zal ik het noemen? iets „de-naaratigheid-die-kinderdeugdachtige," dat bijzonder overeenstemt met het individu, beschouwd als vervaardiger van ouwe-mannetjes-gedichtjes en van allerlei onaangename, onnatuurlijke Jantjes en Pietjes, kleine Hieronymusjes. Het voorgeslacht vergeve mij.... ik ben terstond bereid toe te geven, dat er wel vier aardige versjes in 't beroemde bundeltje te vinden zijn, en één enkel dat sublieem is van gevoel. Toch is dat laatste eigenlijk geen kinderversje. Maar vele kinderen van mijn kennis en ik vinden die gedichtjes in 't algemeen te wijs en te pedant voor ons en de zedelijke heldjes van die gedichtjes min of meer onuitstaanbaar. Wij hebben meer sympathie voor Goeverneur en voor een „Hollandsche jongen" van Hildebrand. Van zoo een kan iets groeien! Maar wat moet er

worden van zoo'n zoet wijsgeertje à la Van Alphen? Arm kind, arme jongen, gij hebt uwen eisch niet gehad! Uw spelen was leeren.

Dit alles neemt niet weg, dat ik Van Alphen bewonder en liefheb op een ander terrein. Laat de kinderen liever zijn Cantate van buiten leeren dan die kindergedichtjes!

pag. 163. O Vorsten, wat noch goud noch zilver kan betalen,
Doe uw verlichte gunst uw volk in de oogen stralen.

Hier zweefde den auteur zeker het puntig dichtje — op zijn Roemer Visschers — van den edelen Staring voor den geest, dat ik niet laten kan even uit te schrijven:

De ster, op de borst van den braven man
Moest door de wolk van zijn nederigheid stralen,
En wat geen zilver, geen goud mogt betalen,
Daar spreekt de gunst des koninga van.
Zoo strekt de brave ten baak voor ons allen!
Maar de ster op den rok van een gek of een guit,
Lokt het regterlijk oog van de menigte uit:
Dat schande en spot verplettrend op hem vallen!

Waarlijk, geheel de „Sint-Nikolaasavond" schijnt wel niet anders dan een uitvoerige kommentaar van deze geestige regelen.

Blz.
Zachtheid 164
De avondzon 164

Mocht iemand nieuwsgierig zijn naar of belang stellen in den oorsprong van dit versje, die leze in „Proza en Poëzy" van Abraham des Amorie van der Hoeven Jr., de „Herinnering," door Dr. J. J. van Oosterzee, pag. 7. „Nog heugt mij eene stille namiddagure," enz.

Album 166
Demon 166
Bladvulling. 167
Bij het beekje. 168
Gezond verstand. 168

Bl.
Boutade 170
Bij een „fantazie" van den kunstschilder J. A. Kruseman 170
Liberaal 171
Levenslied 171
Gemis 172
Errata 173
Vogeltjes, die zoo vroeg zingen, krijgt de poes . . . 176

LAATSTE DER EERSTE.

Terugblik 179
De liefste plek 181
Kinderzin 184
De proefsteen 184
Toen ik een knaap was 185
Uitkomst 185
Mooi-weerslied 186
Kleine stukskens 187
Jonge roeping 188
Het liedje van verlangen 189
Waar—maar 189
Kracht 190
Kinderloos 191
Zang 192
Wijsheid 192
De landenen omgord 193
Jong-Hollandsch binnenhuisje 194
De feestdag 198

Blz.
Anni's taal 199
Opvoeding 200
Waar het meeste wordt geleden 203
Rückert's egoïsme 203
Voorjaarsliedje 204
Op reis 205
Licht en bruin 207
Neen nimmermeer, zelfs niet. 208
Aan de zon 209
Vrienden op 't kerkhof 211
Eerste en laatste reis 213
Levensvoorwaarde 213
Uit het dagboek van een gelukkige 214
Het oude huis. 216
Morgen bij de duinen 218
Komen en gaan 220
Onder de linde 223
Welgelegen. 223
Op een kind in Mei geboren 224
Nooit van pas. 226
Liefde 227
Verloren sleutel 227
Niet voor de menschen 228
't Was toch de Hovenier 229
Onvermoeid 230
Rouwbeklag 232
Het haantje van den toren 233
Schitterende starre 242
Twee levensbeelden 243
Variatie 246
Op de bergen 246
Piëteit en aesthetiek 248
De engel bij het graf 249
Biblia. 250
Neen 251

Bl.

Bij Meer-en-Berg 253
Naar de natuur 254
Opwekking 255
Ars longa, vita brevis 256
Kunst en evangelie 256
De schoenlapper van Alexandrië 257

De kundige lezer — geen vreemdeling in de Kerkgeschiedenis — zal oordeelen misschien, dat in dit gedicht de sombere, doch edele figuur van Antonius, „den vader der Monniken," (A. 300), ten onrechte in een meer of min belachlijk licht wordt gesteld. Maar wij doen opmerken, dat de bekende kluizenaar hier niet als historisch persoon wordt geschilderd, maar meer als *type* is genomen. Wie over den Antonius der historie een schoone bladzijde wil lezen en een billijk oordeel vernemen, zie de „Geschiedenis van het kerkelijke leven der Christenen gedurende de zes eerste eeuwen" door W. Moll, Deel I, pag. 56 volg. Voorts meenen wij dat de toon, waarin het gedicht is geschreven, van-zelf werd bepaald door het karakter der geestige legende, die door Melanchton, tot leering, wordt vermeld en naar ons oordeel vol is van den gezonden, Christelijken humor, in zijn natuurlijke frischheid vaak ernstiger en diepzinniger, dan zooveel dat bij uitnemendheid voor ernst wordt gesleten en gehouden.

Werken, denken, leeren 262
Kijkje in het leven 263
Benjamin-af 264
Drie paren en één 265
Liedje in den maneschijn 266
Dat 's de kunst 266
De mailbrief 267
Groot; ook goed? 281
Zelfverloochening 282
Door zegen geheiligd 283
Niet bezorgd 283
Onvergankelijk 284
Ver van huis 287
Uit de kindsheid 288

Blz.
De Heiden-Apostel 289
Leuze voor waarheidzoekenden. 291
Verschil 291
Arme visschers 292
Bekentenis 300
Turksche Beeldspraak 301
De kunstenaar en zijn publiek 303
Menschelijk. 304
Sauce piquante 304
Zucht op rijm. 304
De beste vriend 305
Een kruis met rozen 306

LEEKEDICHTJES.

Den lezer 309
Waar en hoe 311
Individualiteit. 311
Verandering 312
Keer in u 313
Soorten 313
Wetenschap en oppervlakkigheid 314
Verschil en vrede 314
Niet aardig 314
Stichtelijk 315
Jan Rap. 315
Vroomheid 318
Geloof en kritiek 318
Ernst en vrijheid 318
Op 't Kinderschooltje 318
Twee in één huis 319

Blz.

Regel, met uitzondering 320
De waarheid 320
Dogmatisch roosje 321
Machteld en Leonard 321
Question brûlante 323
Determinisme 324
Uitgesteld 324
Dualisme 324
Monisme 325
Nimium nocet. 325
Systematisch 326
Theorie en praktijk. 326
Theologus triumphans. 326
Mihi constat 327
Geven en nemen. 327
Nabetrachting van gemelde oratie 328
Methoden 328
De rechte maat 328
Leekedichtjes 328
Vermittlungstheologie 329
Sancta Theologia 329
Beurt om beurt 329
Van Heusde's spreuke 330
Twee Koryphaeën 330
De stand der zaken.
Een scepticus 330
Een ontevredene 330
Een redelijk konservatief 331
De Lutheraan 331
Een voorstander 331
De man van 't ware midden 331
Een geloovige 332
Het absolute 333
Geen Pilatus 333
Tout chemin mène à Rome 334

Blz.
Welgemeend 334
Waarschuwend voorbeeld 335
Autoriteits-ongeloof 335
Ketterij 335
De wereld der traditie 336
Formulier van eenigheid 336
Leer en leven 337
In de huiskamer 339
Aan een Hollandschen knaap 339
Paradox 342
Leekegebedje 342
Wetenschappelijke ontwikkeling 342
Histoire contemporaine 343
Stichtelijke uren 344
Op heel en half licht 344
Een kind der eeuw onder een preekstoel 345
In Huygens' vorm 346
Cotin's opinie 346
In Nomine Dei 346
Voor schriftverklaarders 347
Protest der liberalen 347
Zeker materialisme 348
Moderne wereldbeschouwing 348
Geloovig en religieus 350
De tegenstanders van het moderne.
Houden en hebben 350
Overwegende argumenten 351
Kontrabande 351
Een oud gediende 351
Een stumperd 351
Illusie 352
Een aristokratisch tegenstander 352
Gemoedelijke ouderdom 352
Vasthouders 353
Uitzetten 353

Bh.
Enfant terrible 353
Voorzichtig! 354
Te ver gaan 354
Beginsel en konzekwentie 354
Martelaars 354
Met schade en schande 355
Afgebroken discussie 355
Hoe soms de liefde heerscht 355
Verdraagzaamheid 357
Dilemma. 357
Van boven naar beneden. 358
Idealisme 359
Voor de optimisten. 359
Weemoed en hope 359
Luim 360
De practici 360
Praktisch 362
Denken 362
Ter griffie gedeponeerd 362
Vrome raad 363
Vrijgevigheid 363
Deftigheid 363
Aan Ds. Humanus, Theol. Doct. 364
Verstand en geweten 365
Moraal 366
Tweederlei oordeel 366
Verheven troost 366
Humor 367
Dogmatisme 367
Peinzensmoede 367
Gij en wij 370

NALEZING.

	Blz.
Fantasio	373
Aan Adda	399
Bidden	401
Hoe zich een dichter troost	403
Vreemdelingen.	
I. De Protégé	404
II. Aan zee	405
III. In 't bosch	405
IV. Verliefd	406
V. Getrouwd	406
Slagveld bij Hastings	407
Sneeuwklokjes	412
Liefdeklacht	413
De Heer is haar herder	414
Bede	416
Ter herinnering	416
Strijdleuze	417
In Memoriam	417
Ondervinding	422
Vasthi en Esther	423
Moeders graf	423
Aan mijn zoon	424
De ware godgeleerde	424
Het wonderklokje	425
Koosje	427
Mme de la Vallière	429
Naar 't Beloofde Land	434
Bidden	435
Aan de Watersnood-poëten	436